

U S T A W A

z dnia 2017 r.

o Sądzie Najwyższym¹⁾

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej, powołanym do:

- 1) sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez:
 - a) zapewnienie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych przez rozpoznawanie środków odwoławczych oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne,
 - b) kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych;
- 2) rozpatrywania spraw dyscyplinarnych w zakresie określonym w ustawie;
- 3) rozpoznawania protestów wyborczych oraz stwierdzania ważności wyborów do Sejmu i Senatu, wyboru Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, wyborów do Parlamentu Europejskiego oraz rozpoznawania protestów przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego oraz stwierdzania ważności referendum;
- 4) opiniowania projektów ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych projektów ustaw w zakresie, w jakim mają one wpływ na sprawy należące do właściwości rzeczowej Sądu Najwyższego;
- 5) wykonywania innych czynności określonych w ustawach.

Art. 2. Sąd Najwyższy ma siedzibę w Warszawie.

Art. 3. § 1. Sąd Najwyższy dzieli się na Izby:

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego, ustawę z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, ustawę z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, ustawę z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustawę z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych, ustawę z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia oraz ustawę z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze i uchyla ustawę z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym.

- 1) Cywilną;
- 2) Karną;
- 3) Pracy i Ubezpieczeń Społecznych;
- 4) Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych;
- 5) Dyscyplinarną.

Art. 4. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin Sądu Najwyższego, ustalając liczbę stanowisk sędziów Sądu Najwyższego, w tym liczbę stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w poszczególnych izbach, wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego, zasady wewnętrznego postępowania oraz szczegółowy zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego i prawidłowego rozpatrywania spraw oraz specyfikę postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym, w tym specyfikę postępowań dyscyplinarnych, a także potrzebę zapewnienia zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych.

Art. 5. § 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego corocznie składa Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej oraz Krajowej Radzie Sądownictwa informację o działalności Sądu Najwyższego oraz o stwierdzonych w związku z nią istotnych problemach, w tym wynikających z orzecznictwa. Do informacji Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego dołącza informację Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej o działalności Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

§ 2. Informacje, o których mowa w § 1, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa również Sejmowi i Senatowi. Głosowania w sprawie informacji nie przeprowadza się.

Art. 6. § 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego przedstawia właściwym organom uwagi o stwierdzonych nieprawidłowościach lub lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia praworządności, sprawiedliwości społecznej i spójności systemu prawnego Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej przedstawia właściwym organom uwagi o stwierdzonych nieprawidłowościach lub lukach w prawie, których usunięcie może służyć zapewnieniu sprawnego rozpoznawania spraw należących do właściwości tej izby lub ograniczeniu liczby przewinień dyscyplinarnych.

Art. 7. § 1. Projekt dochodów i wydatków Sądu Najwyższego, w brzmieniu uchwalonym przez Kolegium Sądu Najwyższego, minister właściwy do spraw finansów publicznych włącza do projektu budżetu państwa.

§ 2. Kolegium Sądu Najwyższego włącza projekt dochodów i wydatków związanych z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej, w brzmieniu uchwalonym przez Zgromadzenie Sędziów Izby Dyscyplinarnej, do projektu dochodów i wydatków Sądu Najwyższego.

§ 3. Kwota wydatków ustalona w projekcie dochodów i wydatków związanych z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej nie może przekraczać 15% średniej kwoty wydatków Sądu Najwyższego określonej w ustawach budżetowych obowiązujących w trzech latach poprzedzających rok budżetowy.

§ 4. W zakresie wykonywania budżetu Sądu Najwyższego Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego przysługują uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych.

§ 5. W zakresie wykonywania budżetu Sądu Najwyższego związanego z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych przysługują Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej.

Art. 8. § 1. Z uwzględnieniem przepisów o ochronie informacji niejawnych, przepisów o ochronie danych osobowych, a także przepisów innych ustaw, Sąd Najwyższy niezwłocznie publikuje wydane przez siebie orzeczenie, a po sporządzeniu jego uzasadnienia również uzasadnienie orzeczenia, w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego.

§ 2. Niezależnie od obowiązku określonego w § 1, Sąd Najwyższy może wydawać zbiór swoich orzeczeń. Nazwa „Orzecznictwo Sądu Najwyższego” z oznaczeniem odpowiedniej izby podlega ochronie prawnej.

Art. 9. § 1. W zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062, z późn. zm.²⁾).

§ 2. W zakresie nieuregulowanym w ustawie do pracowników Sądu Najwyższego niebędących sędziami stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 1511, 2074 i 2261), a w sprawach nieuregulowanych także w tej ustawie – przepisy ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2016 r. poz. 1666, 2138 i 2255 oraz z 2017 r. poz. 60 i 962).

Rozdział 2

Organy Sądu Najwyższego

Art. 10. Organami Sądu Najwyższego są: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Sądu Najwyższego, Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego oraz Kolegium Sądu Najwyższego.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2103 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 38, 60, 803, 1139, 1452 i

Art. 11. § 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na sześcioletnią kadencję spośród pięciu kandydatów wybranych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego i może zostać ponownie powołany tylko raz. Osoba powołana na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego może zajmować to stanowisko tylko do czasu przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego.

§ 2. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wybiera kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród sędziów Sądu Najwyższego w stanie czynnym, nie później niż na 6 tygodni przed upływem kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego albo w terminie 14 dni od dnia przejścia w stan spoczynku, przeniesienia w stan spoczynku, wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego zajmującego stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub zrzeczenia się stanowiska Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Art. 12. § 1. Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego dokonującemu wyboru, o którym mowa w art. 11 § 2, przewodniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, a w przypadku gdy nie jest to możliwe lub gdy zgłoszono jego kandydaturę – najstarszy służbą Prezes Sądu Najwyższego. Jeżeli na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zgłoszono również kandydaturę najstarszego służbą Prezesa Sądu Najwyższego, Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego przewodniczy najstarszy służbą sędzia Sądu Najwyższego, którego kandydatura nie została zgłoszona.

§ 2. Do podjęcia przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego uchwały w sprawie wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, wymagana jest obecność co najmniej 2/3 liczby sędziów z każdej izby Sądu Najwyższego. Jeżeli uchwały nie podjęto ze względu na brak wymaganego kworum, do podjęcia uchwały na kolejnym posiedzeniu wymagana jest obecność co najmniej 3/5 liczby sędziów Sądu Najwyższego.

§ 3. Każdy sędzia uczestniczący w głosowaniu może oddać tylko jeden głos. Głosowanie jest tajne.

§ 4. Kandydatami na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wybranymi przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego są kandydaci, którzy uzyskali największą liczbę głosów. Jeżeli dwóch lub więcej kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego uzyskało równą liczbę głosów, w wyniku czego nie jest możliwe wyłonienie pięciu kandydatów, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem tylko tych kandydatów. Przepis § 3 stosuje się.

§ 5. Niezwłocznie po wybraniu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego

przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej protokół posiedzenia wskazujący wybranych kandydatów oraz liczbę głosów oddanych na każdego z nich.

Art. 13. § 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracami Sądu Najwyższego i reprezentuje Sąd Najwyższy na zewnątrz, w szczególności:

- 1) powołuje i odwołuje, na wniosek Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą izby, przewodniczących wydziałów w tej izbie;
- 2) reprezentuje Sąd Najwyższy przed Trybunałem Konstytucyjnym lub w pracach komisji sejmowych i senackich albo wyznacza inną osobę reprezentującą Sąd Najwyższy;
- 3) opiniuje i przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, wybranych przez zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego;
- 4) opiniuje wnioski o dalsze pełnienie urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego przez osoby, które ukończyły 65 lat;
- 5) przedstawia Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego projekt informacji, o której mowa w art. 5 § 1 zdanie pierwsze;
- 6) określa, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, w drodze zarządzenia, regulamin pracy Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, organizację i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych jednostek administracyjnych w Sądzie Najwyższym, regulamin Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, a także regulamin pracy i wynagradzania pracowników Sądu Najwyższego niebędących sędziami;
- 7) wykonuje określone w ustawie czynności związane z wyborem ławników Sądu Najwyższego;
- 8) wykonuje inne czynności określone w ustawie, regulaminie i innych aktach normatywnych.

§ 2. W czasie nieobecności Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zastępuje go wyznaczony przez niego Prezes Sądu Najwyższego, a w wypadku niemożności wyznaczenia – Prezes Sądu Najwyższego najstarszy służbą na stanowisku sędziego.

Art. 14. § 1. Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracą właściwej izby.

§ 2. Prezes Sądu Najwyższego jest powoływany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, na trzyletnią kadencję spośród trzech kandydatów przedstawionych przez zgromadzenie sędziów danej izby i może zostać ponownie powołany tylko dwukrotnie. Osoba powołana na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego może zajmować to stanowisko tylko do czasu wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego.

§ 3. Powołanie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej nie wymaga zasięgnięcia opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 4. Do kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego oraz wyboru kandydatów przez zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego przepisy art. 11 § 2 i art. 12 stosuje się odpowiednio.

Art. 15. § 1. Samorząd sędziów Sądu Najwyższego stanowią wszyscy sędziowie Sądu Najwyższego w stanie czynnym. W skład samorządu nie wchodzi sędziowie delegowani do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym.

§ 2. Organami samorządu sędziów Sądu Najwyższego są: Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego oraz Kolegium Sądu Najwyższego.

Art. 16. § 1. Do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego należy:

- 1) dokonywanie wyboru pięciu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz przedstawianie ich Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) rozpatrywanie i przyjmowanie projektu informacji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o działalności Sądu Najwyższego oraz o stwierdzonych w związku z nią istotnych problemach, w tym wynikających z orzecznictwa;
- 3) opiniowanie kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego;
- 4) rozpatrywanie innych spraw z inicjatywy Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego, Kolegium Sądu Najwyższego lub co najmniej pięciu sędziów Sądu Najwyższego;
- 5) podejmowanie uchwał w innych ważnych sprawach dotyczących Sądu Najwyższego.

§ 2. Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego przewodniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, z zastrzeżeniem art. 12 § 1 i art. 13 § 2.

§ 3. Do podjęcia uchwały Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego wymagana jest obecność co najmniej 2/3 liczby sędziów każdej z izb. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Głosowanie jest tajne, jeżeli żądanie takie zgłosi co najmniej trzech sędziów z obecnych na posiedzeniu członków Zgromadzenia.

Art. 17. Do wzięcia udziału w Zgromadzeniu Ogólnym Sędziów Sądu Najwyższego zwoływanym w celu przedstawienia informacji o działalności Sądu Najwyższego oraz stwierdzonych w związku z nią istotnych problemach, w tym wynikających z orzecznictwa, oraz informacji Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej o działalności Izby Dyscyplinarnej w Sądzie Najwyższym, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zaprasza Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej oraz przedstawicieli innych organów władzy publicznej.

Art. 18. § 1. Do kompetencji zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego należy:

- 1) dokonywanie wyboru trzech kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego daną izbą;
- 2) omawianie corocznego projektu informacji o działalności izby i istotnych problemach wynikających z orzecznictwa izby oraz przyjmowanie tej informacji;
- 3) opiniowanie kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w danej izbie;
- 4) opiniowanie przedstawionych przez Prezesa Sądu Najwyższego kandydatów na stanowiska przewodniczących wydziałów w danej izbie;
- 5) wybór dwóch członków Kolegium Sądu Najwyższego oraz jednego zastępcy członka Kolegium;
- 6) rozpatrywanie innych problemów dotyczących funkcjonowania izby.

§ 2. Zgromadzeniu sędziów izby Sądu Najwyższego przewodniczy Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą izby.

§ 3. Do podjęcia uchwały zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego wymagana jest obecność co najmniej 2/3 liczby sędziów tej izby. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. Głosowanie jest tajne, jeżeli żądanie takie zgłosi jeden z obecnych na posiedzeniu członków zgromadzenia sędziów.

Art. 19. § 1. W zakresie właściwości Izby Dyscyplinarnej, jej wewnętrznej organizacji oraz zasad wewnętrznego postępowania oraz innych uprawnień Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego określonych w ustawie, uprawnienia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego określone w art. 13 § 1 pkt 1, art. 30 § 1, art. 35 § 5, art. 39 § 1 i 3, art. 43 § 4 i 5, art. 50 § 6 i 13 ustawy wykonuje odpowiednio Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej.

§ 2. Uprawnienia określone w art. 13 § 1 pkt 2, 4 i 7, art. 34 § 2 i art. 54 § 3 zdanie drugie, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wykonuje w porozumieniu z Prezesem Sądu Najwyższego kierującym pracą Izby Dyscyplinarnej.

Art. 20. § 1. Kolegium Sądu Najwyższego tworzą: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezesi Sądu Najwyższego oraz sędziowie wybrani przez zgromadzenia sędziów izby Sądu Najwyższego na okres trzech lat.

§ 2. Przewodniczącym Kolegium Sądu Najwyższego jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

§ 3. Do podjęcia uchwały Kolegium Sądu Najwyższego wymagana jest obecność co najmniej 2/3 liczby członków Kolegium. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów przeważa głos przewodniczącego Kolegium.

Art. 21. § 1. Kolegium Sądu Najwyższego przygotowuje stanowisko w sprawach związanych z działalnością Sądu Najwyższego oraz współdziała z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego w zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania Sądu Najwyższego.

§ 2. Do kompetencji Kolegium Sądu Najwyższego należy w szczególności:

- 1) opiniowanie projektów aktów, o których mowa w art. 4, art. 13 § 1 pkt 6 i art. 95 § 2 i 3;
- 2) opiniowanie wniosku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o dalsze pełnienie urzędu na stanowisku Sędziego Sądu Najwyższego;
- 3) opiniowanie kandydatów na stanowiska kierownicze w jednostkach administracyjnych Sądu Najwyższego;
- 4) uchwalanie projektu dochodów i wydatków Sądu Najwyższego;
- 5) ustalanie liczby ławników Sądu Najwyższego;
- 6) wybór Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego i jego zastępcy.

Rozdział 3

Właściwość izb Sądu Najwyższego

Art. 22. Do właściwości Izby Cywilnej należą sprawy z zakresu prawa cywilnego, gospodarczego, rodzinnego i opiekuńczego, a także sprawy dotyczące rejestracji przedsiębiorców i rejestracji zastawów.

Art. 23. Do właściwości Izby Karnej należą sprawy rozpoznawane na podstawie przepisów ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.³⁾), ustawy z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (Dz. U. z 2016 r. poz. 2137, z późn. zm.⁴⁾), ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713, z późn. zm.⁵⁾), oraz inne sprawy, do których stosuje się przepisy Kodeksu postępowania karnego, a także sprawy podlegające orzecznictwu sądów wojskowych.

Art. 24. Do właściwości Izby Pracy i Ubezpieczeń Społecznych należą sprawy z zakresu prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, sprawy o roszczenia twórców wynalazków, wzorów użytkowych i przemysłowych oraz topografii układów scalonych o wynagrodzenie, sprawy rejestrowe, z wyłączeniem rejestracji przedsiębiorców i rejestracji zastawów, a także sprawy z zakresu przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2138 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 966, 1139, 1452 i ...

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 2024 i 2138 oraz z 2017 r. poz. 88, 379, 528, 648, 768 i 1089.

⁵⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948 oraz z 2017 r. poz. 708, 962, 966, 1477, 1543 i

Art. 25. Do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpatrywanie skarg nadzwyczajnych, rozpoznawanie protestów wyborczych i protestów przeciwko ważności referendum ogólnokrajowego i referendum konstytucyjnego oraz stwierdzanie ważności wyborów i referendum, inne sprawy z zakresu prawa publicznego, w tym sprawy z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego oraz sprawy, w których złożono odwołanie od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, odwołania od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa, a także skargi dotyczące przewlekłości postępowania przed sądami powszechnymi i wojskowymi.

Art. 26. Do właściwości Izby Dyscyplinarnej należą:

- 1) sprawy dyscyplinarne sędziów Sądu Najwyższego;
- 2) sprawy dyscyplinarne, w których na podstawie przepisów odrębnych ustaw właściwy jest Sąd Najwyższy;
- 3) skargi dotyczące przewlekłości postępowania przed Sądem Najwyższym.

Art. 27. § 1. W przypadku, gdy Prezes Sądu Najwyższego uzna, że sprawa nie należy do właściwości izby, której pracą kieruje, przekazuje sprawę do właściwej izby.

§ 2. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą izby, do której sprawa została przekazana, uznając, że izba ta nie jest właściwa do jej rozpoznania, zwraca się do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o wskazanie właściwej izby. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego może odmówić przekazania sprawy do innej izby.

Rozdział 4

Nawiązanie, zmiana i wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego

Art. 28. Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa.

Art. 29. § 1. Do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego może być powołana osoba, która:

- 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych;
- 2) nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe lub wobec której nie wydano prawomocnego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego;
- 3) ukończyła 40 lat;
- 4) jest nieskazitelnego charakteru;
- 5) ukończyła wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskała tytuł magistra lub zagraniczne uznane w Polsce;

- 6) wyróżnia się wysokim poziomem wiedzy prawniczej;
- 7) jest zdolna, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego;
- 8) posiada co najmniej dziesięcioletni staż na stanowisku sędziego, prokuratora, Prezesa Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, jej wiceprezesa, starszego radcy lub radcy, albo przez co najmniej dziesięć lat wykonywała w Polsce zawód adwokata, radcy prawnego lub notariusza; staż lub wykonywanie zawodu liczone są łącznie w przypadku zajmowania różnych stanowisk lub wykonywania różnych zawodów;
- 9) nie pełniła służby zawodowej, nie pracowała i nie była współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1575 i ...).

§ 2. Wymagania, o których mowa w § 1 pkt 8, nie dotyczą osoby, która posiada tytuł naukowy profesora albo stopień naukowy doktora habilitowanego nauk prawnych i staż pracy w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie naukowo-badawczym lub innej placówce naukowej.

§ 3. Przepis § 1 pkt 9 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 sierpnia 1972 r.

Art. 30. § 1. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” o liczbie wolnych stanowisk sędziowskich przewidzianych do objęcia w poszczególnych izbach Sądu Najwyższego.

§ 2. Każdy, kto spełnia warunki do objęcia stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, może zgłosić Krajowej Radzie Sądownictwa swoją kandydaturę w ciągu miesiąca od dnia obwieszczenia, o którym mowa w § 1.

§ 3. Kandydaturę zgłasza się przez złożenie karty zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziego Sądu Najwyższego we wskazanej w obwieszczeniu izbie oraz dołącza się do niej – z wyjątkiem gdy kandydatem jest sędzia lub prokurator – informację z Krajowego Rejestru Karnego dotyczącą osoby kandydata oraz zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego.

§ 4. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, mając na uwadze konieczność zapewnienia przejrzystości oraz sprawności postępowania w sprawie wyboru kandydata na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 31. Osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz małżonkowie nie mogą być jednocześnie sędziami Sądu Najwyższego.

Art. 32. § 1. Stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego nawiązuje się z chwilą doręczenia mu aktu powołania. Odmowa odebrania aktu powołania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

§ 2. Sędzia powinien zgłosić się w celu objęcia stanowiska w terminie 14 dni od dnia odebrania aktu powołania.

§ 3. W razie nieusprawiedliwionego nieobjęcia stanowiska w terminie określonym w § 2, powołanie traci moc; okoliczność tę stwierdza Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 33. § 1. Przy powołaniu sędziego Sądu Najwyższego składa ślubowanie wobec Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej według następującej roty:

„Ślubuję uroczyście jako sędzia Sądu Najwyższego służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa i praworządności, obowiązki sędziego wypełniać sumiennie, sprawiedliwość wymierzać zgodnie z przepisami prawa i zasadami słuszności, bezstronnie, według mego sumienia, dochować tajemnicy prawnie chronionej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”; składający ślubowanie może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

§ 2. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 34. § 1. Sędzia obejmuje stanowisko w izbie Sądu Najwyższego wskazane przez niego w karcie zgłoszenia kandydata, o której mowa w art. 30 § 3.

§ 2. Sędzia, za jego zgodą, może zostać przeniesiony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego na stanowisko w innej izbie.

§ 3. Sędzia może być wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie oraz, za zgodą sędziego, do orzekania na czas określony w innej izbie. Wyznaczenie sędziego do orzekania w innej izbie, bez jego zgody, może nastąpić na okres nie dłuższy niż 6 miesięcy w roku. Po upływie okresu wyznaczenia sędziego do orzekania w innej izbie, sędzia podejmuje czynności w sprawach przydzielonych mu w tej izbie do ich zakończenia. W przypadku sędziego Sądu Najwyższego zajmującego stanowisko w Izbie Dyscyplinarnej wyznaczenie do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie lub do orzekania na czas określony w innej izbie wymaga także zgody Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną.

Art. 35. § 1. Stosunek służbowy sędziego Sądu Najwyższego wygasa w razie:

- 1) śmierci;
- 2) zrzeczenia się pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego ;
- 3) prawomocnego wyroku skazującego sędziego za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe lub prawomocnego wyroku

warunkowo umarzającego postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego;

- 4) prawomocnego orzeczenia przez sąd środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego;
- 5) prawomocnego orzeczenia sądu dyscyplinarnego o złożeniu sędziego z urzędu;
- 6) utraty obywatelstwa polskiego;
- 7) nabycia obywatelstwa obcego państwa, chyba że sędzia zrzekł się tego obywatelstwa w terminie 30 dni od dnia jego nabycia;
- 8) stwierdzenia, że sędzia pełnił służbę, pracował lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

§ 2. O zaistnieniu okoliczności, o których mowa w § 1 pkt 2-7, sędzia Sądu Najwyższego, którego dotyczy dana okoliczność, niezwłocznie informuje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej za pośrednictwem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Jeżeli dana okoliczność dotyczy Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego informuje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Datę wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego stwierdza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, nie później niż w terminie trzech miesięcy od:

- 1) zaistnienia okoliczności, o której mowa w § 1 pkt 1;
- 2) uzyskania informacji o zaistnieniu okoliczności, o której mowa w § 1 pkt 2-8.

§ 4. O zaistnieniu okoliczności, o której mowa w § 2:

- 1) zdanie pierwsze – Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa i Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) zdanie drugie – Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej zawiadamia Krajową Radę Sądownictwa.

§ 5. Przepis § 1 pkt 8 stosuje się do osób urodzonych przed dniem 1 sierpnia 1972 r.

§ 6. W celu ustalenia, czy zachodzi okoliczność wskazana w § 1 pkt 8, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zwraca się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przedstawienie informacji Dyrektora Biura Lustracyjnego Instytutu w tym zakresie. O przedstawienie informacji w odniesieniu do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, zwraca się Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 7. W przypadku przedstawienia informacji potwierdzającej okoliczność, o której mowa w § 1 pkt 8, Dyrektor Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wskazuje, że wymieniona okoliczność wynika:

- 1) z oświadczenia lustracyjnego, o którym mowa w art. 7 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1721, 1948, 2260 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 1530 i 1600);
- 2) prawomocnego orzeczenia sądu okręgowego, o którym mowa w art. 17 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów, stwierdzającego fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, o którym mowa w art. 21a ust. 2 tej ustawy.

§ 8. W przypadku, gdy Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu lub Dyrektor Biura Lustracyjnego tego Instytutu poweźmie informację, o której mowa w § 1 pkt 8, przekazuje ją niezwłocznie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego i Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Dyscyplinarnej. Przepisy ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów, stosuje się odpowiednio.

§ 9. Sędzia Sądu Najwyższego, który zrzekł się pełnienia urzędu na stanowisku Sędziego Sądu Najwyższego lub statusu sędziego w stanie spoczynku ma prawo uzyskać wpis na listę adwokatów lub radców prawnych albo zostać powołany na stanowisko notariusza bez konieczności spełnienia wymagań określonych w ustawie z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2016 r. poz. 1999 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 1139) ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 233, 1579 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 1139) oraz ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 1796, 1948, 2175 i 2261) w stosunku do innych sędziów.

Art. 36. § 1. Sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, przed wyrażeniem zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, może zasięgnąć opinii Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Oświadczenie i zaświadczenie, o których mowa w § 1, składa się Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który wraz ze swoją opinią niezwłocznie przedkłada je Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego swoje

oświadczenie i zaświadczenie wraz z opinią Kolegium Sądu Najwyższego składa Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. W przypadku niezakończenia postępowania związanego z dalszym zajmowaniem stanowiska sędziego Sądu Najwyższego po ukończeniu wieku, o którym mowa w § 1, sędzia pozostaje na stanowisku do czasu zakończenia tego postępowania.

§ 4. Zgoda, o której mowa w ust. 1, jest udzielana na okres 3 lat, nie więcej niż dwukrotnie. Sędzia, który uzyskał zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego może w każdym czasie przejść w stan spoczynku, składając oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który przekazuje je niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 5. Sędzia Sądu Najwyższego w przypadku kobiety może przejść w stan spoczynku z dniem ukończenia 60 roku życia, składając za pośrednictwem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oświadczenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 37. § 1. Sędziego Sądu Najwyższego przenosi się w stan spoczynku na jego wniosek albo na wniosek Kolegium Sądu Najwyższego, jeżeli z powodu choroby lub utraty sił został uznany przez lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych za trwale niezdolnego do pełnienia obowiązków sędziego.

§ 2. Z wnioskiem o zbadanie zdolności do pełnienia obowiązków może wystąpić zainteresowany sędzia oraz Kolegium Sądu Najwyższego.

§ 3. Sędzia Sądu Najwyższego może być przeniesiony w stan spoczynku, jeżeli bez uzasadnionej przyczyny nie poddał się badaniu, o którym mowa w § 2, w sytuacji gdy z wnioskiem o badanie wystąpiło Kolegium Sądu Najwyższego.

§ 4. W sprawach przeniesienia sędziego w stan spoczynku, o którym mowa w § 1 i 3, uchwałę podejmuje Krajowa Rada Sądownictwa, na wniosek sędziego albo Kolegium Sądu Najwyższego.

§ 5. Od uchwały Krajowej Rady Sądownictwa w sprawach, o których mowa w § 4, przysługuje odwołanie do Sądu Najwyższego.

§ 6. Jeżeli z wnioskiem o przeniesienie sędziego w stan spoczynku wystąpiło Kolegium Sądu Najwyższego, odwołanie przysługuje także Kolegium Sądu Najwyższego.

Art 38. Datę przejścia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku albo przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku stwierdza Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 39. § 1. Na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Minister Sprawiedliwości, może delegować sędziego posiadającego co najmniej dziesięcioletni staż na

stanowisku sędziego, za jego zgodą, na czas określony, nie dłuższy niż dwa lata, do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym.

§ 2. W okresie delegowania do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym do sędziego mają odpowiednio zastosowanie przepisy określające prawa i obowiązki sędziego Sądu Najwyższego.

§ 3. Na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Minister Sprawiedliwości może delegować sędziego, za jego zgodą, na czas nieokreślony, do pełnienia funkcji asystenta sędziego Sądu Najwyższego oraz wykonywania innych czynności w Sądzie Najwyższym.

§ 4. Sędziemu delegowanemu do pełnienia czynności, o których mowa w § 1, przysługuje wynagrodzenie w stawce podstawowej sędziego sądu apelacyjnego.

§ 5. Po trzech miesiącach delegowania do pełnienia czynności, o których mowa w § 1, na pozostały okres delegacji sędziemu sądu apelacyjnego przysługuje wynagrodzenie w stawce podstawowej sędziego Sądu Najwyższego, a sędziemu sądu okręgowego – sędziemu sądu apelacyjnego, chyba że dotychczasowe wynagrodzenie jest wyższe od przysługującego w Sądzie Najwyższym.

§ 6. Zasady wynagradzania, o których mowa w § 5, stosuje się do sędziów delegowanych do pełnienia funkcji lub czynności, o których mowa w § 3, z tym że sędziemu sądu apelacyjnego przysługuje wynagrodzenie w stawce bezpośrednio wyższej od posiadanej, z wyłączeniem wynagrodzenia sędziego Sądu Najwyższego, natomiast sędziemu sądu rejonowego – wynagrodzenie sędziego sądu okręgowego.

Rozdział 5

Obowiązki i prawa sędziego Sądu Najwyższego

Art. 40. § 1. Sędzia jest obowiązany postępować zgodnie ze ślubowaniem sędziowskim.

§ 2. Sędzia powinien strzec wartości związanych ze sprawowaniem władzy sądowniczej i unikać wszystkiego, co mogłoby przynieść ujmę godności urzędu lub osłabić zaufanie do jego bezstronności.

Art. 41. § 1. Sędzia jest obowiązany zachować w tajemnicy okoliczności sprawy, o których poza jawną rozprawą sądową powziął wiadomość ze względu na swoje stanowisko sędziowskie.

§ 2. Obowiązek zachowania tajemnicy trwa także po wygaśnięciu stosunku służbowego.

§ 3. Obowiązek zachowania tajemnicy ustaje, gdy sędzia składa zeznania jako świadek przed sądem, chyba że ujawnienie tajemnicy zagraża dobru państwa albo ważnemu interesowi prywatnemu, który nie jest sprzeczny z celami wymiaru sprawiedliwości. W tych

przypadkach od obowiązku zachowania tajemnicy może zwolnić sędziego Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

§ 4. Sędzia nie podlega postępowaniu sprawdzającemu przewidzianemu w przepisach o ochronie informacji niejawnych.

Art. 42. Czas pracy sędziego określony jest wymiarem jego zadań.

Art. 43. § 1. Sędzia Sądu Najwyższego nie może pozostawać w innym stosunku służbowym lub stosunku pracy, z wyjątkiem:

- 1) zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w polskiej szkole wyższej w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1842, z późn. zm.⁶⁾),
 - 2) prowadzenia zajęć w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz w ramach szkolenia organizowanego przez samorządy zawodowe, o których mowa w ustawie z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1277, 1343 i 1452)
- w łącznym wymiarze nieprzekraczającym 210 godzin dydaktycznych.

§ 2. Sędziemu nie wolno podejmować zajęcia ani sposobu zarobkowania, innego niż określone w § 1, które utrudniałoby pełnienie obowiązków sędziego, mogłoby osłabiać zaufanie do jego bezstronności lub przynieść ujmę godności urzędu sędziego. Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego nie wolno podejmować zajęcia ani sposobu zarobkowania, innego niż określone w § 1.

§ 3. Sędzia nie może:

- 1) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółki prawa handlowego;
- 2) być członkiem zarządu, rady nadzorczej lub komisji rewizyjnej spółdzielni;
- 3) być członkiem zarządu fundacji prowadzącej działalność gospodarczą;
- 4) posiadać w spółce prawa handlowego więcej niż 10% akcji lub udziały przedstawiające więcej niż 10% kapitału zakładowego;
- 5) prowadzić działalności gospodarczej na własny rachunek lub wspólnie z innymi osobami, a także zarządzać taką działalnością lub być przedstawicielem bądź pełnomocnikiem w prowadzeniu takiej działalności.

§ 4. O zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, a także innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, sędzia Sądu Najwyższego zawiadamia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

⁶⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1933, 2169 i 2260 oraz z 2017 r. poz. 60, 777, 858, 859, 1321, 1428 i 1530.

§ 5. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego może wyrazić sprzeciw wobec podjęcia przez sędziego innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, jeżeli uzna, że jego wykonywanie będzie utrudniało pełnienie obowiązków sędziego Sądu Najwyższego, osłabiało zaufanie do jego bezstronności lub przynosiło ujmę godności urzędu sędziego.

§ 6. Przepisy § 2–5 stosuje się odpowiednio do sędziów Sądu Najwyższego w stanie spoczynku.

§ 7. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego niezwłocznie publikuje na stronie internetowej Sądu Najwyższego informacje o podjęciu przez sędziego Sądu Najwyższego dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, a także innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, ze wskazaniem podmiotu, w którym podjął zatrudnienie lub inne zajęcie lub zarobkowanie, oraz rodzaju i wymiaru czasu wykonywanego zatrudnienia, zajęcia lub zarobkowania.

Art. 44. § 1. Oświadczenie o stanie majątkowym, o którym mowa w art. 87 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych:

- 1) sędziowie Sądu Najwyższego składają Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego;
- 2) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego składa Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 2. Analizy danych zawartych w oświadczeniu o stanie majątkowym składanym przez sędziego Sądu Najwyższego dokonuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. O stwierdzonych nieprawidłowościach Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zawiadamia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Art. 45. § 1. Żądania, wystąpienia i zażalenia w sprawach związanych z pełnionym urzędem sędziego może wносить tylko do Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą izby, w której orzeka sędzia, lub Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 2. W sprawach, o których mowa w § 1, sędzia nie może zwracać się do instytucji i osób postronnych ani podawać sprawy do wiadomości publicznej.

§ 3. Spory wynikające ze stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego lub związane z tym stosunkiem rozstrzyga sąd pracy.

Art. 46. Sędzia niezwłocznie zawiadamia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej o toczącej się sprawie sądowej, w której występuje w charakterze strony lub uczestnika postępowania.

Art. 47. § 1. Wynagrodzenie zasadnicze sędziego Sądu Najwyższego stanowi wielokrotność podstawy ustalenia tego wynagrodzenia, z zastosowaniem mnożnika 4,13.

§ 2. Podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Sądu Najwyższego w danym roku stanowi przeciętne wynagrodzenie w drugim kwartale roku poprzedniego, ogłaszane w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego na podstawie art. 20 pkt 2 ustawy z dnia 17

grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383 i 1386).

§ 3. Jeżeli przeciętne wynagrodzenie, o którym mowa w § 2, jest niższe od przeciętnego wynagrodzenia ogłoszonego za drugi kwartał roku poprzedzającego – przyjmuje się podstawę ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Sądu Najwyższego w dotychczasowej wysokości.

§ 4. Wynagrodzenie sędziego Sądu Najwyższego określa się w stawce podstawowej albo w stawce awansowej. Stawka awansowa stanowi 115% stawki podstawowej.

§ 5. Sędzia Sądu Najwyższego, obejmując stanowisko, otrzymuje wynagrodzenie zasadnicze w stawce podstawowej. Po siedmiu latach służby w Sądzie Najwyższym wynagrodzenie zasadnicze sędziego Sądu Najwyższego podwyższa się do stawki awansowej.

§ 6. W związku z pełnioną funkcją sędziemu Sądu Najwyższego przysługuje dodatek funkcyjny, którego wysokość ustala się z zastosowaniem mnożników podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Sądu Najwyższego, o której mowa w § 2.

§ 7. Tabelę mnożników służących do ustalenia wysokości dodatków funkcyjnych określa załącznik do ustawy.

Art. 48. Sędziemu Sądu Najwyższego przysługuje dodatek za długoletnią służbę wynoszący 1% wynagrodzenia zasadniczego, za każdy rok służby, nie więcej jednak niż 20% tego wynagrodzenia. Do okresu służby, od którego zależy wysokość dodatku, wlicza się również przypadający przed powołaniem na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego okres stosunku służbowego lub stosunku pracy, jak również okres wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza.

Art. 49. § 1. Sędziemu Sądu Najwyższego przysługuje gratyfikacja jubileuszowa w wysokości:

- 1) po dwudziestu latach służby – 100% wynagrodzenia miesięcznego;
- 2) po dwudziestu pięciu latach służby – 150% wynagrodzenia miesięcznego;
- 3) po trzydziestu latach służby – 200% wynagrodzenia miesięcznego;
- 4) po trzydziestu pięciu latach służby – 250% wynagrodzenia miesięcznego;
- 5) po czterdziestu latach służby – 350% wynagrodzenia miesięcznego;
- 6) po czterdziestu pięciu latach służby – 400% wynagrodzenia miesięcznego.

§ 2. Do okresu służby uprawniającego do gratyfikacji jubileuszowej wlicza się wszystkie poprzednie okresy służby i zatrudnienia, w tym okres wykonywania zawodu adwokata, radcy prawnego lub notariusza, oraz inne okresy, jeżeli z mocy odrębnych przepisów podlegają one wliczeniu do okresu pracy, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Art. 50. § 1. Sędziemu Sądu Najwyższego przysługuje corocznie urlop dodatkowy w wymiarze 12 dni roboczych.

§ 2. Sędziemu może być na jego wniosek udzielony płatny urlop dla poratowania zdrowia.

§ 3. Urlop dla poratowania zdrowia nie może przekraczać sześciu miesięcy.

§ 4. W okresie nieobecności z powodu choroby sędzia otrzymuje miesięcznie 80% wynagrodzenia, nie dłużej jednak niż przez okres roku. Do okresu tego wlicza się okresy poprzedniej przerwy w pełnieniu służby z powodu choroby lub płatnego urlopu dla poratowania zdrowia, jeżeli okres czynnej służby nie przekroczył 30 dni. Po upływie roku nieobecności z powodu choroby sędzia otrzymuje miesięcznie 50% wynagrodzenia.

§ 5. Jeżeli nieobecność sędziego nastąpiła z powodu:

- 1) wypadku przy pracy albo w drodze do pracy lub z pracy,
 - 2) choroby przypadającej w okresie ciąży,
 - 3) choroby powstałej w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami wykonywania czynności sędziego,
 - 4) choroby spowodowanej przez inną osobę w wyniku popełnienia przez nią umyślnego czynu zabronionego, w związku z wykonywaniem czynności sędziego, stwierdzonego orzeczeniem wydanym przez uprawniony organ,
 - 5) poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów
- sędzia zachowuje prawo do 100% wynagrodzenia, nie dłużej jednak niż przez okres roku; przepis § 4 zdanie drugie i trzecie stosuje się.

§ 6. W razie ujawnienia u sędziego choroby, co do której zachodzi podejrzenie, że powstała w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami wykonywania czynności sędziego, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego kieruje sędziogo, z urzędu lub na wniosek sędziego, do lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Od orzeczenia lekarza orzecznika sędziemu przysługuje sprzeciw do komisji lekarskiej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, w terminie 14 dni od dnia doręczenia tego orzeczenia.

§ 7. Za chorobę powstałą w związku ze szczególnymi właściwościami lub warunkami wykonywania czynności sędziego uznaje się chorobę spowodowaną działaniem czynników szkodliwych występujących w miejscu wykonywania czynności sędziego.

§ 8. Koszty badania i wydania orzeczenia przez lekarza orzecznika oraz komisję lekarską Zakładu Ubezpieczeń Społecznych pokrywa Skarb Państwa ze środków pozostających w dyspozycji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 9. W razie niemożności wykonywania obowiązków służbowych z innych przyczyn, uprawniających do uzyskania świadczeń określonych w przepisach o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, sędziemu przysługuje wynagrodzenie w wysokości świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego, przez okres przewidziany w tych przepisach.

§ 10. Okres nieobecności z powodu choroby oraz niemożności wykonywania obowiązków służbowych, o której mowa w § 9, stwierdza zaświadczenie lekarskie wystawione zgodnie z art. 55 ust. 1 i art. 55a ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz. U. z 2017 r. poz. 1368) albo wydruk zaświadczenia lekarskiego, o którym mowa w art. 55a ust. 6 tej ustawy, z tym że w przypadku:

- 1) poddania się niezbędnym badaniom lekarskim przewidzianym dla kandydatów na dawców komórek, tkanek i narządów oraz niezdolności do pracy wskutek poddania się zabiegowi pobrania komórek, tkanek i narządów – zaświadczenie wystawione przez lekarza na zwykłym druku, zgodnie z art. 53 ust. 3 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa;
- 2) o którym mowa w art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa – decyzja wydana przez właściwy organ albo uprawniony podmiot na podstawie przepisów o zapobieganiu oraz zwalczaniu zakażeń i chorób zakaźnych u ludzi;
- 3) urlopu macierzyńskiego – zaświadczenie lekarskie wystawione na zwykłym druku, określające przewidywaną datę porodu – za okres przed porodem, odpis skrócony aktu urodzenia dziecka lub jego kopia – za okres po porodzie;
- 4) konieczności osobistego sprawowania przez sędziego opieki nad dzieckiem własnym lub małżonka sędziego, dzieckiem przysposobionym, dzieckiem przyjętym na wychowanie i utrzymanie, do ukończenia przez nie 8. roku życia, w przypadku:
 - a) nieprzewidzianego zamknięcia żłobka, klubu dziecięcego, przedszkola lub szkoły, do których dziecko uczęszcza, a także w przypadku choroby niani, z którą rodzice mają zawartą umowę uaktywniającą, o której mowa w art. 50 ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. o opiece nad dziećmi w wieku do lat 3 (Dz. U. z 2016 r. poz. 157 oraz z 2017 r. poz. 60 i 1428), lub dziennego opiekuna, sprawujących opiekę nad dzieckiem,
 - b) porodu lub choroby małżonka sędziego lub rodzica dziecka sędziego, stale opiekujących się dzieckiem, jeżeli poród lub choroba uniemożliwia temu małżonkowi lub rodzicowi sprawowanie opieki nad dzieckiem,
 - c) pobytu małżonka sędziego lub rodzica dziecka sędziego, stale opiekujących się dzieckiem, w szpitalu lub innym zakładzie leczniczym podmiotu leczniczego

wykonywającego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne

– oświadczenie sędziego.

§ 11. Doręczenie zaświadczenia lekarskiego odbywa się przy wykorzystaniu profilu informacyjnego, o którym mowa w art. 58 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, na zasadach określonych w tej ustawie. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wykorzystuje lub tworzy profil informacyjny płatnika składek, o którym mowa w art. 58 ust. 1 tej ustawy.

§ 12. Wydruk zaświadczenia lekarskiego, o którym mowa w art. 55a ust. 6 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, zaświadczenie lekarskie, o którym mowa w art. 55a ust. 7 tej ustawy, zaświadczenie wystawione przez lekarza na zwykłym druku w przypadkach, o których mowa w § 10 pkt 1 i 3, decyzję, odpis skrócony aktu urodzenia dziecka lub jego kopię, sędzia jest obowiązany dostarczyć Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, w terminie 7 dni od dnia ich otrzymania.

§ 13. Sędzia jest obowiązany złożyć Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego oświadczenie o wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 10 pkt 4, w terminie 7 dni od dnia ich zaistnienia.

§ 14. W przypadku niedopełnienia obowiązku, o którym mowa w § 12 i 13, nieobecność uznaje się za nieusprawiedliwioną, chyba że niedostarczenie zaświadczenia, decyzji, odpisu skróconego aktu urodzenia dziecka lub jego kopii lub niezłożenie oświadczenia nastąpiło z przyczyn niezależnych od sędziego.

§ 15. Za inną usprawiedliwioną nieobecność sędziemu przysługuje wynagrodzenie.

§ 16. W przypadkach, w których pracownikom podlegającym ubezpieczeniu społecznemu przysługują zasiłki niezależnie od prawa do wynagrodzenia, sędziemu przysługuje świadczenie pieniężne w wysokości zasiłku z ubezpieczenia społecznego.

§ 17. Sędziemu może zostać udzielony urlop rehabilitacyjny na zasadach określonych w art. 94d–94g ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych.

Art. 51. § 1. Sędzia Sądu Najwyższego mianowany, powołany lub wybrany do pełnienia funkcji w organach państwowych, w służbie dyplomatycznej, konsularnej lub organach organizacji międzynarodowych oraz ponadnarodowych działających na podstawie umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską jest obowiązany zrzec się niezwłocznie swojego urzędu.

§ 2. Sędzia, który zrzekł się urzędu z przyczyn określonych w § 1, ma prawo powrotu do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego, jeżeli przerwa w pełnieniu

obowiązków sędziego nie przekracza dziewięciu lat, chyba że pełnił funkcje sędziowskie lub prokuratorskie w międzynarodowych lub ponadnarodowych organach sądowych.

§ 3. W przypadku przewidzianym w § 2 Krajowa Rada Sądownictwa, z inicjatywy zainteresowanego, przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o powołanie do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

§ 4. W razie odmowy przedstawienia wniosku, o którym mowa w § 3, zainteresowanemu służy odwołanie do Sądu Najwyższego.

Art. 52. § 1. Sędziemu Sądu Najwyższego stale zamieszkałemu poza Warszawą przysługuje bezpłatne zakwaterowanie w Warszawie oraz zwrot kosztów przejazdu i dodatek z tytułu rozłąki z rodziną na zasadach określonych w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 26 ust. 2a ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych.

§ 2. Świadczenia i należności, o których mowa w § 1, nie przysługują w wypadkach, gdy odległość od miejscowości, w której sędzia Sądu Najwyższego ma miejsce stałego zamieszkania do Warszawy nie przekracza 60 km, chyba że Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, na wniosek sędziego Sądu Najwyższego uzna, że jest to uzasadnione ze względu na zakres obowiązków i warunki dojazdu.

Art. 53. Sędziemu Sądu Najwyższego przechodzącemu w stan spoczynku przysługuje jednorazowa odprawa w wysokości sześciomiesięcznego wynagrodzenia.

Art. 54. § 1. Sędzia Sądu Najwyższego nie może być pozbawiony wolności ani pociągnięty do odpowiedzialności karnej bez zezwolenia sądu dyscyplinarnego. Nie dotyczy to ujęcia na gorącym uczynku przestępstwa, jeżeli zatrzymanie sędziego jest niezbędne do zapewnienia prawidłowego toku postępowania. Do czasu wydania uchwały zezwalającej na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej wolno podejmować tylko czynności niecierpiące zwłoki.

§ 2. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy sędziego ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub § 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od jego wpływu do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziego jest natychmiast wykonalna.

§ 3. O zatrzymaniu sędziego niezwłocznie powiadamia się Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego może nakazać natychmiastowe zwolnienie zatrzymanego.

§ 4. W terminie siedmiu dni od doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej przysługuje organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu zażalenie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. W tym samym terminie zainteresowanemu sędziemu przysługuje zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej.

Art. 55. Sędziemu Sądu Najwyższego w stanie spoczynku przysługuje uposażenie w wysokości 75% wynagrodzenia zasadniczego i dodatku za wysługę lat, pobieranych na ostatnio zajmowanym stanowisku. Uposażenie to jest waloryzowane w terminach i w wysokości stosownie do zmian wynagrodzenia zasadniczego sędziów Sądu Najwyższego czynnych zawodowo.

Art. 56. Sąd Najwyższy może zatrudniać asystentów sędziego. Asystentem sędziego może być osoba posiadająca wyższe wykształcenie prawnicze.

Art. 57. Osoba pozostająca z sędzią Sądu Najwyższego w relacji, która uprawniałaby tę osobę do odmowy składania zeznań na podstawie art. 261 § 1 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, z późn. zm.⁷⁾) nie może zostać zatrudniona w Sądzie Najwyższym.

Rozdział 6

Ławnicy Sądu Najwyższego

Art. 58. § 1. W rozpoznawaniu skarg nadzwyczajnych oraz spraw, o których mowa w art. 26 pkt 1 i 2, uczestniczą ławnicy Sądu Najwyższego.

§ 2. Ławnikiem Sądu Najwyższego może być osoba, która:

- 1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich;
- 2) jest nieskazitelnego charakteru;
- 3) ukończyła 40 lat;
- 4) w dniu wyboru nie ukończyła 60 lat;
- 5) jest zdolna, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków ławnika Sądu Najwyższego;
- 6) posiada co najmniej wykształcenie średnie lub średnie branżowe.

⁷⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1823, 1860, 1948, 2138, 2199, 2260 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 67, 85, 187, 768, 933, 1133, 1136, 1452, 1474, 1596 i

Art. 59. Ławnikiem Sądu Najwyższego nie może być osoba:

- 1) zatrudniona w Sądzie Najwyższym i innych sądach oraz w prokuraturze;
- 2) wchodząca w skład organów, od których orzeczenia można żądać skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego;
- 3) będąca ławnikiem w sądach powszechnych lub w sądach wojskowych;
- 4) będąca funkcjonariuszem Policji oraz pracująca w służbach związanych ze ściganiem przestępstw i wykroczeń;
- 5) pracująca w urzędach obsługujących centralne organy państwa;
- 6) wykonująca zawód dla którego sądem właściwym w sprawach dyscyplinarnych może być Sąd Najwyższy;
- 7) będąca adwokatem albo aplikantem adwokackim;
- 8) będąca radcą prawnym albo aplikantem radcowskim;
- 9) będąca notariuszem albo aplikantem notarialnym;
- 10) duchowna;
- 11) będąca żołnierzem w czynnej służbie wojskowej;
- 12) będąca funkcjonariuszem Służby Więziennej;
- 13) będąca posłem, senatorem, radnym gminy, powiatu lub województwa;
- 14) która pełniła służbę zawodową, pracowała lub była współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Art. 60. § 1. Liczbę ławników Sądu Najwyższego ustala Kolegium Sądu Najwyższego.

§ 2. Ławników Sądu Najwyższego wybiera Senat Rzeczypospolitej Polskiej w głosowaniu tajnym.

§ 3. Kadencja ławników Sądu Najwyższego trwa cztery lata kalendarzowe następujące po roku, w którym dokonano wyborów. Funkcja ławnika Sądu Najwyższego wybranego w trakcie kadencji wygasa z upływem kadencji ogółu ławników Sądu Najwyższego.

§ 4. Po upływie kadencji ławnik Sądu Najwyższego może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

§ 5. Wybory ławników Sądu Najwyższego odbywają się najpóźniej w październiku roku kalendarzowego, w którym upływa kadencja dotychczasowych ławników Sądu Najwyższego.

Art. 61. § 1. Kandydaci na ławników Sądu Najwyższego zgłaszani są Marszałkowi Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego podaje liczbę ławników Sądu Najwyższego do wiadomości Marszałkowi Senatu Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej na trzydzieści dni przed upływem terminu zgłaszania kandydatów.

§ 2. Kandydatów na ławników Sądu Najwyższego mogą zgłaszać stowarzyszenia, inne organizacje społeczne i zawodowe, zarejestrowane na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem partii politycznych, oraz co najmniej stu obywateli mających czynne prawo wyborcze, w terminie do dnia 30 czerwca ostatniego roku kadencji.

§ 3. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej zasięga od Komendanta Głównego Policji informacji o kandydatach na ławników Sądu Najwyższego. Informacje o kandydacie na ławnika Sądu Najwyższego uzyskuje się i sporządza na zasadach określonych dla informacji o kandydacie do objęcia stanowiska sędziowskiego w sądzie powszechnym.

§ 4. Szczegółowy sposób postępowania z dokumentami złożonymi Marszałkowi Senatu Rzeczypospolitej Polskiej przy zgłaszaniu kandydatów na ławników Sądu Najwyższego określa Regulamin Senatu.

§ 5. Wzór karty zgłoszenia kandydatów na ławników Sądu Najwyższego oraz sposób jego udostępniania ustala, w drodze zarządzenia, Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Zarządzenie Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej podlega ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.

Art. 62. § 1. Listę wybranych ławników Sądu Najwyższego wraz z dokumentami, o których mowa w art. 61 § 4, Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej niezwłocznie przesyła Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

§ 2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wręcza ławnikom Sądu Najwyższego zawiadomienie o wyborze i odbiera od nich ślubowanie według roty w brzmieniu:

„Ślubuję uroczyście jako ławnik Sądu Najwyższego służyć wiernie Rzeczypospolitej Polskiej, stać na straży prawa i praworządności, obowiązki ławnika wypełniać sumiennie, orzekać zgodnie z przepisami prawa i zasadami słuszności, bezstronnie według mego sumienia, dochować tajemnicy prawnie chronionej, a w postępowaniu kierować się zasadami godności i uczciwości”; składający ślubowanie może dodać na końcu zwrot: „Tak mi dopomóż Bóg”.

§ 3. Odmowa złożenia ślubowania jest równoznaczna ze zrzeczeniem się funkcji ławnika Sądu Najwyższego.

§ 4. Po odebraniu ślubowania Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wpisuje ławnika Sądu Najwyższego na listę ławników Sądu Najwyższego, którzy mogą być wyznaczani do orzekania, i wydaje mu legitymację.

§ 5. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego organizuje szkolenie dla ławników Sądu Najwyższego na temat skargi nadzwyczajnej oraz postępowania dyscyplinarnego. Udział ławnika Sądu Najwyższego w szkoleniu jest obowiązkowy.

Art. 63. § 1. Funkcja ławnika Sądu Najwyższego wygasa w razie prawomocnego skazania za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe lub w razie stwierdzenia, że ławnik Sądu Najwyższego pełnił służbę, pracował lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej stwierdza wygaśnięcie funkcji z tego powodu i informuje o tym Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

§ 2. Do ławników Sądu Najwyższego stosuje się odpowiednio przepis art. 35 § 5-8.

Art. 64. Nie wyznacza się ławnika Sądu Najwyższego do pełnienia obowiązków w przypadku:

- 1) ujawnienia okoliczności, które nie pozwalały na jego wybór;
- 2) wszczęcia postępowania o odwołanie ławnika Sądu Najwyższego – do czasu podjęcia przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej uchwały w przedmiocie odwołania;
- 3) wszczęcia przeciwko ławnikowi Sądu Najwyższego postępowania o umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe – do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia sprawy.

Art. 65. W razie potrzeby, zwłaszcza zmniejszenia w czasie kadencji liczby ławników Sądu Najwyższego, Senat Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, przeprowadza wybory uzupełniające. Przepis art. 61 stosuje się odpowiednio.

Art. 66. § 1. W zakresie orzekania ławnicy Sądu Najwyższego są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom.

§ 2. Ławnik Sądu Najwyższego nie może przewodniczyć rozprawie i naradzie ani też wykonywać czynności sędziego poza rozprawą, chyba że ustawy stanowią inaczej.

Art. 67. § 1. Ławnik Sądu Najwyższego może zostać wyznaczony do udziału w rozprawach do dwudziestu dni w ciągu roku. Liczba dni może być zwiększona przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego tylko z ważnych przyczyn, a zwłaszcza w przypadku konieczności zakończenia rozprawy z udziałem tego ławnika Sądu Najwyższego.

§ 2. Ławnik Sądu Najwyższego otrzymuje rekompensatę pieniężną za czas wykonywania czynności w sądzie, którymi są: udział w rozprawie lub posiedzeniu, uczestnictwo w naradzie nad wyrokiem, sporządzenie uzasadnienia, udział w obowiązkowych szkoleniach organizowanych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub uczestnictwo w posiedzeniu Rady Ławniczej Sądu Najwyższego, jeżeli został do niej wybrany.

§ 3. Wysokość rekompensaty dla ławników Sądu Najwyższego biorących udział w rozpoznawaniu spraw w Sądzie Najwyższym, za jeden dzień pełnienia obowiązków

ławnika w Sądzie Najwyższym, wynosi 1,9% podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego Sądu Najwyższego, o której mowa w art. 47 § 1-3.

Art. 68. Ławnicy Sądu Najwyższego zamieszkali poza Warszawą otrzymują diety oraz zwrot kosztów przejazdu i noclegu według zasad ustalonych dla sędziów sądów powszechnych.

Art. 69. § 1. Ławnicy Sądu Najwyższego wybierają ze swego grona Radę Ławniczą Sądu Najwyższego, jej przewodniczącego i zastępców.

§ 2. Do zadań Rady Ławniczej Sądu Najwyższego należy w szczególności podnoszenie poziomu pracy ławników Sądu Najwyższego i ich reprezentowanie oraz pobudzanie działalności wychowawczej ławników Sądu Najwyższego w społeczeństwie.

§ 3. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, sposób wyboru, skład i strukturę organizacyjną, tryb działania oraz szczegółowe zadania Rady Ławniczej Sądu Najwyższego, uwzględniając obligatoryjny charakter Rady Ławniczej Sądu Najwyższego jako samorządu ławniczego, reprezentującego ławników Sądu Najwyższego, zakres współpracy z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego oraz z Prezesem Sądu Najwyższego kierującego pracą Izbą Dyscyplinarną, potrzebę uwzględnienia w jej strukturze przewodniczącego i zastępców oraz określenia ich zadań.

Art. 70. W sprawach nieuregulowanych w niniejszym rozdziale do ławników Sądu Najwyższego stosuje się odpowiednio przepisy działu IV rozdziału 7 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych dotyczące ławników.

Rozdział 7

Odpowiedzialność dyscyplinarna

Art. 71. § 1. Sędzia Sądu Najwyższego odpowiada dyscyplinarnie za przewinienia służbowe i uchybienia godności urzędu.

§ 2. Sędzia odpowiada dyscyplinarnie także za swoje postępowanie przed objęciem stanowiska, jeżeli uchybił obowiązkowi piastowanego urzędu państwowego lub okazał się niegodnym urzędu sędziego.

§ 3. Za wykroczenia sędzia może odpowiadać tylko dyscyplinarnie.

§ 4. Sędzia może wyrazić zgodę na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej za wykroczenie, o którym mowa w rozdziale XI ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, 1485, 1634 i 1707 oraz z 2017 r. poz. 966). Wyrażenie zgody następuje w drodze przyjęcia przez sędziego mandatu karnego albo uiszczenia grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa

w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia.

§ 5. Wyrażenie przez sędziego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej w trybie określonym w § 4 wyłącza odpowiedzialność dyscyplinarną.

Art. 72. § 1. Sądem dyscyplinarnym w sprawach dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego są:

- 1) w pierwszej instancji – Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego;
- 2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej i dwóch ławników Sądu Najwyższego.

§ 2. Ławników Sądu Najwyższego do orzekania w sprawach dyscyplinarnych wyznacza każdorazowo do sprawy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 73. Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego i jego zastępcę wybiera Kolegium Sądu Najwyższego na okres 4 lat.

Art. 74. § 1. Karami dyscyplinarnymi są:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) obniżenie wynagrodzenia zasadniczego sędziego o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat;
- 4) usunięcie z zajmowanej funkcji;
- 5) złożenie sędziego z urzędu.

§ 2. Sąd podaje prawomocny wyrok dyscyplinarny do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej Sądu Najwyższego. Zamieszczeniu podlega sentencja wyroku, z wyłączeniem danych dotyczących tożsamości osoby fizycznej lub innej osoby, jeżeli jest to konieczne dla ochrony słuszných interesów tych osób.

§ 3. Sąd przekazuje prawomocny wyrok dyscyplinarny do wiadomości Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Wymierzenie kary, o której mowa w § 1 pkt 2–4, pociąga za sobą, przez okres pięciu lat, niemożność udziału w Kolegium Sądu Najwyższego, orzekania w sądzie dyscyplinarnym oraz pełnienia funkcji w Sądzie Najwyższym. Sędziego ukaranego karą dyscyplinarną, o której mowa w zdaniu pierwszym, zajmującego stanowisko w Izbie Dyscyplinarnej, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wyznacza do rozpoznawania spraw w innej izbie na okres pięciu lat.

§ 5. Wymierzenie kary, o której mowa w § 1 pkt 5, pociąga za sobą utratę możliwości ponownego powołania ukaranego na urząd sędziego.

§ 6. W przypadku przewinienia dyscyplinarnego lub wykroczenia mniejszej wagi sąd dyscyplinarny może odstąpić od wymierzenia kary.

Art. 75. § 1. Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego podejmuje czynności wyjaśniające na żądanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, Kolegium Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego, lub z własnej inicjatywy, po wstępnym wyjaśnieniu okoliczności niezbędnych do ustalenia znamion przewinienia, a także złożeniu wyjaśnień przez sędziego, chyba że złożenie tych wyjaśnień nie jest możliwe. Czynności wyjaśniające powinny być przeprowadzone w terminie 30 dni od dnia podjęcia pierwszej czynności przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego.

§ 2. Po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego wszczyna postępowanie dyscyplinarne i przedstawia sędziemu na piśmie zarzuty. Po przedstawieniu zarzutów obwiniony, w terminie 14 dni, może złożyć wyjaśnienia oraz zgłosić wnioski o przeprowadzenie dowodów.

§ 3. Po upływie terminu, o którym mowa w § 2, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji. Wniosek powinien zawierać dokładne określenie czynu, który jest przedmiotem postępowania, wykaz dowodów uzasadniających wniosek oraz uzasadnienie.

§ 4. Jeżeli Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego na żądanie uprawnionego organu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. Odpis postanowienia doręcza się organom, o których mowa w § 1, oraz Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. W terminie 30 dni od dnia doręczenia tego postanowienia każdemu organowi, o którym mowa w § 1, służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

§ 5. Jeżeli Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego nie znajduje podstaw do złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. Odpis postanowienia doręcza się obwinionemu, organom, o których mowa w § 1, oraz Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. W terminie 30 dni od dnia doręczenia tego postanowienia każdemu organowi, o którym mowa w § 1, służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.

§ 6. Zażalenie powinno być rozpoznane w terminie 14 dni od dnia jego wniesienia do sądu. W przypadku uchylenia zaskarżonego postanowienia, wskazania sądu dyscyplinarnego co do dalszego postępowania są wiążące dla Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego.

§ 7. Od orzeczeń dyscyplinarnych nie przysługuje kasacja.

§ 8. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej może wyznaczyć z grona sędziów Sądu Najwyższego, sędziów sądów powszechnych lub sędziów sądów wojskowych Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej sędziego Sądu Najwyższego. Wyznaczenie Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego jest równoznaczne z żądaniem podjęcia czynności wyjaśniających. Nadzwyczajny Rzecznik Dyscyplinarny może wszcząć postępowanie dyscyplinarne albo wstąpić do toczącego się postępowania. Wyznaczenie Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego wyłącza Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego lub jego zastępcę od podejmowania czynności w sprawie. Do czynności podejmowanych przez Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego przepisy § 1–6 stosuje się odpowiednio. Funkcja Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzeniu postępowania dyscyplinarnego albo uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne.

Rozdział 8

Postępowanie przed Sądem Najwyższym

Art. 76. Sąd Najwyższy orzeka w składzie trzech sędziów, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 77. § 1. Przydziału spraw i wyznaczenia składu orzekającego dokonuje Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą właściwej izby.

§ 2. Sprawy rozpoznaje się według kolejności wpływu do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezes Sądu Najwyższego może zarządzić rozpoznanie sprawy poza kolejnością.

Art. 78. W składzie orzekającym Sądu Najwyższego może brać udział tylko jeden sędzia delegowany do pełnienia czynności sędziowskich w Sądzie Najwyższym. Sędzia delegowany nie może być przewodniczącym składu orzekającego.

Art. 79. Jeżeli Sąd Najwyższy, rozpoznając kasację lub inny środek odwoławczy, poweźmie poważne wątpliwości co do wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia, może odroczyć rozpoznanie sprawy i przedstawić zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi siedmiu sędziów tego Sądu.

Art. 80. § 1. Jeżeli w orzecznictwie sądów powszechnych, sądów wojskowych lub Sądu Najwyższego ujawnią się rozbieżności w wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego może, w celu zapewnienia jednolitości orzecznictwa, przedstawić wniosek o rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego Sądowi Najwyższemu w składzie siedmiu sędziów lub innym odpowiednim składzie.

§ 2. Z wnioskiem, o którym mowa w § 1, mogą wystąpić również Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Rady Dialogu Społecznego, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego i Rzecznik Finansowy.

Art. 81. Postanowienie o przedstawieniu zagadnienia prawnego oraz uchwała Sądu Najwyższego wymagają pisemnego uzasadnienia.

Art. 82. § 1. O posiedzeniu pełnego składu Sądu Najwyższego lub składu izby albo połączonych izb zawiadamia się Prokuratora Generalnego.

§ 2. O posiedzeniu Sądu Najwyższego wyznaczonym w celu rozstrzygnięcia zagadnienia prawnego zawiadamia się ponadto obrońców oraz pełnomocników w osobach adwokatów i radców prawnych, a także osoby uprawnione do sporządzania skargi kasacyjnej w sprawach cywilnych.

§ 3. W posiedzeniu, w zastępstwie Prokuratora Generalnego, może brać udział prokurator Prokuratury Krajowej lub prokurator innej jednostki organizacyjnej prokuratury, delegowany do wykonywania czynności w Prokuraturze Krajowej, wyznaczony przez Prokuratora Generalnego lub jego zastępcę do udziału w posiedzeniach Sądu Najwyższego.

§ 4. Niestawiennictwo na posiedzeniu osób, o których mowa w § 1–3, o ile zostały prawidłowo powiadomione, nie wstrzymuje postępowania.

§ 5. Prezes Sądu Najwyższego może zobowiązać podmioty zawiadomione o posiedzeniu, do przedstawienia na piśmie przed posiedzeniem wniosków co do kierunku rozstrzygnięcia przedstawionego zagadnienia.

Art. 83. § 1. Jeżeli skład Sądu Najwyższego uzna, że przedstawione zagadnienie wymaga wyjaśnienia, rozbieżności – rozstrzygnięcia, podejmuje uchwałę, w przeciwnym razie odmawia jej podjęcia, a jeżeli podjęcie uchwały stało się zbędne – umarza postępowanie.

§ 2. Jeżeli skład izby uzna, że znaczenie dla praktyki sądowej, powaga występujących wątpliwości lub ochrona wolności i praw człowieka i obywatela to uzasadniają, może zagadnienie prawne przedstawić składowi całej izby, natomiast izba – składowi dwóch lub więcej połączonych izb albo pełnemu składowi Sądu Najwyższego.

Art. 84. § 1. Uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego, składu połączonych izb oraz składu całej izby, z chwilą ich podjęcia, uzyskują moc zasad prawnych. Skład siedmiu sędziów może postanowić o nadaniu uchwale mocy zasady prawnej.

§ 2. Uchwały, które uzyskały moc zasad prawnych, są publikowane wraz z uzasadnieniem w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego.

Art. 85. § 1. Jeżeli jakikolwiek skład Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi całej izby.

§ 2. Odstąpienie od zasady prawnej uchwalonej przez izbę, przez połączone izby albo przez pełny skład Sądu Najwyższego, wymaga ponownego rozstrzygnięcia w drodze uchwały odpowiednio przez właściwą izbę, połączone izby lub pełny skład Sądu Najwyższego.

§ 3. Jeżeli skład jednej izby Sądu Najwyższego zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez inną izbę, rozstrzygnięcie następuje w drodze uchwały obu izb. Izby mogą przedstawić zagadnienie prawne do rozpoznania przez pełny skład Sądu Najwyższego.

Art. 86. § 1. Od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, może być wniesiona skarga nadzwyczajna, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej i:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji,
- 2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

– a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

§ 2. Skargę nadzwyczajną może wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich, grupa co najmniej 30 posłów lub 20 senatorów, oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta i Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego i Rzecznik Finansowy. Skargę nadzwyczajną grupy posłów lub senatorów wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu, który oprócz wskazanego przez grupę posłów lub senatorów przedstawiciela, może upoważnić pracownika odpowiednio Kancelarii Sejmu lub Kancelarii Senatu, adwokata lub radcę prawnego do popierania wniesionej skargi.

§ 3. Skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia lub od rozpoznania kasacji.

Art. 87. § 1. Od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony skarga nadzwyczajna może być wniesiona tylko raz.

§ 2. Skargi nadzwyczajnej nie można oprzeć na zarzutach, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej lub kasacji przyjętej do rozpoznania przez Sąd Najwyższy.

§ 3. Skarga nadzwyczajna nie jest dopuszczalna od wyroku ustalającego nieistnienie małżeństwa, orzekającego unieważnienie małżeństwa albo rozwód, jeżeli choćby jedna ze stron po uprawomocnieniu się takiego orzeczenia zawarła związek małżeński.

Art. 88. § 1. W razie uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie i stosownie do wyników rozprawy orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie. Sąd Najwyższy oddala skargę nadzwyczajną, jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

§ 2. Jeżeli Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej uzna, że przyczyną naruszenia przez orzeczenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji, jest niezgodność ustawy z Konstytucją, występuje z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Najwyższy może zawiesić postępowanie z urzędu jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym.

Art. 89. Sąd Najwyższy może zażądać sporządzenia uzasadnienia, jeżeli nie zawiera go zaskarżone orzeczenie.

Art. 90. § 1. Jeżeli Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego uzna, że ochrona zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji to uzasadniają, zwłaszcza w przypadku rozpatrywania skargi nadzwyczajnej może powołać uczestnika postępowania występującego w charakterze rzecznika interesu społecznego, w szczególności osobę spełniającą wymagania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego. Rzecznik interesu społecznego zmierza do urzeczywistnienia się zasad konstytucyjnych, w szczególności dobra wspólnego i sprawiedliwości społecznej oraz ochrony godności człowieka w stosowaniu wolności i praw człowieka i obywatela.

§ 2. Rzecznika interesu społecznego zawiadamia się o posiedzeniu Sądu Najwyższego w sprawie, do której został wyznaczony. Rzecznik interesu społecznego może składać oświadczenia na piśmie, uczestniczyć w posiedzeniu i wypowiadać się.

Art. 91. § 1. Skargę nadzwyczajną rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Sądu Najwyższego zasiadających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz jednego ławnika Sądu Najwyższego.

§ 2. Jeżeli skarga nadzwyczajna dotyczy orzeczenia Sądu Najwyższego, sprawę rozpoznaje Sąd Najwyższy w składzie pięciu sędziów Sądu Najwyższego zasiadających w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz dwóch ławników Sądu Najwyższego.

§ 3. Jeżeli skład Sądu Najwyższego wskazany w § 1 lub § 2 zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez izbę Sądu Najwyższego, przedstawia powstałe zagadnienie prawne do rozstrzygnięcia składowi:

- 1) całej Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych – jeżeli zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez skład Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, rozstrzygnięcie następuje w drodze uchwały składu całej Izby;
- 2) Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz izby, która uchwaliła zasadę prawną – jeżeli zamierza odstąpić od zasady prawnej uchwalonej przez skład izby innej niż Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, rozstrzygnięcie następuje w drodze uchwały całych składów obu izb.

§ 4. W przypadku wskazanym w § 3 pkt 2 przepis art. 85 § 3 zdanie drugie stosuje się odpowiednio.

Art. 92. W przypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszej ustawy do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2.

Art. 93. § 1. Sąd Najwyższy na wniosek Prokuratora Generalnego unieważnia prawomocne orzeczenie wydane w sprawie, która w chwili orzekania ze względu na osobę nie podlegała orzecznictwu sądów polskich lub w której w chwili orzekania droga sądowa była niedopuszczalna, jeżeli orzeczenie to nie może być wzruszone w trybie przewidzianym w ustawach o postępowaniach sądowych.

§ 2. Wniosek, o którym mowa w § 1, powinien czynić zadość wymaganiom przewidzianym dla pisma procesowego i zawierać:

- 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiony, ze wskazaniem zakresu zaskarżenia;
- 2) przytoczenie podstaw wniosku oraz ich uzasadnienie;
- 3) wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w trybie przewidzianym we właściwej ustawie o postępowaniu sądowym nie jest możliwe;
- 4) wniosek o unieważnienie zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli orzeczenie to zostało wydane przez sąd drugiej instancji – również wniosek o unieważnienie poprzedzającego je orzeczenia sądu pierwszej instancji.

§ 3. Do wniosku – oprócz jego odpisów dla doręczenia ich uczestniczącym w sprawie osobom – Prokurator Generalny dołącza dwa odpisy przeznaczone do akt Sądu Najwyższego.

§ 4. Sąd Najwyższy rozpoznaje wniosek na posiedzeniu niejawnym, chyba że Prokurator Generalny domagał się rozpoznania wniosku na rozprawie albo przemawiają za tym inne ważne względy.

§ 5. Sąd Najwyższy po rozpoznaniu sprawy oddala wniosek albo unieważnia zaskarżone orzeczenie. W przypadku uwzględnienia wniosku, jeżeli orzeczenie zostało wydane przez sąd drugiej instancji, Sąd Najwyższy unieważnia również orzeczenie sądu pierwszej instancji.

§ 6. Postanowienie Sądu Najwyższego wraz z uzasadnieniem doręcza się Prokuratorowi Generalnemu oraz stronom bądź uczestnikom postępowania, w którym zostało wydane zaskarżone orzeczenie.

§ 7. W przypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszego artykułu do postępowania o unieważnienie orzeczenia stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej albo ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o kasacji.

Art. 94. § 1. Sąd Najwyższy, w razie stwierdzenia przy rozpoznawaniu sprawy oczywistej obrazy przepisów – niezależnie od innych uprawnień – wytyka uchybienie właściwemu sądowi. Przed wytknięciem uchybienia obowiązany jest pouczyć sędziego lub sędziów wchodzących w skład sądu orzekającego o możliwości złożenia na piśmie wyjaśnień w terminie siedmiu dni. Stwierdzenie i wytknięcie uchybienia nie ma wpływu na rozstrzygnięcie sprawy.

§ 2. O wytknięciu uchybienia Sąd Najwyższy zawiadamia prezesa właściwego sądu.

§ 3. Sąd Najwyższy, w razie wytknięcia uchybienia, może zwrócić się z wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego. Sądem dyscyplinarnym pierwszej instancji jest Sąd Najwyższy.

Rozdział 9

Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Kancelaria Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego

Art. 95. § 1. W Sądzie Najwyższym działa Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Kancelaria Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego.

§ 2. Regulamin Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego ustala Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego.

§ 3. Regulamin Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej ustala Prezes tej Izby, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego.

Art. 96. § 1. Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wykonuje zadania związane z pełnieniem przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego czynności w zakresie funkcjonowania Sądu Najwyższego, w szczególności w zakresie spraw finansowych, kadrowych i administracyjno-gospodarczych.

§ 2. Kancelarią Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego kieruje Szef Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, którego powołuje i odwołuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 97. § 1. Kancelaria Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej wykonuje zadania związane z wykonywaniem czynności przez Prezesa tej Izby w zakresie jej funkcjonowania, w szczególności w zakresie spraw finansowych, w zakresie spraw kadrowych i administracyjno-gospodarczych.

§ 2. Kancelarią Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej kieruje Szef Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, którego powołuje i odwołuje Prezes tej Izby.

Art. 98. § 1. Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego wykonuje w szczególności zadania związane z pełnieniem przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz przez Sąd Najwyższy funkcji związanych z pieczęcią nad zgodnością z prawem i jednolitością orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych oraz oceną spójności i jednolitości prawa stosowanego przez sądy, w tym w zakresie orzecznictwa dyscyplinarnego.

§ 2. Biurem Studiów i Analiz Sądu Najwyższego kieruje Dyrektor Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego, którego powołuje i odwołuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego.

Art. 99. § 1. Czynności w sprawach z zakresu prawa pracy dokonuje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub upoważniona przez niego osoba.

§ 2. Czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do osób wykonujących czynności służbowe w Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej dokonuje Prezes tej Izby lub upoważniona przez niego osoba.

Art. 100. § 1. Wynagrodzenie Szefa Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego jest ustalane na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe w zakresie dotyczącym sekretarza stanu.

§ 2. Wynagrodzenie Szefa Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej jest ustalane na podstawie przepisów o wynagrodzeniu osób zajmujących kierownicze stanowiska państwowe w zakresie dotyczącym podsekretarza stanu.

§ 3. Wynagrodzenie członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego niebędących sędziami jest równe wynagrodzeniu zasadniczemu sędziego sądu apelacyjnego w stawce podstawowej, z tym że wynagrodzenie to podwyższa się o wartość składki obciążającej pracownika z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

§ 4. Osoby, o których mowa w § 3, mogą podejmować dodatkowe zatrudnienie lub inne zajęcie lub sposób zarobkowania wyłącznie za zgodą Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Zgoda może być cofnięta w każdym czasie.

§ 5. W związku z pełnioną funkcją członkowi Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego przysługuje dodatek funkcyjny.

§ 6. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, stawki dodatku funkcyjnego członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego mając na uwadze rodzaj oraz zakres zadań związanych z pełnioną funkcją.

Rozdział 10

Zmiany w przepisach obowiązujących oraz przepisy przejściowe i końcowe

Art. 101. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1822, z późn. zm.⁸⁾) w art. 626¹¹ § 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„§ 2. W razie wniesienia skargi kasacyjnej lub skargi nadzwyczajnej, o której mowa w art. 86 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U. poz.), wpisu wzmianki o skardze kasacyjnej lub o skardze nadzwyczajnej dokonuje się z urzędu niezwłocznie po przedstawieniu przez zainteresowanego zawiadomienia o wniesieniu skargi kasacyjnej lub skargi nadzwyczajnej.

§ 3. Do wzmianki o apelacji, o skardze kasacyjnej i o skardze nadzwyczajnej, o której mowa w art. 86 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym odpowiednio stosuje się art. 626⁷.”.

Art. 102. W ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1749, z późn. zm.⁹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 652 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) Sąd Najwyższy.”;

2) w art. 655:

a) w § 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

⁸⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1823, 1860, 1948, 2138, 2199, 2260 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 67, 85, 187, 768, 933, 1133, 1136, 1452, 1474 i 1596.

⁹⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2138 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 966, 1139 i 1452.

„Sąd Najwyższy rozpoznaje”;

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Przepisy art. 39 i art. 439 § 1 pkt 3 stosuje się odpowiednio do orzeczeń Sądu Najwyższego w zakresie spraw podlegających orzecznictwu sądów wojskowych”;

3) uchyla się art. 672a;

4) art. 673 otrzymuje brzmienie:

„Art. 673. W kwestii wznowienia postępowania orzeka w składzie trzech sędziów wojskowy sąd okręgowy, a w sprawach zakończonych orzeczeniem tego sądu lub Sądu Najwyższego – Sąd Najwyższy.”.

Art. 103. W ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 358, 2103 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 1452) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 10:

a) w § 3 uchyla się pkt 5,

b) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Głosowanie jest tajne w sprawach, o których mowa w § 3 pkt 1–3, a ponadto, jeżeli żądanie takie zgłosi chociażby jeden z obecnych członków Zgromadzenia.”;

2) w art. 15 § 3b zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„W przypadku przewidzianym w § 3a, sąd dyscyplinarny wydaje postanowienie po wysłuchaniu Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych oraz sędziego, chyba że nie jest to możliwe.”;

3) po art. 21 dodaje się art. 21a w brzmieniu:

„Art. 21a. Sędzia jest obowiązany wykonywać czynności związane z powierzonymi mu obowiązkami sędziego sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym.”;

4) w art. 22:

a) w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.”;

b) w § 3 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„Wymagania określone w § 1 pkt 5 i 6 nie dotyczą.”;

5) w art. 30:

a) po § 1 dodaje się § 1a w brzmieniu:

„§ 1a. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy sędziego ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub § 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziego jest natychmiast wykonalna.”,

b) w § 6 zdanie pierwsze otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W terminie siedmiu dni od doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej, organowi lub osobie, która wniosła o zezwolenie, oraz Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Sędziów Sądów Wojskowych przysługuje zażalenie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.”;

6) art. 34 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Prawomocny wyrok sądu dyscyplinarnego o złożeniu sędziego z urzędu oraz prawomocne orzeczenie sądu orzekające środek karny w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego pociąga za sobą, z mocy prawa, utratę urzędu i stanowiska sędziego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia lub wyroku.”;

7) w art. 39 po § 3 dodaje się § 3a i § 3b w brzmieniu:

„§ 3a. Kara określona w § 1 pkt 4 polega na zmianie miejsca służbowego sędziego:

- 1) na znajdujące się w wojskowym sądzie garnizonowym z siedzibą na obszarze innego okręgu wojskowego sądu okręgowego – w przypadku sędziego wojskowego sądu garnizonowego;
- 2) na znajdujące się w innym wojskowym sądzie okręgowym – w przypadku sędziego wojskowego sądu okręgowego.

Okręg lub sąd określa sąd dyscyplinarny w wyroku.

§ 3b. W przypadku gdy określenie miejsca służbowego zgodnie z § 3a pkt 1 byłoby niecelowe z uwagi na szczególne okoliczności związane z osobą ukaranego sędziego, sąd dyscyplinarny może określić nowe miejsce służbowe sędziego w miejscu znajdującym się w sądzie na obszarze tego samego okręgu wojskowego sądu okręgowego.”;

8) w art. 39a:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§1. W sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów wojskowych orzekają:

1) w pierwszej instancji:

- a) sądy dyscyplinarne przy wojskowych sądach okręgowych w składzie trzech sędziów sądów wojskowych,
- b) Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika w Sądzie Najwyższym w sprawach przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego, umyślnych przestępstw skarbowych lub w sprawach, w których Sąd Najwyższy zwrócił się z wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej wraz z wytknięciem uchybienia;

2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika w Sądzie Najwyższym.”,

b) § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Od rozpoznania spraw dyscyplinarnych w których właściwy jest sąd dyscyplinarny przy wojskowym sądzie okręgowym, o którym mowa w § 1 pkt 1 lit. a jest wyłączony sąd dyscyplinarny, w okręgu którego pełni służbę sędzia objęty postępowaniem dyscyplinarnym.”,

c) uchyla się § 3,

d) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. Jeżeli z powodu wyłączenia sędziów rozpoznanie sprawy w danym sądzie dyscyplinarnym nie jest możliwe i nie ma również możliwości przekazania tej sprawy innemu równorzędnemu sądowi dyscyplinarnemu, Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej przekazuje sprawę do rozpoznania odpowiedniemu sądowi dyscyplinarnemu ustanowionemu dla sędziów sądów powszechnych.”;

9) po art. 39a dodaje się art. 39b–39d w brzmieniu:

„Art. 39b. § 1. Minister Sprawiedliwości powierza obowiązki sędziego sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym sędziemu sądu wojskowego posiadającemu co najmniej dziesięcioletni staż pracy na stanowisku sędziego, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Wykonywanie obowiązków sędziego sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym jest niezależne od wykonywania obowiązków służbowych związanych z zajmowanym przez sędziego miejscem służbowym.

§ 3. Kadencja sędziego sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym trwa sześć lat.

§ 4. Po upływie kadencji sędzia sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym może brać udział w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

§ 5. Kadencja sędziego sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym wygasa przed jej upływem w przypadku:

- 1) rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego;
- 2) przejścia albo przeniesienia sędziego w stan spoczynku;
- 3) ukarania sędziego karą dyscyplinarną określoną w art. 39 § 1 pkt 2–4.

Art. 39c. § 1. Prezesa sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym powołuje spośród sędziów sądu dyscyplinarnego Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej. Kadencja prezesa sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym trwa trzy lata.

§ 2. Prezes sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym może być odwołany przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej w toku kadencji w przypadku:

- 1) rażącego lub uporczywego niewywiązywania się z obowiązków służbowych;
- 2) gdy dalsze pełnienie funkcji z innych powodów nie da się pogodzić z dobrem wymiaru sprawiedliwości;
- 3) złożenia rezygnacji z pełnionej funkcji.

§ 3. W razie nieobecności prezesa sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym jego obowiązki pełni najstarszy służbą sędzia sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym.

§ 4. Prezes wojskowego sądu okręgowego zapewnia odpowiednie warunki lokalowe i techniczne oraz obsługę administracyjno-finansową sądu dyscyplinarnego przy wojskowym sądzie okręgowym.

Art. 39d. Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określi, w drodze rozporządzenia, liczbę sędziów w sądach dyscyplinarnych przy wojskowych sądach okręgowych, kierując się względami organizacyjnymi oraz potrzebą zapewnienia sprawnego postępowania w sprawach dyscyplinarnych.”;

10) art. 40 otrzymuje brzmienie:

„Art. 40. § 1. Oskarżycielem przed sądem dyscyplinarnym w sprawach sędziów wojskowych sądów okręgowych, a także prezesów oraz zastępców prezesów wojskowych sądów garnizonowych jest Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Wojskowych, zaś w sprawach pozostałych sędziów – Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych.

§ 2. Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych oraz Zastępcę Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych powołuje na czteroletnią

kadencję Minister Sprawiedliwości, po zasięgnięciu opinii Ministra Obrony Narodowej i Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 3. Jeżeli Minister Obrony Narodowej i Krajowa Rada Sądownictwa w terminie trzydziestu dni od dnia przedstawienia przez Ministra Sprawiedliwości zamiaru powołania Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych, nie przedstawi opinii, Minister Sprawiedliwości powołuje ich bez opinii.

§ 4. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Wojskowych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych działają przy Krajowej Radzie Sądownictwa, która zapewnia im obsługę administracyjną przez utworzenie odrębnej komórki organizacyjnej w ramach Biura tej Rady.

§ 5. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Wojskowych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych wykonują swoje obowiązki do czasu powołania osób pełniących te funkcje w kolejnej kadencji.

§ 6. Obwiniony może ustanowić obrońcę spośród sędziów sądów wojskowych, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych.”;

11) po art. 40 dodaje się art. 40a i art. 40b w brzmieniu:

„Art. 40a. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej przepisy o Rzeczniku Dyscyplinarnym Sędziów Sądów Wojskowych stosuje się odpowiednio do Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych oraz do Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości.

Art. 40b. § 1. Minister Sprawiedliwości może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy sędziego sądu wojskowego. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie.

§ 2. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości jest powoływany spośród sędziów sądów wojskowych lub sędziów sądów powszechnych.

§ 3. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości może wszcząć postępowanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości albo wstąpić do toczącego się postępowania.

§ 4. Wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości jest równoznaczne z żądaniem podjęcia postępowania wyjaśniającego albo postępowania dyscyplinarnego.

§ 5. Funkcja Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzeniu postępowania dyscyplinarnego albo uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne. Wygaśnięcie funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości nie stoi na przeszkodzie ponownemu

wyznaczeniu przez Ministra Sprawiedliwości Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości w tej samej sprawie.”;

12) w art. 41:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Wojskowych podejmuje czynności dyscyplinarne na żądanie Krajowej Rady Sądownictwa, Ministra Sprawiedliwości, Ministra Obrony Narodowej, prezesów właściwych sądów wojskowych, kolegium, a także z własnej inicjatywy, po wstępnym ustaleniu okoliczności koniecznych dla stwierdzenia znamion przewinienia dyscyplinarnego. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Wojskowych, w zakresie prowadzenia postępowania wyjaśniającego, jest związany wskazaniem organu uprawnionego. Czynności wyjaśniające powinny być przeprowadzone w terminie trzydziestu dni od dnia podjęcia pierwszej czynności przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych.”,

b) uchyla się § 2–5;

13) w art. 41a § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Od wydanego w pierwszej instancji wyroku sądu dyscyplinarnego oraz postanowienia i zarządzenia zamykających drogę do wydania wyroku przysługuje odwołanie obwinionemu i Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Sędziów Sądów Wojskowych, a także Krajowej Radzie Sądownictwa, Ministrowi Sprawiedliwości oraz Ministrowi Obrony Narodowej, którym doręcza się odpis orzeczenia.”;

14) po art. 41a dodaje się art. 41aa w brzmieniu:

„Art. 41aa. § 1. Sąd dyscyplinarny, uznając na podstawie materiału zebranego przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a wystarczające będzie wymierzenie kar określonych w art. 39 § 1 pkt 1–3, może wydać wyrok nakazowy.

§ 2. Wyrok nakazowy wydaje sąd dyscyplinarny w składzie jednego sędziego.

§ 3. Wyrokiem nakazowym karę, o której mowa w art. 39 § 1 pkt 2a, orzeka się w wymiarze od 5% do 10% wynagrodzenia na okres od sześciu miesięcy do roku.

§ 4. Od wyroku nakazowego obwinionemu, Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Sędziów Sądów Wojskowych, Krajowej Radzie Sądownictwa, Ministrowi Sprawiedliwości i Ministrowi Obrony Narodowej służy sprzeciw.

§ 5. Sprzeciw wnosi się do sądu dyscyplinarnego, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym siedmiu dni od dnia jego doręczenia.”;

15) po art. 41c dodaje się art. 41d w brzmieniu:

„Art. 41d. Minister Sprawiedliwości ma wgląd w czynności sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.”;

16) art. 42 otrzymuje brzmienie:

„Art. 42. § 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną oraz odpis prawomocnego wyroku określonego w art. 39 § 5 dołącza się do akt osobowych ukaranego.

§ 2. Po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 39 § 1 pkt 1–4 oraz wyroku określonego w art. 39 § 5, Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej zarządza usunięcie odpisu wyroku z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego wyroku skazującego. W takim przypadku dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie z akt osobowych sędziego odpisów wszystkich wyroków.

§ 3. Prezes sądu prowadzący akta osobowe sędziego niezwłocznie zawiadamia Ministra Sprawiedliwości o wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 2 zdanie pierwsze.”;

17) w art. 58 w § 1 pkt 8 otrzymuje brzmienie:

„8) w razie ukarania prawomocnym orzeczeniem dyscyplinarnym;”;

18) w art. 70 w § 1:

a) wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Do sądów wojskowych, asystentów sędziów oraz ławników stosuje się odpowiednio przepisy art. 4, art. 5, art. 8, art. 20a, art. 22b § 2, art. 37 § 8, art. 37e § 1 i 3, art. 40, art. 41a–41d, art. 42, art. 44–52, art. 53 § 1–3, art. 54, art. 57 § 1 i 7 zdanie pierwsze i drugie, art. 58 § 1, 3–4a i 5–6, art. 60, art. 65, art. 66, art. 69 § 1–2a, art. 70, art. 71, art. 73–75, art. 77 § 2–2b, 3a, 4 i 6–7, art. 78 § 1–4, art. 78a § 1–3 i 6, art. 79, art. 80 § 2d–2h i 4, art. 82a, art. 83, art. 84 § 3, art. 85, art. 86, art. 89, art. 90, art. 91 § 1, 1c–2, 6, 7 i 9–12, art. 91a, art. 92, art. 93, art. 94 § 1, 3 i 4, art. 95, art. 98 § 1 i 2, art. 99, art. 100 § 1–4, art. 101 § 2–4, art. 102, art. 104–106, art. 108, art. 109a–109b, art. 111, art. 113 § 2–4, art. 113a i art. 113b, art. 114 § 2–13, art. 115 i art. 115a, art. 115c–118, art. 120–122, art. 125–128, art. 130 i art. 131, art. 133 i art. 133a, art. 147 § 3, art. 156, art. 159 § 1 pkt 5 i 6, art. 167, art. 169, art. 170 § 3 i art. 171–174 ustawy, o której mowa w art. 32a § 1, oraz przepisy wydane na podstawie art. 41 § 2, art. 41e, art. 57 § 9, art. 78 § 5, art. 78a § 7, art. 91 § 8 i art. 148 § 3 tej ustawy, z tym że:”;

b) pkt 7 otrzymuje brzmienie:

„7) obsada wolnych stanowisk sędziowskich, o których mowa w art. 20a § 1–2a powołanej ustawy, następuje z uwzględnieniem potrzeb kadrowych sądownictwa wojskowego;”.

Art. 104. W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1575) w art. 51:

1) ust. 2 i 3 otrzymują brzmienie:

„2. W sprawach dyscyplinarnych prokuratorów Instytutu Pamięci orzekają:

1) w pierwszej instancji:

- a) Sąd Dyscyplinarny w Instytucie Pamięci w składzie trzech członków,
- b) Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika w Sądzie Najwyższym w sprawach przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych w sprawach, w których wniosek złożył Sąd Najwyższy;

2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego.

3. Członków Sądu Dyscyplinarnego w Instytucie Pamięci wybiera, w ustalonej przez siebie liczbie, na okres 4 lat, zgromadzenie prokuratorów Głównej Komisji spośród prokuratorów Instytutu Pamięci. Sąd dyscyplinarny pierwszej instancji wybiera ze swego grona przewodniczącego.”;

2) po ust. 5 dodaje się ust. 6–11 w brzmieniu:

„6. Minister Sprawiedliwości może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej prokuratora Instytutu Pamięci. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie.

7. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości jest powoływany spośród prokuratorów każdorazowo wskazanych przez Prokuratora Krajowego. W uzasadnionych przypadkach, w szczególności śmierci czy przedłużającej się przeszkody w pełnieniu funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, Minister Sprawiedliwości wyznacza w miejsce tej osoby innego prokuratora spośród wskazanych przez Prokuratora Krajowego.

8. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości może wszcząć postępowanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości albo wstąpić do toczącego się postępowania.

9. Wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości jest równoznaczne z żądaniem podjęcia postępowania wyjaśniającego albo postępowania dyscyplinarnego.

10. Funkcja Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzeniu postępowania dyscyplinarnego albo uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne. Wygaśnięcie funkcji Rzecznika

Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości nie stoi na przeszkodzie ponownemu wyznaczeniu przez Ministra Sprawiedliwości rzecznika w tej samej sprawie.

11. Minister Sprawiedliwości ma wgląd w czynności sądu dyscyplinarnego, może zwracać uwagę na stwierdzone uchybienia, żądać wyjaśnień oraz usunięcia skutków uchybienia; czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której członkowie sądów dyscyplinarnych są niezawisli.”.

Art. 105. W ustawie z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062, z późn. zm.¹⁰⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 41b po § 3 dodaje się § 3a i 3b w brzmieniu:

„§ 3a. Organem właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej działalności zastępcy rzecznika dyscyplinarnego sądu apelacyjnego lub zastępcy rzecznika dyscyplinarnego sądu okręgowego jest Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, a skargi dotyczącej działalności Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych – Krajowa Rada Sądownictwa.

§ 3b. Organem właściwym do rozpatrzenia skargi dotyczącej działalności Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości jest Minister Sprawiedliwości.”;

2) art. 41d otrzymuje brzmienie:

„Art. 41d. Skarga, w zakresie w jakim zawiera wniosek o pociągnięcie sędziego lub asesora sądowego do odpowiedzialności dyscyplinarnej, podlega niezwłocznie przekazaniu właściwemu rzecznikowi dyscyplinarnemu. Rzecznik, po wstępnym ustaleniu okoliczności podniesionych w skardze, może podjąć czynności wyjaśniające z własnej inicjatywy. O sposobie załatwienia skargi rzecznik dyscyplinarny zawiadamia skarżącego oraz organ, który przekazał mu skargę. W przypadku wszczęcia postępowania dyscyplinarnego i złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny zawiadamia o tych czynnościach skarżącego. Przepisu art. 114 § 9, § 11 i § 13 nie stosuje się.”;

3) w art. 61 w § 1 pkt 1 otrzymuje brzmienie:

„1) posiada wyłącznie obywatelstwo polskie i korzysta z pełni praw cywilnych i publicznych, a także nie był prawomocnie skazany za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe.”;

4) w art. 68 § 2 otrzymuje brzmienie:

„§ 2. Prawomocny wyrok sądu dyscyplinarnego o złożeniu sędziego z urzędu oraz prawomocne orzeczenie przez sąd środka karnego w postaci pozbawienia praw publicznych lub zakazu zajmowania stanowiska sędziego pociąga za sobą, z mocy prawa,

^{3b. 10)} Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1948, 2103 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 38, 60, 803, 1139 i 1452.

ustratę urzędu i stanowiska sędziego; stosunek służbowy sędziego wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia lub wyroku.”;

5) w art. 77 w § 1 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) w Sądzie Najwyższym – na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego,”;

6) w art. 80:

a) § 2d otrzymuje brzmienie:

„§ 2d. Sąd dyscyplinarny rozpoznaje wniosek o zezwolenie na pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności karnej w terminie czternastu dni od dnia jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego.”;

b) po § 2d dodaje się § 2da w brzmieniu:

„§ 2da. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy sędziego ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub § 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziego jest natychmiast wykonalna.”;

c) § 2e otrzymuje brzmienie:

„§ 2e. Przed wydaniem uchwały sąd dyscyplinarny wysłuchuje rzecznika dyscyplinarnego, sędziego, przedstawiciela organu lub osobę, którzy wniosli o zezwolenie – jeżeli się stawiają. Ich niestawiennictwo, jak również niestawiennictwo obrońcy, nie wstrzymuje rozpoznania wniosku.”;

7) w art. 81 po § 3 dodaje się § 4 w brzmieniu:

„§ 4. Wyrażenie przez sędziego zgody na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej w trybie określonym w § 3 wyłącza odpowiedzialność dyscyplinarną.”;

8) po art. 82b dodaje się art. 82c w brzmieniu:

„Art. 82c. Sędzia jest obowiązany wykonywać czynności związane z powierzonymi mu obowiązkami sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym.”;

9) w art. 86:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Sędzia nie może podejmować dodatkowego zatrudnienia, z wyjątkiem:

- 1) zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w polskiej szkole wyższej w rozumieniu ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym,
- 2) prowadzenia zajęć w Krajowej Szkole Sądownictwa i Prokuratury oraz w ramach szkolenia organizowanego przez samorządy zawodowe, o których mowa w ustawie z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze, ustawie z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, ustawie z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie, ustawie z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (Dz. U. z 2017 r. poz. 1277, 1343 i 1452)
– w łącznym wymiarze nieprzekraczającym 210 godzin dydaktycznych.”,

b) § 4 i 5 otrzymują brzmienie:

„§ 4. O zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, a także o podjęciu innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, w tym zajęć dydaktycznych innych niż wykonywane na stanowisku określonym w § 1, sędzia sądu apelacyjnego oraz sędzia sądu okręgowego zawiadamia prezesa właściwego sądu co najmniej czternaście dni przed rozpoczęciem dodatkowego zatrudnienia, podjęciem innego zajęcia lub sposobu zarobkowania. Sędzia sądu rejonowego kieruje zawiadomienie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, do prezesa właściwego sądu okręgowego.

§ 5. Prezes właściwego sądu w stosunku do sędziego może sprzeciwić się podjęciu lub wykonywaniu dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, jeżeli uzna, że wykonywanie tych czynności będzie utrudniało pełnienie obowiązków sędziego, osłabiało zaufanie do jego bezstronności lub przynosiło ujmę godności urzędu sędziego.”,

c) po § 5 dodaje się § 5a w brzmieniu:

„§ 5a. Jeżeli zawiadomienie o zamiarze podjęcia dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, a także o podjęciu innego zajęcia lub sposobu zarobkowania nastąpiło po upływie terminu, o którym mowa w § 4, sędzia może podjąć dodatkowe zatrudnienie, inne zajęcie lub sposób zarobkowania jeśli organ, o którym mowa w § 5, udzielił na to zgody.”,

d) dodaje się § 7 w brzmieniu:

„§ 7. Prezes właściwego sądu niezwłocznie publikuje w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej właściwego sądu informacje o podjęciu przez sędziego dodatkowego zatrudnienia, o którym mowa w § 1, a także innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, ze wskazaniem podmiotu, w którym podjął zatrudnienie lub inne zajęcie lub zarobkowanie oraz rodzaju i wymiaru czasowego wykonywanego zatrudnienia, zajęcia lub zarobkowania.”;

10) w art. 91a § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. Okres pracy, o którym mowa w § 3, ulega wydłużeniu o trzy lata w razie ukarania sędziego w tym czasie karą dyscyplinarną inną niż kara upomnienia, trzykrotnego wytknięcia uchybienia, o którym mowa w art. 40 lub trzykrotnego zwrócenia uwagi w trybie określonym w art. 37 § 4.”;

11) w art. 104 w § 3 po pkt 2 dodaje się pkt 2a w brzmieniu:

„2a) obniżenia uposażenia sędziego o 5%–50% na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat;”;

12) w art. 106zd:

a) po § 6 dodaje się § 6a w brzmieniu:

„§ 6a. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy asesora sądowego ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 Kodeksu karnego w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub § 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie asesora sądowego jest natychmiast wykonalna.”;

b) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§ 7. Przed wydaniem uchwały sąd dyscyplinarny wysłuchuje rzecznika dyscyplinarnego, asesora sądowego, przedstawiciela organu lub osobę, którzy wnieśli o zezwolenie, jeżeli się stawiają. Ich niestawiennictwo, jak również niestawiennictwo obrońcy, nie wstrzymuje rozpoznania wniosku.”;

13) w art. 108:

a) uchyla się § 3,

b) po § 4 dodaje się § 5 w brzmieniu:

„§ 5. Przedawnienie dyscyplinarne nie biegnie w czasie postępowania dyscyplinarnego, począwszy od dnia złożenia wniosku do sądu dyscyplinarnego do dnia prawomocnego zakończenia postępowania dyscyplinarnego. Nie dotyczy to przypadku, gdy przedmiotem wniosku jest pociągnięcie sędziego do odpowiedzialności dyscyplinarnej za wykroczenie lub wykroczenie skarbowe.”;

14) w art. 109:

a) uchyla się § 2;

b) po § 3 dodaje się § 3a i § 3b w brzmieniu:

„§ 3a. Kara określona w § 1 pkt 4 polega na zmianie miejsca służbowego sędziego:

- 1) na znajdujące się w sądzie rejonowym z siedzibą na obszarze innej apelacji – w przypadku sędziego sądu rejonowego;
- 2) na znajdujące się w sądzie okręgowym z siedzibą na obszarze innej apelacji – w przypadku sędziego sądu okręgowego;
- 3) na znajdujące się w innym sądzie apelacyjnym – w przypadku sędziego sądu apelacyjnego.

Okręg, apelację lub sąd określa sąd dyscyplinarny w wyroku.

§ 3b. W przypadku gdy określenie miejsca służbowego zgodnie z § 3a pkt 1 lub 2 byłoby niecelowe z uwagi na szczególne okoliczności związane z osobą ukaranego sędziego, sąd dyscyplinarny może określić nowe miejsce służbowe sędziego w miejscu znajdującym się w sądzie na obszarze tej samej apelacji.”;

15) po art. 109 dodaje się art. 109a i art. 109b w brzmieniu:

„Art. 109a. § 1. Prawomocny wyrok skazujący sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej.

§ 2. Sąd dyscyplinarny może odstąpić od podania wyroku do wiadomości publicznej, jeżeli jest to zbędne dla realizacji celów postępowania dyscyplinarnego lub konieczne dla ochrony słusznego interesu prywatnego.

§ 3. Prawomocny wyrok uniewinniający sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej na wniosek obwinionego sędziego złożony do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, nie później niż przed upływem czternastu dni od dnia uprawomocnienia się wyroku.

§ 4. Wyrok sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej Sądu Najwyższego. Zamieszczeniu podlega sentencja wyroku, z wyłączeniem danych dotyczących tożsamości osoby fizycznej lub innej osoby, jeżeli jest to konieczne dla ochrony słusznym interesów tych osób.

Art. 109b. O prawomocnym przeniesieniu sędziego na inne miejsce służbowe i o złożeniu sędziego z urzędu Minister Sprawiedliwości obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski”.”;

16) w art. 110:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W sprawach dyscyplinarnych sędziów orzekają:

- 1) w pierwszej instancji:
 - a) sądy dyscyplinarne przy sądach apelacyjnych w składzie trzech sędziów;
 - b) Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego w sprawach przewinień dyscyplinarnych

wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych lub w sprawach, w których Sąd Najwyższy zwrócił się z wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej wraz z wytknięciem uchybienia;

2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego.”,

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Od rozpoznania spraw wymienionych w § 1 pkt 1 lit. a jest wyłączony sąd dyscyplinarny, w okręgu którego pełni służbę sędzia objęty postępowaniem dyscyplinarnym. Sąd dyscyplinarny właściwy do rozpoznania sprawy wyznacza Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej na wniosek rzecznika dyscyplinarnego”,

c) uchyla się § 4;

17) po art. 110 dodaje się art. 110a–110c w brzmieniu:

„Art. 110a. § 1. Minister Sprawiedliwości powierza obowiązki sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym sędziemu sądu powszechnego posiadającemu co najmniej 10-letni staż pracy na stanowisku sędziego, po zasięgnięciu opinii Krajowej Rady Sądownictwa.

§ 2. Wykonywanie obowiązków sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym jest niezależne od wykonywania obowiązków służbowych związanych z zajmowanym przez sędziego miejscem służbowym.

§ 3. Kadencja sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym trwa sześć lat.

§ 4. Po upływie kadencji sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym może brać udział w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

§ 5. Kadencja sędziego sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym wygasa przed jej upływem w przypadku:

- 1) rozwiązania albo wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego;
- 2) przejścia albo przeniesienia sędziego w stan spoczynku;
- 3) ukarania sędziego karą dyscyplinarną określoną w art. 109 § 1 pkt 2–4.

Art. 110b. § 1. Prezesa sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym powołuje spośród sędziów sądu dyscyplinarnego Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej. Kadencja Prezesa sądu dyscyplinarnego trwa trzy lata.

§ 2. Prezes sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym może być odwołany przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej w toku kadencji w przypadku:

- 1) rażącego lub uporczywego niewywiązywania się z obowiązków służbowych;
- 2) gdy dalsze pełnienie funkcji z innych powodów nie da się pogodzić z dobrem wymiaru sprawiedliwości;
- 3) złożenia rezygnacji z pełnionej funkcji.

§ 3. W razie nieobecności prezesa sądu dyscyplinarnego przy sądzie apelacyjnym jego obowiązki pełni najstarszy służbą sędzia tego sądu.

§ 4. Prezes sądu apelacyjnego zapewnia odpowiednie warunki lokalowe i techniczne oraz obsługę administracyjno-finansową sądu dyscyplinarnego.

Art. 110c. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, liczbę sędziów w sądach dyscyplinarnych przy sądach apelacyjnych, kierując się względami organizacyjnymi oraz potrzebą zapewnienia sprawnego postępowania w sprawach dyscyplinarnych.”;

- 18) art. 112 otrzymuje brzmienie:

„Art. 112. § 1. Oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są: Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, a także zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach apelacyjnych i zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądach okręgowych.

§ 2. W sprawach sędziów sądów apelacyjnych oraz prezesów i wiceprezesów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych oskarżycielami przed sądem dyscyplinarnym są: Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych. W sprawach pozostałych sędziów sądów okręgowych, a także prezesów oraz wiceprezesów sądów rejonowych uprawnionym oskarżycielem jest zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie apelacyjnym, a w pozostałych sprawach sędziów sądów rejonowych oraz asesorów sądowych – zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym.

§ 3. Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych powołuje Minister Sprawiedliwości na czteroletnią kadencję.

§ 4. Krajowa Rada Sądownictwa zapewnia obsługę administracyjną Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych przez utworzenie odrębnej komórki organizacyjnej w ramach Biura tej Rady.

§ 5. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, rzecznik dyscyplinarny działający przy sądzie apelacyjnym, zastępca rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie apelacyjnym, rzecznik dyscyplinarny działający przy sądzie okręgowym i zastępca

rzecznika dyscyplinarnego działający przy sądzie okręgowym wykonują swoje obowiązki do czasu powołania osób pełniących te funkcje w kolejnej kadencji.

§ 6. Zgromadzenie ogólne sędziów okręgu, najpóźniej w terminie miesiąca przed zakończeniem kadencji zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, przedstawia Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Sędziów Sądów Powszechnych trzech kandydatów na to stanowisko, którzy uzyskali najwyższą liczbę głosów wybranych na tym samym zgromadzeniu.

§ 7. Każdy sędzia uczestniczący w głosowaniu nad wyborem kandydatów, o których mowa § 6, może oddać tylko jeden głos na wybranego przez siebie kandydata. Głosowanie jest tajne.

§ 8. Jeżeli po przeprowadzeniu głosowania, o którym mowa w § 7, ze względu na podział głosów, nie jest możliwe wyłonienie trzech kandydatów, przeprowadza się ponowne głosowanie z udziałem kandydatów, którzy uzyskali kolejno najwyższą równą liczbę głosów. Przepis § 7 stosuje się.

§ 9. Przewodniczący zgromadzenia ogólnego sędziów okręgu przedstawia Rzecznikowi Dyscyplinarnemu Sędziów Sądów Powszechnych protokół posiedzenia wskazujący wybranych kandydatów na zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, niezwłocznie po ich wyłonieniu.

§ 10. W przypadku gdy kadencja zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym wygasła przed jej upływem przepis § 6 stosuje się odpowiednio, z tym że termin do przedstawienia kandydatów na to stanowisko wynosi dwa miesiące od dnia wygaśnięcia tej kadencji. Przepisy § 7–9 stosuje się.

§ 11. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych powołuje jednego z kandydatów przedstawionych w trybie § 6 i 10 do pełnienia funkcji zastępcy rzecznika dyscyplinarnego sądu okręgowego na czteroletnią kadencję.

§ 12. Jeżeli kandydaci nie zostaną przedstawieni w wymaganej liczbie lub terminie określonych w § 6 i 10, Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych powierza obowiązki zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym sędziemu przez siebie wybranemu.

§ 13. Przepisy § 6–12 stosuje się odpowiednio do wyboru i powołania zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym.”;

19) po art. 112 dodaje się art. 112a–112c w brzmieniu:

„Art. 112a. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, przepisy o Rzeczniku Dyscyplinarnym Sędziów Sądów Powszechnych stosuje się odpowiednio do Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych, Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, a także do zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym i zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym.

Art. 112b. § 1. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych może przejąć sprawę prowadzoną przez zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, a także przekazać temu rzecznikowi sprawę do prowadzenia.

§ 2. W razie niemożności prowadzenia sprawy przez właściwego zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie okręgowym, Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Powszechnych, wyznacza do jej prowadzenia zastępcę rzecznika dyscyplinarnego działającego w innym okręgu.

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do zastępcy rzecznika dyscyplinarnego działającego przy sądzie apelacyjnym, z tym że przekazać sprawę zastępcy lub wyznaczyć do jej prowadzenia innego zastępcę można tylko spośród zastępców rzecznika dyscyplinarnego działających przy sądzie apelacyjnym.

Art. 112c. § 1. Minister Sprawiedliwości może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej sędziego. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie.

§ 2. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości jest powoływany spośród sędziów sądu powszechnego lub Sądu Najwyższego.

§ 3. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości może wszcząć postępowanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości albo wstąpić do toczącego się postępowania.

§ 4. Wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości jest równoznaczne z żądaniem podjęcia postępowania wyjaśniającego albo postępowania dyscyplinarnego.

§ 5. Funkcja Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzeniu postępowania dyscyplinarnego albo uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne. Wygaśnięcie funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości nie stoi na przeszkodzie ponownemu wyznaczeniu przez Ministra Sprawiedliwości rzecznika w tej samej sprawie.

20) art. 113 otrzymuje brzmienie:

„Art. 113. § 1. Obwiniony może ustanowić obrońcę spośród sędziów, prokuratorów, adwokatów lub radców prawnych.

§ 2. Jeżeli obwiniony nie może brać udziału w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym z powodu choroby, prezes sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny wyznacza, na uzasadniony wniosek obwinionego, obrońcę z urzędu spośród adwokatów lub radców prawnych. We wniosku obwiniony jest obowiązany wykazać poprzez

złożenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego, że jego stan zdrowia uniemożliwia mu udział w postępowaniu dyscyplinarnym.

§ 3. W wyjątkowych przypadkach, gdy z okoliczności wynika, że niezłożenie wniosku nastąpiło z przyczyn niezależnych od obwinionego, obrońcę z urzędu można wyznaczyć bez wniosku, o którym mowa w § 2.

§ 4. Po ustaniu niemożności wzięcia udziału w postępowaniu dyscyplinarnym przez obwinionego, prezes sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny zwalnia obrońcę z jego obowiązków, chyba że ujawniły się inne okoliczności uzasadniające udział obrońcy w postępowaniu.”;

21) po art. 113 dodaje się art. 113a i art. 113b w brzmieniu:

„Art. 113a. Czynności związane z wyznaczeniem obrońcy z urzędu oraz podjęciem przez niego obrony nie wstrzymują biegu postępowania.

Art. 113b. W sprawach uregulowanych w niniejszym rozdziale nie stosuje się art. 117 § 2 Kodeksu postępowania karnego, chyba że ustawa nakazuje zawiadomienie uczestnika o terminie czynności procesowej, a brak jest dowodu, że został on o nim powiadomiony.”;

22) art. 114 otrzymuje brzmienie:

„Art. 114. § 1. Rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności wyjaśniające na żądanie Ministra Sprawiedliwości, prezesa sądu apelacyjnego lub prezesa sądu okręgowego, kolegium sądu apelacyjnego lub kolegium sądu okręgowego, Krajowej Rady Sądownictwa, a także z własnej inicjatywy, po wstępnym ustaleniu okoliczności koniecznych dla stwierdzenia znamion przewinienia dyscyplinarnego. Czynności wyjaśniające powinny być przeprowadzone w terminie trzydziestu dni od dnia podjęcia pierwszej czynności przez rzecznika dyscyplinarnego.

§ 2. Rzecznik dyscyplinarny w ramach czynności wyjaśniających może wezwać sędziego do złożenia pisemnego oświadczenia dotyczącego przedmiotu tych czynności, w terminie czternastu dni od dnia otrzymania wezwania. Rzecznik dyscyplinarny może również odebrać od sędziego oświadczenie ustne. Niezłożenie oświadczenia przez sędziego nie wstrzymuje dalszego biegu postępowania.

§ 3. Jeżeli po przeprowadzeniu czynności wyjaśniających zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne i sporządza zarzuty dyscyplinarne na piśmie.

§ 4. Niezwłocznie po sporządzeniu zarzutów dyscyplinarnych rzecznik dyscyplinarny doręcza je obwinionemu. Doręczając zarzuty rzecznik dyscyplinarny wzywa obwinionego do przedstawienia na piśmie wyjaśnień i wszystkich wniosków dowodowych, w terminie czternastu dni od dnia doręczenia zarzutów dyscyplinarnych. W razie uchybienia temu obowiązkowi rzecznik dyscyplinarny może pozostawić bez

rozpoznania wnioski dowodowe zgłoszone przez obwinionego po upływie tego terminu, chyba że obwiniony wykaże, iż dowód nie był mu wcześniej znany.

§ 5. Rzecznik dyscyplinarny może także odebrać od obwinionego, a na jego wniosek odbiera, wyjaśnienia w drodze przesłuchania.

§ 6. Niezłożenie wyjaśnień w terminie określonym w § 4 lub niestawiennictwo na wyznaczonym przez rzecznika dyscyplinarnego terminie przesłuchania nie wstrzymuje dalszych czynności.

§ 7. Jednocześnie z doręczeniem zarzutów rzecznik dyscyplinarny zwraca się do Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej o wyznaczenie sądu dyscyplinarnego do rozpoznania sprawy w pierwszej instancji. Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej wyznacza ten sąd w terminie siedmiu dni od dnia otrzymania wniosku.

§ 8. Po upływie terminu, o którym mowa w § 4, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do wyznaczonego zgodnie z § 7 sądu dyscyplinarnego. Wniosek powinien zawierać dokładne określenie czynu, który jest przedmiotem postępowania, wykaz dowodów uzasadniających wniosek oraz uzasadnienie.

§ 9. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, na żądanie uprawnionego organu, wydaje postanowienie o odmowie jego wszczęcia. Odpis postanowienia doręcza się organowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania, kolegium odpowiednio sądu okręgowego lub apelacyjnego i obwinionemu. Odpis postanowienia doręcza się również Ministrowi Sprawiedliwości, który w terminie trzydziestu dni może złożyć sprzeciw. Wniesienie sprzeciwu jest równoznaczne z obowiązkiem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, a wskazania Ministra Sprawiedliwości co do dalszego toku postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego.

§ 10. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne nie dostarczyło podstaw do złożenia do sądu dyscyplinarnego wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, rzecznik dyscyplinarny wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego.

§ 11. W terminie siedmiu dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 10, obwinionemu, organowi, który złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego i właściwemu kolegium, służy zażalenie do sądu dyscyplinarnego.

§ 12. Na żądanie organu uprawnionego do wniesienia zażalenia albo sprzeciwu, rzecznik dyscyplinarny niezwłocznie przesyła lub w inny sposób udostępnia materiały zebrane w toku czynności wyjaśniających lub postępowania dyscyplinarnego.

§ 13. Zażalenie powinno być rozpoznane w terminie czternastu dni od dnia wniesienia zażalenia do sądu.”;

23) art. 115 otrzymuje brzmienie:

„Art. 115. § 1. Sąd dyscyplinarny rozpoznaje sprawę dyscyplinarną na rozprawie, chyba że wystarczające jest rozpoznanie sprawy na posiedzeniu.

§ 2. Doręczając stronom wezwania na rozprawę sąd dyscyplinarny wzywa strony do złożenia wniosków dowodowych w terminie czternastu dni od dnia doręczenia wezwania.

§ 3. Wniosek dowodowy złożony po upływie terminu, o którym mowa w § 2, sąd dyscyplinarny może pozostawić bez rozpoznania, chyba że strona wykaże, że wniosek nie mógł zostać złożony w terminie z przyczyn od niej niezależnych.

§ 4. Sąd dyscyplinarny wzywa obwinionego ponadto do przedstawienia w terminie, o którym mowa w § 2, wyjaśnień na piśmie oraz do wskazania obrońcy, jeżeli go ustanowił. Niezłożenie wyjaśnień w tym terminie nie wstrzymuje dalszego postępowania.”;

24) po art. 115 dodaje się art. 115a–115c w brzmieniu:

„Art. 115a. § 1. Nieusprawiedliwione niestawiennictwo na rozprawie lub posiedzeniu zawiadomionego obwinionego lub jego obrońcy nie wstrzymuje rozpoznania sprawy.

§ 2. Jeżeli nie można rozpoznać sprawy z powodu usprawiedliwionej nieobecności obwinionego, a nie ma on obrońcy, sąd dyscyplinarny wyznacza mu obrońcę z urzędu, określając termin dla obrońcy do zapoznania się z materiałami sprawy.

§ 3. Sąd dyscyplinarny prowadzi postępowanie pomimo usprawiedliwionej nieobecności zawiadomionego obwinionego lub jego obrońcy, chyba że sprzeciwia się temu dobro prowadzonego postępowania dyscyplinarnego.

Art. 115b. § 1. Sąd dyscyplinarny, uznając na podstawie materiału zebranego przez rzecznika dyscyplinarnego, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą wątpliwości, a wystarczające będzie wymierzenie kar określonych w art. 109 § 1 pkt 1–3, może wydać wyrok nakazowy.

§ 2. Wyrok nakazowy wydaje sąd dyscyplinarny w składzie jednego sędziego.

§ 3. Wyrokiem nakazowym, karę, o której mowa w art. 109 § 1 pkt 2a, orzeka się w wymiarze od 5% do 10% wynagrodzenia na okres od sześciu miesięcy do roku.

§ 4. Od wyroku nakazowego obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, Krajowej Radzie Sądownictwa i Ministrowi Sprawiedliwości służy sprzeciw.

§ 5. Sprzeciw wnosi się do sądu dyscyplinarnego, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym siedmiu dni od dnia jego doręczenia.

Art. 115c. Dowody uzyskane do celów postępowania karnego w trybie określonym w art. 168b, art. 237 lub art. 237a Kodeksu postępowania karnego lub uzyskane w wyniku stosowania kontroli operacyjnej mogą zostać wykorzystane w postępowaniu dyscyplinarnym.”;

25) art. 121 i art. 122 otrzymują brzmienie:

„Art. 121. § 1. Od wydanego w pierwszej instancji wyroku sądu dyscyplinarnego oraz postanowienia i zarządzenia zamykających drogę do wydania wyroku przysługuje odwołanie obwinionemu, rzecznikowi dyscyplinarnemu, a także Krajowej Radzie Sądownictwa i Ministrowi Sprawiedliwości. Termin do wniesienia odwołania wynosi trzydzieści dni i biegnie dla każdego uprawnionego od dnia doręczenia orzeczenia lub zarządzenia.

§ 2. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie dwóch miesięcy od dnia wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 3. W postępowaniu odwoławczym nie stosuje się art. 454 Kodeksu postępowania karnego.

§ 4. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a jeżeli w środku odwoławczym zostały wskazane zarzuty stawiane rozstrzygnięciu – również w granicach podniesionych zarzutów, a w zakresie szerszym, w wypadkach wskazanych w art. 435, 439 § 1 i art. 455 zdanie pierwsze Kodeksu postępowania karnego lub jeżeli stwierdzi oczywistą niesprawiedliwość orzeczenia.

§ 5. Jeżeli sąd dyscyplinarny pierwszej instancji rozpoznawał sprawę dyscyplinarną na posiedzeniu, sąd odwoławczy rozpoznaje odwołanie na posiedzeniu, chyba że niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy jest bezpośrednio przeprowadzenie na rozprawie dowodów z wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków, opinii biegłych lub innych istotnych dowodów.

§ 6. Sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę dyscyplinarną na rozprawie na podstawie dowodów znajdujących się w aktach sprawy, chyba że uzna, iż niezbędne dla prawidłowego rozpoznania sprawy jest bezpośrednio przeprowadzenie dowodów z wyjaśnień obwinionego, zeznań świadków, opinii biegłych lub innych istotnych dowodów.

Art. 122. § 1. Od wyroku sądu dyscyplinarnego kasacja nie przysługuje.

§ 2. Od wyroku sądu dyscyplinarnego drugiej instancji służy odwołanie do innego składu tego sądu, jeżeli wyrokiem tym obwinionemu wymierzono karę dyscyplinarną, pomimo wydanego wcześniej przez sąd pierwszej instancji wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie.

§ 3. Wyrok, o którym mowa w § 2, staje się prawomocny po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 4. Termin do wniesienia odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji wynosi trzydzieści dni od dnia doręczenia wyroku. Do postępowania w sprawie odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji stosuje się

odpowiednio przepisy dotyczące postępowania przed sądem dyscyplinarnym drugiej instancji.”;

26) art. 124 otrzymuje brzmienie:

„Art. 124. § 1. Odpis prawomocnego wyroku skazującego na karę dyscyplinarną oraz określonego w art. 109 § 5 dołącza się do akt osobowych sędziego.

§ 2. Po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku orzekającego karę przewidzianą w art. 109 § 1 pkt 1–4 Minister Sprawiedliwości zarządza usunięcie odpisu wyroku określonego w art. 109 § 5 z akt osobowych sędziego, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego wyroku skazującego. W takim przypadku dopuszczalne jest tylko jednoczesne usunięcie z akt osobowych sędziego odpisów wszystkich wyroków.

§ 3. Prezes sądu prowadzący akta osobowe sędziego niezwłocznie zawiadamia Ministra Sprawiedliwości o wystąpieniu okoliczności, o których mowa w § 2 zdanie pierwsze.”;

27) w art. 162

a) § 7 otrzymuje brzmienie:

„§ 7. Koszt opłaty za wydanie informacji z Krajowego Rejestru Karnego ponosi Skarb Państwa.”,

b) po § 7 dodaje się § 7a w brzmieniu:

„§ 7a. Koszt opłaty za badanie lekarskie i za wystawienie zaświadczenia lekarskiego ponosi kandydat na ławnika.”,

c) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Koszt opłaty za wydanie aktualnego odpisu z Krajowego Rejestru Sądowego albo odpisu lub zaświadczenia z innego właściwego rejestru lub ewidencji ponosi Skarb Państwa”.

Art. 106. W ustawie z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 708, 962, 966) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 15 § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. W sprawach, w których orzekały sądy wojskowe, uprawnienia sądu okręgowego ma wojskowy sąd okręgowy, a uprawnienia sądu apelacyjnego ma Sąd Najwyższy.”;

2) w art. 113 § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W sprawach należących do właściwości sądów wojskowych w kwestii wznowienia orzeka na posiedzeniu jednoosobowo wojskowy sąd okręgowy, a w sprawie zakończonej orzeczeniem tego sądu orzeka Sąd Najwyższy.”.

Art. 107. W ustawie z dnia 28 stycznia 2016 r. – Prawo o prokuraturze (Dz. U. poz. 177, z późn. zm.¹¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 135 § 10–13 otrzymują brzmienie:

„§ 10. Jeżeli wniosek o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie dotyczy prokuratora ujętego na gorącym uczynku zbrodni lub występku zagrożonego karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, występku, o którym mowa w art. 177 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 1137, z późn. zm.¹²⁾) w związku z art. 178 § 1 Kodeksu karnego, a także w art. 178a § 1 lub § 4 Kodeksu karnego, i pozostającego nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku niezwłocznie, nie później niż przed upływem 24 godzin od jego wpłynięcia do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie prokuratora jest natychmiast wykonalna.

§ 11. W terminie 7 dni od dnia doręczenia uchwały odmawiającej zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie wnioskodawcy oraz rzecznikowi dyscyplinarnemu przysługuje zażalenie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji. W tym samym terminie prokuratorowi przysługuje zażalenie na uchwałę zezwalającą na pociągnięcie go do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie.

§ 12. Przewodniczący składu orzekającego sądu dyscyplinarnego drugiej instancji przesyła odpisy odwołań pozostałym podmiotom wymienionym w § 11, którym przysługuje prawo do pisemnego ustosunkowania się do odwołania w terminie 7 dni od dnia ich doręczenia.

§ 13. Sąd dyscyplinarny drugiej instancji orzeka na posiedzeniu z udziałem wnioskodawcy, prokuratora, którego dotyczy wniosek, oraz rzecznika dyscyplinarnego. Niestawiennictwo stron nie stanowi przeszkody do rozpoznania sprawy, chyba że sąd postanowi inaczej.”;

2) w art. 142 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. W przypadku przewinienia dyscyplinarnego lub wykroczenia mniejszej wagi sąd dyscyplinarny może odstąpić od wymierzenia kary.”;

3) art. 145 otrzymuje brzmienie:

„Art. 145. § 1. W sprawach wskazanych w niniejszym rozdziale orzekają:

1) w pierwszej instancji:

a) Sąd Dyscyplinarny przy Prokuraturze Generalnym w składzie trzech członków,

¹¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 1579, 2103, 2149 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 38, 1139 i 1452.

¹²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2016 r. poz. 2138 oraz z 2017 r. poz. 244, 768, 773, 952, 966 i 1214.

- b) Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego w sprawach przewinień dyscyplinarnych wyczerpujących znamiona umyślnych przestępstw ściganych z oskarżenia publicznego lub umyślnych przestępstw skarbowych;
- 2) w drugiej instancji – Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika Sądu Najwyższego.

§ 2. Przewodniczącego i zastępcę przewodniczącego Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym powołuje Prokurator Generalny na 4-letnią kadencję spośród prokuratorów wybranych na członków tego sądu.

§ 3. Kadencja członków Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym rozpoczyna się z chwilą powołania przewodniczącego i trwa 4 lata.

§ 4. Członkowie Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym są w zakresie orzekania niezawisli i podlegają tylko ustawom.

§ 5. Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym może orzekać na sesjach wyjazdowych w prokuraturze regionalnej lub okręgowej, na obszarze właściwości której obwiniony zajmuje stanowisko prokuratora, lub wyjątkowo w innym miejscu, chyba że sprzeciwia się temu dobro wymiaru sprawiedliwości.”;

- 4) uchyla się art. 146;

- 5) art. 147 otrzymuje brzmienie:

„Art. 147. § 1. Skład Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym wyznacza przewodniczący według listy wszystkich członków tego sądu, zgodnie z kolejnością wpływu spraw, z tym że w składzie sądu zasiada przynajmniej jeden prokurator z jednostki organizacyjnej prokuratury równorzędnej do tej, w której obwiniony pełnił służbę lub wykonywał czynności służbowe w chwili czynu. Odstępstwo od kolejności wpływu spraw możliwe jest tylko w przypadku choroby członka sądu lub z innej ważnej przyczyny, co należy zaznaczyć w zarządzeniu o wyznaczeniu rozprawy lub posiedzenia. Składowi przewodniczy prokurator wyznaczony przez przewodniczącego.

§ 2. Protokołantem może być prokurator, asesor prokuratury lub inna osoba wyznaczona przez przewodniczącego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji.”;

- 6) w art. 148 § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Informacje zawarte w aktach prawomocnie zakończonych postępowań dyscyplinarnych podlegają udostępnieniu na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej.”;

- 7) w art. 149:

- a) § 4 otrzymuje brzmienie:

„§ 4. W razie wniesienia sprzeciwu prokurator przełożony, o którym mowa w § 3, uchyla karę porządkową upomnienia i zawiadamia prokuratora o uwzględnieniu

sprzeciwu albo uchyla karę porządkową upomnienia i przekazuje sprawę rzecznikowi dyscyplinarnemu w celu przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego albo uchyla karę porządkową upomnienia i przekazuje sprawę za pośrednictwem rzecznika dyscyplinarnego do rozpoznania sądowi dyscyplinarnemu.”,

b) § 6 otrzymuje brzmienie:

„§ 6. W przypadku przewidzianym w § 4 sąd dyscyplinarny wydaje orzeczenie dyscyplinarne po wysłuchaniu rzecznika dyscyplinarnego oraz prokuratora, któremu wymierzono karę porządkową upomnienia, chyba że wysłuchanie nie jest możliwe.”,

c) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Odwołanie rozpoznaje sąd dyscyplinarny drugiej instancji.”;

8) w art. 150:

a) § 2–5 otrzymują brzmienie:

„§ 2. Prawo zawieszenia w czynnościach na okres, o którym mowa w § 1, przysługuje przełożonym dyscyplinarnym. Od decyzji o zawieszeniu w czynnościach przysługuje odwołanie do sądu dyscyplinarnego. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego odwołanie nie przysługuje.

§ 3. Zawieszenie prokuratora w czynnościach, w uzasadnionych przypadkach, może być przedłużone na wniosek rzecznika dyscyplinarnego przez sąd dyscyplinarny na dalszy, niezbędny okres.

§ 4. Po skierowaniu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego, decyzje w przedmiocie przedłużenia zawieszenia prokuratora w czynnościach podejmuje sąd dyscyplinarny. Sąd dyscyplinarny określa czas zawieszenia prokuratora w czynnościach.

§ 5. Na postanowienia, o których mowa w § 3 i 4, stronom przysługuje odwołanie. Na postanowienie, o którym mowa w § 3, odwołanie przysługuje również przełożonemu dyscyplinarnemu.”,

b) uchyla się § 6 i 7,

c) § 8 otrzymuje brzmienie:

„§ 8. Przełożony dyscyplinarny może w każdym czasie uchylić zawieszenie prokuratora w czynnościach.”;

9) w art. 151 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W przypadku prawomocnego zezwolenia na pociągnięcie prokuratora do odpowiedzialności karnej, a także wtedy gdy został złożony do właściwego sądu wniosek o ubezwłasnowolnienie, przełożony dyscyplinarny może zawiesić prokuratora w czynnościach do czasu prawomocnego zakończenia postępowania. Od decyzji o zawieszeniu w czynnościach przysługuje odwołanie do Sądu Dyscyplinarnego przy

Prokuratorze Generalnym. Od orzeczenia w przedmiocie zawieszenia odwołanie nie przysługuje. Przełożony dyscyplinarny może w każdym czasie uchylić zawieszenie w czynnościach.”;

10) w art. 152 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. W przypadku gdy prokurator został zawieszony w czynnościach, Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym, na wniosek przełożonego dyscyplinarnego, może obniżyć do 50% wysokość wynagrodzenia prokuratora na czas trwania tego zawieszenia.”;

11) po art. 153 dodaje się art. 153a i art. 153b w brzmieniu:

„Art. 153a. § 1. Minister Sprawiedliwości może powołać Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy dotyczącej prokuratora. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie.

§ 2. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości jest powoływany spośród prokuratorów każdorazowo wskazanych do sprawy przez Prokuratora Krajowego.

§ 3. Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości może wszcząć postępowanie na wniosek Ministra Sprawiedliwości albo wstąpić do toczącego się postępowania.

§ 4. Wyznaczenie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości jest równoznaczne z żądaniem podjęcia postępowania wyjaśniającego albo postępowania dyscyplinarnego.

§ 5. Funkcja Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wygasa z chwilą uprawomocnienia się orzeczenia o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, umorzeniu postępowania dyscyplinarnego albo uprawomocnienia się orzeczenia kończącego postępowanie dyscyplinarne. Wygaśnięcie funkcji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości nie stoi na przeszkodzie ponownemu wyznaczeniu przez Ministra Sprawiedliwości rzecznika w tej samej sprawie.

Art. 153b. Do Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości stosuje się odpowiednio przepisy o rzecznikach dyscyplinarnych.”;

12) w art. 154:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie wyjaśniające na żądanie Prokuratora Generalnego, właściwego prokuratora regionalnego lub okręgowego, a także z własnej inicjatywy, po wstępnym ustaleniu okoliczności koniecznych do stwierdzenia znamion przewinienia dyscyplinarnego, a także złożeniu przez prokuratora oświadczenia lub wyjaśnień na piśmie, chyba że ich złożenie nie jest możliwe. W każdym przypadku wszczęcia postępowania

wyjaśniającego właściwy rzecznik niezwłocznie informuje o tym rzecznika dyscyplinarnego Prokuratora Generalnego, który może powierzyć dalsze prowadzenie postępowania innemu rzecznikowi. Postępowanie wyjaśniające powinno być ukończone w terminie 30 dni od dnia podjęcia pierwszej czynności przez rzecznika dyscyplinarnego.”,

b) § 3–5 otrzymują brzmienie:

„§ 3. W terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 2, organowi, który żądał podjęcia czynności dyscyplinarnych, służy odwołanie do sądu dyscyplinarnego. Odwołanie nie przysługuje, jeżeli Prokurator Generalny wniósł sprzeciw.

§ 4. Po przeprowadzeniu postępowania, o którym mowa w § 1, jeżeli zachodzą podstawy do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego, zastępca rzecznika dyscyplinarnego zwraca się do Prokuratora Generalnego o wyznaczenie rzecznika dyscyplinarnego spoza okręgu regionalnego, w którym pełni służbę prokurator, w stosunku do którego prowadzone było postępowanie wyjaśniające, do przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego. Wyznaczony rzecznik dyscyplinarny wszczyna postępowanie dyscyplinarne.

§ 5. W celu ograniczenia kręgu osób podejrzanych o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego zawierającego znamiona przestępstwa ujawnienia informacji z postępowania karnego stanowiących informacje niejawne o klauzuli tajności „poufne”, „tajne” lub „ściśle tajne” rzecznik dyscyplinarny, w trakcie prowadzonego postępowania dyscyplinarnego, może powołać biegłego w celu zastosowania wobec prokuratora mającego dostęp do tych informacji, za jego zgodą, środków technicznych mających na celu kontrolę nieświadomych reakcji organizmu.”,

c) § 8–10 otrzymują brzmienie:

„§ 8. Po upływie terminu, o którym mowa w § 7, a w razie potrzeby po przeprowadzeniu dalszych dowodów, rzecznik dyscyplinarny składa wniosek o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej do sądu dyscyplinarnego. Wniosek powinien zawierać dokładne określenie czynu, który jest przedmiotem postępowania, wykaz dowodów uzasadniających wniosek oraz uzasadnienie.

§ 9. Jeżeli rzecznik dyscyplinarny nie znajduje podstaw do złożenia wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej, wydaje postanowienie o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. Odpis postanowienia doręcza się Ministrowi Sprawiedliwości, Prokuratorowi Generalnemu, organowi, który żądał podjęcia czynności dyscyplinarnych i obwinionemu.

§ 10. W terminie 7 dni od dnia doręczenia postanowienia, o którym mowa w § 9, obwinionemu oraz organowi, który żądał podjęcia czynności dyscyplinarnych, służy odwołanie do sądu dyscyplinarnego.”,

d) po § 10 dodaje się § 10a w brzmieniu:

„§ 10a. W przypadkach, o których mowa w § 3, Prokurator Generalny może wnieść sprzeciw. W przypadku wniesienia sprzeciwu, wskazania Prokuratora Generalnego do dalszego toku postępowania są wiążące dla rzecznika dyscyplinarnego. Wniesienie sprzeciwu jest równoznaczne z obowiązkiem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.”,

13) w art. 155 § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Po wpłynięciu wniosku o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej przewodniczący składu orzekającego sądu dyscyplinarnego wyznacza rozprawę, chyba że wystarczające jest wyznaczenie posiedzenia.”;

14) w art. 156:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Obwiniony może ustanowić obrońcę spośród prokuratorów, sędziów, adwokatów i radców prawnych także na etapie postępowania dyscyplinarnego prowadzonego przez rzecznika dyscyplinarnego.”;

b) po § 2 dodaje się § 3–5 w brzmieniu:

„§ 3. Jeżeli obwiniony nie może brać udziału w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym z powodu choroby, przewodniczący sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny wyznacza, na uzasadniony wniosek obwinionego, obrońcę z urzędu spośród adwokatów lub radców prawnych. We wniosku obwiniony jest obowiązany wykazać, w szczególności poprzez złożenie zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego, że jego stan zdrowia uniemożliwia mu udział w postępowaniu dyscyplinarnym.

§ 4. W wyjątkowych przypadkach, gdy z okoliczności wynika, że niezłożenie wniosku, o którym mowa w § 3, nastąpiło z przyczyn niezależnych od obwinionego, obrońcę z urzędu można wyznaczyć bez wniosku obwinionego.

§ 5. Po ustaniu niemożności wzięcia udziału w postępowaniu dyscyplinarnym przez obwinionego, prezes sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny zwalnia obrońcę z jego obowiązków, chyba że ujawniły się inne okoliczności uzasadniające udział obrońcy w postępowaniu.”;

15) po art. 158 dodaje się art. 158a i art. 158b w brzmieniu:

„Art. 158a. § 1. Sąd dyscyplinarny, uznając na podstawie materiału zebranego przez rzecznika dyscyplinarnego, że okoliczności czynu i wina obwinionego nie budzą

wątpliwości, a wystarczające będzie wymierzenie kar określonych w art. 142 § 1 pkt 1–3, może wydać wyrok nakazowy.

§ 2. Wyrok nakazowy wydaje sąd dyscyplinarny w składzie jednoosobowym.

§ 3. Od wyroku nakazowego Prokuratorowi Generalnemu, obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu służy sprzeciw.

§ 4. Sprzeciw wnosi się do sądu dyscyplinarnego, który wydał wyrok nakazowy, w terminie zawitym siedmiu dni od dnia jego doręczenia.

Art. 158b. Dowody uzyskane do celów postępowania karnego w trybie określonym w art. 168b, art. 237 lub art. 237a Kodeksu postępowania karnego lub uzyskane w wyniku stosowania kontroli operacyjnej mogą zostać wykorzystane w postępowaniu dyscyplinarnym.”;

16) w art. 159 wyraz „wyrok” zastępuje się wyrazem „orzeczenie”;

17) w art. 160:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Uzasadnienie orzeczenia Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym sporządza się na piśmie na wniosek Prokuratora Generalnego, rzecznika dyscyplinarnego lub obwinionego w terminie 21 dni od dnia jego otrzymania. W szczególnie uzasadnionych przypadkach przewodniczący tego sądu może przedłużyć termin sporządzenia uzasadnienia na czas określony.”;

b) § 3 otrzymuje brzmienie:

„§ 3. Uzasadnienie orzeczenia wydanego przez Sąd Dyscyplinarny przy Prokuratorze Generalnym podpisuje członek składu orzekającego pełniący funkcję sprawozdawcy. W przypadku zgłoszenia zdania odrębnego uzasadnienie podpisują wszyscy członkowie składu orzekającego.”;

18) po art. 160 dodaje się art. 160a w brzmieniu:

„Art. 160a. § 1. Prawomocny wyrok skazujący sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej.

§ 2. Sąd dyscyplinarny może odstąpić od podania wyroku do wiadomości publicznej, jeżeli jest to zbędne dla realizacji celów postępowania dyscyplinarnego lub konieczne dla ochrony słusznego interesu prywatnego.

§ 3. Prawomocny wyrok uniewinniający sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej na wniosek obwinionego prokuratora złożony do sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji, nie później niż przed upływem 14 dni od dnia uprawomocnienia się wyroku.

§ 4. Wyrok sądu dyscyplinarnego podaje się do wiadomości publicznej poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej Sądu Najwyższego. Zamieszczeniu podlega

sentencja wyroku, z wyłączeniem danych dotyczących tożsamości osoby fizycznej lub innej osoby, jeżeli jest to konieczne dla ochrony słusznych interesów tych osób.”;

19) w art. 162:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przysługuje odwołanie Prokuratorowi Generalnemu, Prokuratorowi Krajowemu, obwinionemu i rzecznikowi dyscyplinarnemu. Odwołanie powinno być rozpoznane w terminie 2 miesięcy od dnia jego wniesienia do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.”;

b) uchyla się § 2–4,

c) § 5 otrzymuje brzmienie:

„§ 5. Prokuratorowi Generalnemu doręcza się orzeczenie wraz z uzasadnieniem w każdym przypadku, gdy uzasadnienie zostało sporządzone.”;

20) uchyla się art. 163;

21) po art. 163 dodaje się art. 163a w brzmieniu:

„Art. 163a. § 1. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji kasacja nie przysługuje.

§ 2. Od orzeczenia sądu dyscyplinarnego drugiej instancji służy odwołanie do innego składu tego sądu, jeżeli orzeczeniem sądu dyscyplinarnego drugiej instancji obwinionemu wymierzono karę dyscyplinarną, pomimo wydania w tej sprawie przez sąd pierwszej instancji orzeczenia uniewinniającego lub umarzającego postępowanie dyscyplinarne.

§ 3. Termin do wniesienia odwołania, o którym mowa § 2, wynosi 30 dni od dnia doręczenia orzeczenia. Do postępowania w sprawie odwołania do innego składu sądu dyscyplinarnego drugiej instancji stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące postępowania przed sądem dyscyplinarnym drugiej instancji.

§ 4. Po bezskutecznym upływie terminu do wniesienia odwołania, o którym mowa w § 2, orzeczenie sądu dyscyplinarnego drugiej instancji staje się prawomocne.”;

22) w art. 167:

a) § 1 otrzymuje brzmienie:

„§ 1. Przewodniczący sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji przesyła niezwłocznie odpis prawomocnego orzeczenia wraz z uzasadnieniem Prokuratorowi Generalnemu w celu wykonania orzeczenia.”,

b) uchyla się § 2;

23) art. 168 otrzymuje brzmienie:

„Art. 168. § 1. Odpis prawomocnego orzeczenia skazującego na karę dyscyplinarną oraz orzeczenia, o którym mowa w art. 142 § 5, dołącza się do akt osobowych prokuratora.

§ 2. Po upływie:

- 1) 3 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę przewidzianą w art. 142 § 1 pkt 1 lub orzeczenia, o którym mowa w art. 142 § 5,
- 2) 5 lat od dnia uprawomocnienia się orzeczenia skazującego na karę przewidzianą w art. 142 § 1 pkt 2–4

– Prokurator Generalny, na wniosek ukaranego, zarządza usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego orzeczenia skazującego. Usunięcie odpisu orzeczenia z akt osobowych, jeżeli ukaranym był zastępca Prokuratora Generalnego, zarządza na wniosek ukaranego Prokurator Generalny, jeżeli w tym okresie nie wydano przeciwko ukaranemu innego orzeczenia skazującego.”;

24) art. 169 otrzymuje brzmienie:

„Art. 169. Prokurator Generalny ma wgląd w czynności Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym, może zwracać uwagę na stwierdzone uchybienia, żądać wyjaśnień oraz usunięcia skutków uchybienia; czynności te nie mogą wkraczać w dziedzinę, w której członkowie sądów dyscyplinarnych są niezawisli.”;

25) w art. 170 w § 2 pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) przy orzeczonych za kilka przewinień karach rodzajowo różnych i karze wydalenia ze służby prokuratorskiej, wymierza się tę karę, jako karę łączną.”;

26) w art. 171 uchyla się pkt 2;

27) art. 188 otrzymuje brzmienie:

„Art. 188. Ponawiane skargi lub wnioski w sprawach już wyjaśnionych, niezawierające nowych okoliczności, pozostawia się bez rozpoznania o czym należy pouczyć wnoszącego przy pierwszej odpowiedzi na skargę lub wniosek.”.

Art. 108. § 1. Sędziowie Sądu Najwyższego, którzy do dnia wejścia w życie ustawy ukończyli 65. rok życia albo ukończą 65. rok życia w okresie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, z dniem następującym po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy przechodzą w stan spoczynku, chyba że w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy złożą oświadczenie, o którym mowa w art. 36 § 1, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Przepis art. 36 § 2–4 stosuje się odpowiednio.

§ 2. W ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy sędzia Sądu Najwyższego może przejść w stan spoczynku, składając za pośrednictwem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oświadczenie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Z dniem wejścia w życie ustawy sędziowie orzekający w Izbie Wojskowej przechodzą w stan spoczynku.

§ 4. Jeżeli w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w § 1 zdanie pierwsze lub § 2, dojdzie do konieczności wyboru Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub Prezesa Sądu Najwyższego, do czasu objęcia stanowiska przez wybranego sędziego Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej powierzy kierowanie Sądem Najwyższym lub jego izbą wskazanemu przez siebie sędziemu Sądu Najwyższego. Zgromadzenie Ogólne Sądu Najwyższego przedstawi Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów, o których mowa w art. 11 § 1, po tym, jak do składu izb Sądu Najwyższego zostanie powołanych co najmniej $\frac{2}{3}$ liczby sędziów z liczby stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w poszczególnych izbach, określonej w regulaminie Sądu Najwyższego, wydanym na podstawie art. 4 ustawy. Zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego przedstawi Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów, o których mowa w art. 14 § 2, po tym, jak do składu danej izby Sądu Najwyższego zostanie powołanych co najmniej $\frac{2}{3}$ sędziów z liczby stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w tej izbie, określonej w regulaminie Sądu Najwyższego, wydanym na podstawie art. 4 ustawy.

Art. 109. § 1. Jeżeli w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w art. 108 § 1 zdanie pierwsze lub § 2, dojdzie do konieczności uzupełnienia składu Kolegium Sądu Najwyższego zgromadzenie sędziów danej izby Sądu Najwyższego dokonuje wyboru nowego członka lub zastępcy członka Kolegium. Jeżeli w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w § 1 zdanie pierwsze lub § 2, liczba sędziów w danej izbie będzie mniejsza niż $\frac{2}{3}$ z liczby stanowisk sędziów Sądu Najwyższego określonej dla tej izby w regulaminie Sądu Najwyższego wydanym na podstawie art. 4 ustawy, wyboru dokonuje się niezwłocznie po uzupełnieniu składu izby do co najmniej $\frac{2}{3}$ liczby sędziów.

§ 2. Izby Sądu Najwyższego, o których mowa w art. 3 § 1 pkt 4 i 5 ustawy, dokonują wyboru dwóch członków i zastępcy członka Kolegium Sądu Najwyższego niezwłocznie po powołaniu co najmniej $\frac{2}{3}$ liczby sędziów z liczby stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w danej izbie, określonej w regulaminie Sądu Najwyższego, wydanym na podstawie art. 4 ustawy.

Art. 110. Pierwszy regulamin Sądu Najwyższego wydany na podstawie art. 4 ustawy, nie wymaga zaopiniowania przez Kolegium Sądu Najwyższego.

Art. 111. § 1. Sędzia Sądu Najwyższego oraz Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego są obowiązani do spełnienia wymagań, o których mowa w art. 43 § 1 i 2, w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

§ 2. Niespełnienie wymogu, o którym mowa w § 1, skutkuje wygaśnięciem stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 112. § 1. Z dniem wejścia w życie ustawy znosi się Izbę Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych oraz Izbę Wojskową.

§ 2. Z dniem wejścia w życie ustawy tworzy się Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz Izbę Dyscyplinarną.

§ 3. Sprawy w toku rozpatrywane przez Izbę Wojskową przejmuje i prowadzi Izba Karna.

Art. 113. Z dniem wejścia w życie ustawy sędziowie Sądu Najwyższego orzekający w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych stają się sędziami orzekającymi w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych.

Art. 114. Postępowania w przedmiocie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy podlegają umorzeniu, chyba że Krajowa Rada Sądownictwa przedstawiła Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej wniosek o powołanie sędziego do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

Art. 115. § 1. W okresie trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Art. 86 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się.

§ 2. Jeżeli od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne lub przemawiają za tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, Sąd Najwyższy może ograniczyć się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie.

Art. 116. § 1. Kadencje rzeczników dyscyplinarnych sędziów sądów powszechnych, rzeczników dyscyplinarnych sędziów sądów wojskowych oraz ich zastępców, powołanych do pełnienia tych funkcji na podstawie przepisów ustawy zmienianej w art. 103 i i ustawy zmienianej w art. 105, w brzmieniu dotychczasowym, wygasają po upływie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

§ 2. Rzecznicy dyscyplinarni i ich zastępcy, o których mowa w § 1, pełnią obowiązki do czasu powołania rzeczników dyscyplinarnych i ich zastępców na podstawie przepisów ustawy zmienianej w art. 103 i ustawy zmienianej w art. 105, w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą.

Art. 117. § 1. Sędzia albo asesor sądowy, który w dniu wejścia w życie ustawy nie spełnia wymogu posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego, powinien w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy zrzec się obywatelstwa obcego państwa.

§ 2. W przypadku bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w § 1, stosunek służbowy sędziego albo asesora sądowego wygasa.

Art. 118. Przepis art. 35 § 1 pkt 3 i § 8 stosuje się do osób powołanych do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego po dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 119. Do sędziego, który przed dniem wejścia w życie ustawy został ukarany karą dyscyplinarną lub któremu dwukrotnie zwrócono uwagę w trybie art. 37 § 4 ustawy zmienianej w art. 105 lub dwukrotnie wytknięto uchybienie w trybie art. 40 ustawy zmienianej w art. 105, , stosuje się art. 91a § 6 ustawy zmienianej w art. 105, w brzmieniu dotychczasowym, do czasu ustania określonego w nim skutku.

Art. 120. Do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu karalności przewinienia dyscyplinarnego w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, chyba że termin przedawnienia upłynął przed dniem wejścia w życie ustawy.

Art. 121. Do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie ustawy stosuje się przepisy o odpowiedzialności dyscyplinarnej w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, o ile przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy nie upłynął termin do wniesienia kasacji.

Art. 122. Do postępowań dyscyplinarnych prowadzonych na podstawie:

- 1) ustawy z dnia 26 maja 1982 r. – Prawo o adwokaturze,
 - 2) ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych,
 - 3) ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie,
 - 4) ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych,
 - 5) ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu,
 - 6) ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych
- stosuje się przepisy dotychczasowe do zakończenia postępowania wyjaśniającego lub postępowania w instancji, w której się toczy.

Art. 123. Czynności dokonane w postępowaniach dyscyplinarnych przed dniem wejścia w życie ustawy pozostają w mocy o ile zostały dokonane z zachowaniem przepisów dotychczasowych.

Art. 124. § 1. Postępowanie dyscyplinarne zakończone prawomocnym orzeczeniem wydanym przez rzecznika dyscyplinarnego przed dniem wejścia w życie ustawy, można wznowić na wniosek Ministra Sprawiedliwości, jeżeli w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło ono mieć wpływ na treść orzeczenia, lub po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe okoliczności faktyczne lub dowody.

§ 2. Na postanowienie oddalające wniosek lub pozostawiające wniosek bez rozpoznania przysługuje zażalenie do sądu dyscyplinarnego drugiej instancji.

§ 3. Uchylając postanowienie, o którym mowa w § 2, sąd dyscyplinarny wskazuje powody uchylenia, a w miarę potrzeby także okoliczności, które należy wyjaśnić, lub czynności, które należy przeprowadzić. Wskazania te są dla rzecznika dyscyplinarnego wiążące.

Art. 125. Prezes Rady Ministrów dokona, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń, z części budżetu odpowiadających sądom powszechnym oraz powszechnym jednostkom organizacyjnym prokuratury do części Sądu Najwyższego z przeznaczeniem na powołanie i funkcjonowanie nowych izb w Sądzie Najwyższym, powołanie do tych izb sędziów Sądu Najwyższego oraz wybór i funkcjonowanie ławników Sądu Najwyższego.

Art. 126. Niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 2 lat od wejścia w życie ustawy, Sąd Najwyższy opublikuje w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego orzeczenia wraz z uzasadnieniami wydane przez Sąd Najwyższy przed wejściem w życie ustawy.

Art. 127. § 1. Wybór ławników Sądu Najwyższego pierwszej kadencji Senat Rzeczypospolitej Polskiej przeprowadza w terminie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy.

§ 2. W terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy Kolegium Sądu Najwyższego ustala liczbę ławników Sądu Najwyższego.

§ 3. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego podaje liczbę ławników Sądu Najwyższego do wiadomości Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej najpóźniej w dzień następujący po ustaleniu liczby ławników Sądu Najwyższego przez Kolegium Sądu Najwyższego.

§ 4. Pierwsza kadencja ławników Sądu Najwyższego rozpoczyna się w dniu złożenia ślubowania przez ławników Sądu Najwyższego i kończy się z dniem 31 grudnia 2021 r.

Art. 128. § 1. Do dnia rozpoczęcia pierwszej kadencji ławników Sądu Najwyższego obowiązki ławników Sądu Najwyższego wykonują ławnicy wskazani przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród ławników Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Sądu

Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie, którzy zgłosili gotowość orzekania w sprawach dyscyplinarnych.

§ 2. W dniu następującym po dniu wejścia w życie ustawy Prezes Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Prezes Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie zawiadamiają ławników Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie o możliwości orzekania przez nich w postępowaniach dyscyplinarnych w Sądzie Najwyższym. W terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy ławnicy sądów okręgowych wskazani w zdaniu pierwszym mogą zgłosić gotowość orzekania w sprawach dyscyplinarnych Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

§ 3. Wyznaczając ławników, o których mowa w § 1, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego współdziała z Prezesem Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Prezesem Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie, tak aby nie doszło do zakłócenia czynności z udziałem tych ławników prowadzonych odpowiednio w Sądzie Okręgowym w Warszawie oraz Sądzie Okręgowym Warszawa – Praga w Warszawie.

§ 4. Do ławników, o których mowa w § 1, art. 62 § 5 stosuje się odpowiednio.

§ 5. Po rozpoczęciu kadencji ławników Sądu Najwyższego, ławnik, o którym mowa w § 1, może brać udział jedynie w rozpoznawaniu sprawy rozpoczętej wcześniej z jego udziałem, do czasu jej zakończenia.

Art. 129. Ilekroć w przepisach odrębnych jest mowa o:

- 1) Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego – należy przez to rozumieć, odpowiednio, Izbę Pracy i Ubezpieczeń Społecznych albo Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego,
- 2) Izbie Wojskowej Sądu Najwyższego – należy przez to rozumieć Izbę Karną Sądu Najwyższego.

Art. 130. Dotychczasowe przepisy wykonawcze wydane na podstawie:

- 1) art. 23 ustawy uchylanej w art. 131 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 4 niniejszej ustawy,
- 2) art. 70 § 5 ustawy uchylanej w art. 131 zachowują moc do dnia wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie art. 100 § 5 niniejszej ustawy – nie dłużej jednak niż przez okres 12 miesięcy od dnia jej wejścia w życie.

Art. 131. Traci moc ustawa z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2016 r. poz. 1254, 2103 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 38).

Art. 132. Ustawa wchodzi w życie po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia.

Tabela mnożników służących do ustalenia wysokości dodatków funkcyjnych

Lp.	Stanowisko	Mnożnik
1.	Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego	1,2
2.	Prezes Sądu Najwyższego	1,0
3.	Przewodniczący wydziału, Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego, Nadzwyczajny Rzecznik Dyscyplinarny	0,7
4.	Rzecznik Prasowy, zastępca przewodniczącego wydziału, Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego	0,5

Uzasadnienie

1. Wprowadzenie

Prezydencki projekt nowej ustawy o Sądzie Najwyższym jest przedstawiany w roku, w którym Sąd Najwyższy obchodzi stulecie swojego istnienia. Jest to dobry moment, by zaproponować zreformowaną strukturę organizacyjną oraz zakres kompetencji Sądu Najwyższego. Pozwoli to Sądowi Najwyższemu lepiej realizować wyznaczone Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej zadania, związane ze sprawowaniem nadzoru judykacyjnego nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych, a także urzeczywistniać poczucie sprawiedliwości społecznej. Jednocześnie, prezentowana zmiana zasad funkcjonowania Sądu Najwyższego stanowi wywiązanie się przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z zapowiedzi przedstawienia kompleksowych zmian w ustawie z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa i ustawie z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym, po skorzystaniu z konstytucyjnego prawa weta wobec uchwalonych przez Sejm ustaw. Projektodawca zdecydował się nie tyle na polemikę z tamtymi rozwiązaniami – ta została przedstawiona w uzasadnieniach wniosków Prezydenta RP o ponowne rozpatrzenie przez Sejm ww. ustaw – ile na zaprezentowanie własnej wizji zmian, opartej na wnikliwej diagnozie rzeczywistych problemów kadrowych, kompetencyjnych, organizacyjnych i funkcjonalnych. Zaproponowane przez Prezydenta RP rozwiązania stanowią również realizację, zaciągniętych bezpośrednio wobec obywateli, zobowiązań wyborczych, obejmujących zwiększenie ochrony prawnej osób pokrzywdzonych przez system wymiaru sprawiedliwości oraz zwiększenie roli obywateli w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości.

Nie sposób również pominąć tego, że podjęta w połowie 2017 r. próba wprowadzenia reform w wymiarze sprawiedliwości wzbudziła szerokie niepokoje społeczne. Wątpliwości społeczeństwa dotyczących reform w wymiarze sprawiedliwości nie można zlekceważyć. Wiarygodność rozstrzygnięć sądowych jest wartością państwa i istotnym czynnikiem integrującym społeczeństwo w relacji zaufania dla instytucji państwa. Konieczne jest zatem przedstawienie proponowanych zmian przy ukazaniu konkretnych powodów, dla których projektodawca uważa reformę funkcjonowania Sądu Najwyższego za pożądaną. Niezbędne jest zaprojektowanie tych zmian w taki sposób, aby niosły ze sobą duży potencjał przebudowy wadliwej rzeczywistości wymiaru sprawiedliwości. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej stoi na stanowisku, że należy unikać narażenia państwa polskiego na kolejne wzburzenie społeczne wokół reform wymiaru sprawiedliwości, a także doprowadzenia Polski do sytuacji, gdy wobec orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, w których

określono warunki niedopuszczalnej ingerencji kadrowej w sądownictwo, przeniesionych w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego trzeba będzie następnie przywracać do służby lub wypłacać im wysokie odszkodowania. Zaproponowane reformy są w tym świetle wyważone, ale jednocześnie radykalne na tyle, na ile jest to możliwe przy przestrzeganiu obowiązującej Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie, nie są one celem samym w sobie, ale wynikają z głębokiego przekonania projektodawcy o konieczności uwrażliwienia środowiska sędziowskiego na potrzeby i trudności obywateli, którzy zwracają się do sądów nie po to, by spotkała ich tam jedynie formalna sprawiedliwość, ale po to, by uzyskać realne zrozumienie, zasadne wsparcie oraz by rozstrzygnięcia spraw, z którymi się zwracają, mogły być uznane za rzeczywiście słuszne i sprawiedliwe.

Często powtarza się, że w Sądzie Najwyższym przeprowadzona została dekomunizacja i nie zasiadają tam osoby, które angażowały się w działalność PZPR. Tymczasem, okazuje się, że istotnie, doszło po roku 1989, do dekomunizacji Sądu Najwyższego, ale, niestety, osoby, które były związane z PZPR, zostały powołane do pełnienia szaczonego urzędu sędziego Sądu Najwyższego już w wolnej Polsce. Wśród osób tych jest osoba, która w czasie stanu wojennego była nie tylko aktywnym działaczem PZPR, ale także sporządzała dla KC PZPR codzienną informację o realizacji przez sądy ustawodawstwa stanu wojennego, czy też osoba, która pełniła w przeszłości funkcję I sekretarza Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR w sądzie. Można oczywiście postawić pytanie, czy po tak długim czasie, jaki upłynął od początku transformacji, możliwe jest rozliczenie sędziów Sądu Najwyższego z zaangażowania i korzystania z dobrodziejstw PRL. O ile tuż po zmianie ustroju w orzecznictwie Trybunałów Konstytucyjnych państw Europy Środkowo-Wschodniej akceptowano, jako słuszną i dopuszczalną, przesłankę eliminacyjną w postaci współdziałania z poprzednim systemem, o tyle w Polsce nigdy na ten krok się nie zdecydowano, a orzecznictwo polskiego Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego rozmiękczało lub wprost wskazywało na niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej narzędzi ustaw lustracyjnych. Często sprzeciwiały się nim szerokie środowiska prawnicze, a wielu z tych, którzy czynili to pod hasłami obrony demokracji, jak się następnie okazywało, występowało w swojej sprawie. Wydaje się, że obecnie trudno jest skonstruować inną obiektywną przesłankę weryfikacyjną niż wynikającą z granicy wieku oraz współpracy ze służbami bezpieczeństwa PRL. Oczywiście, gwooli prawdy, należy odnotować, że w gronie osób, spełniających owo kryterium wieku, są również osoby będące działaczami ówczesnej opozycji, osoby zawsze opowiadające się w życiu prywatnym i publicznym po stronie wartości demokratycznych i praworządności. Dlatego też z ubolewaniem przyjąć należy

uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2007 r., sygn. akt I KZP 37/07, w której uznano, że sędziowie odmawiający w stanie wojennym stosowania dekretu Rady Państwa i opowiadający się po stronie praw i wolności człowieka i obywatela wypowiedzianych w Powszechnej Deklaracji Praw działali nielegalnie. Tego rodzaju twierdzenia Sądu Najwyższego w demokratycznej Rzeczypospolitej Polskiej, zrodzonej ze sprzeciwu wobec systemu komunistycznego, nigdy nie powinny być mieć miejsca. Są one bowiem sprzeczne z systemem wartości, na których oparta jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Przypomnieć w tym miejscu należy preambułę do Konstytucji, która odwołuje się do gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były łamane.

Rozwiązania kadrowe powinny znaleźć obiektywną i pozbawioną niekonstytucyjnych postaci dyskryminacji przesłankę oceny sędziów, którzy mają przejść w stan spoczynku. Podkreślić należy, że określenie wieku przejścia sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku ujednolicone zostało w nawiązaniu do zasad obowiązujących w sądownictwie powszechnym. Dodatkowo przyjęte rozwiązania, nie powinny przewidywać rozwiązań wyłącznie automatycznych. Zawarte w projekcie ustawy rozwiązania w zakresie struktury kadr Sądu Najwyższego, związane z przesłanką wieku, w indywidualnych wypadkach możliwą do elastycznej modyfikacji, pozwalają na zachowanie zgodności z Konstytucją proponowanych zmian, jak i na umożliwienie przejścia w stan spoczynku pewnej grupy sędziów. Uzupełniające rozwiązanie, związane z likwidacją Izby Wojskowej i przekazaniem spraw z zakresu prawa karnego wojskowego do Izby Karnej, powoduje przeniesienie w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego orzekających w tej Izbie.

Trzeba także zauważyć, że jak dotąd każda próba reformy przepisów postępowania sądowego, ustroju sądów, roli Ministra Sprawiedliwości w relacji do sądów itp. wiązała się ze sprzeciwem środowiska sędziowskiego, często nieadekwatnym, biorąc pod uwagę prezentowane argumenty prawne. Sprzeciw ten wielokrotnie utrudnił, a nawet uniemożliwił, podejmowanie potrzebnych społeczeństwu reform tego obszaru funkcjonowania państwa. Nie można nie pamiętać postulatów, by w ogóle odebrać władzy wykonawczej prawo do zarządzania wymiarem sprawiedliwości, a przekazać te uprawnienia Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który nie posiada żadnej legitymacji demokratycznej pochodzącej bezpośrednio od suwerena. Trudno pominąć publiczne wypowiedzi prominentnych przedstawicieli środowiska sędziowskiego, w których okazywano lekceważenie, a nawet pogardę wobec zwykłych obywateli oraz ich statusu materialnego. Są to zachowania nie do zaakceptowania w demokratycznym państwie prawa, oderwane od zaangażowania się sędziów w realizację dobra wspólnego i lojalności wobec obywateli, którym sędziowie

powinni służyć wykonując niezwykle poważne zadanie, jakim jest rozstrzygnięcie spraw decydujących o losie obywateli. Zrozumienie i oddanie sprawom obywateli, obok kompetencji orzeczniczych, jest bowiem podstawowym wymogiem, jaki należy stawiać wobec osób pretendujących do urzędu sędziego.

Odrębnym zagadnieniem jest okazywana nieumiejętność sędziów Sądu Najwyższego do egzekwowania konsekwencji przewinień dyscyplinarnych sędziów, co można było zaobserwować przy braku wykluczenia z wykonywania funkcji sędziów zdeprecjonowanych publicznie, czy też osób z własnego grona, których okoliczności z życia prywatnego, jak np. popełnienie przestępstwa nieumyślnego, powinny skłonić do rezygnacji z zajmowanej funkcji.

Występując z proponowanymi zmianami, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej nawiązuje do tradycji prawodawstwa z ostatnich dziesięcioleci, w której powszechnie uznawano, że ustawy dotyczące ustroju Sądu Najwyższego, Naczelnego Sądu Administracyjnego czy Krajowej Rady Sądownictwa powinny pochodzić od urzędu prezydenckiego. Jest to konsekwencją uznania, że Prezydent RP ma konstytucyjnie przypisaną rolę arbitra w sprawach ustrojowych państwa, a do takich należy z pewnością sposób powoływania sędziów oraz funkcjonowanie najwyższych organów władzy sądowniczej, które Konstytucja w relacji między władzą sądowniczą i władzą wykonawczą świadomie przeniosła z poziomu Rady Ministrów na Prezydenta RP. To Prezydent RP, a nie członek Rady Ministrów, jest tym organem władzy wykonawczej, który w konstytucyjnym trójpodziale władzy równoważy funkcjonowanie Sądu Najwyższego czy Naczelnego Sądu Administracyjnego. Tej kompetencji kwestionować ani jej Prezydentowi RP odbierać nie sposób.

2. Podstawowe kierunki reform

W porównaniu do regulacji zawartych w obecnie obowiązującej ustawie, projekt wprowadza przede wszystkim cztery grupy rozwiązań nowatorskich:

- 1) instytucję korygującą prawomocne orzeczenia sądowe, w postaci skargi nadzwyczajnej;
- 2) rozwiązania z zakresu zwiększenia efektywności postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów i przedstawicieli innych zawodów prawniczych, a także poddanie ich ocenie osób niepochozących z tego środowiska zawodowego,
- 3) przebudowę struktury Sądu Najwyższego w związku z nowymi kompetencjami oraz zmiany w zakresie statusu sędziego Sądu Najwyższego,
- 4) ingerencję w zasób kadrowy Sądu Najwyższego.

3. Opis projektowanych rozwiązań

3.1. Zmiany w zakresie właściwości i postępowania SN

Do najważniejszych zmian w zakresie właściwości Sądu Najwyższego należy zaliczyć wyposażenie tego Sądu w uprawnienie do rozpatrywania nowego środka kontroli orzeczeń sądowych, którego celem jest sprawowanie tzw. sprawiedliwości korygującej. Polega on na podejmowanej w nadzwyczajnym trybie weryfikacji prawomocnych orzeczeń sądowych z tego powodu, że są one rażąco niesprawiedliwe lub prowadzą do naruszenia wolności i praw człowieka i obywatela wyrażonych w Konstytucji. Projektodawca proponuje zatem dodanie nowej instytucji prawnej w postaci skargi nadzwyczajnej. Wprowadzenie tego środka stanowi realizację powszechnie zgłaszanych postulatów oraz zobowiązań wyborczych Prezydenta.

Skarga nadzwyczajna

Stabilność prawomocnych orzeczeń sądowych jest niewątpliwie wartością, zakorzenioną także w Konstytucji RP. Nie jest to jednak jedyna wartość wynikająca z konstytucyjnych zasad oraz wolności i praw człowieka i obywatela. Wyroki sądowe bez wątplenia powinny być sprawiedliwe, wydawane w oparciu o prawidłowo zinterpretowane przepisy prawa, a w końcu odzwierciedlać zebrany i poprawnie oceniony materiał dowodowy. Tak zdiagnozowane wartości, co do zasady, nie powinny ze sobą kolidować. Orzeczenie sądowe powinno być rezultatem postępowania, które spełnia wszystkie wyżej wymienione przesłanki i pozwala sądowi wyrokować w sposób sprawiedliwy, tak, aby nie było potrzeby wzruszania prawomocnych orzeczeń. Praktyka pokazuje jednak, że w obrocie prawnym pojawiają się prawomocne orzeczenia, którym daleko do opisywanych tutaj standardów. Konfrontacja z rażąco niesprawiedliwymi orzeczeniami, opartymi na błędnie zinterpretowanych przepisach, sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego istotnych ustaleniach sądu, musi prowadzić do wniosku, że stabilności orzeczenia nie można bronić za wszelką cenę.

Mając powyższe na uwadze, projektodawca wprowadza instytucję, którą określono mianem „skargi nadzwyczajnej”.

Zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 86 projektu ustawy, od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, jeżeli:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji,
- 2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego.

Warunkiem dopuszczalności skargi nadzwyczajnej jest to, że orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Wniesienie skargi nadzwyczajnej jest również ograniczone czasowo – zarówno co do zasady, jak i poprzez przepisy przejściowe.

Skargę nadzwyczajną będzie mógł wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich, grupa co najmniej 30 posłów lub 20 senatorów, oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej RP, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta, Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego i Rzecznik Finansowy. Projektodawca jednocześnie precyzuje, że skargę nadzwyczajną grupy posłów lub senatorów wnosi się przez Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu, który, oprócz wskazanego przez grupę posłów lub senatorów przedstawiciela, może upoważnić pracownika Kancelarii Sejmu lub Senatu, adwokata lub radcę prawnego do popierania wniesionej skargi.

Skarga nadzwyczajna będzie mogła być wniesiona od każdego prawomocnego orzeczenia, a więc także od wyroku, który nie był przedmiotem apelacji, oraz od wyroku, który był przedmiotem postępowania kasacyjnego przed Sądem Najwyższym. Ograniczeniem jest natomiast to, że od tego samego orzeczenia w interesie tej samej strony może być wniesiona tylko jedna skarga nadzwyczajna. Skargi nadzwyczajnej nie można oprzeć na zarzutach, które były przedmiotem rozpoznawania przez Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu skargi kasacyjnej lub kasacji.

Wprowadzenie instytucji skargi nadzwyczajnej jest odpowiedzią na pojawiające się postulaty przywrócenia rozwiązania podobnego do rewizji nadzwyczajnej, ale dostosowanego do warunków dzisiejszego ustroju. Nie zachodzi tu jednocześnie kolizja z instytucją kasacji. Co więcej, skarga nadzwyczajna uzupełnia lukę w obecnym systemie nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Podstawą skargi nadzwyczajnej może być nie tylko wskazanie rażącego naruszenia prawa, ale także sprzeczność ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Skarga nadzwyczajna, inaczej niż skarga kasacyjna czy kasacja, będzie przysługiwała także od tych prawomocnych orzeczeń, od których nie złożono wcześniej odwołania. Wprowadzenie tej radykalnie innej od obowiązujących nadzwyczajnych środków

instytucji kontroli zapadłych orzeczeń sądowych stanowi realizację jednego z ważnych zobowiązań społecznych Prezydenta.

Konstrukcja skargi uwypukla także konieczność respektowania przez sądy, przy orzekaniu, zasad konstytucyjnych oraz chronionych konstytucyjnie wolności i praw człowieka i obywatela. Instytucja skargi nadzwyczajnej nie stoi w kolizji z instytucją skargi konstytucyjnej (art. 79 ust. 1 Konstytucji RP). Jak podnosi doktryna, skarga konstytucyjna nie służy ochronie konkretnych interesów jednostek, ale „odrywa się od generującego skargę konstytucyjną naruszenia wolności lub prawa, a rozstrzygnięcie obejmuje jedynie hierarchiczną kontrolę norm” (Z. Czeszejko-Sochacki, *Formy naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw* (w:) *Skarga Konstytucyjna*, red. J. Trzeciński, Warszawa 2003, s. 82). Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego wskazuje, że niedopuszczalna jest skarga konstytucyjna, której zarzuty odnoszą się do wadliwego ustalenia stanu faktycznego albo dotyczą wyłącznie indywidualnego rozstrzygnięcia. Skarga konstytucyjna nie jest bowiem środkiem umożliwiającym bezpośrednią ochronę praw lub wolności konstytucyjnych, które doznały naruszenia w rezultacie wydania indywidualnego aktu stosowania prawa (m.in. postanowienie z dnia 16 czerwca 2014 r. sygn. akt Ts 214/13), lecz jest jednym ze środków umożliwiających kontrolę hierarchicznej zgodności aktów normatywnych, który, w razie wydania wyroku stwierdzającego niezgodność aktu normatywnego będącego podstawą rozstrzygnięcia z aktem hierarchicznie wyższym, prowadzić będzie jedynie do możliwości żądania wznowienia postępowania w sprawie. Z tego względu, w opinii projektodawcy, niezbędne jest uzupełnienie systemu prawnego o instytucję chroniącą konstytucyjne wolności i prawa obywateli, w przypadku ich naruszenia wyrokami sądów, w sytuacjach nadzwyczajnych, gdy istniejące środki prawne są niewystarczające dla ich ochrony.

Jednocześnie zauważyć należy, że w art. 88 § 2 projektodawca zobowiązał Sąd Najwyższy do zwrócenia się z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego w sytuacji, gdy przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej uzna, że przyczyną naruszenia przez orzeczenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji, jest niezgodność ustawy z Konstytucją. Rozwiązanie to zapobiega powstaniu sporu kompetencyjnego pomiędzy Sądem Najwyższym a Trybunałem Konstytucyjnym w kwestii tego, który z organów uprawniony jest do dokonywania badania hierarchicznej zgodności aktów normatywnych.

Projekt zapewnia także udział czynnika społecznego w rozpoznawaniu skarg nadzwyczajnych. Należy zauważyć, że celem tej instytucji jest przywrócenie podstawowego ładu prawnego przez wyeliminowanie z obrotu orzeczeń naruszających Konstytucję, rażąco

naruszających prawo oraz oczywiście sprzecznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Udział ławników w składach orzekających w sprawach skarg nadzwyczajnych wprowadzi bardzo ważny element kontroli społecznej w sprawach, w których mogły zostać naruszone podstawowe elementy zasady sprawiedliwości społecznej.

Jednym z głównych motywów przeprowadzenia reformy sądownictwa, w tym Sądu Najwyższego, jest bardzo niskie zaufanie obywateli do wymiaru sprawiedliwości. Na ten stan rzeczy złożyły się różne okoliczności, w tym przede wszystkim szereg orzeczeń, które budzą nie tylko uzasadnione wątpliwości prawne, ale także w sposób rażący naruszają pryncypia wynikające z zasady sprawiedliwości. Projektodawca zdecydował się zatem na wprowadzenie przepisu umożliwiającego wniesienie skargi nadzwyczajnej od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Jednocześnie wprowadza się zastrzeżenie, że, jeżeli od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne lub przemawiają za tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, Sąd Najwyższy może ograniczyć się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie (art. 115). Celem projektodawcy jest stworzenie instytucji umożliwiającej przywrócenie elementarnego ładu prawnego zgodnego z zasadą sprawiedliwości społecznej.

Projekt wprowadza także możliwość wyznaczenia uczestnika postępowania w roli rzecznika interesu społecznego. Jeżeli Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego uzna, że ochrona zasad konstytucyjnych lub praw i wolności człowieka i obywatela to uzasadniają, zwłaszcza przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej, może powołać uczestnika postępowania w roli rzecznika interesu społecznego, w szczególności osobę uprawnioną do ubiegania się o powołanie na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego. Rzecznik interesu społecznego zmierza do urzeczywistnienia się zasad konstytucyjnych, w szczególności dobra wspólnego i sprawiedliwości społecznej, oraz zasady ochrony godności człowieka w stosowaniu praw i wolności człowieka i obywatela.

3.2. Zmiany w zakresie postępowania dyscyplinarnego

Projektowana ustawa o Sądzie Najwyższym przewiduje utworzenie Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Przyjęcie zaproponowanej konstrukcji uporządkuje i utworzy czytelniejszą strukturę kontroli instancyjnej orzecznictwa dyscyplinarnego poprzez organizacyjne wyodrębnienie w Sądzie Najwyższym służącej temu celowi Izby. Pozwoli to na zapewnienie lepszej organizacji i zwiększenie skuteczności rozpatrywania spraw

dyscyplinarnych zawodów zaufania publicznego, które mają istotne znaczenie dla autorytetu tych zawodów, w tym również zawodów prawniczych, jak też dla wymiaru sprawiedliwości w ogólności. Wyodrębnienie oddzielnej Izby Sądu Najwyższego, dedykowanej do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych, spowoduje zwiększenie przejrzystości oraz dostępności tego postępowania dla społeczeństwa. Wyodrębnienie Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego powinno skutkować również zwiększeniem jakości orzecznictwa dyscyplinarnego, jak również wyspecjalizowaniem poszczególnych sędziów w tej dziedzinie normatywnej.

Na wstępie ustawy, w art. 1, wymienione zostały zadania powierzone Sądowi Najwyższemu przez ustawodawcę. W art. 1 ust. 1 pkt 2 wskazano, że do właściwości Sądu Najwyższego należy rozpatrywanie spraw dyscyplinarnych w zakresie określonym przez ustawę. Chodzi tu więc o wszelkie postępowania dyscyplinarne wobec zawodów zaufania publicznego, a nie tylko o postępowania dotyczące sędziów. Dlatego Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego będzie także właściwa do rozpatrywania spraw dyscyplinarnych prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, notariuszy, komorników oraz lekarzy i innych zawodów, jeżeli przepisy regulujące postępowanie dyscyplinarne w odniesieniu do tych profesji będą przewidywać udział Sądu Najwyższego. Konsekwencją powierzenia Sądowi Najwyższemu rozpatrywania spraw dyscyplinarnych jest więc wyodrębnienie Izby Dyscyplinarnej oraz przyznanie jej pewnej autonomii. Na czele Izby stać będzie Prezes Sądu Najwyższego. W zakresie kognicji izby, poza sprawami dyscyplinarnymi, znajdują się również sprawy związane z rozpoznawaniem skarg na przewlekłość postępowania przed Sądem Najwyższym (art. 26).

W społeczeństwach demokratycznych muszą funkcjonować mechanizmy kontroli sposobu wykonywania zawodów zaufania publicznego. System normatywny regulujący wykonywanie tych zawodów, posiada swoją specyfikę wynikającą z oparcia go na etyce dostosowanej do konkretnego zawodu. Przestrzeganie norm etycznych przez członków tych zawodów jest niezbędne z punktu widzenia społeczeństwa demokratycznego, w którym zawody te pełnią szczególną funkcję. Sędzia, prokurator czy pełnomocnik procesowy muszą cieszyć się odpowiednim zaufaniem i wiarygodnością tak, aby proces stosowania obowiązującego prawa znajdował poparcie społeczne, spotykał się ze zrozumieniem i akceptacją. Bez odpowiednich regulacji mających na celu sprawną i przejrzystą kontrolę sądową przestrzegania norm etycznych przez osoby wykonujące zawody zaufania publicznego niemożliwym jest utrzymanie zaufania społecznego do wymiaru sprawiedliwości na odpowiednim - wysokim poziomie.

Nowa ustawa, podobnie jak ustawa poprzednia, przewiduje przepisy regulujące odpowiedzialność dyscyplinarną samych sędziów Sądu Najwyższego. W tym zakresie zastosowano rozwiązania, w których podstawą odpowiedzialności sędziego jest przewinienie dyscyplinarne oraz zachowanie uchybiające godności sprawowanego urzędu. Postępowanie dyscyplinarne może również dotyczyć zachowań sędziego przed tym, jak objął stanowisko w Sądzie Najwyższym, w zakresie, w jakim zachowanie to uchybiało obowiązkom związanym z piastowanym urzędem lub wskazywało na to, że osoba powołana jest niegodna pełnić urząd sędziego. Art. 71 § 3 ustawy ustanawia zasadę, zgodnie z którą sędzia, za popełnione przez siebie wykroczenia, odpowiada wyłącznie dyscyplinarnie. Jednocześnie w § 4 tego samego artykułu przewidziany jest wyjątek od tej zasady, pozwalający na możliwość wyrażenia zgody przez sędziego na poniesienie odpowiedzialności wykroczeniowej. Wyjątek ten dotyczy jednak wyłącznie sytuacji, w której sędzia naruszy zakazy wyrażone przez ustawodawcę w rozdziale XI ustawy z dnia 20 maja 1971 roku - Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2015 r. poz. 1094, 1485, 1634 i 1707 oraz z 2017 r. poz. 966). Ustawa przewiduje mechanizm, zgodnie z którym przyjęcie przez sędziego mandatu karnego albo uiszczenie grzywny, w przypadku ukarania mandatem karnym zaocznym, o którym mowa w art. 98 § 1 pkt 3 ustawy z dnia 24 sierpnia 2001 r. – Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz. U. z 2016 r. poz. 1713 i 1948 oraz z 2017 r. poz. 708, 962, 966, 1477 i 1543), stanowi oświadczenie o wyrażeniu przez niego zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności w tej formie. Rozwiązanie to w sposób zdecydowany upraszcza odpowiedzialność wykroczeniową sędziów za drobne, powszechne wykroczenia w ruchu drogowym. Przepisy te likwidują również poczucie niesprawiedliwości związane z konstrukcją uniemożliwiającą ukaranie sędziów za wykroczenia drogowe. Wyrażenie zgody przez sędziego na pociągnięcie go do odpowiedzialności wykroczeniowej, wyłącza jednocześnie potrzebę postępowania dyscyplinarnego w przedmiotowym zakresie (§ 5 art. 71).

Ustawodawca wprowadza również wewnętrzny mechanizm sądownictwa dyscyplinarnego dla sędziów Sądu Najwyższego, którego konstrukcja zakłada rozpatrywanie spraw dyscyplinarnych sędziów tegoż sądu w pierwszej instancji przez sąd dyscyplinarny składający się z dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej oraz jednego ławnika, zaś w drugiej instancji przez Sąd Najwyższy w składzie trzech sędziów Izby Dyscyplinarnej i dwóch ławników. Ławnicy w wyżej wymienionych sprawach wyznaczani są każdorazowo przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród ławników Sądu Najwyższego, którzy będą wybierani przez Senat RP na czteroletnią kadencję. Wprowadzenie mieszanych składów sądu dyscyplinarnego (sędziowsko-ławniczych) ma na celu zwiększenie udziału społeczeństwa w

rozpatrywaniu spraw dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego. Udział ten, ze względu na pozycję, jaką zajmuje Sąd Najwyższy w hierarchii organów wymiaru sprawiedliwości oraz powierzone mu istotne zadania w zakresie stosowania prawa, staje się uzasadniony. Tego rodzaju regulacja urzeczywistnia kontrolę społeczną, zwiększa transparentność postępowań dyscyplinarnych i wpływa na zwiększenie zaufania obywateli do sędziów Sądu Najwyższego przy jednoczesnym zachowaniu profesjonalnego charakteru składu sędziowskiego. Udział obywateli w orzekaniu w sprawach dyscyplinarnych sędziów był również jednym ze zobowiązań wyborczych Prezydenta RP.

Funkcję oskarżyciela w sprawach dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego, zgodnie z powszechnie przyjętym, na gruncie polskiego systemu prawa modelem postępowania, przyznano rzecznikowi dyscyplinarnemu powoływanemu przez Kolegium Sądu Najwyższego na czteroletnią kadencję. Rzecznik dyscyplinarny podejmuje czynności wyjaśniające *ex officio* lub na żądanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, Kolegium Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego lub Prokuratora Krajowego. Dla zapewnienia wiedzy wyżej wymienionych organów oraz lepszej kontroli projektowana ustawa nakłada na sędziów Sądu Najwyższego obowiązek niezwłocznego zawiadomiania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Izby Dyscyplinarnej o toczących się sprawach sądowych, w których sędzia Sądu Najwyższego jest stroną lub uczestnikiem. Postępowanie wyjaśniające poprzedzone jest wstępnym ustaleniem niezbędnych okoliczności potrzebnych do stwierdzenia, czy i w jaki sposób doszło do wypełnienia znamion przewinienia oraz przyjęciem, o ile to możliwe, wyjaśnień od sędziego.

Ustawa przewiduje również kompetencje Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów Sądu Najwyższego. Prezydent może bowiem wyjść z inicjatywą powołania Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego z grona sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i wojskowych. Powołanie takiego rzecznika może nastąpić w sprawie już wszczętej (wtedy Nadzwyczajny Rzecznik Dyscyplinarny włącza się do już prowadzonego postępowania) lub też mieć charakter inicjujący postępowanie dyscyplinarne.

Jest to wyraz realizacji funkcji kontrolnej przez Prezydenta RP w zakresie przestrzegania przez sędziów Sądu Najwyższego zasad deontologicznych, mających umocowanie w pozycji ustrojowej Prezydenta Rzeczypospolitej (art. 126 ust.1 Konstytucji). Przedmiotowa regulacja umożliwi Prezydentowi RP sprawowanie pieczy nad zaufaniem społecznym do sędziów Sądu Najwyższego.

W ustawie przewidziano katalog kar dyscyplinarnych, które uszeregowano w sposób zgodny z zasadą proporcjonalności wynikającą z art. 31 ust. 3 Konstytucji. Są to: upomnienie, nagana, obniżenie wynagrodzenia zasadniczego sędziego o 5-50%, na okres od sześciu miesięcy do dwóch lat, usunięcie z zajmowanej funkcji, złożenie sędziego z urzędu. Proponowany katalog kar dyscyplinarnych daje sądowi dyscyplinarnemu szeroki wachlarz możliwej reakcji, umożliwiając adekwatną reakcję na przewinienie dyscyplinarne obwinionego. Projekt przewiduje również możliwość odstąpienia od wymierzenia kary dyscyplinarnej w sytuacjach mniejszej wagi. Jako zasadę wyrażono również mechanizm polegający na obowiązku publikacji wyroku sądu dyscyplinarnego na stronie internetowej Sądu Najwyższego. Rozwiązanie to służy informowaniu społeczeństwa o postępowaniach dyscyplinarnych wobec sędziów Sądu Najwyższego i ich końcowym efekcie – zwiększając transparentność tego postępowania oraz siłę oddziaływania wydanych wyroków, pośrednio również zaufaniem społeczeństwa do morale sędziów. Skazanie sędziego Sądu Najwyższego w postępowaniu dyscyplinarnym na karę nagany, obniżenia wynagrodzenia zasadniczego oraz usunięcia z zajmowanej funkcji, pociąga za sobą automatycznie nałożenie zakazu orzekania w sądzie dyscyplinarnym, udziału w Kolegium Sądu Najwyższego oraz pełnienia funkcji. Orzeczenie kary dyscyplinarnej w postaci złożenia sędziego z urzędu, skutkuje niemożnością ponownego powołania skazanej osoby na urząd sędziego.

Wprowadzenie wyżej omówionych przepisów wymaga dostosowania norm znajdujących się w pozostałych ustawach, w tym między innymi w ustawie – Prawo o ustroju sądów wojskowych, poprzez zmianę instytucji rzecznika dyscyplinarnego na instytucję Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych, jako organu wprowadzanego przez projektowaną ustawę. W przedmiotowej ustawie dodano również definicję kary dyscyplinarnej przeniesienia sędziego na inne miejsce służbowe. Dostosowano także przepisy tej ustawy do zmiany struktury Sądu Najwyższego polegającej na wydzieleniu Izby Dyscyplinarnej.

Projektowane przepisy przewidują kompetencję Ministra Sprawiedliwości (po uzyskaniu opinii Ministra Obrony Narodowej oraz Krajowej Rady Sądownictwa) do powoływania na czteroletnią kadencję Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych oraz Zastępcy Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych. Rzecznik Dyscyplinarny Sędziów Sądów Wojskowych oraz Zastępca Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych działają przy Krajowej Radzie Sądownictwa, która zapewnia im obsługę administracyjną poprzez utworzenie odrębnej komórki organizacyjnej w ramach Biura Rady. Rozwiązanie to pozwala na uniknięcie mnożenia

zapotrzebowania lokalowo-osobowego. Do ustawy Prawo o ustroju sądów wojskowych wprowadzono przepisy nadające Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienia analogiczne do uprawnienia przysługującego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej na gruncie projektowanej ustawy o Sądzie Najwyższym. Minister Sprawiedliwości może powołać, spośród sędziów sądu wojskowego lub powszechnego, Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości do prowadzenia określonej sprawy sędziego sądu wojskowego. Powołanie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie.

Projektowana ustawa o Sądzie Najwyższym zakłada również zmiany dostosowawcze w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1575). Wprowadzane zmiany odpowiadają zmianom wprowadzonym w ustawie Prawo o ustroju sądów wojskowych – przewidziane zostały dwie instancje sądownictwa dyscyplinarnego (pierwsza instancja to Sąd Dyscyplinarny w Instytucie Pamięci Narodowej, zaś druga to Sąd Najwyższy). Kompetencję do wyboru sędziów sądu dyscyplinarnego - sądu pierwszej instancji, spośród prokuratorów Instytutu Pamięci, na okres 4 lat, przyznano zgromadzeniu prokuratorów Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Również na gruncie tej ustawy przewidziano instytucję Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości.

Z projektowanymi przepisami wiąże się również analogiczna, do wyżej opisanych, zmiana w przepisach ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych oraz Prawo o prokuraturze. Przedmiotowe zmiany dostosowawcze obejmują dostosowanie procedury postępowania dyscyplinarnego na gruncie ustawy prawo o ustroju sądów powszechnych do modelu wprowadzonego w pozostałych ustawach – Prawo o ustroju sądów wojskowych oraz ustawie o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

3.3. Zmiany w zakresie struktury Sądu Najwyższego

Dla realizacji nowych, jednocześnie niezwykle ważnych ustrojowo funkcji, projekt wyodrębnia dwie nowe Izby Sądu Najwyższego – Izbę Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz Izbę Dyscyplinarną.

Zgodnie z projektowanym art. 25, do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych należy rozpatrywanie skarg nadzwyczajnych, stwierdzanie ważności wyborów i referendum oraz inne sprawy z zakresu prawa publicznego, w tym sprawy z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego

oraz sprawy, w których złożono odwołanie od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, rozpoznawanie protestów wyborczych, odwołania od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa, a także skargi dotyczące przewlekłości postępowania przed sądami powszechnymi i wojskowymi.

Izba Dyscyplinarna, z uwagi na swoje społecznie ważne zadania, zyskuje szczególny status pośród Izb Sądu Najwyższego. W zakresie właściwości Izby Dyscyplinarnej, jej wewnętrznej organizacji oraz zasad wewnętrznego postępowania, część zadań Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego wykonywać będzie odpowiednio Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej oraz Zgromadzenie Sędziów Izby Dyscyplinarnej (art. 19). Projektodawca proponuje także utworzenie odrębnej Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej (art. 95). Izba Dyscyplinarna będzie też mogła samodzielnie kształtować projekt swojego budżetu, przy czym zaplanowana kwota wydatków nie będzie mogła być wyższa niż 15% średniej kwoty wydatków Sądu Najwyższego określonych w ustawach budżetowych obowiązujących w trzech latach poprzedzających rok budżetowy (art. 7).

Rozwiązania dotyczące Izby Dyscyplinarnej mają na celu przyznanie jej pewnej samodzielności w ramach struktury Sądu Najwyższego, tak, aby w sposób niezakłócony mogła realizować swoje zadania, od których w dużej mierze zależy poziom zaufania obywateli do władzy sądowniczej. Jednocześnie jednak zamierzeniem projektodawcy jest utrzymanie odpowiednich proporcji tej autonomii, tak, aby nie było wątpliwości, że Izba Dyscyplinarna jest częścią Sądu Najwyższego. Potwierdza to przede wszystkim taki sam status sędziów zajmujących stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej i sędziów orzekających w innych izbach Sądu Najwyższego.

3.4. Zmiany w zakresie statusu sędziów Sądu Najwyższego

Status sędziów Sądu Najwyższego został uregulowany w sposób kompleksowy w rozdziałach 4 - Nawiązanie, zmiana i wygaśnięcie stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego, oraz 5 – Obowiązki i prawa sędziego Sądu Najwyższego. Regulację dopełniają, opisane poprzednio, określone w rozdziale 7 przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Regulacje rozdziału 4 i 5 stanowią modyfikację dotychczas obowiązujących przepisów rozdziału 3 i 4 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. z 2016 r., poz. 1254). Modyfikacja ma przede wszystkim na celu uproszczenie procedury

wyłaniania kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, zapewnienie bezstronności procedury, zwiększenie zaangażowania Prezydenta RP w tryb powoływania sędziów Sądu Najwyższego, jak również zapewnienie sędziom niezależności i umocnienie ich bezstronności w rozstrzyganiu zawisłych spraw. Zmiany dotyczą również wieku, w którym sędziowie przechodzą w stan spoczynku, jak i wprowadzają nowy, przyspieszony tryb uchylenia immunitetu.

Tak jak dotychczas, do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego powołuje Prezydent RP, na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa. Procedurę powołania na urząd sędziego Sądu Najwyższego rozpoczyna Prezydent RP, który po zaopiniowaniu przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, obwieszcza w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” o liczbie wolnych stanowisk sędziowskich przewidzianych do objęcia w poszczególnych izbach Sądu Najwyższego (art. 30 § 1). Osoba, która spełnia warunki do objęcia stanowiska, może zgłosić swoją kandydaturę w ciągu miesiąca od dnia ogłoszenia obwieszczenia. Kandydaturę zgłasza się Krajowej Radzie Sądownictwa (art. 30 § 2 i 3). Wzór karty zgłoszenia kandydata określi Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej w drodze rozporządzenia (art. 30 § 4).

Zgodnie z przepisem przejściowym, postępowania w przedmiocie powołania do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego wszczęte i niezakończone przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy podlegają umorzeniu, chyba że kandydatów przedstawiono do powołania Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej (art. 114).

Kwalifikacje, jakimi odznaczać się powinien kandydat na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, określa art. 29 § 1. Obok istniejących dotychczas, projektowana ustawa wprowadza nowy, do tej pory niewystępujący wymóg ukończenia czterdziestego roku życia. Należy zauważyć, że podobne kryterium dotyczy kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Projekt ustawy wprowadza także nowy wymóg, związany z niepełnieniem służby zawodowej, brakiem zatrudnienia i brakiem współpracy z organami bezpieczeństwa państwa wymienionymi w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. z 2016 r. poz.1575). Sędzią w Sądzie Najwyższym będzie mogła zostać tylko osoba, która nie była prawomocnie skazana za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz wobec której nie wydano prawomocnego wyroku warunkowo umarzającego postępowanie karne w sprawie popełnienia przestępstwa umyślnego ściganego z oskarżenia publicznego lub umyślnego przestępstwa skarbowego. Tego typu regulacje mają zwiększyć

zarówno wiarygodność, jak i zaufanie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego. Okoliczność skazania prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego, jak również stwierdzenie, że sędzia pełnił służbę, pracował lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu będzie równoznaczne z wygaszeniem stosunku służbowego sędziego. W tym celu projektowana ustawa przewiduje specjalną procedurę weryfikacji drugiej z ww. okoliczności (art. 35 § 5-7). Kompetencje w tym zakresie przysługują Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego. W celu ustalenia, czy zachodzi okoliczność pełnienia służby zawodowej, pracy, współpracy z organami bezpieczeństwa państwa Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, zwraca się do Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu o przedstawienie informacji Dyrektora Biura Lustracyjnego Instytutu w tym zakresie. W przypadku przedstawienia informacji potwierdzającej przedmiotową okoliczność, Dyrektor Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu wskazuje, z czego ona wynika (z oświadczenia lustracyjnego, o którym mowa w art. 7 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2016 r. poz. 1721, 1948, 2260 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 1530 i 1600), czy prawomocnego orzeczenia sądu okręgowego, o którym mowa w art. 17 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944 – 1990 oraz treści tych dokumentów, stwierdzającego fakt złożenia przez osobę lustrowaną niezgodnego z prawdą oświadczenia lustracyjnego, o którym mowa w art. 21a ust. 2 tej ustawy). W przypadku powzięcia przez Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu lub przez Dyrektora Biura Lustracyjnego informacji o zajściu ww. okoliczności, organy te zawiadamiają Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną.

W zakresie okoliczności skutkujących wygaszeniem stosunku służbowego, oprócz wymienionej, kolejną dotychczas nieznaną, jest nabycie przez sędziego obywatelstwa obcego państwa. Wyjątkiem jest sytuacja, w której sędzia zrzekł się tego obywatelstwa w terminie 30 dni od dnia jego nabycia. W tym zakresie istotnym jest również projektowany przepis przejściowy art. 117, który w przypadku sędziów albo asesorów sądowych wyznacza sześciomiesięczny termin od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy na zrzeczenie się obywatelstwa państwa obcego.

Zmianie ulega również dotychczasowa regulacja odnosząca się do związków rodzinnych pomiędzy sędziami. Zgodnie z projektowanym art. 31, osoby pozostające ze sobą w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia lub powinowactwa pierwszego stopnia oraz małżonkowie nie mogą być jednocześnie sędziami Sądu Najwyższego. Analogiczne rozwiązanie, do proponowanego, obowiązuje obecnie w odniesieniu do pracowników urzędów państwowych w oparciu o art. 9 ustawy z dnia 16 września 1982 r. o pracownikach urzędów państwowych (Dz. U. 2016 poz. 1511, 2074, 2261). Dotychczasowe przepisy ustawy o Sądzie Najwyższym ograniczały jedynie pełnienie stanowiska przez osoby spokrewnione w tej samej izbie, jak również zasiadanie w jednym składzie orzekającym i bezpośrednie podleganie służbowe.

Regulacja zawarta w art. 36 projektowanej ustawy dotyczy wieku, w którym sędziowie Sądu Najwyższego przechodzą w stan spoczynku. Zgodnie z projektem, sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku, co do zasady, w wieku 65 lat. Wyjątek stanowi sytuacja, w której sędzia złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska, nie później niż na 6 miesięcy i nie wcześniej niż na 12 miesięcy, przed ukończeniem tego wieku. Elementem niezbędnym jest wówczas również przedstawienie zaświadczenia stwierdzającego, że sędzia Sądu Najwyższego jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego. Zaświadczenie winno być wydane na zasadach określonych dla kandydatów na stanowisko sędziowskie. O możliwości dalszego zajmowania stanowiska decyduje Prezydent RP. Prezydent RP będzie mógł zasięgnąć opinii Krajowej Rady Sądownictwa. Zgoda udzielana jest na okres 3 lat, nie więcej niż dwukrotnie. Sędzia może jednak, po przekroczeniu wieku granicznego i uzyskaniu zgody na dalsze zajmowanie stanowiska, w każdym czasie przejść w stan spoczynku, składając za pośrednictwem Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego odpowiednie oświadczenie Prezydentowi RP. Z uwagi na odmienne przepisy dotychczas obowiązujące w przedmiocie wieku skutkującego przejściem sędziego w stan spoczynku, ustawa w art. 108 przewiduje przepis przejściowy, zgodnie z którym w ciągu trzech miesięcy od wejścia w życie niniejszej ustawy sędziowie, którzy ukończyli lub ukończą w tym czasie 65 lat przechodzą w stan spoczynku. Oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska sędziowie składają w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy.

Rozwiązania przedkładane w projekcie nawiązują także do innych rozwiązań obowiązujących już w systemie sądownictwa powszechnego. Sędzia Sądu Najwyższego będąca kobietą będzie mogła, fakultatywnie, przejść w stan spoczynku po osiągnięciu 60.

roku życia. W tym przypadku przejście w stan spoczynku będzie następowało wyłącznie na wniosek zainteresowanej.

Rozważając problem obniżenia wieku przejścia sędziów w stan spoczynku należy przywołać wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 6 listopada 2012 r. w sprawie C-286/12, w którym TSUE orzekł, że przyjmując uregulowanie krajowe, na mocy którego stosunki służbowe sędziów, prokuratorów i notariuszy ustają obligatoryjnie z osiągnięciem przez nich wieku 62 lat, co powoduje odmienne traktowanie ze względu na wiek niemające charakteru proporcjonalnego w stosunku do zamierzonych celów, Węgry uchybiły swoim zobowiązaniom wynikającym z art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i prac (Dz.U. L 303, s.16).

W ramach postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości Unii Europejskiej Węgry podnosiły, że *„w rzeczywistości przepisy te dokonały obniżenia granicy wieku obligatoryjnego zaprzestania działalności w celu zaradzenia pozytywnej dyskryminacji, z której korzystali sędziowie, prokuratorzy i notariusze w ramach wcześniej obowiązującego systemu w zakresie, w jakim mogli w przeciwieństwie do innych pracowników służby publicznej pozostawać na służbie do wieku 70 lat”*. Z tą argumentacją nie zgodził się jednak Trybunał stwierdzając, że dyskryminacja ma miejsce w relacji do osób, które nie osiągnąwszy jeszcze określonego wieku, mogą pozostać na służbie. Trybunał wskazał, że *„odmienne traktowanie ze względu na wiek zasada się bowiem na samym istnieniu granicy wieku, po przekroczeniu której zainteresowane osoby zaprzestają pełnienia służby, niezależnie od wieku ustalonego dla tej granicy i a fortiori dla granicy, która obowiązywała uprzednio”*. Nie może to jednak oznaczać, że niedopuszczalne jest wprowadzenie jakiegokolwiek granicy wieku. Z dyrektywy i z orzecznictwa Trybunału wynika, że *„odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne”* (wskazany wyżej wyrok z dnia 6 listopada 2012 r. w sprawie C-286/12 pkt 55, wyrok z dnia 13 września 2011 r. w sprawie C-447/09 pkt 77 i wyrok z dnia 5 lipca 2012 r. w sprawie C-141/11 pkt 21).

Należy jednak zauważyć, że rozwiązanie zawarte w projekcie polskiej ustawy zawiera dwie istotne różnice w porównaniu do ustawy węgierskiej. Po pierwsze, projekt ustawy pozwala na pozostanie na stanowisku przez sędziego po osiągnięciu 65 roku życia, o ile wyrazi na to zgodę Prezydent RP. Po drugie, przejście w stan spoczynku nie oznacza obowiązku zaprzestania wszelkiej działalności. Sędzia może nadal podejmować się zajęć

dających się pogodzić ze stanem spoczynku lub też może zrezygnować ze stanu spoczynku i podjąć inną działalność zawodową. Przejście w stan spoczynku nie będzie również wpływać na dalszą możliwość pracy w charakterze pracownika dydaktycznego, naukowo-dydaktycznego czy dydaktycznego w polskiej szkole wyższej oraz na możliwość prowadzenia zajęć dydaktycznych w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz w ramach szkolenia organizowanego przez samorządy zawodowe, o których mowa w ustawie – Prawo o adwokaturze, ustawie - Prawo o notariacie, ustawie o radcach prawnych, ustawie o komornikach sądowych i egzekucji. Dodać należy, że przyjęte rozwiązanie jest odpowiednie wobec celu zamierzonego przez projektodawcę, a wiek przejścia w stan spoczynku przez sędziów Sądu Najwyższego mieści się w ramach przyjętych w ustawach dotyczących sądownictwa.

Regulacja art. 39 odnosi się do kwestii delegowania sędziów niższych instancji do Sądu Najwyższego. Odbywa się to na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, a decyzję w tym zakresie podejmuje Minister Sprawiedliwości. Wymóg pełnienia funkcji w sądzie okręgowym lub apelacyjnym zastąpiono wymogiem posiadania odpowiedniego stażu pracy, przyjmując okres minimalnego wymaganego stażu na poziomie 10 lat. Wymóg ten ma zapewnić kompetencje sędziów delegowanych na odpowiednio wysokim poziomie.

Projekt ustawy przewiduje ograniczenie możliwości podejmowania pracy dydaktycznej przez sędziów Sądu Najwyższego - sędzia Sądu Najwyższego będzie mógł wykonywać pracę na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym lub naukowym w polskiej szkole wyższej oraz pracę związaną z prowadzeniem zajęć w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz w ramach szkolenia organizowanego przez samorządy zawodowe, o których mowa w ustawie – Prawo o adwokaturze, ustawie - Prawo o notariacie, ustawie o radcach prawnych, ustawie o komornikach sądowych i egzekucji, o ile łączna liczba godzin dydaktycznych w roku nie przekracza 210 godzin dydaktycznych. Wprowadzenie ograniczenia godzinowego ma na celu zapobieżenie sytuacjom, w których dodatkowe zatrudnienie utrudni prawidłowe wykonywanie obowiązków sędziego. Przesłanka utrudnienia wykonywania obowiązków sędziego jest również podstawą do wydania sprzeciwu w zakresie podejmowania dodatkowego zatrudnienia przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Zapewnieniu całkowitej przejrzystości podejmowania przez sędziów Sądu Najwyższego dodatkowego zatrudnienia ma służyć regulacja zawarta w § 7 art. 43. Zgodnie z brzmieniem proponowanego przepisu, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego niezwłocznie publikuje w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego,

informacje o podjęciu przez sędziego Sądu Najwyższego dodatkowego zatrudnienia na stanowisku dydaktycznym, naukowo-dydaktycznym, naukowym, a także innego zajęcia lub sposobu zarobkowania, ze wskazaniem podmiotu, w którym podjął zatrudnienie lub inne zajęcie lub zarobkowanie oraz rodzaju i wymiaru czasowego wykonywanego zatrudnienia, zajęcia lub zarobkowania. Rozwiązanie to ma wyeliminować wszelkie podejrzenia, co do bezstronności orzekających sędziów z uwagi na powiązania zawodowe.

Istotną zmianą, w kontekście dotychczas obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym, jest proponowany tryb przyspieszonego rozpatrywania wniosku o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej w sytuacji, w której sędziego ujęto na gorącym uczynku ściśle określonych przestępstw. Tymi przestępstwami są: zbrodnia, występki zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, a także występki określony w art. 177 § 1 w zw. z art. 178 § 1 k.k., oraz art. 178a § 1 lub § 4 k.k. W sytuacji ujęcia sędziego na gorącym uczynku jednego z wyżej wymienionych przestępstw, kiedy sędzia pozostaje nadal zatrzymanym, sąd dyscyplinarny podejmuje uchwałę w przedmiocie wniosku, nie później niż przed upływem 24 godzin od chwili jego wpływu do sądu dyscyplinarnego. Uchwała zezwalająca na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub na tymczasowe aresztowanie sędziego jest natychmiast wykonalna.

Powyższa nowo wprowadzana procedura ma przede wszystkim na celu przyspieszenie rozpatrywania wniosków w odniesieniu do sprawców najcięższych przestępstw, jak i przestępstw przeciwko bezpieczeństwu w komunikacji uznawanych za najbardziej karygodne. Immunitet jako niezbędny element poprawnie funkcjonującego państwa demokratycznego nie może jednak przekształcić się w sposób unikania odpowiedzialności za czyny bezprawne przez członków danego środowiska, w tym przede wszystkim środowiska sędziów, które z samej zasady cieszyć się muszą odpowiednim autorytetem dla legitymizowania swoich decyzji. Jednocześnie proponowana regulacja nie wprowadza żadnych nowych przesłanek uchylenia immunitetu sędziego, jak również nie przekazuje kompetencji do decydowania o jego uchyleniu innym niż dotychczas organom. Regulacja ta ma jedynie na celu przyspieszenie rozpatrywania wniosków w szczególnie istotnych sprawach, gdzie karygodność zarzucanego czynu, jak i ujęcie na gorącym uczynku uzasadniają, że projektowany przepis nie ma na celu ograniczenia w jakikolwiek sposób instytucji immunitetu sędziego. W założeniu ma jednak przeciwdziałać nadmiernemu przewlekaniu rozstrzygnięć w tym zakresie i utrudnianiu poprawnego prowadzenia postępowania karnego w stosunku do sprawcy czynu zabronionego.

3.5. Ławnicy Sądu Najwyższego

W postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych przed Sądem Najwyższym oraz w sprawach ze skarg nadzwyczajnych orzekać będą składy sędziowsko-ławnicze. Tym samym, zaistniała konieczność uregulowania sposobu wyboru oraz zasad funkcjonowania ławników Sądu Najwyższego. W projekcie zaproponowano, aby ławników wybierał Senat RP spośród kandydatów zgłaszanych przez obywateli – bezpośrednio lub za pośrednictwem organizacji społecznych. Liczbę ławników Sądu Najwyższego ma określać Kolegium Sądu Najwyższego. Ławnicy Sądu Najwyższego będą wybierani na czteroletnią kadencję. Zasady ich funkcjonowania są analogiczne do zasad obowiązujących w odniesieniu do ławników do sądów powszechnych.

W okresie przejściowym po wejściu w życie ustawy, do czasu wyboru ławników Sądu Najwyższego pierwszej kadencji, obowiązki ławników będą pełnić ławnicy do Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie oraz do Sądu Okręgowego w Warszawie.

3.6. Uprawnienia Prezydenta wobec SN

Projekt ustawy przewiduje nowe uprawnienia Prezydenta RP w stosunku do Sądu Najwyższego. W zakresie powoływania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zmiana polega na tym, że Zgromadzenie Ogólne ma przedstawiać Prezydentowi RP pięciu kandydatów. Projekt przewiduje następujące inne uprawnienia Prezydenta:

- 1) określanie, w drodze rozporządzenia, regulaminu Sądu Najwyższego;
- 2) powoływanie Prezesa Sądu Najwyższego spośród trzech kandydatów przedstawionych przez zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego, w której ma dojść do powołania Prezesa, na trzyletnią kadencję – osoba powołana na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego może zajmować stanowisko łącznie przez maksymalnie trzy kadencje i tylko do czasu pozostawania w stanie czynnym;
- 3) obwieszczenie w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” o liczbie wolnych stanowisk sędziowskich przewidzianych do objęcia w poszczególnych izbach Sądu Najwyższego;
- 4) określanie, w drodze rozporządzenia, wzoru karty zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziego Sądu Najwyższego;
- 5) wyrażanie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziego, który osiągnął wiek wyznaczony na przejście w stan spoczynku - sędzia Sądu Najwyższego będzie przechodził w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia, chyba że nie później niż na 6 miesięcy i nie wcześniej niż na 12 miesięcy przed ukończeniem tego

wieku złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny ze względu na stan zdrowia do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie. Zgoda na dalsze zajmowanie stanowiska będzie mogła być udzielana na okres 3 lat, nie więcej niż dwukrotnie;

- 6) wskazywanie dnia wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego;
- 7) wskazywanie dnia przejścia lub przeniesienia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku;
- 8) powoływanie Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego w Sądzie Najwyższym;
- 9) określenie, w drodze rozporządzenia, stawek dodatku funkcyjnego członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego;
- 10) określenie, w drodze rozporządzenia, sposobu wyboru, składu i struktury organizacyjnej, trybu działania oraz szczegółowych zadań Rady Ławniczej Sądu Najwyższego.

Przypisanie szeregu uprawnień Prezydentowi RP, który tradycyjnie zachowuje prerogatywy w stosunku do wymiaru sprawiedliwości, wydaje się w pełni uzasadnione i pozostające w zgodzie z Konstytucją RP.

3.7. Zmiany w zakresie procedury cywilnej i karnej

Zmiany w zakresie procedury cywilnej i karnej mają na celu dostosowanie tych procedur do przepisów nowej ustawy o Sądzie Najwyższym w zakresie dotyczącym skargi nadzwyczajnej.

3.8. Przepisy przejściowe

W ustawie przewidziano szereg przepisów przejściowych. Jednym z nich jest wspomniany już wyżej przepis dotyczący przeniesienia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego, którzy ukończyli 65. rok życia (art. 108 § 1). Z tym wiąże się także przepis określający procedurę w razie przejścia w stan spoczynku sędziego pełniącego urząd Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub Prezesa Sądu Najwyższego i konieczności wybrania nowego Prezesa. Zaproponowano rozwiązanie, zgodnie z którym, jeżeli w wyniku wykonania przepisu § 1 art. 108 dojdzie do konieczności wyboru Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub Prezesa Sądu Najwyższego, do czasu objęcia stanowiska przez wybranego Prezesa Prezydent RP powierzy kierowanie Izłą lub Sądem Najwyższym sędziemu Sądu Najwyższego. Zgromadzenie Ogólne Sądu Najwyższego przedstawia Prezydentowi RP

kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego po tym, jak do składu izb zostanie powołanych co najmniej 2/3 sędziów z liczby stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w poszczególnych izbach, określonej w regulaminie Sądu Najwyższego (art. 108 § 4). Przepis został tak skonstruowany, aby kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego mogło wskazać dopiero Zgromadzenie Ogólne w odnowionym składzie. Tak sformułowany przepis powoduje, że do czasu powołania co najmniej 2/3 sędziów Zgromadzenie Ogólne nie będzie mogło wskazać kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Do tego czasu funkcję tę będzie pełnił sędzia wskazany przez Prezydenta RP.

Ustawa umożliwi także dobrowolne przejście w stan spoczynku każdemu sędziemu Sądu Najwyższego, który podejmie decyzję i złoży odpowiednie oświadczenie w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy (art. 108 § 2).

Ułatwieniu dostępu obywateli do orzeczeń sądowych służy nakładany na Sąd Najwyższy obowiązek opublikowania na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego, w okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie ustawy, wszystkich swoich dotychczasowych orzeczeń wraz z uzasadnieniami (art. 127).

W związku ze zmianami przepisów dotyczących postępowań dyscyplinarnych projektowana ustawa zawiera stosowne przepisy przejściowe.

4. Ocena skutków społecznych, gospodarczych, finansowych

Wejście w życie projektowanej ustawy wiązać będzie się z skutkami finansowymi dla budżetu państwa w związku ze świadczeniami dla sędziów Sądu Najwyższego przechodzących w stan spoczynku. Skutki finansowe spowoduje także utworzenie nowych etatów sędziowskich w Sądzie Najwyższym oraz wybór i funkcjonowanie ławników Sądu Najwyższego. Zwrócić przy tym należy uwagę na regulację zawartą w art. 125 projektu ustawy stanowiącą podstawę prawną do dokonania przez Prezesa Rady Ministrów, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych z przeznaczeniem na powołanie i funkcjonowanie nowych izb oraz powołanie do tych izb sędziów Sądu Najwyższego.

Projektowana ustawa powinna przyczynić się do zwiększenia bezpieczeństwa prawnego obywateli oraz odbudowy autorytetu organów władzy sądowniczej. Zwiększeniu zaufania społecznego wobec organów wymiaru sprawiedliwości służą również nowe regulacje dotyczące sądownictwa dyscyplinarnego.

Materia projektowanej ustawy nie jest objęta prawem Unii Europejskiej.

Zgodnie z § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz.U. Nr 239, poz.2039, z późn. zm.) projektowana ustawa nie podlega notyfikacji Komisji Europejskiej.

Projektowana ustawa nie będzie miała wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

ROZPORZĄDZENIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2017 r.

w sprawie Regulaminu Sądu Najwyższego

Na podstawie art. 4 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U. poz.) zarządza się, co następuje:

Regulamin Sądu Najwyższego

Rozdział 1

Przepisy ogólne

§ 1. Rozporządzenie określa liczbę stanowisk sędziów Sądu Najwyższego, w tym liczbę stanowisk sędziów w izbach, wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego, zasady wewnętrznego postępowania oraz zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziego.

§ 2. Całkowita liczba stanowisk sędziów Sądu Najwyższego wynosi 115.

Rozdział 2

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

§ 3. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego kieruje pracami i reprezentuje Sąd Najwyższy, pełni czynności z zakresu administracji sądowej oraz sprawuje ogólny nadzór nad działalnością administracyjną Sądu Najwyższego.

§ 4. 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wykonuje czynności określone ustawą, innymi aktami normatywnymi oraz niniejszym regulaminem, w szczególności:

- 1) przygotowuje projekt dochodów i wydatków Sądu Najwyższego oraz wykonuje budżet Sądu Najwyższego;
- 2) przygotowuje projekt podziału czynności w Sądzie Najwyższym;
- 3) występuje do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą;
- 4) występuje z wnioskiem o podjęcie uchwały mającej na celu rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa;
- 5) składa informację o działalności Sądu Najwyższego oraz o wynikających z niej istotnych problemach;
- 6) opiniuje i przedstawia Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego, wybranych w wyborach przez zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego;

- 7) przedstawia właściwym organom uwagi o stwierdzonych nieprawidłowościach lub lukach w prawie, których usunięcie jest niezbędne dla zapewnienia spójności systemu prawnego;
- 8) przedstawia właściwym organom opinie o projektach ustaw i innych aktów normatywnych, na podstawie których orzekają i funkcjonują sądy, a także innych ustaw w zakresie, w którym uzna to za celowe, albo odmawia ich przedstawienia;
- 9) rozstrzyga spory co do właściwości izb;
- 10) wnosi środki zaskarżenia w przypadkach przewidzianych w ustawie;
- 11) wyznacza terminy posiedzeń pełnego składu Sądu Najwyższego, składu izb, Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego i Kolegium Sądu Najwyższego;
- 12) zarządza ogłaszanie orzeczeń Sądu Najwyższego w zbiorze urzędowym;
- 13) wykonuje czynności przewidziane przepisami o pracownikach urzędów państwowych, w szczególności:
 - a) określa stanowiska, na których zatrudnieni pracownicy są urzędnikami państwowymi,
 - b) określa wykaz stanowisk objętych aplikacją administracyjną oraz zasady i tryb odbywania tej aplikacji,
 - c) ustala rozkład czasu pracy w tygodniu i jego wymiar w poszczególnych dniach tygodnia,
 - d) ustala regulamin wynagradzania w ramach posiadanych środków na wynagrodzenia określonych w ustawie budżetowej,
 - e) zwraca się o utworzenie i dysponuje dodatkowym funduszem nagród dla urzędników państwowych za szczególne osiągnięcia w pracy zawodowej oraz podwyższa ten fundusz w ramach posiadanych środków na wynagrodzenia.

2. Oprócz czynności określonych w ust. 1 Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego:

- 1) zgłasza wnioski do Ministra Sprawiedliwości o delegowanie sędziów do pełnienia czynności w Sądzie Najwyższym oraz w Biurze Studiów i Analiz Sądu Najwyższego;
- 2) powołuje i odwołuje przewodniczących wydziałów;
- 3) powołuje i odwołuje Szefa Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Dyrektora Biura Studiów i Analiz;
- 4) wykonuje czynności z zakresu prawa pracy;
- 5) określa, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, w drodze zarządzenia, regulamin pracy Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, organizację i zakres działania sekretariatów sądowych oraz innych jednostek administracyjnych w Sądzie Najwyższym;
- 6) określa, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, regulamin Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego.

§ 5. Obsługę czynności Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zapewnia sekretariat Pierwszego Prezesa.

§ 6. W zakresie właściwości Izby Dyscyplinarnej, jej wewnętrznej organizacji oraz zasad wewnętrznego postępowania, zadania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wykonuje Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą Izby Dyscyplinarnej.

§ 7. 1. W Sądzie Najwyższym działa rzecznik prasowy, podlegający bezpośrednio Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego powołuje rzecznika prasowego spośród sędziów Sądu Najwyższego, członków Biura Studiów i Analiz lub zatrudnia na tym stanowisku inną osobę.

3. Rzecznik prasowy zapewnia obsługę medialną Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i Sądu Najwyższego.

4. Rzecznik prasowy w szczególności:

- 1) informuje środki społecznego przekazu o sprawach i orzeczeniach wywołujących szersze zainteresowanie opinii publicznej;
- 2) reaguje na publikacje i audycje dotyczące Sądu Najwyższego i sędziów;
- 3) redaguje stronę internetową dotyczącą działalności Sądu Najwyższego;
- 4) w styczniu każdego roku składa Kolegium Sądu Najwyższego sprawozdanie z działalności.

5. Rzecznika prasowego obsługuje zespół prasowy.

§ 8. 1. W Sądzie Najwyższym działa audytor wewnętrzny i radca prawny, podlegający bezpośrednio Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

2. W Sądzie Najwyższym działa także zespół do spraw korespondencji kierowanej do Sądu Najwyższego, którego kierownik podlega bezpośrednio Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

Rozdział 3

Prezesi Sądu Najwyższego

§ 9. 1. Prezesi Sądu Najwyższego są zastępcami Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w zakresie przez niego określonym i kierują pracami izb.

2. Prezes Sądu Najwyższego w szczególności:

- 1) zwołuje zgromadzenie sędziów izby oraz narady sędziowskie;
- 2) zawiadamia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o potrzebie wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z wnioskiem w sprawie zgodności aktu normatywnego z Konstytucją, ratyfikowaną umową międzynarodową lub ustawą;
- 3) wyznacza terminy posiedzeń, członków składu orzekającego, w tym przewodniczącego i sprawozdawcę;
- 4) zaznajamia się z pismami wpływającymi do izby i wydaje zarządzenia;
- 5) zwraca się do Prokuratora Generalnego, Prokuratury Krajowej albo do innego organu o zajęcie stanowiska na piśmie w sprawie, w której orzeka Sąd Najwyższy;
- 6) czuwa nad sprawnością postępowania oraz terminowością sporządzania uzasadnień orzeczeń;
- 7) nadzoruje pracę przewodniczących wydziałów, kierownika sekretariatu izby oraz asystentów;
- 8) zleca Biuru Studiów i Analiz wykonanie czynności w zakresie przewidzianym w § 53 ust. 1, związanych z pracami izby;
- 9) przydziela do wydziałów pracowników administracyjnych.

3. Wykonywanie czynności, o których mowa w ust. 2 pkt 4-7, a także innych czynności związanych z działalnością izby, Prezes Sądu Najwyższego może zlecić przewodniczącym wydziałów lub sędziom.

4. Na czas swojej nieobecności Prezes Sądu Najwyższego wyznacza zastępcę spośród przewodniczących wydziałów, a w wyjątkowych przypadkach spośród sędziów w izbie.

Rozdział 4

Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego

§ 10. Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego wykonuje czynności określone ustawą, innymi aktami normatywnymi oraz niniejszym rozporządzeniem, a w szczególności:

- 1) uchwała regulaminy wyborów kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz członków Krajowej Rady Sądownictwa;
- 2) opiniuje kandydatów do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego;
- 3) dokonuje wyboru pięciu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego i przedstawia ich Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej;
- 4) rozpatruje i przyjmuje projekt informacji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o działalności Sądu Najwyższego oraz o istotnych problemach wynikających z bieżącego orzecznictwa;
- 5) podejmuje uchwały lub zajmuje stanowisko w innych ważnych sprawach dotyczących Sądu Najwyższego oraz władzy sądowniczej;
- 6) rozpatruje inne sprawy z inicjatywy Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesów Sądu Najwyższego, Kolegium Sądu Najwyższego lub co najmniej dziesięciu sędziów Sądu Najwyższego.

§ 11. 1. Zgromadzenie Ogólne tworzą sędziowie Sądu Najwyższego w stanie czynnym.
2. Udział w Zgromadzeniu Ogólnym jest obowiązkowy. Sędzia jest obowiązany przedstawić Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego usprawiedliwienie nieobecności.

§ 12. 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zwołuje co najmniej raz w roku Zgromadzenie Ogólne dla rozpatrzenia spraw wymienionych w § 10 pkt 4, a ponadto w miarę potrzeby dla rozpatrzenia innych spraw należących do kompetencji Zgromadzenia Ogólnego. O terminie zawiadamia sędziów z wyprzedzeniem co najmniej czternastu dni, chyba że termin został ustalony podczas posiedzenia w razie jego odroczenia. Do zawiadomienia załącza się proponowany porządek obrad oraz niezbędne materiały.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego jest obowiązany zwołać Zgromadzenie Ogólne w ciągu trzydziestu dni od złożenia pisemnego wniosku przez Prezesa Sądu Najwyższego, Kolegium Sądu Najwyższego lub co najmniej dziesięciu sędziów Sądu Najwyższego.

§ 13. 1. Zgromadzeniu Ogólnemu przewodniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub w czasie jego nieobecności wyznaczony przez niego Prezes Sądu Najwyższego, a w przypadku niemożności wyznaczenia - Prezes Sądu Najwyższego najstarszy służbą na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego.

2. Porządek posiedzenia może być rozszerzony przez Zgromadzenie Ogólne na wniosek złożony przed jego przyjęciem. Nie można rozszerzyć porządku posiedzenia o sprawy wymienione w §10 pkt 1-4.

§ 14. 1. Przebieg posiedzenia jest protokołowany przez osobę wyznaczoną przez przewodniczącego Zgromadzenia Ogólnego. W protokole zamieszcza się w szczególności listę

osób biorących udział w posiedzeniu, przyjęty porządek posiedzenia, streszczenie wypowiedzi oraz podjęte uchwały i stanowiska.

2. Uchwały, stanowiska i protokoły posiedzeń podpisuje przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego, a protokół posiedzenia - także protokolant.

3. Uchwały i stanowiska Zgromadzenia Ogólnego są jawne oraz podlegają ogłoszeniu w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego.

§ 15. 1. Uchwały i stanowiska podejmowane są w drodze głosowania.

2. Głosowanie jest tajne, jeżeli żądanie takie zgłosi co najmniej trzech sędziów z obecnych członków Zgromadzenia Ogólnego.

3. Uchwały i stanowiska zapadają, gdy za ich podjęciem oddano więcej głosów ważnych „za” niż głosów „przeciw”.

§ 16. Przewodniczący ustala wyniki głosowania jawnego. W razie zarządzenia głosowania tajnego, ustalenia jego wyników dokonuje wybrana przez Zgromadzenie Ogólne komisja skrutacyjna, składająca się z czterech sędziów, po jednym z każdej izby.

§ 17. Powtórzenie głosowania może nastąpić w przypadku naruszenia zasad postępowania lub ujawnienia nowych, istotnych okoliczności, na podstawie uchwały Zgromadzenia Ogólnego, podjętej na wniosek zgłoszony przed zakończeniem posiedzenia.

§ 18. W zakresie właściwości Izby Dyscyplinarnej, jej wewnętrznej organizacji oraz zasad wewnętrznego postępowania, zadania Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego wykonuje Zgromadzenie Sędziów Izby Dyscyplinarnej.

Rozdział 5

Zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego

§ 19. Zgromadzenie sędziów izby Sądu Najwyższego wykonuje czynności przewidziane ustawą, innymi aktami normatywnymi i niniejszym regulaminem, a w szczególności:

- 1) omawia coroczny projekt informacji o działalności izby i istotnych problemach wynikających z orzecznictwa izby oraz przyjmuje tę informację;
- 2) dokonuje wyboru trzech kandydatów na stanowisko Prezesa Sądu Najwyższego kierującego izbą;
- 3) opiniuje kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego;
- 4) opiniuje kandydatów na stanowiska przewodniczących wydziałów oraz wnioski o ich odwołanie;
- 5) wybiera członków Kolegium Sądu Najwyższego;
- 6) rozpatruje inne problemy dotyczące funkcjonowania izby.

§ 20. Zgromadzeniu sędziów izby przewodniczy Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą izby. Przepisy § 11-17 stosuje się odpowiednio. Nie można rozszerzyć porządku posiedzenia o sprawy, o których mowa w § 19 pkt 2-5.

Rozdział 6

Kolegium Sądu Najwyższego

§ 21. Kolegium Sądu Najwyższego wykonuje czynności przewidziane ustawą, innymi aktami normatywnymi i niniejszym rozporządzeniem, a w szczególności:

- 1) współdziała z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego w zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania Sądu Najwyższego;
- 2) uchwała projekt dochodów i wydatków Sądu Najwyższego;
- 3) inicjuje zwołanie Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego;
- 4) ustala podział czynności w Sądzie Najwyższym;
- 5) podejmuje uchwały dotyczące wewnętrznej struktury organizacyjnej Sądu Najwyższego, w tym określa podział izb na wydziały;
- 6) opiniuje projekty regulaminu Sądu Najwyższego oraz regulaminów wyborów kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego oraz Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, a także zarządzeń Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych jednostek administracyjnych w Sądzie Najwyższym, w sprawie regulaminu pracy Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz w sprawie regulaminu Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego;
- 7) opiniuje kandydatów na Prezesów Sądu Najwyższego;
- 8) opiniuje kandydatów na stanowiska, o których mowa w § 4 ust. 2 pkt 3;
- 9) ustala liczbę ławników Sądu Najwyższego wybieranych przez Senat Rzeczypospolitej Polskiej;
- 10) wybiera Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego i jego zastępcę;
- 11) występuje z żądaniem podjęcia przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego czynności dyscyplinarnych;
- 12) opiniuje podjęcie czynności określonych w § 3 ust. 1 pkt 13 lit. a-e.

§ 22. Kolegium może z własnej inicjatywy podjąć uchwałę lub zająć stanowisko w innych ważnych sprawach Sądu Najwyższego, a w szczególności dotyczących:

- 1) zachowań sędziów, ocenianych jako naruszające zasady etyki;
- 2) wykonania budżetu Sądu Najwyższego.

§ 23. 1. W skład Kolegium wchodzi: Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezesi Sądu Najwyższego oraz sędziowie wybrani przez zgromadzenia izb na okres trzech lat.

2. Przewodniczącym Kolegium jest Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Przepis § 13 ust. 1 stosuje się odpowiednio.

§ 24. 1. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zwołuje posiedzenia Kolegium w miarę potrzeby, co najmniej raz na kwartał. W tym celu z odpowiednim wyprzedzeniem zawiadamia o terminie posiedzenia osoby uprawnione do uczestniczenia w posiedzeniu, załączając proponowany porządek posiedzenia oraz niezbędne materiały.

2. Porządek posiedzenia może być rozszerzony przez Kolegium na wniosek złożony przed jego przyjęciem. Nie można rozszerzyć proponowanego porządku posiedzenia, z wyjątkiem spraw przewidzianych w § 21 pkt 3.

3. Przebieg posiedzenia jest protokołowany przez osobę wyznaczoną przez przewodniczącego Kolegium. Przepis § 14 stosuje się odpowiednio.

§ 25. 1. Udział członków Kolegium i ich zastępców w posiedzeniach jest obowiązkowy. Nieobecność należy usprawiedliwić.

2. W posiedzeniach mogą uczestniczyć inne osoby zaproszone przez przewodniczącego Kolegium.

§ 26. Uchwały Kolegium zapadają zwykłą większością głosów w obecności co najmniej 2/3 członków Kolegium. Przepis § 14 ust. 3 stosuje się odpowiednio. W razie równości głosów w głosowaniu jawnym przeważa głos przewodniczącego.

Rozdział 7

Organizacja izb Sądu Najwyższego

§ 27. 1. W skład Izby:

- 1) Cywilnej – wchodzi 30 sędziów;
- 2) Karnej – wchodzi 30 sędziów;
- 3) Pracy i Ubezpieczeń Społecznych – wchodzi 15 sędziów;
- 4) Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych – wchodzi 25 sędziów;
- 5) Dyscyplinarnej – wchodzi 15 sędziów.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego wchodzi w skład izby, w której zajmował stanowisko przed rozpoczęciem kadencji.

3. W skład izby wchodzi również Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracą tej izby.

4. Liczba sędziów i prezesów, o których mowa w ust. 2 i 3, nie może przekraczać liczby sędziów danej izby wskazanej w ust. 1.

§ 28. 1. Izba dzieli się na wydziały tworzone na podstawie kryteriów terytorialnych i rzeczowo-problemowych.

2. W uchwale o utworzeniu wydziału określa się zakres spraw przekazanych temu wydziałowi. Wydziały oznacza się liczbami rzymskimi.

3. Wydziałem kieruje przewodniczący wydziału.

4. Wydziały mają sekretariaty, którymi kierują kierownicy sekretariatów. Jeden sekretariat może obsługiwać więcej niż jeden wydział.

§ 29. 1. W izbie działa sekretariat, którym kieruje kierownik sekretariatu izby.

2. W izbie są zatrudnieni asystenci sędziego, pracownicy administracyjni i obsługi. Przełożonym pracowników administracyjnych i obsługi jest kierownik sekretariatu izby.

Rozdział 8

Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

§ 30. Kancelaria Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego wykonuje zadania związane z pełnieniem przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego czynności w zakresie funkcjonowania Sądu Najwyższego, w szczególności w zakresie spraw finansowych, kadrowych i administracyjno-gospodarczych.

§ 31. 1. Kancelarią Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego kieruje Szef Kancelarii w randze sekretarza stanu.

2. Szef Kancelarii jest przełożonym pracowników Kancelarii i ponosi odpowiedzialność za

ich działania. Zapewnia sprawne i prawidłowe funkcjonowanie Kancelarii, a w razie potrzeby przedstawia wnioski dotyczące jej organizacji.

3. Z upoważnienia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Szef Kancelarii wykonuje czynności z zakresu prawa pracy w stosunku do pracowników administracyjnych i obsługi.

§ 32. 1. W skład Kancelarii wchodzi biura:

- 1) Administracyjne;
- 2) Finansowe;
- 3) Gospodarcze;
- 4) Informatyki;
- 5) Kadr;
- 6) Organizacyjne.

2. Biura mogą dzielić się na zespoły, którymi kierują kierownicy zespołu.

§ 33. Do zakresu czynności Biura Administracyjnego należą w szczególności zadania związane z obsługą administracyjną, techniczną i ochroną "Kompleksu Urbanistycznego Wymiaru Sprawiedliwości".

§ 34. Do zakresu czynności Biura Finansowego należą w szczególności zadania związane z projektowaniem dochodów i wydatków Sądu Najwyższego i wykonaniem budżetu oraz prowadzenie innych spraw finansowo-księgowych.

§ 35. 1. Do zakresu czynności Biura Gospodarczego należą w szczególności zadania związane z obsługą sędziów Sądu Najwyższego, obsługą ławników Sądu Najwyższego, zapewnieniem odpowiednich warunków eksploatacyjnych pomieszczeń i sprzętu, gospodarką środkami transportu oraz administracją mieszkań pozostających w zarządzie Sądu Najwyższego.

2. W Biurze Gospodarczym działa zespół obsługi sędziów Sądu Najwyższego. Do zadań zespołu należy w szczególności koordynowanie korzystania przez sędziów Sądu Najwyższego z samochodów służbowych, dbanie o stan i jednolitość stroju urzędowego oraz wykonywanie innych zleceń sędziów związanych z pełnieniem służby, dojazdami do siedziby Sądu Najwyższego i zajmowaniem mieszkań służbowych.

3. W Biurze Gospodarczym działa zespół obsługi ławników Sądu Najwyższego. Do zadań zespołu należy w szczególności dbanie o stan i jednolitość stroju urzędowego oraz wykonywanie innych zleceń ławników Sądu Najwyższego związanych z pełnieniem funkcji i dojazdami do siedziby Sądu Najwyższego.

§ 36. Do zakresu czynności Biura Informatyki należą w szczególności zadania związane z utrzymaniem i rozwojem systemu informatycznego Sądu Najwyższego oraz sprawnym funkcjonowaniem sprzętu komputerowego używanego przez sędziów i pracowników Sądu Najwyższego.

§ 37. Do zakresu czynności Biura Kadr należą w szczególności zadania związane z prowadzeniem spraw kadrowych i socjalnych sędziów Sądu Najwyższego, członków Biura Studiów i Analiz oraz pracowników administracyjnych i obsługi.

§ 38. 1. Do zakresu czynności Biura Organizacyjnego należą w szczególności zadania związane z kancelaryjną obsługą posiedzeń Zgromadzenia Ogólnego i Kolegium Sądu Najwyższego, konferencji, seminariów i szkoleń, kontaktów międzynarodowych oraz prowadzenie sekretariatu Trybunału Stanu.

2. Do zakresu czynności Biura należy także wykonywanie czynności związanych z

nabywaniem lokali oraz funkcjonowaniem archiwum zakładowego i biura podawczego.

§ 39. Pracami biura kieruje dyrektor, którym w Biurze Finansowym jest główny księgowy Sądu Najwyższego.

§ 40. W Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego działa biblioteka Sądu Najwyższego, którą kieruje dyrektor biblioteki podlegający bezpośrednio Szefowi Kancelarii.

§ 41. 1. W Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego działa komórka organizacyjna do spraw ochrony informacji niejawnych (pion ochrony).

2. Do zakresu działania pionu ochrony należy w szczególności ochrona informacji niejawnych w Sądzie Najwyższym oraz kontrola przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji.

§ 42. Szczegółowy zakres czynności Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego określa zarządzenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w sprawie regulaminu pracy Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz w sprawie regulaminu organizacyjnego pionu ochrony.

Rozdział 9

Kancelaria Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej

§ 43. Kancelaria Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej wykonuje zadania związane z pełnieniem przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej czynności w zakresie funkcjonowania Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, w szczególności w zakresie spraw finansowych, kadrowych i administracyjno-gospodarczych.

§ 44. 1. Kancelarią Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej kieruje Szef Kancelarii w randze podsekretarza stanu.

2. Szef Kancelarii jest przełożonym pracowników Kancelarii i ponosi odpowiedzialność za ich działania. Zapewnia sprawne i prawidłowe funkcjonowanie Kancelarii, a w razie potrzeby przedstawia wnioski dotyczące jej organizacji.

3. Z upoważnienia Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej Szef Kancelarii wykonuje czynności z zakresu prawa pracy w stosunku do pracowników administracyjnych i obsługi.

§ 45. 1. W skład Kancelarii wchodzi biura:

- 1) Finansowe;
- 2) Gospodarcze;
- 3) Kadr;
- 4) Organizacyjne.

2. Biura mogą dzielić się na zespoły, którymi kierują kierownicy zespołu.

§ 46. Do zakresu czynności Biura Finansowego należą w szczególności zadania związane z projektowaniem dochodów i wydatków Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i wykonaniem budżetu oraz prowadzenie innych spraw finansowo-księgowych.

§ 47. 1. Do zakresu czynności Biura Gospodarczego należą w szczególności zadania związane z obsługą sędziów Sądu Najwyższego zajmujących stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej, zapewnieniem odpowiednich warunków eksploatacyjnych pomieszczeń i

sprzętu, gospodarką środkami transportu oraz administracją mieszkań pozostających w zarządzie Sądu Najwyższego przydzielonych do dyspozycji Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

2. W Biurze Gospodarczym działa zespół obsługi sędziów Sądu Najwyższego zajmujących stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej. Do zadań zespołu należy w szczególności koordynowanie korzystania przez sędziów Sądu Najwyższego zajmujących stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej z samochodów służbowych, dbanie o stan i jednolitość stroju urzędowego oraz wykonywanie innych zleceń sędziów związanych z pełnieniem służby, dojazdami do siedziby Sądu Najwyższego i zajmowaniem mieszkań służbowych.

§ 48. Do zakresu czynności Biura Kadr należą w szczególności zadania związane z prowadzeniem spraw kadrowych i socjalnych sędziów Sądu Najwyższego zajmujących stanowiska w Izbie Dyscyplinarnej oraz pracowników administracyjnych i obsługi.

§ 49. 1. Do zakresu czynności Biura Organizacyjnego należą w szczególności zadania związane z kancelaryjną obsługą posiedzeń Zgromadzenia Sędziów Izby Dyscyplinarnej, konferencji, seminariów oraz szkoleń.

2. Do zakresu czynności Biura należy także wykonywanie czynności związanych z nabywaniem lokali oraz funkcjonowaniem archiwum zakładowego i biura podawczego.

§ 50. Pracami biura kieruje dyrektor.

§ 51. 1. W Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego działa komórka organizacyjna do spraw ochrony informacji niejawnych (pion ochrony).

2. Do zakresu działania pionu ochrony należy w szczególności ochrona informacji niejawnych w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego oraz kontrola przestrzegania przepisów o ochronie tych informacji.

§ 52. Szczegółowy zakres czynności Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej określa zarządzenie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej w sprawie regulaminu pracy Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej oraz w sprawie regulaminu organizacyjnego pionu ochrony.

Rozdział 10

Biuro Studiów i Analiz

§ 53. 1. Biuro Studiów i Analiz Sądu Najwyższego wykonuje w szczególności zadania związane z pełnieniem przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz przez Sąd Najwyższy funkcji związanych z pieczęcią nad zgodnością z prawem i jednolitością orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych oraz oceną spójności i jednolitości prawa stosowanego przez sądy, a także sporządza projekty opinii, o których mowa w § 4 ust. 1 pkt 7.

2. Biuro Studiów i Analiz wykonuje także zadania Sądu Najwyższego wynikające z przepisów o dostępie do informacji publicznej.

§ 54. Biuro Studiów i Analiz dzieli się na działy:

- 1) prawa konstytucyjnego i prawa publicznego;
- 2) prawa cywilnego;
- 3) prawa karnego.

§ 55. 1. Biurem Studiów i Analiz kieruje Dyrektor, a pracami działów – w razie potrzeby

wyznaczenia – naczelnicy.

2. W ramach działów mogą być tworzone referaty, którymi kierują – w razie potrzeby wyznaczenia – kierownicy referatów.

§ 56. Biuro Studiów i Analiz ma sekretariat, którym kieruje kierownik sekretariatu.

§ 57. 1. Biuro Studiów i Analiz składa się z członków tego Biura, pracowników administracyjnych i obsługi.

2. Członkiem Biura może być:

- 1) sędzia Sądu Najwyższego delegowany przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego;
- 2) sędzia Sądu Najwyższego w stanie spoczynku;
- 3) sędzia sądu powszechnego lub wojskowego delegowany do pełnienia innych czynności w Sądzie Najwyższym;
- 4) osoba, która złożyła egzamin sędziowski lub prokuratorski albo ma kwalifikacje do zajmowania stanowiska sędziego lub stopień naukowy doktora nauk prawnych.

§ 58. Szczegółowy zakres czynności Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego określa zarządzenie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w sprawie regulaminu organizacyjnego.

Rozdział 11

Asystenci sędziego Sądu Najwyższego

§ 59. Asystenci sędziego Sądu Najwyższego zatrudnieni w Sądzie Najwyższym oraz sędziowie sądów powszechnych lub wojskowych delegowani do pełnienia funkcji asystenta sędziego Sądu Najwyższego wykonują czynności w izbach.

§ 60. 1. Prezes Sądu Najwyższego przydziela asystenta sędziemu Sądu Najwyższego lub wyznacza mu zadania specjalisty do spraw orzecznictwa, specjalisty do spraw prawa europejskiego albo wyznacza mu inny zakres czynności.

2. Asystent może asystować więcej niż jednemu sędziemu Sądu Najwyższego.

§ 61. Asystent wykonuje zadania zlecone przez sędziego Sądu Najwyższego, w szczególności:

- 1) przygotowuje wstępne analizy akt spraw przydzielonych sędziemu Sądu Najwyższego do referatu;
- 2) wyszukuje i gromadzi orzecznictwo oraz literaturę, a także przegląda strony internetowe zawierające informacje użyteczne przy rozstrzyganiu zagadnień prawnych oraz rozpoznawaniu kasacji i innych środków zaskarżenia;
- 3) sporządza notatki, opinie i ekspertyzy prawne oraz przygotowuje projekty orzeczeń i uchwał;
- 4) sporządza projekty uzasadnień i tez;
- 5) wykonuje czynności związane z tworzeniem oraz redagowaniem izbowych baz orzeczeń w programie „Supremus”;
- 6) uczestniczy w pracach redakcyjnych związanych z wydawaniem urzędowych zbiorów orzeczeń oraz biuletynów Sądu Najwyższego.

§ 62. 1. Asystent-specjalista do spraw orzecznictwa wykonuje zadania zlecone przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą izby, a w szczególności sporządza opinie i ekspertyzy prawne, analizy orzecznictwa Sądu Najwyższego lub innych sądów, a także

przygotowuje notatki do uchwał i ich uzasadnień oraz do pytań kierowanych do Trybunału Konstytucyjnego.

2. Asystent-specjalista do spraw prawa europejskiego wykonuje analizy dotyczące treści, wykładni i funkcjonowania prawa europejskiego, a w szczególności sporządza opinie i ekspertyzy prawne oraz analizy orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości, a także przygotowuje notatki do pytań wstępnych oraz dotyczących ważności aktów organów wspólnotowych, kierowanych do tego Trybunału.

3. Asystenci-specjaliści, spełniający warunki, o których mowa w § 57 ust. 2, mogą zostać powołani na stanowiska członków Biura Studiów i Analiz, skierowanych do wykonywania zadań w izbach.

Rozdział 12

Strój urzędowy

§ 63. 1. Strojem urzędowym sędziego Sądu Najwyższego na rozprawie i posiedzeniu jawnym jest toga i biret, a sędziego przewodniczącego także łańcuch z wizerunkiem orła.

2. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, w porozumieniu z Kolegium Sądu Najwyższego, określi szczegółowy wzór togi, biretu i łańcucha.

Rozdział 13

Pieczenie urzędowe

§ 64. 1. Sąd Najwyższy, Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego i Prezesi Sądu Najwyższego używają pieczęci urzędowych z wizerunkiem godła Rzeczypospolitej Polskiej i napisem odpowiadającym obowiązującym przepisom.

2. Izby Sądu Najwyższego i wydziały w izbach mogą używać osobnych egzemplarzy pieczęci. Kontrolę wydanych pieczęci sprawuje Szef Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. Pieczęcie o jednakowej treści są oznaczone numerami rozpoznawczymi.

3. Sposób używania i przechowywania pieczęci urzędowych określa Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w drodze zarządzenia.

Rozdział 14

Czas i miejsce urzędowania

§ 65. Czas urzędowania Sądu Najwyższego ustala Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego. Informację o czasie urzędowania umieszcza się w widocznym miejscu w budynku Sądu Najwyższego.

§ 66. 1. Siedzibą Sądu Najwyższego jest budynek położony w Warszawie przy placu Krasińskich nr 2/4/6.

2. Na zewnątrz budynku umieszcza się tablicę z nazwą "Sąd Najwyższy" oraz godło Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 67. 1. Wewnątrz budynku, w widocznym miejscu, umieszcza się tablicę informującą o rozmieszczeniu jednostek organizacyjnych, ze szczególnym uwzględnieniem sal rozpraw oraz

sekretariatów izb i sekretariatów wydziałów.

2. W widocznym miejscu wewnątrz budynku umieszcza się także tablicę przeznaczoną do wywieszania obwieszczeń przewidzianych w przepisach postępowania.

3. Tablice informacyjne, o których mowa w ust. 1 i 2, mogą mieć formę tablic świetlnych lub ekranów.

§ 68. 1. W salach rozpraw (posiedzeń) na ścianie za stołem sędziowskim umieszcza się wizerunek orła.

2. Na stole sędziowskim znajdują się tabliczki z napisem „Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego”, „Prezes Sądu Najwyższego” lub „Sędzia Sądu Najwyższego” oraz imionami i nazwiskami sędziów zasiadających w składzie orzekającym. Przed imieniem i nazwiskiem sędziego delegowanego do Sądu Najwyższego umieszcza się wyrazy „sędzia delegowany”. Wzór tabliczki określi Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w porozumieniu z Kolegium Sądu Najwyższego.

3. Obok stołu sędziowskiego umieszcza się flagę państwową Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 69. W salach rozpraw (posiedzeń) część przeznaczona na umieszczenie stołu sędziowskiego oraz część przeznaczona dla osób uczestniczących w rozprawie powinna być oddzielona od części przeznaczonej dla publiczności.

§ 70. Rejestry sądowe oraz bazy orzeczeń są tworzone i prowadzone w formie elektronicznej w programie komputerowym „Supremus”, stanowiącym urządzenie Sądu Najwyższego, podlegające ochronie prawnej.

Rozdział 15

Czynności przewodniczącego wydziału

§ 71. 1. Przewodniczący wydziału kieruje pracą wydziału, wykonuje zadania zlecone przez Prezesa Sądu Najwyższego, a ponadto:

- 1) zaznajamia się z pismami wpływającymi do wydziału i wydaje zarządzenia;
- 2) rozpoznaje wnioski o wyznaczenie obrońcy lub pełnomocnika z urzędu;
- 3) na wniosek Prokuratury Krajowej zarządza przesłanie akt do wglądu przed rozprawą (posiedzeniem);
- 4) wyraża zgodę na przeglądanie akt sprawy osobom niebędącym stroną w postępowaniu, które wykażą uzasadnioną potrzebę ich przejrzenia;
- 5) w przypadkach szczególnie uzasadnionych zarządza przesłanie akt do odpowiedniego sądu w celu ułatwienia przejrzenia akt i sporządzenia z nich odpisów;
- 6) zarządza wydanie lub przesłanie akt instytutom, zakładom, instytucjom lub biegłym, powołanym do wydania opinii, jeżeli wymagają tego okoliczności sprawy;
- 7) kontroluje pracę sekretariatu wydziału, a w razie stwierdzenia nieprawidłowości wydaje zarządzenia;
- 8) wydaje zarządzenia poza posiedzeniami;
- 9) zawiadamia Prezesa Sądu Najwyższego o ujawnionych w orzecznictwie sądów rozbieżnościach lub nieprawidłowości w wykładni prawa;
- 10) zarządza wydawanie kart wstępu na rozprawy (posiedzenia) w razie przewidywanego zwiększonego zainteresowania publiczności;
- 11) kwalifikuje akta do archiwum;
- 12) wykonuje inne niezbędne czynności.

2. W czasie nieobecności przewodniczącego wydziału zastępuje przewodniczący innego wydziału albo sędzia wyznaczony przez Prezesa Sądu Najwyższego.

Rozdział 16

Czynności przygotowawcze do rozprawy (posiedzenia)

§ 72. Po wpłynięciu akt sprawy Prezes Sądu Najwyższego (przewodniczący wydziału) dokonuje wstępnego badania, czy spełnione zostały warunki formalne, a następnie wydaje zarządzenia co do dalszego postępowania.

§ 73. 1. Sprawy rozpoznaje się według kolejności wpływu do Sądu Najwyższego, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

2. W szczególnie uzasadnionych przypadkach Prezes Sądu Najwyższego (przewodniczący wydziału) może zarządzić wyznaczenie sprawy poza kolejnością.

§ 74. W zarządzeniu o wyznaczeniu rozprawy (posiedzenia) wskazuje się:

- 1) skład orzekający;
- 2) dzień, godzinę i salę rozpraw (posiedzeń);
- 3) strony i inne osoby, które należy wezwać lub zawiadomić o terminie rozprawy (posiedzenia);
- 4) inne czynności konieczne do przygotowania rozprawy (posiedzenia).

§ 75. Akta przesłane do wglądu Prokuraturze Krajowej powinny zostać zwrócone na dwadzieścia jeden dni przed terminem rozprawy (posiedzenia).

§ 76. Przed rozprawą (posiedzeniem) powinna odbyć się narada wstępna w celu omówienia występujących w sprawie zagadnień.

Rozdział 17

Rozprawy i posiedzenia

§ 77. 1. Sąd Najwyższy orzeka na rozprawach i posiedzeniach. Posiedzenia są jawne albo niejawne.

2. Przepisów niniejszego rozdziału nie stosuje się, jeżeli przepisy ustawy normujące postępowanie przed Sądem Najwyższym stanowią inaczej.

§ 78. Rozprawy i posiedzenia odbywają się w salach rozpraw i salach posiedzeń w budynku będącym siedzibą Sądu Najwyższego.

§ 79. 1. Rozprawą i posiedzeniem kieruje przewodniczący.

2. Jeżeli w składzie orzekającym uczestniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego, Prezes Sądu Najwyższego albo przewodniczący wydziału, przewodnictwo należy do niego.

§ 80. Sędziowie wkładają biret przy wchodzeniu na salę i wychodzeniu z niej, a także w czasie ogłaszania wyroku i uchwały oraz odbierania przyrzeczenia.

§ 81. 1. Przewodniczący zajmuje miejsce środkowe za stołem sędziowskim, a pozostali sędziowie po bokach przewodniczącego. Z prawej strony przed stołem sędziowskim zajmuje miejsce protokolant.

2. Prokurator, oskarżyciel inny niż prokurator, powód i wnioskodawca zajmują miejsca przed stołem sędziowskim po prawej stronie, a oskarżony, pozwany i inny uczestnik postępowania - po lewej stronie sądu.

§ 82. 1. W czasie rozprawy i posiedzenia jawnego na sali znajduje się woźny, który wykonuje zarządzenia przewodniczącego, a w szczególności strzeże porządku w czasie przerw.

2. Woźny wywołuje sprawy oraz oznajmia wejście składu orzekającego na salę, wypowiadając głośno słowa: „Sąd Najwyższy! Proszę wstać!”. Przed wyjściem sądu z sali woźny wypowiada głośno słowa: „Proszę wstać!”.

3. W czasie rozprawy i posiedzenia jawnego woźny używa stroju urzędowego.

§ 83. W razie przewidywanego zwiększonego zainteresowania publiczności przewodniczący wydziału może zarządzić wydawanie kart wstępu na salę rozpraw (posiedzeń). W pierwszej kolejności karty otrzymują osoby bliskie uczestnikom postępowania oraz przedstawiciele środków społecznego przekazu.

§ 84. 1. Wszyscy obecni powstają z miejsc w czasie wchodzenia sądu na salę, odbierania przyrzeczenia, ogłaszania wyroku i uchwały oraz w czasie wychodzenia sądu z sali. W czasie odbierania przyrzeczenia powstają z miejsc także sędziowie składu orzekającego.

2. W czasie rozprawy (posiedzenia) powstaje z miejsca każda osoba, która przemawia do sądu i do której zwraca się sąd. W uzasadnionych przypadkach przewodniczący może zezwolić na pozostanie tej osoby w pozycji siedzącej.

§ 85. 1. Przewodniczący otwiera, prowadzi i zamyka rozprawę (posiedzenie), udziela głosu, zadaje pytania, upoważnia do zadawania pytań i ogłasza orzeczenia.

2. Przewodniczący czuwa w szczególności, aby:

- 1) rozprawa (posiedzenie) rozpoczęła się i zakończyła się punktualnie oraz przebiegała w spokoju i z zachowaniem powagi;
- 2) w toku rozprawy (posiedzenia) nie pominięto żadnych istotnych okoliczności koniecznych do wydania orzeczenia;
- 3) podczas narady omówiono wszystkie wyłaniające się zagadnienia.

3. W razie potrzeby przewodniczący wzywa funkcjonariuszy Policji lub straży sądowej.

§ 86. 1. Po otwarciu rozprawy (posiedzenia), sprawdzeniu obecności oraz sprawozdaniu sędziego sprawozdawcy przewodniczący udziela głosu osobom uprawnionym do udziału w rozprawie (posiedzeniu), według ustalonej przez siebie kolejności.

2. Każda osoba przemawia tylko raz. Jeżeli sprawa jest szczególnie zawiła, przewodniczący może w określonej kwestii udzielić głosu ponownie.

§ 87. Sąd (przewodniczący) może zezwolić – na wniosek złożony przed rozprawą (posiedzeniem) – przedstawicielom środków społecznego przekazu na utrwalanie obrazu i dźwięku, jeżeli dokonywanie tych czynności nie będzie utrudniało prowadzenia rozprawy (posiedzenia).

§ 88. 1. Jeżeli przewodniczący uzna, że złożenie do akt sprawy okazanego mu przedmiotu lub dokumentu albo odpisu lub wyciągu z dokumentu jest zbędne, nakazuje opisanie tego przedmiotu lub dokumentu w protokole, wskazując osobę, która je przedstawiła.

2. Na dokumencie złożonym do akt w czasie posiedzenia protokolant zamieszcza wzmiankę, przez kogo dokument został złożony. W razie złożenia do akt sprawy przedmiotu, a także gdy ze względu na rodzaj dokumentu może być on zwrócony po ukończeniu postępowania – wzmiankę taką zamieszcza się w protokole.

§ 89. 1. W toku postępowania można wydać stronie złożony przez nią w sprawie przedmiot lub dokument tylko na zarządzenie przewodniczącego rozprawy (posiedzenia) podjęte w porozumieniu z sędzią sprawozdawcą.

2. Po ukończeniu postępowania wydanie stronie przedmiotu lub dokumentu następuje na zarządzenie przewodniczącego wydziału.

3. Wydanie dokumentu stronie następuje dopiero po złożeniu przez nią do akt uwierzytelnionego odpisu lub wyciągu z dokumentu, z tym że w przypadku, o którym mowa w ust. 2, przewodniczący może zwolnić stronę z tego obowiązku.

4. Przepisy ust. 1-3 stosuje się odpowiednio do wydawania przedmiotów lub dokumentów osobom innym niż strona.

§ 90. O wydaniu z akt dokumentów, odpisów, kserokopii i innych pism należy uczynić wzmiankę w aktach sprawy, pod którą osoba odbierająca kwituje odbiór w przypadku dokonania go w sekretariacie sądowym.

§ 91. Rozprawa (posiedzenie) może być odwołana, odroczone lub przerwana tylko z ważnej przyczyny. W przypadku odroczenia lub przerwania rozprawy (posiedzenia) należy ogłosić następny termin, chyba że ze względu na przyczynę odroczenia lub przerwania niezwłoczne wyznaczenie następnego terminu nie jest możliwe.

§ 92. 1. Przewodniczący zamyka rozprawę (posiedzenie), gdy wszystkie niezbędne czynności zostały dokonane, i zarządza naradę.

2. W naradzie biorą udział tylko sędziowie składu orzekającego.

3. Sąd może zamknąć rozprawę (posiedzenie) otworzyć na nowo.

§ 93. 1. Na rozprawach i posiedzeniach jawnych protokolant sporządza protokół, który podpisują przewodniczący i protokolant.

2. Z posiedzenia niejawnego, jeżeli nie wydano orzeczenia, sporządza się notatkę urzędową, którą podpisuje przewodniczący.

Rozdział 18

Orzeczenia

§ 94. 1. Orzeczenie podlegające ogłoszeniu sporządza się i ogłasza bezpośrednio po zamknięciu rozprawy (posiedzenia) i naradzie, chyba że ogłoszenie odroczone.

2. Orzeczenie wydane na posiedzeniu niejawnym sporządza się bezpośrednio po jego podjęciu.

3. Orzeczenie sporządza sędzia sprawozdawca.

§ 95. 1. Na wyroku nad wyrazami „Wyrok w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej” zamieszcza się wizerunek orła.

2. W orzeczeniu przy imionach i nazwiskach przewodniczącego i sprawozdawcy dopisuje się odpowiednio, ujęte w nawiasach, wyrazy „przewodniczący” i „sprawozdawca”.

§ 96. 1. Uzasadnienie orzeczenia sporządza sędzia sprawozdawca. Sędzia sprawozdawca nie ma obowiązku sporządzenia uzasadnienia orzeczenia, do którego zgłosił zdanie odrębne.

2. Jeżeli sędzia sprawozdawca odmówił sporządzenia uzasadnienia orzeczenia, do którego zgłosił zdanie odrębne, albo jeżeli sporządzenie uzasadnienia orzeczenia przez sędziego sprawozdawcę nie jest możliwe lub napotyka przeszkody, których czasu trwania nie można przewidzieć, uzasadnienie orzeczenia sporządza sędzia, który brał udział w wydaniu orzeczenia, wyznaczony przez przewodniczącego rozprawy (posiedzenia). W takim przypadku przy imieniu i nazwisku sędziego, który sporządził uzasadnienie, dopisuje się, ujęty w

nawiasach, wyraz "uzasadnienie".

3. Uzasadnienie powinno być jasne i możliwie najkrótsze oraz ograniczać się do kwestii istotnych. W uzasadnieniu należy unikać obcych i nieużywanych powszechnie wyrażeń oraz zbędnych odwołań do literatury prawniczej.

Rozdział 19

Posiedzenia i uchwały składów powiększonych

§ 97. 1. Sąd Najwyższy podejmuje uchwałę zawierającą rozstrzygnięcie zagadnienia prawnego w konkretnej sprawie na posiedzeniu jawnym, a w pozostałych przypadkach na posiedzeniu niejawnym. W posiedzeniu może brać udział także organ, który złożył wniosek o podjęcie uchwały.

2. Podjęcie uchwały w przedmiocie odstąpienia od zasady prawnej następuje na posiedzeniu niejawnym także wówczas, gdy zamiar odstąpienia od tej zasady powstał w konkretnej sprawie.

3. Do podjęcia uchwały pełnego składu Sądu Najwyższego i składu izb wymagana jest obecność co najmniej 2/3 sędziów każdej z izb. Do podjęcia uchwały składu izby wymagana jest obecność 2/3 sędziów tej izby.

§ 98. 1. W sprawach o podjęcie uchwały w pełnym składzie izby lub w składzie siedmiu sędziów Prezes Sądu Najwyższego kierujący izbą – lub z jego upoważnienia przewodniczący wydziału – zarządza sporządzenie przez sędziego sprawozdawcę (sędziów sprawozdawców) projektu uchwały lub referatu obejmującego wstępną analizę zagadnienia prawnego przedstawionego do rozstrzygnięcia.

2. Odpisy projektu uchwały lub referatu doręcza się sędziom składu orzekającego, a w razie uzasadnionej potrzeby także pozostałym sędziom w izbie; poza tym odpisów projektu uchwały i referatu nie sporządza się ani nie udostępnia do wglądu.

3. Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio w sprawach o podjęcie uchwały przez pełny skład Sądu Najwyższego lub przez skład izb, z tym że zarządzenie sporządzenia projektu uchwały lub referatu wydaje Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub wyznaczony przez niego Prezes Sądu Najwyższego.

§ 99. 1. Posiedzeniom w składzie powiększonym przewodniczy Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego lub Prezes Sądu Najwyższego.

2. Posiedzeniu składu siedmiu sędziów, jeżeli nie uczestniczy w nim Prezes Sądu Najwyższego, przewodniczy wyznaczony przez niego przewodniczący wydziału lub inny sędzia.

§ 100. 1. Składowi dwóch lub więcej izb przewodniczy Prezes Sądu Najwyższego kierujący izbą, w której postanowienie wydano lub do której wpłynął wniosek, chyba że Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zarządzi inaczej.

§ 101. 1. Uchwała zostaje podjęta po niejawnym naradzie sędziów uczestniczących w składzie orzekającym. Narada obejmuje sprawozdanie sędziego sprawozdawcy, dyskusję, głosowanie, omówienie zasadniczych motywów rozstrzygnięcia oraz sporządzenie uchwały.

2. Przewodniczący zbiera głosy sędziów według ich starszeństwa służbowego, poczynając od najmłodszego służbą, a sam głosuje ostatni. Sprawozdawca, także gdy jest przewodniczącym, głosuje jako pierwszy. Sędzia nie może wstrzymać się od głosowania, a uchwała zostaje podjęta większością głosów.

3. Uchwałę podpisują wszyscy sędziowie. Sędzia, który przy głosowaniu nie zgodził się z większością, może przy podpisywaniu uchwały zgłosić zdanie odrębne, dodając do podpisu odpowiednią wzmiankę.

4. Jeżeli na naradzie sędziowskiej w składzie izby (izb) albo pełnego składu Sądu Najwyższego, przy parzystej liczbie sędziów, żadne z proponowanych rozstrzygnięć nie uzyskało większości głosów, Sąd Najwyższy odracza posiedzenie.

§ 102. 1. Uchwałę ogłasza się bezpośrednio po jej podjęciu. W wyjątkowych przypadkach sąd może odroczyć ogłoszenie uchwały na okres do czternastu dni.

2. Uchwałę ogłasza przewodniczący w obecności składu orzekającego, także wtedy, gdy ogłoszenie zostało odroczone. Na żądanie sędziego, który zgłosił zdanie odrębne, przewodniczący ogłasza o zgłoszeniu tego zdania.

3. Uzasadnienie uchwały sporządza się w terminie trzydziestu dni. Przepis § 96 stosuje się odpowiednio.

4. Uzasadnienie podpisują wszyscy sędziowie, nie wyłączając sędziów przegłosowanych i tych, którzy zgłosili zdanie odrębne. Jeżeli sędzia nie może podpisać uzasadnienia, przewodniczący lub najstarszy słuźbą sędzia zaznacza pod uzasadnieniem przyczynę braku podpisu.

5. W razie potrzeby, jeszcze przed podpisaniem uzasadnienia, przewodniczący może zarządzić dodatkową naradę i głosowanie nad treścią uzasadnienia uchwały.

6. W chwili podpisywania uzasadnienia uchwały sędzia może zgłosić zdanie odrębne do uzasadnienia. Przepis § 101 ust. 3 stosuje się odpowiednio, z tym że uzasadnienie zdania odrębnego do uzasadnienia sporządza się w terminie czternastu dni od chwili podpisania uzasadnienia uchwały przez skład orzekający.

§ 103. Przepisy niniejszego rozdziału stosuje się odpowiednio do posiedzeń w składzie trzech sędziów, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Rozdział 20

Publikacja orzeczeń

§ 104. Sędzia sporządzający uzasadnienie orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, przy jego podpisaniu wypełnia kartę informacyjną według wzoru określonego w zarządzeniu w sprawie organizacji i zakresu działania sekretariatów sądowych oraz innych jednostek administracyjnych w Sądzie Najwyższym.

§ 105. Zasady publikacji orzeczeń określa Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego w drodze zarządzenia wydanego na wniosek Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą danej izby.

Rozdział 21

Przepisy końcowe

§ 106. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 4 ustawy z dniao Sądzie Najwyższym, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, określa, w drodze rozporządzenia, regulamin Sądu Najwyższego określający całkowitą liczbę stanowisk sędziowskich sędziów Sądu Najwyższego, liczbę stanowisk sędziowskich Sądu Najwyższego w poszczególnych izbach, wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego oraz zasady wewnętrznego postępowania, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego funkcjonowania i prawidłowego rozpatrywania spraw oraz specyfikę postępowań przez Sądem Najwyższym, a także potrzebę zapewnienia skutecznego nadzoru w zakresie jednolitości stosowania prawa, prawidłowości bezpośredniego stosowania Konstytucji przez sądy powszechne i wojskowe.

Przedmiotowy akt wykonawczy stanowi realizację ww. upoważnienia ustawowego.

Proponuje się, aby projektowana regulacja weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIE
PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2017 r.

**w sprawie określenia wzoru karty zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziego
Sądu Najwyższego**

Na podstawie art. 30 § 4 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U. poz.) zarządza się, co następuje:

§ 1. Określa się wzór karty zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziego Sadu Najwyższego, stanowiący załącznik do rozporządzenia.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia (poz.)

WZÓR
KARTY ZGŁOSZENIA
KANDYDATA NA WOLNE STANOWISKO
SĘDZIEGO SĄDU NAJWYŻSZEGO

W związku z obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia (Monitor Polski zr., poz.) zgłaszam swoją kandydaturę na wolne stanowisko sędziowskie w Sądzie Najwyższym – Izba

Imię (imiona)
Nazwisko
Nazwisko rodowe
Nazwiska poprzednio używane
Imiona rodziców
Data urodzenia
Miejsce urodzenia
Obywatelstwo
Numer ewidencyjny PESEL

Miejsce i adres zamieszkania

I. Informacje

1) o ukończeniu przez kandydata wyższych studiów prawnych:

- a) w Polsce i uzyskaniu tytułu magistra
- b) zagranicznych uznanych w Polsce

2) o złożonym przez kandydata egzaminie:

- a) sędziowskim
- b) prokuratorskim

3) o korzystaniu przez kandydata z pełni praw cywilnych i publicznych

4) czy prawomocnym orzeczeniem zostało stwierdzone popełnienie przez kandydata przestępstwa lub przestępstwa skarbowego

5) czy toczy się przeciwko kandydatowi postępowanie o przestępstwo lub przestępstwo skarbowe (jeżeli tak, należy określić organ, przed którym toczy się postępowanie)

6) czy kandydat został ukarany w postępowaniu dyscyplinarnym przewidzianym przepisami ustaw (jeżeli tak, należy określić organ i wymierzoną karę dyscyplinarną)

7) czy przeciwko kandydatowi toczy się postępowanie dyscyplinarne przewidziane przepisami ustaw (jeżeli tak, należy określić organ, przed którym toczy się postępowanie)

8) czy kandydat spełnia warunek, o którym mowa w art. 29 § 1 pkt 9 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U.)?

9) czy kandydat nie pozostaje w stosunku pokrewieństwa do drugiego stopnia lub powinowactwa pierwszego stopnia z sędzią Sądu Najwyższego oraz nie jest małżonkiem sędziego Sądu Najwyższego?

II. Informacje o:

1) pracy:

- a) w charakterze asesora sądowego
- b) w charakterze asesora sądu wojskowego
- c) w charakterze asesora prokuratorskiego
- d) w polskiej szkole wyższej, w Polskiej Akademii Nauk, w instytucie naukowo – badawczym lub innej placówce naukowej, z posiadaniem tytułem naukowym profesora albo stopniem naukowym doktora habilitowanego nauk prawnych

2) zajmowanych stanowiskach i okresach pracy na tych stanowiskach:

- a) sędziego sądu powszechnego
- b) sędziego sądu administracyjnego
- c) sędziego sądu wojskowego
- d) prokuratora
- e) prezesa, wiceprezesa, starszego radcy lub radcy Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej

3) wykonywanym zawodzie adwokata, radcy prawnego lub notariusza

4) uzyskaniu (należy podać datę):

- a) stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk prawnych
- b) tytułu naukowego profesora nauk prawnych

III. Wykaz załączników (rekomendacje, wybór publikacji, nagrody, odznaczenia itp.)

data

podpis

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 30 § 4 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym, Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty zgłoszenia kandydata na wolne stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, mając na uwadze konieczność zapewnienia przejrzystości oraz sprawności postępowania dotyczącego wyboru kandydata na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego. Określony rozporządzeniem formularz karty zgłoszenia wskazuje dane niezbędne do ustalenia spełnienia przesłanek wymaganych do pełnienia urzędu sędziego Sądu Najwyższego oraz oceny kandydatów na stanowiska sędziowskie w Sądzie Najwyższym.

Przedmiotowy akt wykonawczy stanowi realizację ww. upoważnienia ustawowego.

Proponuje się, aby projektowana regulacja weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Wejście w życie rozporządzenia nie spowoduje obciążenia finansowego budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2017 r.

w sprawie sposobu wyboru, składu i struktury organizacyjnej, trybu działania oraz szczegółowych zadań Rady Ławniczej Sądu Najwyższego

Na podstawie art. 69 § 3 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U. poz.)
zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) sposób wyboru ławników Sądu Najwyższego do Rady Ławniczej Sądu Najwyższego, zwanej dalej „Radą”, i jej skład;
- 2) strukturę organizacyjną Rady;
- 3) tryb działania Rady;
- 4) szczegółowe zadania Rady;
- 5) zakres współpracy z prezesem sądu.

§ 2. 1. Rada stanowi reprezentację ławników Sądu Najwyższego.

2. W skład Rady wchodzi:

- 1) przewodniczący;
- 2) dwóch zastępców przewodniczącego;
- 3) członkowie.

§ 3. 1. Wyboru członków Rady dokonuje się na pierwszym zebraniu ławników Sądu Najwyższego zwołanym przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, chyba że Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zarządzi inaczej. Wyboru dokonuje ogół ławników sądu.

2. Członkowie Rady wybierani są spośród ławników.

3. Do ważności wyboru członków Rady konieczna jest zwykła większość głosów ławników Sądu Najwyższego obecnych na zebraniu.

4. O jawności albo tajności głosowania decydują zebrani ławnicy Sądu Najwyższego zwykłą większością głosów.

§ 4. Przewodniczący Rady i jego zastępcy wybierani są na pierwszym zebraniu Rady. Do wyboru stosuje się odpowiednio przepisy § 8 ust. 2–5.

§ 5. Przewodniczący Rady:

- 1) reprezentuje Radę na zewnątrz;
- 2) zwołuje posiedzenia Rady i przewodniczy im;
- 3) przedkłada Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, po zaopiniowaniu przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, do zatwierdzenia opracowany przez jej członków projekt regulaminu pracy Rady;
- 4) informuje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych o pracach Rady;

- 5) kieruje bieżącymi pracami Rady i prowadzi sprawozdawczość w zakresie jej działalności.

§ 6. 1. Przewodniczący Rady zwołuje jej posiedzenie z własnej inicjatywy, na żądanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, na żądanie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną, na żądanie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych lub na wniosek co najmniej 1/3 członków Rady.

2. O terminie posiedzenia Rady przewodniczący zawiadamia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną oraz Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych.

3. Przewodniczący Rady lub jego zastępca przewodniczy posiedzeniom Rady.

4. Posiedzenia Rady odbywają się w razie potrzeby, lecz nie rzadziej niż raz na kwartał.

§ 7. 1. Zastępcy przewodniczącego zastępują przewodniczącego Rady w czasie jego nieobecności oraz wykonują inne czynności zlecone przez przewodniczącego Rady.

2. Kolejność pełnienia obowiązków w zastępstwie przewodniczącego Rady ustala regulamin pracy Rady.

§ 8. 1. Rada działa według uchwalonego przez nią regulaminu pracy, wyraża opinie, zgłasza wnioski i podejmuje uchwały w sprawach określonych w § 9.

2. Do ważności uchwał Rady konieczna jest obecność co najmniej połowy jej członków.

3. Uchwały Rady zapadają zwykłą większością głosów. W razie równości głosów decyduje głos przewodniczącego.

4. O jawności albo tajności głosowania uchwał decyduje Rada.

5. O treści uchwał rada zawiadamia niezwłocznie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz wszystkich ławników Sądu Najwyższego.

§ 9. Do zadań Rady należy:

- 1) reprezentowanie wszystkich ławników Sądu Najwyższego;
- 2) współdziałanie z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego w zakresie podjęcia działań zmierzających do odwołania z funkcji ławnika Sądu Najwyższego;
- 3) podejmowanie działań umożliwiających podnoszenie poziomu pracy wykonywanej przez ławników Sądu Najwyższego;
- 4) współdziałanie z Prezesem Sądu Najwyższego kierującym Izbą Dyscyplinarną oraz Prezesem Sądu Najwyższego kierującym pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w ustalaniu przez niego terminów i tematyki narad sędziowsko-ławniczych;
- 5) przedstawianie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu Izbą Dyscyplinarną oraz Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych propozycji dotyczących potrzeb szkoleniowych, w tym zakresu tematycznego i form szkolenia ławników Sądu Najwyższego;
- 6) wydawanie opinii w sprawach przedłożonych przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego Izbą Dyscyplinarną lub przez Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych;

- 7) opracowanie projektu regulaminu pracy Rady;
- 8) przekazywanie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu Izłą Dyscyplinarną, Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz rzecznikowi prasowemu sądu, na ich prośbę, informacji o działalności ławników Sądu Najwyższego.

§ 10. Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego udostępnia pomieszczenie Sądu Najwyższego w celu odbycia posiedzenia Rady.

§ 11. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Rozporządzenie określa sposób wyboru, skład i strukturę organizacyjną, tryb działania oraz szczegółowe zadania Rady Ławniczej Sądu Najwyższego, uwzględniając obligatoryjny charakter Rady Ławniczej Sądu Najwyższego jako samorządu ławniczego, reprezentującego ławników w Sądzie Najwyższym. Określa także zakres współpracy z Pierwszym Prezesem Sądu Najwyższego, z Prezesem Sądu Najwyższego kierującym Izbą Dyscyplinarną oraz z Prezesem Sądu Najwyższego kierującym pracą Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, potrzebę uwzględnienia w jej strukturze przewodniczącego i zastępców oraz określenia ich zadań.

Przedmiotowy akt wykonawczy stanowi realizację ww. upoważnienia ustawowego.

Proponuje się, aby projektowana regulacja weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIE

PREZYDENTA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2017 r.

w sprawie stawek dodatku funkcyjnego członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego

Na podstawie art. 100 § 6 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U.) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się następujące stawki dodatku funkcyjnego członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego z zastosowaniem mnożników podstawy ustalenia wynagrodzenia zasadniczego sędziego, o której mowa w art. 91 § 1c ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. Nr 98, poz. 1070, z późn. zm.):

Stawka	Mnożnik
1	0,37
2	0,52
3	0,68

§ 2. Wysokość stawki dodatku funkcyjnego członka Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego niebędącego sędzią podwyższa się o wartość składki obciążającej pracownika z tytułu podlegania obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

§ 3. Tabelę stanowisk i stawek dodatku funkcyjnego zawiera załącznik do rozporządzenia.

§ 4. 1. Dodatek funkcyjny przysługuje osobie, którą powołano do pełnienia funkcji określonej w tabeli, o której mowa w § 3, lub której powierzono pełnienie takiej funkcji w okresie ich sprawowania,

2. W razie zbiegu uprawnień do dodatków funkcyjnych przysługuje jeden, wyższy dodatek.

§ 5. Kwotę dodatku funkcyjnego zaokrągla się do 10 groszy w górę.

§ 6. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Załącznik do rozporządzenia
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia (poz.)

Tabela stanowisk i stawek dodatku funkcyjnego

Lp.	Stanowisko	Stawka dodatku
1	Dyrektor Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego	3
2	Naczelnik działu	2
3	Kierownik referatu	1

UZASADNIENIE

Rozporządzenie określa stawki dodatku funkcyjnego członków Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego mając na uwadze rodzaj oraz zakres zadań związanych z pełnioną funkcją.

Proponuje się, aby projektowana regulacja weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 2017 r.

w sprawie liczby sędziów w sądach dyscyplinarnych przy wojskowych sądach okręgowych

Na podstawie art. 39d ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 358, 2103 i 2261 oraz z 2017 r. poz. 1452 i) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się liczbę sędziów w sądach dyscyplinarnych przy wojskowych sądach okręgowych – 6.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 39d ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, w projektowanym brzmieniu, Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z Ministrem Obrony Narodowej określa, w drodze rozporządzenia, liczbę sędziów w sądach dyscyplinarnych przy wojskowych sądach okręgowych, kierując się względami organizacyjnymi oraz potrzebą zapewnienia sprawnego postępowania w sprawach dyscyplinarnych.

Przedmiotowy akt wykonawczy stanowi realizację ww. upoważnienia ustawowego.

Proponuje się, aby projektowana regulacja weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ROZPORZĄDZENIE

MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI

z dnia 2017 r.

w sprawie liczby sędziów w sądach dyscyplinarnych przy sądach apelacyjnych

Na podstawie art. 110c ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062, z późn. zm.) zarządza się, co następuje:

§ 1. Ustala się liczbę sędziów w sądach dyscyplinarnych przy sądach apelacyjnych – 12.

§ 2. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 110c ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych w projektowanym brzmieniu, Minister Sprawiedliwości określa liczbę sędziów w sądach dyscyplinarnych przy sądach apelacyjnych, kierując się względami organizacyjnymi oraz potrzebą zapewnienia sprawnego postępowania w sprawach dyscyplinarnych.

Przedmiotowy akt wykonawczy stanowi realizację ww. upoważnienia ustawowego.

Proponuje się, aby projektowana regulacja weszła w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

Projektowane rozporządzenie nie będzie miało wpływu na działalność mikroprzedsiębiorców, małych i średnich przedsiębiorców.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

ZARZĄDZENIE

MARSZAŁKA SENATU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

z dnia 2017 r.

w sprawie określenia karty zgłoszenia kandydatów na ławników Sądu Najwyższego oraz sposób jego udostępniania

Na podstawie art. 61 § 5 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U.) zarządza się, co następuje:

§ 1. Zarządzenie określa wzór karty zgłoszenia kandydata na ławnika Sądu Najwyższego, zwanej dalej „kartą”, oraz sposób jego udostępniania.

§ 2. Wzór karty określa załącznik do zarządzenia.

§ 3. 1. Wzór karty udostępnia się nieodpłatnie w siedzibie Kancelarii Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

2. Wzór karty jest dostępny także w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 4. Zarządzenie wchodzi w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

**KARTA ZGŁOSZENIA KANDYDATA
NA ŁAWNIKA SĄDU NAJWYŻSZEGO**

(UWAGA — KARTĘ ZGŁOSZENIA NALEŻY WYPEŁNIĆ DUŻYMI DRUKOWANYMI LITERAMI,
CZARNYM LUB NIEBIESKIM KOLOREM)

Dane kandydata na ławnika Sądu Najwyższego (wypełnia kandydat):

1.	Imię (imiona) i nazwisko	
2.	Nazwiska poprzednio używane	
3.	Imiona rodziców	
4.	Data i miejsce urodzenia	
5.	Obywatelstwo	
6.	Numer PESEL	
7.	NIP	
8.	Miejsce zamieszkania	
9.	Adres do korespondencji i dane kontaktowe (numer telefonu domowego, numer telefonu w miejscu pracy i ewentualnie adres e-mail)	
10.	Wykształcenie i kierunek (np. wyższe ekonomiczne, średnie zawodowe — technik budowlany)	
11.	Status zawodowy (np. pracownik, przedsiębiorca, emeryt, bezrobotny) oraz wskazanie, od ilu lat (miesiące) w nim pozostaje	
12.	Miejsce pracy lub prowadzonej działalności, ze wskazaniem, od ilu lat kandydat jest zatrudniony lub prowadzi działalność gospodarczą na terenie	

	gminy	
13.	Doświadczenie w pracy społecznej (np. członkostwo w organizacjach społecznych)	
14.	Motywy kandydowania na ławnika Sądu Najwyższego	
15.	Informacja o pełnieniu funkcji ławnika w sądach powszechnych lub wojskowych	
16.	Czy kandydat na ławnika Sądu Najwyższego pełnił służbę zawodową, pracował lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu?	

Dane podmiotu zgłaszającego kandydata na ławnika Sądu Najwyższego (wypełnia podmiot zgłaszający):

1.	Nazwa podmiotu i oznaczenie siedziby	
2.	Imię i nazwisko osoby zgłaszającej kandydata, uprawnionej do reprezentacji	
3.	Podpis osoby zgłaszającej kandydata, uprawnionej do reprezentacji	
4.	Nazwa i numer rejestru lub ewidencji, do których podmiot jest wpisany	
5.	Dane teled adresowe do korespondencji: adres (jeżeli jest inny niż adres siedziby), telefon kontaktowy i adres e-mail	

Stosownie do art. 7 pkt 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 922, z późn. zm.) oświadczam, że wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zamieszczonych w niniejszej karcie zgłoszenia w zakresie niezbędnym do przeprowadzenia procedury wyboru ławników Sądu Najwyższego przez Senat RP oraz do czynności administracyjnych Sądu Najwyższego związanych z organizacją pracy ławników Sądu Najwyższego.

Wyrażam zgodę na kandydowanie i potwierdzam prawdziwość danych zawartych w karcie zgłoszenia własnoręcznym podpisem.

.....
(miejsowość i data
wypełnienia)

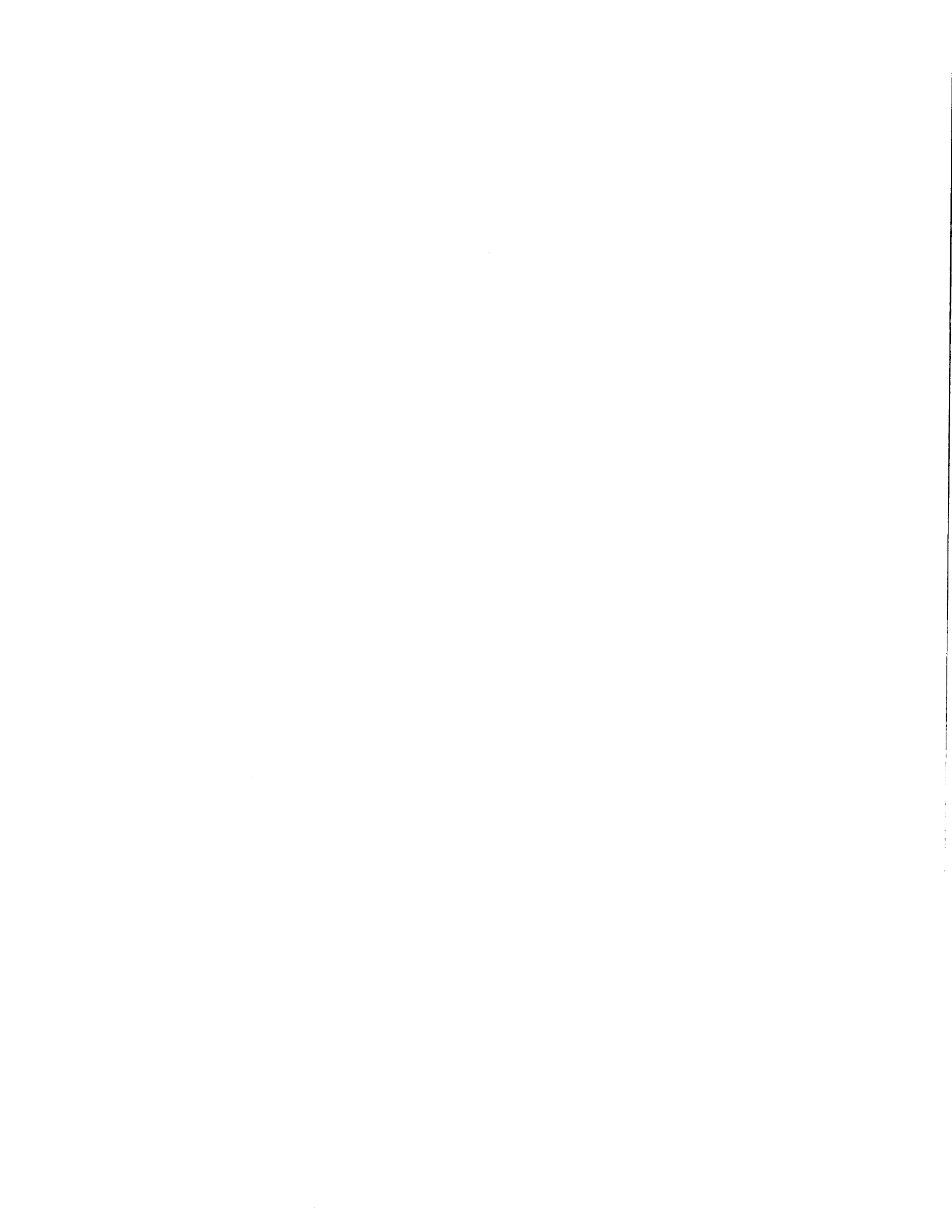
.....
(czytelny podpis kandydata na
ławnika Sądu Najwyższego)

UZASADNIENIE

Zgodnie z art. 61 § 5 ustawy z dnia o Sądzie Najwyższym (Dz. U. poz.), wzór karty zgłoszenia kandydatów na ławników Sądu Najwyższego oraz sposób jego udostępniania ustala, w drodze zarządzenia, Marszałek Senatu Rzeczypospolitej Polskiej. Zarządzenie Marszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej podlega ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski.

Wzór karty udostępniany będzie nieodpłatnie w siedzibie Kancelarii Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, a ponadto w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Senatu Rzeczypospolitej Polskiej.

Proponuje się, by zarządzenie weszło w życie po upływie 30 dni od dnia ogłoszenia.

SĄD NAJWYŻSZY
Rzeczypospolitej Polskiej

Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego

Prof. dr hab. Małgorzata Gersdorf

BSA-III-021-363/17

Warszawa, dnia 6 października 2017 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

L. dz. ... AP- 173- 15/17

Data wpływu ... 9. 10. 2017r.

Pan

Adam Podgórski

Zastępca Szefa

Kancelarii Sejmu

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 3 października 2017 r., na podstawie art. 1 pkt 3 ustawy z dnia 23 listopada o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 1254 ze zm.) w załączeniu uprzejmie przesyłam opinię do przedstawionego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o Sądzie Najwyższym.

Z wyrazami szacunku

Opinia do przedłożonego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
projektu ustawy o Sądzie Najwyższym

1. Uwagi ogólne.....	2
2. Postępowanie przed Sądem Najwyższym	3
2.1. Instytucja skargi nadzwyczajnej	3
2.2. Uprawnienia w zakresie wyznaczania sędziego do rozpoznawania sprawy	8
2.3. Brak przepisów przejściowych dotyczących kontynuowania rozpoznawania spraw publicznych oraz spraw dyscyplinarnych innych niż dotyczące prawniczych zawodów zaufania publicznego.....	10
3. Rzekome zwiększenie efektywności postępowań dyscyplinarnych	10
4. Przebudowa struktury Sądu Najwyższego	17
5. Zmiany w zakresie zasobu kadrowego Sądu Najwyższego	20
5.1. Wprowadzenie	20
5.2. Ustanowienia wieku 65 lat jako wieku przejścia w stan spoczynku	20
5.3. Wpływ obniżenia wieku przechodzenia w stan spoczynku na sytuację sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego	27
5.4. Problem przejścia w stan spoczynku przez aktualnego Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego	28
5.5. Rozbieżności w zakresie przesłanek zakończenia pełnienia funkcji przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego	29
5.6. Przeniesienie w stan spoczynku sędziów orzekających w Izbie Wojskowej	30
5.7. Delegowanie sędziów sądów powszechnych do Sądu Najwyższego	30
5.8. Wymogi stawiane kandydatom na sędziów Sądu Najwyższego	31
5.9. Ławnicy Sądu Najwyższego	31
6. Zwiększenie kompetencji Prezydenta RP kosztem niezależności Sądu Najwyższego	33
7. Skrócenie kadencji rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych, rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów wojskowych oraz ich zastępców	35
8. Regulacja okresu przejściowego w Sądzie Najwyższym.....	35

1. Uwagi ogólne

Zgodnie z deklaracją Projektodawcy, podstawowe zmiany zawarte w proponowanej ustawie o Sądzie Najwyższym zmierzają do wprowadzenia do porządku prawnego czterech rozwiązań dotyczących: 1) korygowania prawomocnych orzeczeń sądowych za pomocą skargi nadzwyczajnej; 2) zwiększania efektywności postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów i przedstawicieli innych zawodów prawniczych, a także osób nie pochodzących z tego środowiska zawodowego; 3) przebudowy struktury Sądu Najwyższego i modyfikacji statusu sędziów Sądu Najwyższego oraz 4) ingerencji w zasób kadrowy Sądu Najwyższego (s. 4 uzasadnienia projektu). W założeniu ma się to przyczynić do zwiększenia kontroli nad działalnością Sądu Najwyższego.

Prawdziwy cel opiniowanego przedłożenia został jednak zawarty na s. 2-3 uzasadnienia projektu, z którego jednoznacznie wynika, że chodzi o tzw. dekomunizację części składu Sądu Najwyższego, przy jednoczesnej możliwości pociągania sędziów do odpowiedzialności dyscyplinarnej ze skutkiem w postaci wygaśnięcia stosunku służbowego. Analiza poszczególnych propozycji pozwala również na sformułowanie wniosku, że proponowane zmiany mogą służyć weryfikacji - za pomocą skargi nadzwyczajnej - dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego (przez możliwość zaskarżenia rozstrzygnięć zapadłych od 1997 r.), wyłączenia możliwości dokonywania przez sądy powszechne oraz Sąd Najwyższy rozporoszonej kontroli konstytucyjności prawa oraz usuwania zarówno w przyszłości, jak i ze skutkiem wstecznym, rozstrzygnięć związanych ze sprawami wyborczymi, w tym o ważności wyborów. Zauważyć trzeba, że dopuszczenie możliwości weryfikacji prawomocnych rozstrzygnięć sądowych zapadłych przed wejściem w życie ustawy, otworzy również możliwość pociągania do odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów, którzy brali udział w wydawaniu takich wyroków. Problem nie dotyczy zatem wyłącznie eksponowanej w środkach masowego przekazu kwestii przeniesienia w stan spoczynku sędziów Sądu Najwyższego, którzy ukończyli 65 lat.

Powyższym celom służy, z punktu widzenia zmian strukturalnych, powołanie dwóch nowych izb w Sądzie Najwyższym (Izby Dyscyplinarnej oraz Izby Nadzwyczajnej Kontroli i Spraw Publicznych), które tylko z nazwy są izbami Sądu Najwyższego znajdującymi się w jego strukturze. W istocie mamy bowiem do czynienia z powołaniem - nieznanym polskiej ustawie zasadniczej - dwóch odrębnych i niezależnych sądów, które będą sprawowały kontrolę nad sądami powszechnymi oraz Sądem Najwyższym. Pod pozorem realizacji celów służących społeczeństwu wprowadza się więc instytucje prawne, które prowadzą do znacznego ograniczenia dostępu do sądów w Polsce, jak i pewności oraz stabilności wyroków sądowych. Wbrew motywom ustawodawczym nie jest to urzeczywistnianie „zaciągniętych bezpośrednio wobec obywateli zobowiązań wyborczych, obejmujących zwiększenie ochrony prawnej osób pokrzywdzonych przez system wymiaru sprawiedliwości”, ale przemyślana konstrukcja prawna, umożliwiająca swobodne pociąganie sędziów do odpowiedzialności dyscyplinarnej także w aspekcie ich działalności orzeczniczej, zmianę dotychczasowego, utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz konstytucyjnego ustroju sądów.

Niestety wbrew zapowiedziom jest wiele propozycji, które są jednoznacznie niekonstytucyjne. Niezgodność z Konstytucją jest widoczna bez potrzeby dokonywania pogłębionej wykładni przepisów projektu, jak i ustawy zasadniczej, gdyż ujawnia się już na poziomie brzmienia konkretnych regulacji i ich powszechnego rozumienia. Zauważalna jest również tendencja do przyznania określonym organom władzy wykonawczej, w tym Prezydentowi RP, kompetencji, których z żadnych przepisów Konstytucji wywieść nie można. Przez wprowadzenie niektórych instytucji oraz nadanie im określonego kształtu pojawia się więc ryzyko anarchizacji życia społecznego w zakresie odnoszącym się do stosunków kształtowanych przez prawo oraz orzecznictwo sądowe.

Projektowana ustawa, w porównaniu z zawetowaną w lipcu br. przez Prezydenta RP ustawą o Sądzie Najwyższym jest mniej destrukcyjna, ale tylko w zakresie, w jakim nie doprowadza do jednoczesnego usunięcia wszystkich sędziów Sądu Najwyższego oraz przekazania nadzoru nad Sądem Najwyższym Ministrowi Sprawiedliwości. Z punktu widzenia ryzyka, jakie stwarzają poszczególne rozwiązania, jest to jednak propozycja idąca o wiele dalej, aniżeli zawetowana ustawa. Tym razem dzieje się to jednak w bardziej „subtelny” sposób. Gdyby bowiem oceniać każdą propozycję oddzielnie, zwłaszcza w kontekście narracji narzucanej przez Projektodawcę, to projekt można byłoby uznać za służący zarówno dobru społecznemu, jak i dobru wymiaru sprawiedliwości. Tymczasem z systemowej analizy proponowanych rozwiązań wyłania się zmiana bardzo dogłębna, o charakterze głównie kadrowym, mająca na celu nowe, całkowicie odmiennie ukształtowanie ustroju wymiaru sprawiedliwości w Polsce wbrew bardzo jasnym i jednoznacznym regulacjom Konstytucji RP.

Zdecydowany sprzeciw budzi natomiast posługiwanie się przez Projektodawcę w uzasadnieniu opiniowanego projektu argumentami opartymi na nieprawdziwych informacjach, co dotyczy w szczególności zupełnie nieuprawnionej interpretacji rozstrzygnięcia zawartego w uchwale z dnia 20 grudnia 2007 r., I KZP 37/07, o czym będzie mowa w dalszej części opinii.

Kwestie szczegółowe dowodzące powyższym wnioskom o charakterze ogólnym zostaną przedstawione w dalszej części opinii.

2. Postępowanie przed Sądem Najwyższym

2.1. Instytucja skargi nadzwyczajnej

Jednym z podstawowych założeń opiniowanego projektu jest wprowadzenie instytucji skargi nadzwyczajnej, która ma służyć korygowaniu orzeczeń obiektywnie naruszających porządek prawny. Należy jednak zauważyć, że skarga ta ingeruje w istotny sposób w zasadę stabilności orzeczeń. W wyroku z 24 października 2007 r., sygn. SK 7/06, OTK ZU nr 9/A/2007, poz. 108, s. 1364-1365, Trybunał Konstytucyjny wyraził pogląd, że prawomocność jest sama w sobie wartością konstytucyjną, zaś podważenie prawomocności musi każdorazowo być przedmiotem skrupulatnego ważenia wartości. Z kolei w wyroku z 1 kwietnia 2008 r., sygn. SK 77/06, Trybunał Konstytucyjny stwierdził m.in., że prawo do sądu obejmuje prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia, a więc rozstrzygnięcia, które w

sposób definitywny rozstrzygnie określoną sprawę, będzie podlegać wykonaniu i poza wyjątkowymi sytuacjami nie będzie mogło zostać zmienione, a zasadniczym instrumentem korekty orzeczeń niezgodnych z prawem jest kontrola instancyjna sprawowana przez sąd drugiej instancji. W ocenie Trybunału Konstytucyjnego wymóg ukształtowania procedury sądowej zgodnie ze standardami sprawiedliwości proceduralnej obejmuje wprowadzenie nakazu ustanowienia rozwiązań, które zapewnią jednostce adekwatną ochronę przed prawomocnymi orzeczeniami, obciążonymi szczególnie poważnymi wadami i naruszającymi wartości konstytucyjne, jednak ustawodawca, kształtując prawo do wznowienia postępowania w takiej sytuacji, musi szczególnie starannie wyważyć wszystkie kolidujące wówczas wartości, uwzględniając szczególnie znaczenie stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych jako wartości konstytucyjne. W tym kontekście uzasadnione wątpliwości wywołuje to, czy w przypadku opiniowanych rozwiązań Projektodawca prawidłowo wyważył te wartości. W polskim systemie prawa funkcjonują już zarówno zwyczajne, jak i nadzwyczajne środki zaskarżenia realizujące takie cele, jak w szczególności skarga kasacyjna w postępowaniu cywilnym lub kasacja w postępowaniu karnym, a także – odpowiednio do rodzaju postępowania sądowego – skarga lub wnioski o wznowienie postępowania. Z tej perspektywy bardziej racjonalne wydaje się redefiniowanie podstaw, na jakich można je oprzeć, aniżeli mnożenie środków zaskarżenia.

Skargę nadzwyczajną co do zasady będzie można wносить w terminie 5 lat od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia (art. 86 § 3 projektu) i to także w sprawach, które były przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy na skutek skargi kasacyjnej lub kasacji (art. 87 § 2 projektu). Takie rozwiązanie w sposób istotny ingeruje we wspomnianą już zasadę stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, która ma zasadnicze znaczenie zarówno z punktu widzenia formalnego aspektu zasady państwa prawnego, jak i zasady ochrony zaufania do państwa i prawa oraz prawa do rozstrzygnięcia sprawy sądowej w rozsądnym czasie (zob. wyroki TK z dnia 28 listopada 2006 r., SK 19/05, OTK-A 2006, Nr 10, poz. 154 oraz z dnia 14 listopada 2007 r., SK 16/05, OTK-A 2007, Nr 10, poz. 124). Z art. 2 Konstytucji RP wynika natomiast obowiązek ustawodawcy ukształtowania regulacji prawnych, które będą sprzyjały wygaszaniu – wraz z upływem czasu – stanu niepewności co do sytuacji prawnej jednostek (zob. uzasadnienie wyroku z dnia 19 czerwca 2012 r., P 41/10, OTK ZU nr 6/A/2012, poz. 65).

Z tej perspektywy zaproponowany termin na wniesienie skargi nadzwyczajnej należy ocenić negatywnie, zwłaszcza w świetle potrzeby ochrony prawa strony wygrywającej postępowanie zakończone orzeczeniem, od którego ma przysługiwać skarga nadzwyczajna (por. na gruncie przepisów o wznowieniu postępowania wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 22 września 2015 r., sygn. akt SK 21/14, OTK ZU 2015, nr 9A, poz. 152). Dotyczy to także zaproponowanej w art. 115 § 1 możliwości złożenia w terminie trzech lat od dnia wejścia w życie projektowanej ustawy skargi nadzwyczajnej w sprawach zakończonych orzeczeniami, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Przepis w tym zakresie ma charakter retroaktywny, co wywołuje wątpliwości z punktu widzenia zasady zaufania do państwa i stanowionego przezeń prawa (art. 2 Konstytucji RP).

Co więcej, należy podkreślić, że w stosunku do szeregu orzeczeń, od których teoretycznie będzie można wnieść skargę nadzwyczajną nie sporządzono uzasadnień na piśmie. Na poziomie normatywnym problem ten rozwiązuje kaskadowe odesłanie do stosowania przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej (art. 92 projektu), które z kolei odsyłają do przepisów o apelacji (art. 398²¹ projektu). Wśród tych ostatnich znajduje się zaś art. 387 § 4, który stanowi, że w sytuacji, gdy uzasadnienie nie zostało sporządzone, a w sprawie została wniesiona skarga kasacyjna, sąd z urzędu sporządza uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia. Jeżeli jednak weźmie się pod uwagę fakt, że skargę nadzwyczajną można będzie wnosić od orzeczeń, które uprawomocniły się 20 lat temu, to stosowanie tego przepisu w praktyce może być niezwykle problematyczne. Trudno natomiast sprawować kontrolę nad konkretnymi orzeczeniami w ramach nadzoru judykacyjnego sprawowanego przez Sąd Najwyższy, nie znając motywów, jakim kierował się sąd przy jego wydawaniu.

Istotnym mankamentem regulacji odnoszących się do instytucji skargi nadzwyczajnej jest zawarta w art. 92 projektu propozycja, aby w sprawach nieuregulowanych przepisami projektowanej ustawy do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej stosować odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2. Oznacza to bowiem pozbawienie oskarżonych w sprawach karnych istotnych gwarancji procesowych wynikających z procedury karnej. Należy przy tym mieć na uwadze, że po rozpoznaniu skargi nadzwyczajnej Sąd Najwyższy ma być władny uchylić zaskarżone orzeczenie i stosownie do wyników rozprawy orzec co do istoty sprawy albo przekazać sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarzyć postępowanie (art. 88 § 1 projektu). Przy stosowaniu do postępowania ze skargi nadzwyczajnej przepisów procedury cywilnej nie będzie więc przeszkód, aby Sąd Najwyższy skazał oskarżonego, który prawomocnym wyrokiem sądu powszechnego został uniewinniony, bowiem nie znajdą tu zastosowania reguły *ne peius* wyrażone w art. 454 kodeksu postępowania karnego.

W projekcie przewidziano jedynie ograniczenie czasowe dla wydania takiego orzeczenia, bowiem zgodnie z proponowanym art. 86 § 3 zd. drugie, niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia lub od rozpoznania kasacji. Nie zmienia to faktu, że projekt dopuszcza wydanie wyroku skazującego (przez odpowiednie stosowanie art. 398¹⁶ k.p.c.) przez Sąd Najwyższy pomimo wcześniejszego prawomocnego uniewinnienia oskarżonego. Jest to rażąco sprzeczne z prawem oskarżonego do odwołania się od wyroku skazującego wyrażonym w art. 14 ust. 5 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych (Dz.U. z 1977 r., Nr 38, poz. 167, załącznik).

Niezależnie od powyższego, należy zauważyć, że jedną z podstaw wniesienia skargi nadzwyczajnej jest to, że orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji RP (art. 86 § 1 pkt 1 projektu). Jednocześnie w art. 88 § 2 projektu reguluje się obowiązek wystąpienia przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargę nadzwyczajną z pytaniem do Trybunału Konstytucyjnego, jeśli Sąd Najwyższy uzna, że

przyczyną naruszenia przez orzeczenie, zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji RP jest niezgodność ustawy z Konstytucją RP. Analiza powyższych regulacji nakazuje postawienie pytania o jej cel, zwłaszcza jeśli uwzględnić fakt, że omawiana podstawa skargi nadzwyczajnej w znacznej części pokrywa się z przesłankami wniesienia skargi konstytucyjnej określonymi w art. 79 Konstytucji RP, w następstwie której możliwe jest wznowienie postępowania sądowego. Niezależnie od tego obowiązek wystąpienia z pytaniem prawnym pozostaje w sprzeczności z art. 193 Konstytucji RP, który stwierdzenie takiej potrzeby pozostawia własnej ocenie sądu orzekającego (każdy sąd – nie wyłączając Sąd Najwyższy – „może” wystąpić z pytaniem prawnym, jeżeli od kontroli konstytucyjności przepisu zależy rozstrzygnięcie w sprawie). W tę ocenę ustawodawca nie powinien ingerować, gdyż naruszyłby to zasadę podziału i wzajemnego równoważenia się władz (art. 10 ust. 1 Konstytucji) oraz zasadę bezpośredniego stosowania Konstytucji wyrażoną w jej art. 8 ust. 2.

Jeżeli ideą skargi nadzwyczajnej ma być eliminowanie z obrotu prawnego orzeczeń, które „naruszają zasady (...) określone w Konstytucji RP”, to należy zwrócić uwagę na niezwykle pojemność takiej przesłanki i zarazem jej nieostry charakter, godzący w opisaną wyżej zasadę stabilności orzeczeń. Wywołuje to wątpliwości w zestawieniu szerokim określeniem substratu zaskarżenia skargą nadzwyczajną (*verba propositionis*: „każde prawomocne orzeczenie kończące postępowanie w sprawie”) i brakiem osadzenia omawianego środka zaskarżenia w konkretnej procedurze sądowej. Skarga nadzwyczajna może być np. wykorzystywana jako środek wzruszania orzeczeń sądów powszechnych w przedmiocie ważności wyborów do organów samorządu terytorialnego.

Nie do końca przejrzyste jest także połączenie podstaw, na jakich może być oparta skarga nadzwyczajna z przesłanką „konieczności dla zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej”. Przepis art. 86 § 1 *ab initio* projektu posługuje się w tym zakresie koniunkcją, co oznacza, że dla dopuszczalności skargi nadzwyczajnej musi być ona spełniona łącznie z zaistnieniem jednej z podstaw wymienionych art. 86 § 1 pkt 1 – 3. Omawiana przesłanka jest jednak wyjątkowo nieostra, co należy ocenić krytycznie w kontekście ekstraordynaryjnego charakteru wspomnianego środka zaskarżenia. Będzie to skutkowało wątpliwościami po stronie samego składu orzekającego w przedmiocie skargi, jeżeli orzeczenie – obiektywnie odpowiadające prawu – zostanie zaskarżone tylko z uwagi na jego „niesprawiedliwość społeczną”.

Ukształtowanie przepisów o skardze nadzwyczajnej wymusza także pytanie, czy idea, jaka legła u podstaw art. 86 § 1 pkt 1 projektu, nie jest aby związana z możliwością kwestionowania za pomocą tej skargi wykładni ustawy, jaką dokonał sąd niższej instancji w ramach tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjności. Skutkiem projektowanej regulacji byłoby bowiem wyłączenie możliwości bezpośredniego stosowania Konstytucji na podstawie jej art. 8. Właśnie przy takim założeniu logiczną konsekwencją art. 86 § 1 pkt 1 projektu staje się art. 88 § 2 projektu, który nakazuje wystąpienie przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargę nadzwyczajną do Trybunału Konstytucyjnego, tak aby ten jednoznacznie przesądził o zgodności określonej regulacji ustawowej, na tle której zapadło rozstrzygnięcie sądowe przy

uwzględnieniu treści norm ustawy zasadniczej z Konstytucją RP. Ewentualna więc próba nierespektowania Trybunału Konstytucyjnego oraz wydawanych przez niego orzeczeń w ramach bezpośredniego stosowania Konstytucji przez sądy i tzw. rozproszonej kontroli konstytucyjności stawałby się niemożliwa, gdyż prawomocny wyrok sądowy mógłby zostać „zweryfikowany” przez Sąd Najwyższy rozpoznający skargę nadzwyczajną, który byłby zobowiązany wystąpić z pytaniem do Trybunału Konstytucyjnego.

Skarga nadzwyczajna oparta na art. 86 § 1 pkt 1 projektu odpowiada, co do przesłanek, podstawom, na których może być oparta skarga konstytucyjna, o której mowa w art. 79 Konstytucji. Oznacza to, że art. 86 § 1 pkt 1 projektu jest niezgodny z Konstytucją, gdyż wprowadza konkurencyjny środek prawny do instytucji regulowanej już na poziomie konstytucyjnym i przysługującej obywatelowi. Będzie to powodowało poważne ryzyko wszczynania dwóch, niezależnych postępowań przez poszczególne strony procesowe – każdą z nich w naturalny sposób niezadowoloną z wyniku sprawy. Niezależnie od tego powstaje pytanie o kolizję obu środków prawnych, do której dojdzie w sytuacji, gdy obywatel we własnej sprawie wystąpi ze skargą konstytucyjną, a jednocześnie skargę opartą na tych samych podstawach – ale bez wniosku obywatela bądź wbrew niemu – skieruje do Sądu Najwyższego podmiot uprawniony na podstawie art. 86 § 2 projektu.

Wreszcie za sprzeczne z podstawowymi zasadami procedur cywilnej i karnej należy uznać wyposażenie w prawo do wniesienia skargi nadzwyczajnej grupy 20 senatorów lub 30 posłów. Abstrahując od faktu, że takie rozwiązanie może służyć wykorzystywaniu instytucji skargi kasacyjnej do bieżących celów politycznych, należałoby zauważyć, że jest ono systemowo obce dla postępowań cywilnych i karnych, w których nie występują „strony zbiorowe”.

Niezależnie od ww. zgłoszonych uwag trzeba podkreślić, że wprowadzenie instytucji skargi nadzwyczajnej spowoduje napływ do sądów powszechnych trudnej obecnie do przewidzenia puli spraw oraz wpłynie negatywnie na możliwości wykonywania innych zadań przez podmioty wyposażone w prawo do wnoszenia skarg nadzwyczajnych. Już obecnie szacuje się, że sądy rozpoznają rocznie ok. 15 milionów spraw, w których każdorazowo występuje strona niezadowolona z rozstrzygnięcia, co z kolei wprost przekłada się na liczbę ewentualnych skarg nadzwyczajnych, które będą musiały przejść kontrolę formalną właściwych sądów powszechnych. Co więcej, sprawach karnych skarga nadzwyczajna nie będzie służyła jedynie od prawomocnych wyroków, ale wszystkich prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawie. Trzeba więc przypomnieć, że pod pojęciem „prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie” rozumie się obecnie nie tylko wyroki i postanowienia zamykające drogę do wydania wyroku, ale również postanowienia, które zapadają, gdy zamknięcie drogi do wydania wyroku jest bezprzedmiotowe. Nie chodzi zatem tylko o postępowanie zasadnicze, którego przedmiotem jest kwestia odpowiedzialności karnej za zarzucany czyn przestępny, ale także takie sądowe postępowanie uzupełniające, uboczne w głównym nurcie procesu, które ma samoistny (odrębny) przedmiot. Np. orzeczeniem kończącym postępowanie może być postanowienie o przepadku przedmiotów, postanowienie sądu w przedmiocie odtworzenia akt, postanowienie w kwestii przepadku przedmiotów poręczenia majątkowego czy postanowienie w przedmiocie przekazania osoby

ściganej europejskim nakazem aresztowania. Powyższe uwagi odnoszą się także do orzeczeń wydawanych w postępowaniu cywilnym.

Przy tak szeroko zakreślonym przedmiocie zaskarżenia, jeżeli uwzględni się jeszcze bardzo szeroki i niedookreślony charakter normatywny przesłanki wniesienia skargi przewidzianej w art. 86 § 1 pkt 1 projektu, można oczekiwać napływu znacznej ilości skarg nadzwyczajnych. Podsumowując, wprowadzenie tej instytucji może przyczynić się do przewlekłości postępowań sądowych, która jest obecnie najważniejszym problemem polskiego wymiaru sprawiedliwości. Warto przypomnieć, że ze względu na przewlekłość postępowań i konieczność wykonania wyroku pilotażowego Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 7 lipca 2015 r. w sprawie *Rutkowski i inni p. Polsce*, w ciągu ostatnich 3 miesięcy Polska wypłaciła skarżącym łącznie 7 173 771,40 zł tytułem zadośćuczynienia za przewlekłe prowadzenie postępowań (por. informacja o wykonaniu decyzji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, dalej jako: „ETPC”, z dnia 20 czerwca 2017 r. w sprawie *Zaluska i Rogalska oraz 398 innych skarg p. Polsce*, informacja dostępna pod adresem: http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/europejski_trybunal_praw_czlowieka/aktualnosci/decyzja_europejskiego_trybunalu_praw_czlowieka_w_sprawie_jan_zaluska_p_polsce_i_marianna_rogalska_p_polsce).

Projektowana ustawa nie proponuje żadnych środków, które zwalczalyby to zjawisko. Wręcz przeciwnie, wprowadzając nowy nadzwyczajny środek zaskarżenia może spowodować istotne zwiększenie liczby spraw, które sądy będą musiały rozpoznać.

Niezależnie od powyższego umieszczanie rozwiązań *stricte* procesowych w ustawie o charakterze ustrojowym nie odpowiada zasadom poprawnej legislacji.

2.2. Uprawnienia w zakresie wyznaczania sędziego do rozpoznawania sprawy

Zastrzeżenia należy zgłosić co do zasad przydziału spraw i wyznaczania składu orzekającego, zarówno przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, jak i Prezesów Sądu Najwyższego kierujących pracą właściwej izby. Zaproponowane rozwiązanie będzie mogło prowadzić do manipulowania w rozstrzyganiu spraw przez wyznaczanie składów, Zgodnie z art. 34 § 3 projektu sędzia może być wyznaczony przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do udziału w rozpoznaniu określonej sprawy w innej izbie oraz, za zgodą sędziego, do orzekania na czas określony w innej izbie. Wyznaczanie przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego sędziego do rozpoznawania określonej sprawy w innej Izbie jest sprzeczne z ideą losowania i ogólnymi zasadami wyznaczania składu, która to idea przyświecała lipcowej nowelizacji ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2062, z późn. zm., dalej jako „p.u.s.p.”). Na poziomie normatywnym narusza również art. 45 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz. U. z 1993 r., Nr 61, poz. 284, ze zm.; dalej: „EKPC”), gdyż prawidłowo wyznaczony skład jest elementem konstytucyjnej gwarancji prawa do sądu „właściwego” i „niezawisłego”. Analogiczne zastrzeżenia należy zgłosić do wyznaczania ławników przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego do orzekania w konkretnej sprawie dyscyplinarnej (art. 72 § 1 projektu) oraz co do generalnej zasady

wyrażonej w art. 77 § 1 projektu, że przydziału spraw i wyznaczenia składu orzekającego dokonuje Prezes Sądu Najwyższego kierującego pracą właściwej Izby.

Uzupełniając powyższe uwagi, należy szczególnie podkreślić głęboką sprzeczność projektu z międzynarodowym standardem prawa do sądu, szczególnie wyrażonym w art. 6 ust. 1 EKPC, co w przypadku uchwalenia ustawy będzie miało wyjątkowo negatywne konsekwencje dla Polski i jej obywateli zarówno na płaszczyźnie polityczno-prawnej, jak i bezpośrednio w obrocie prawnym z zagranicą. Konwencyjny zwrot: „każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej” był przedmiotem licznych wypowiedzi w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (dalej: „ETPC”), z których wynika, że wymóg dostępu do „sądu ustanowionego ustawą” odnosi się nie tylko do sądu jako do instytucji, ale także składu orzekającego w konkretnej sprawie (por. m.in.: decyzja ETPC z 17 listopada 2009 r., skarga nr 39279/05, *Krzysztof Iwańczuk przeciwko Polsce*, część C uzasadnienia; wyrok ETPC z 25 października 2011 r., 54809/07, *Richert przeciwko Polsce*, § 43). ETPC podkreśla, że prawo do sądu ustanowionego ustawą oznacza, iż organizacja sądownictwa, w tym skład konkretnego panelu orzekającego, musi wynikać z ustawy i nie może być uzależniony od władzy wykonawczej (ang.: „According to the Court’s case-law, the object of the term “established by law” in Article 6 of the Convention is to ensure that the judicial organisation in a democratic society does not depend on the discretion of the executive, but that it is regulated by law emanating from Parliament [...]The phrase “established by law” covers not only the legal basis for the very existence of a “tribunal” but also the composition of the bench in each case (por. część C uzasadnienia decyzji ETPC w sprawie *Krzysztof Iwańczuk przeciwko Polsce*; podobnie: §§ 42-43 wyroku ETPC w sprawie *Richert p. Polsce*).

Jak podkreśla ETPC, pozostawienie prezesowi sądu niekontrolowanej swobody doboru sędziów do składu orzekającego jest sprzeczne z prawem do niezależnego i niezawisłego sądu na gruncie art. 6 ust. 1 Konwencji. Jeżeli prawo krajowe nie przewiduje precyzyjnych kryteriów przydzielania spraw sędziom przez prezesa sądu, to skutkuje to niemożnością przewidzenia, jaki skład orzekający będzie sądził daną sprawę, co z kolei oznacza pozostawienie prezesowi arbitralnej władzy w tym zakresie. To naraża członków składu orzekającego na presję zewnętrzną i stanowi naruszenie prawa podsądnego do sądu niezależnego i niezawisłego (por. §§ 182-185 wyroku ETPC z dnia 9 października 2008 r. w sprawie *Moiseyev przeciwko Rosji*, skarga nr 62936/00). Jak wynika z innych orzeczeń, wyposażenie prezesa sądu w kompetencję do przydzielania spraw składom orzekającym jest dopuszczalne w świetle art. 6 ust. 1 EKPC tylko pod warunkiem, że istnieją ustawowe i obiektywne kryteria przydzielania tych spraw, które wykluczają możliwość wywierania presji wewnątrz struktury sądy, właśnie ze strony prezesa sądu czy innej osoby sprawującej funkcje administracyjne (por. §§ 86-89 wyroku ETPCz z dnia 22 grudnia 2009 r. w sprawie *Parlov-*

Tkalčić przeciwko Chorwacji, skarga nr 24810/06; por. także *mutatis mutandis* §§ 33-38 wyroku ETPC z dnia 10 października 2000 r. w sprawie *Daktaras przeciwko Litwie*, skarga 42095/98).

2.3. Brak przepisów przejściowych dotyczących kontynuowania rozpoznawania spraw publicznych oraz spraw dyscyplinarnych innych niż dotyczące prawniczych zawodów zaufania publicznego

Za istotny mankament projektowanej ustawy należy uznać brak przepisów przejściowych dotyczących kontynuowania spraw publicznych po wejściu w życie projektowanej ustawy. Kwestię tę uregulowano natomiast w odniesieniu do spraw wojskowych, które rozpoznaje Izba Kar (art. 112 § 3 projektu). To samo dotyczy braku uregulowań intertemporalnych dotyczących postępowań dyscyplinarnych prowadzonych w odniesieniu do przedstawicieli zawodów niewymienionych w art. 122 projektu. Zgodnie z tym przepisem w przypadku postępowań dyscyplinarnych przedstawicieli wymienionych tam zawodów prawniczych stosuje się przepisy dotychczasowe do zakończenia postępowania wyjaśniającego lub postępowania w instancji, w której się toczy. Podkreślenia wymaga jednak, że Sąd Najwyższy orzeka także w postępowaniach dyscyplinarnych prowadzonych na podstawie przepisów: ustawy dnia 21 grudnia 1990 r. o zawodzie lekarza weterynarii i izbach lekarsko-weterynaryjnych (tj.: Dz. U. z 2014 r. poz. 1509 z późn. zm.), ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich (tj.: Dz.U. z 2016 r., poz. 1496), ustawy z dnia 11 kwietnia 2001 r. o rzecznikach patentowych (tj.: Dz.U. z 2017 r., poz. 1314), ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. o diagnostyce laboratoryjnej (tj.: Dz.U. z 2016 r., poz. 2245), ustawy z dnia 2 grudnia 2009 r. o izbach lekarskich (tj.: Dz.U. z 2016 r., poz. 522 z późn. zm.), ustawy z dnia 1 lipca 2011 r. o samorządzie pielęgniarów i położnych (Dz.U. z 2011 r., nr 174, poz. 1038 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 25 września 2015 r. o zawodzie fizjoterapeuty (Dz.U. z 2015 r., poz. 1994 z późn. zm.). Konieczne jest zatem uregulowanie kwestii międzyczasowych także w odniesieniu do tych postępowań.

3. Rzekome zwiększenie efektywności postępowań dyscyplinarnych

Projektowana ustawa wprowadza szereg nowych rozwiązań dotyczących postępowań dyscyplinarnych wobec sędziów sądów powszechnych, wojskowych, a w związku z zawartym w art. 9 § 1 projektu odesłaniem do odpowiedniego stosowania p.u.s.p.- także sędziów Sądu Najwyższego. Ich analiza, zwłaszcza całościowa, wskazuje na zwiększenie nie tyle efektywności postępowań dyscyplinarnych, co ich represyjności, a w konsekwencji do postawienia obwinionego sędziego w mniej korzystnej sytuacji procesowej, niż sytuacja oskarżonego o przestępstwo w postępowaniu karnym.

Wątpliwości wywołuje w pierwszej kolejności celowość i zgodność z Konstytucją RP powołania instytucji Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości (zob. projektowane art. 112c p.u.s.p. oraz art. 40b ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2016 r. poz. 358 z późn. zm., dalej jako „p.u.s.w.”). W uzasadnieniu projektowanej ustawy wspomina się jedynie w nadaniu Ministrowi Sprawiedliwości

uprawnień „analogicznych do uprawnienia przysługującego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej na gruncie projektowanej ustawy o Sądzie Najwyższym” (s. 13 uzasadnienia).

Analiza rozwiązań zaproponowanych w omawianym zakresie wskazuje, że kompetencje, jakie Projektodawca zamierza przyznać Ministrowi Sprawiedliwości w żaden sposób nie są analogiczne do tych przypisywanych Prezydentowi RP. Nie można bowiem tracić z pola widzenia faktu, że Minister Sprawiedliwości ma dodatkowo wybierać sędziów do orzekania w sądach dyscyplinarnych w pierwszej instancji (zob. projektowane: art. 110a § p.u.s.p.; art. 39b § 1 p.u.s.w.). Projektowana ustawa zakłada nadto, że Minister Sprawiedliwości będzie powoływać Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych oraz dwóch Zastępców Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych (projektowany art. 112 § 3 p.u.s.p.), a także Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych oraz jego zastępcę (projektowany art. 40 § 2 p.u.s.w.).

Powyższe oznacza, że zarówno oskarżyciel w postępowaniu dyscyplinarnym, jak i członkowie sądów dyscyplinarnych mogą być uzależnieni od przedstawiciela władzy wykonawczej, co narusza nie tylko konstytucyjną zasadę demokratycznego państwa prawnego, zasadę trójpodziału władzy, lecz także prawo do sądu, zgodnie z którym każdy ma prawo do rozpoznania jego sprawy przez niezawisły, niezależny i bezstronny sąd. Naruszenie tych zasad konstytucyjnych wydaje się tym bardziej jednoznaczne, że Minister Sprawiedliwości będzie decydował o liczbie sędziów wchodzących w skład poszczególnych sądów dyscyplinarnych (projektowany art. 110c p.u.s.p. i art. 39d p.u.s.w.). W tym kontekście, jedynie na marginesie, należy zaznaczyć, że projektowane art. 110a – 110c p.u.s.p. pozostają w sprzeczności z art. 111 p.u.s.p., którego Projektodawca nie zamierza uchylić. Zgodnie bowiem z tym ostatnim „skład sądu dyscyplinarnego wyznacza się w drodze losowania, z listy wszystkich sędziów danego sądu, z tym że w składzie sądu zasiada przynajmniej jeden sędzia stale orzekający w sprawach karnych.” Przepis ten *de lege lata* odnosi się wyłącznie do sędziów sądów apelacyjnych. Tymczasem nie można wykluczyć, że sędziami wyznaczonymi przez Ministra Sprawiedliwości będą również sędziowie innych sądów powszechnych.

Niezależnie od powyższego trzeba również zauważyć, że do sądu dyscyplinarnego będzie mógł zostać powołany „sędzia sądu powszechnego”, a więc sędzia każdego szczebla, także orzekający w sądzie, którego siedziba jest oddalona od sądu apelacyjnego – sądu dyscyplinarnego (projektowane art. 110 § 1 p.u.s.p. i art. 39a § 1 p.u.s.w.). Jeżeli zestawić to z faktem, że orzekanie w sądzie dyscyplinarnym będzie obligatoryjne dla sędziego i niezależne od wykonywania pozostałych obowiązków służbowych (projektowane art. 110 § 2 p.u.s.p. i art. 39a § 2 p.u.s.w.), a jego kadencja w sądzie dyscyplinarnym będzie trwała 6 lat (projektowane art. 110a § 3 p.u.s.p. i art. 39b § 3 p.u.s.w.), to istnieje potencjalne ryzyko, że powierzenie obowiązków w sądach dyscyplinarnych może być traktowane jako środek represji wobec określonych sędziów. Ryzyko to wydaje się tym bardziej realne, że orzeczenia sądów dyscyplinarnych pierwszej instancji będą mogły być dowolnie zmieniane przez Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, co istotnie deprecjonuje ich rolę. Co więcej, Projektodawca nie proponuje żadnych rozwiązań, które ułatwiłyby sędziom łączyć obowiązki orzecznicze w z obowiązkami sędziego sądu dyscyplinarnego, które mogą być od siebie znacznie oddalone.

Może to także doprowadzić do nadmiernego obciążenia pracą sędziów i w konsekwencji negatywnie wpływać na poziom ich orzecznictwa. Projektowane rozwiązanie może ponadto prowadzić do przewlekłości postępowań prowadzonych przez sędziego, który został powołany do sądu dyscyplinarnego, w jego „macierzystym sądzie”.

Projektowana ustawa zakłada, że ustanowienie Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości ma być równoznaczne z żądaniem podjęcia postępowania wyjaśniającego albo postępowania dyscyplinarnego i wyłączać będzie od podejmowania w sprawie czynności odpowiednio Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Powszechnych i jego zastępców oraz Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądów Wojskowych i jego zastępców (projektowany art. 112c § 1 p.u.s.p. oraz art. 40b § 2 p.u.s.w.). Stwarza to ryzyko celowego wpływania na konkretne postępowania dyscyplinarne i wywierania w ten sposób presji na konkretnych sędziów. Nie sposób bowiem nie zauważyć, że Rzecznik Dyscyplinarny Ministra Sprawiedliwości będzie mógł stawiać zarzuty sędziom sądów powszechnych i wojskowych, co w niektórych sytuacjach – także w razie późniejszego uniewinnienia przez sąd dyscyplinarny bądź ostatecznego umorzenia dochodzenia dyscyplinarnego – może mieć negatywny wpływ na dalszy przebieg kariery zawodowej sędziego, a pośrednio także na sposób orzekania w prowadzonych przez niego sprawach

Szczególnie krytycznie należy ocenić propozycję, aby Minister Sprawiedliwości, poza uprawnieniem do powoływania Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości, uzyskał uprawnienie do wniesienia sprzeciwu od postanowienia rzecznika dyscyplinarnego o odmowie wszczęcia postępowania dyscyplinarnego lub postanowienia o umorzeniu postępowania dyscyplinarnego. Jednocześnie z mocy projektowanego art. 114 § 11 p.u.s.p. Minister Sprawiedliwości uprawniony będzie do zaskarżenia do sądu dyscyplinarnego postanowienia o umorzeniu postępowania w sprawach, w których złożył wniosek o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego.

Przyznanie Ministrowi Sprawiedliwości uprawnienia do wniesienia sprzeciwu sprawi, że jego pozycja będzie istotnie uprzywilejowana w stosunku do pozostałych podmiotów uprawnionych do wystąpienia z żądaniem przeprowadzenia przez rzecznika dyscyplinarnego postępowania wyjaśniającego. Zgodnie bowiem z projektowanym art. 114 § 9 p.u.s.p. omawiany sprzeciw będzie wiążący dla rzecznika dyscyplinarnego, podobnie jak wskazania co do dalszego postępowania. Oznacza to, że rzecznik dyscyplinarny może zostać zobowiązany do wszczęcia lub prowadzenia w dalszym ciągu postępowania dyscyplinarnego, mimo że w jego ocenie brak jest ku temu podstaw. W takim ujęciu Minister Sprawiedliwości będzie mógł *de facto* stać się organem prowadzącym postępowanie dyscyplinarne. Co więcej, omawiane uprawnienie będzie miało charakter całkowicie arbitralny, a możliwość wielokrotnego wnoszenia sprzeciwu w tej samej sprawie, może – w skrajnych wypadkach – skutkować ciągłym przedłużaniem stanu, w którym na konkretnym sędzim ciążyć będą zarzuty dyscyplinarne. Rozwiązanie to oceniać należy także w kontekście projektowanego art. 108 § 5 p.u.s.p., zgodnie z którym „przedawnienie dyscyplinarne nie biegnie w czasie postępowania dyscyplinarnego, począwszy od dnia złożenia wniosku do sądu dyscyplinarnego do dnia prawomocnego zakończenia postępowania dyscyplinarnego.”

Oznacza to bowiem, że Minister Sprawiedliwości zyska możliwość niczym nieskrępowanego wpływania na tok postępowania dyscyplinarnego, utrzymując określonych sędziów w permanentnym stanie obwinienia. Takie rozwiązanie nie tylko godzi w niezawisłość sędziowską, ale także pozostaje w oczywistej sprzeczności z istotą przedawnienia. Jedyne na marginesie należy zwrócić uwagę, że rozwiązanie zawarte w projektowanym art. 108 § 5 p.u.s.p jest mniej korzystne niż instytucja przedłużania terminu przedawnienia na gruncie prawa karnego. Zgodnie z art. 102 k.k. wszczęcie postępowania karnego nie tyle zawiesza bieg terminu przedawnienia, co jedynie go wydłuża. W tym kontekście nie bez znaczenia jest również to, że zgodnie z art. 129 u.s.p. sędziego, wobec którego wszczęto postępowanie dyscyplinarne, można zawiesić w czynnościach służbowych, co wiąże się z obniżeniem jego wynagrodzenia od 25% do 50 % na czas trwania zawieszenia. Mając bezpośredni wpływ na wszczęcie postępowania dyscyplinarnego, Minister Sprawiedliwości może także pośrednio spowodować odsunięcie sędziego od orzekania na czas tego postępowania. Trzeba bowiem pamiętać, że projekt daje Ministrowi bezpośredni wpływ na skład osobowy sądu dyscyplinarnego, który będzie decydował o zawieszeniu sędziego w czynnościach służbowych.

Krytycznie należy ocenić propozycję przyznania Ministrowi Sprawiedliwości prawa wglądu w czynności wojskowego sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji (art. 41d p.u.s.w.). Jak bowiem orzekł Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 15 października 2015 r., sygn. akt Kp 1/15 „przyznanie Ministrowi Sprawiedliwości kompetencji do żądania akt spraw sądowych zakończonych prawomocnym orzeczeniem sądowym, jak akt spraw sądowych będących w toku ingeruje w istotę władzy sądowniczej oraz narusza zasadę niezawisłości sędziowskiej”. Wydaje się to tym bardziej jaskrawe w kontekście możliwości powoływania Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości. Nie można bowiem wykluczyć sytuacji, w której Minister Sprawiedliwości skorzysta z przyznawanych mu uprawnień i powoła Rzecznika Dyscyplinarnego Ministra Sprawiedliwości celem wszczęcia postępowania dyscyplinarnego wobec sędziego sądu dyscyplinarnego prowadzącego konkretną sprawę.

Projektodawca wprowadza również regulacje, które w istotny sposób ograniczają prawa procesowe obwinionego w toku postępowania dyscyplinarnego, czyniąc jego pozycję istotnie gorszą w stosunku do pozycji oskarżonego o przestępstwo w postępowaniu karnym.

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że zgodnie z projektowanym art. 113 § 2 p.u.s.p., na uzasadniony wniosek obwinionego sędziego, który nie może brać udziału w postępowaniu dyscyplinarnym z powodu choroby, prezes sądu dyscyplinarnego albo sąd dyscyplinarny wyznacza dla niego obrońcę z urzędu spośród adwokatów lub radców prawnych. Jednakże stosownie do treści projektowanego art. 113a p.u.s.p. czynności związane z wyznaczeniem obrońcy z urzędu oraz podjęciem przez niego obrony nie tamują biegu postępowania. Oznacza to, że prawo do obrony jest w istocie iluzoryczne. Nie można bowiem wykluczyć sytuacji, że do czasu wyznaczenia obrońcy z urzędu lub podjęcia przez niego obrony, co wiąże się między innymi z koniecznością zapoznania się z aktami sprawy oraz ustaleniem linii obrony z obwinionym sędzią, sprawa zostanie zakończona lub przeprowadzone zostaną istotne dla wyniku sprawy czynności procesowe. Ustawodawca nie powinien jedynie pozorować prawa do obrony, ale zobowiązany jest stworzyć takie gwarancje

procesowe aby obrona miała realny charakter i gwarantowała obwinionemu minimum standardów procesowych obowiązujących w państwach demokratycznych.

Istotne zastrzeżenia wywołuje także projektowany art. 114 § 4 p.u.s.p. Przepis ten zakłada, że niezwłocznie po sporządzeniu zarzutów dyscyplinarnych rzecznik dyscyplinarny doręcza je obwinionemu, wzywając obwinionego do przedstawienia na piśmie wyjaśnień i wszystkich wniosków dowodowych, w terminie czternastu dni od dnia doręczenia zarzutów dyscyplinarnych. W razie uchybienia temu obowiązkowi rzecznik dyscyplinarny może pozostawić bez rozpoznania wnioski dowodowe zgłoszone przez obwinionego po upływie tego terminu, chyba że obwiniony wykaże, iż dowód nie był mu wcześniej znany. Redakcja tego przepisu wskazuje, że możliwość pominięcia dowodu istnieje zarówno w przypadku uchybienia obowiązkowi przedstawienia wyjaśnień, jak i powołania wszystkich wniosków dowodowych. Rozwiązanie takie byłoby oczywiście wadliwe z punktu widzenia prawa do obrony. Nie można bowiem wyciągać negatywnych konsekwencji z faktu, że obwiniony sędzia nie składa wyjaśnień. Nawet gdyby jednak przyjąć zapatrywanie, zgodnie z którym rygor pominięcia dowodu związany jest tylko z nieprzedstawieniem wniosków dowodowych w wyznaczonym terminie, to podkreślenia wymaga, że Projektodawca w istocie proponuje odejście od zasady prawdy materialnej w postępowaniu dyscyplinarnym. Powrót do tej zasady był zaś jednym z głównych argumentów na rzecz odejścia od kontradiktoryjnego procesu karnego.

Z tego samego powodu istotne wątpliwości wywołuje fakt, że projektowana ustawa stwarza dla sędziów obwinionych w postępowaniu dyscyplinarnym mniej korzystne niż wynikające z przepisów Kodeksu postępowania karnego zasady postępowania z wnioskami dowodowymi. Zgodnie bowiem z projektowanymi art. 114 § 4 p.u.s.p. i art. 115 § 3 p.u.s.p. organy prowadzące postępowanie dyscyplinarne mogą pozostawić bez rozpoznania wnioski dowodowe zgłoszone po upływie wyznaczonego terminu, chyba że strona wykaże, że dowód nie był mu wcześniej znany (w postępowaniu przed rzecznikiem dyscyplinarnym) albo że wniosek nie mógł zostać złożony w terminie z przyczyn od niej niezależnych (w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym). Kodeks postępowania karnego takich ograniczeń nie przewiduje (zob. art. 167 i 170 § 1 k.p.k.).

Krytycznie należy ocenić także rozwiązania, które zmierzają do umożliwienia wykorzystywania przeciwko obwinionemu sędziemu dowodów zdobytych z naruszeniem przepisów prawa oraz w wyniku stosowania kontroli operacyjnej (projektowany art. 115c p.u.s.p.). Należy bowiem podkreślić, że postępowanie dyscyplinarne w ogromnej większości dotyczy czynów, które nie wyczerpują znamion przestępstw. Uwzględniając ten fakt oraz niezależność odpowiedzialności karnej od odpowiedzialności dyscyplinarnej, należy uznać, że przenoszenie instytucji procedury karnej odnoszących się do wykrywania, ścigania i karania sprawców najcięższych przestępstw do postępowania dyscyplinarnego nie znajduje żadnego uzasadnienia, a nadto wprowadza nierówność stron postępowania dyscyplinarnego, ogranicza nadmiernie prawa procesowe i obywatelskie sędziów i jednocześnie jest nieproporcjonalne do wagi deliktów dyscyplinarnych. Poza tym wprowadzenie możliwości

stosowania wobec sędziów kontroli operacyjnej stanowi zagrożenie dla tajemnicy narady sędziowskiej przewidzianej w przepisach procedury cywilnej i karnej oraz praw jednostki, ponieważ dostęp do informacji znajdujących się w aktach sprawy lub z nią związanych mają ściśle określone osoby.

Poza tym redakcja projektowanego art. 115c jest niezrozumiała. Dopuszcza on wykorzystanie w postępowaniu dyscyplinarnym dowodów uzyskanych dla celów postępowania karnego w trybie określonym w art. 168b (czyli poza granicami podmiotowymi i przedmiotowymi dopuszczalnej pierwotnie kontroli operacyjnej prowadzonej w ramach czynności operacyjno-rozpoznawczych). Natomiast w dalszej części tego przepisu ponownie stwierdza się, że dopuszczalne jest wykorzystanie dowodów uzyskanych „w wyniku stosowania kontroli operacyjnej”. Niejasne jest o jaką inną kontrolę operacyjną chodzi niż ta, do której odnosi się art. 168b k.p.k.

Za sprzeczny z podstawowymi zasadami rzetelnego procesu, w tym z prawem do obrony i zasadą równości stron procesowych trzeba uznać projektowany art. 115a § 3 p.u.s.p., zgodnie z którym „Sąd dyscyplinarny prowadzi postępowanie pomimo usprawiedliwionej nieobecności zawiadomionego obwinionego lub jego obrońcy, chyba że sprzeciwia się temu dobro prowadzonego postępowania dyscyplinarnego.” Zacytowany przepis oznacza całkowitą inkwizycyjność postępowania dyscyplinarnego. Pozbawia bowiem możliwości przedstawienia argumentów na swoją obronę osobie, która nie stawiła się przed sądem dyscyplinarnym z przyczyn od niej niezależnych i należycie usprawiedliwiła swe niestawiennictwo i której obrońca również nie stawił się przed sądem z usprawiedliwionych przyczyn. Proponowane uregulowanie jest rażąco sprzeczne nie tylko z konstytucyjną zasadą prawa do obrony, ale również z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Należy przypomnieć, że art. 6 ust. 1 Konwencji ma zastosowanie do postępowań dyscyplinarnych prowadzonych wobec sędziów. W wyroku Wielkiej Izby z dnia 19 kwietnia 2007 r. *Vilho Eskelinen i inni przeciwko Finlandii* (skarga nr 63235/00) ETPC stwierdził, że „państwo może powoływać się na szczególny status skarżących jako funkcjonariuszy służby cywilnej w celu wyłączenia ich spraw spod ochrony art. 6 Konwencji, jeżeli spełnione są dwa warunki. Po pierwsze, dostęp do sądu w odniesieniu do sporów dotyczących sprawowania danego urzędu lub określonej grupy funkcjonariuszy musi być wyraźnie wyłączony przez regulacje prawa krajowego a ponadto wyłączenie to musi być usprawiedliwione przez obiektywne okoliczności i w interesie państwa” (tłumaczenie własne, § 62 wyroku). W kolejnych orzeczeniach ETPC potwierdził, że wymogi rzetelnego procesu właściwe dla spraw cywilnych znajdują zastosowanie do postępowań dyscyplinarnych prowadzonych wobec sędziów, oczywiście pod warunkiem, że prawo krajowe nie wyklucza drogi sądowej w tym zakresie (wyrok ETPC z dnia 5 lutego 2009 r. w sprawie *Olujic przeciwko Chorwacji*, skarga nr 22330/05, § 34-43). Nie dotyczy to przy tym tylko tych postępowań dyscyplinarnych, które mogą skutkować złożeniem sędziego z urzędu. Art. 6 EKPC znajduje też zastosowanie w przypadku możliwości wymierzenia mniej dolegliwych sankcji dyscyplinarnych (por. wyrok z dnia 20 listopada 2012 r. w sprawie *Harabin przeciwko Słowacji*, skarga nr 58688/11, §§ 118-124); wyrok Wielkiej Izby ETPC z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie *Baka przeciwko Węgrom*, skarga nr 20261/12, §§

100-119). Podsumowując, prawo do rzetelnego procesu, sądowego wysłuchania i respektowania zasady równości broni wyrażone w art. 6 ust. 1 EKPC przysługuje również sędziemu lub innym osobom piastującym podobne funkcje związane z wykonywaniem władzy publicznej, jeżeli zostało przeciwko nim skierowane postępowanie dyscyplinarne.

Należy także zwrócić uwagę na projektowany art. 121 § 3 p.u.s.p., zgodnie z którym „w postępowaniu odwoławczym nie stosuje się art. 454 Kodeksu postępowania karnego”. Ten ostatni stanowi zaś, że „sąd odwoławczy nie może skazać oskarżonego, który został uniewinniony w pierwszej instancji lub co do którego w pierwszej instancji umorzono lub warunkowo umorzono postępowanie”. Wprawdzie, zgodnie z projektowanym art. 122 § 2 p.u.s.p. od wyroku sądu dyscyplinarnego drugiej instancji przysługiwać ma odwołanie do innego składu tego sądu, jeżeli wyrokiem tym obwinionemu wymierzono karę dyscyplinarną, pomimo wydanego wcześniej przez sąd pierwszej instancji wyroku uniewinniającego lub umarzającego postępowanie. Niemniej jednak pojawia się pytanie, czy taka forma odwołania w sprawie, która dotyka konstytucyjnych praw i wolności jednostki, jest wystarczająca z punktu widzenia standardu ochrony praw człowieka.

Na aprobatę nie zasługuje także projektowany art. 124 § 1 ustawy, który przyznaje Ministrowi Sprawiedliwości prawo żądania wznowienia każdego postępowania dyscyplinarnego zakończonego prawomocnym orzeczeniem wydanym przez rzecznika dyscyplinarnego przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy. Podkreślenia wymaga, że rzecznicy dyscyplinarni w świetle obecnie obowiązujących przepisów prawa są organami niezależnymi, działają na podstawie i w granicach prawa. Możliwość w zasadzie nieograniczonego wznowiania postępowań prawomocnie zakończonych i to zarówno na korzyść, jak i na niekorzyść obwinionego podważa podstawowe zasady porządku prawnego, w szczególności pewność prawa i obrotu prawnego. Jest to tym bardziej widoczne, że w obecnie obowiązującym stanie prawnym Minister Sprawiedliwości posiada prawo do wystąpienia z wnioskiem o wznowienie postępowania dyscyplinarnego (art. 125 p.u.s.p.), jednakże wznowienie postępowania na niekorzyść obwinionego może nastąpić, jeżeli umorzenie postępowania lub wydanie wyroku nastąpiło wskutek przestępstwa albo jeżeli w ciągu pięciu lat od umorzenia lub od wydania wyroku wyjdą na jaw nowe okoliczności lub dowody, które mogły uzasadniać skazanie lub wymierzenie kary surowszej (art. 126 § 1 p.u.s.p.).

Jedynie na marginesie powyższych uwag należy zwrócić uwagę na niespójność systemową w zakresie odnoszącym się do określenia podmiotów uprawnionych do żądania podjęcia czynności wyjaśniających przez rzeczników dyscyplinarnych różnych rodzajów. W odniesieniu do sędziów Sądu Najwyższego Projektodawca proponuje, aby Rzecznik Dyscyplinarny Sądu Najwyższego podejmował wspomniane czynności na żądanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, Kolegium Sądu Najwyższego, Prokuratora Generalnego, Prokuratora Krajowego, lub z własnej inicjatywy (art. 75 § 1 projektu). W odniesieniu do sędziów sądów powszechnych podmiotami uprawnionymi do zgłoszenia takiego żądania mają być Minister Sprawiedliwości, prezes sądu apelacyjnego lub prezes sądu okręgowego, kolegium sądu apelacyjnego lub kolegium sądu

okręgowego oraz Krajowa Rada Sądownictwa (projektowany art. 114 § 1 u.s.p.), zaś w przypadku sędziów sądów wojskowych - Minister Sprawiedliwości, Minister Obrony Narodowej, prezes właściwego sądu wojskowego (w projekcie używa się w tym kontekście liczby mnogiej, co jest o tyle nieprawidłowe, iż może prowadzić do wykładni, że uprawnienie do zgłoszenia ww. żądania przysługuje wszystkim prezesom łącznie) oraz kolegium (projektowany art. 41 § 1 p.u.s.w.). Niezrozumiałe w tym kontekście jest wyposażenie w omawiane uprawnienie organów ścigania jakimi są Prokurator Generalny i Prokurator Krajowy.

4. Przebudowa struktury Sądu Najwyższego

W zakresie dotyczącym struktury Sądu Najwyższego w projektowanej ustawie proponuje się utworzenie dwóch nowych izb Sądu Najwyższego, to jest Izby Dyscyplinarnej oraz Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych. Jednocześnie likwiduje się Izbę Wojskową Sądu Najwyższego.

Zgodnie z art. 25 projektu, do właściwości Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (dalej jako „IKNiSP”) należeć ma rozpatrywanie skarg nadzwyczajnych, stwierdzenie ważności wyborów i referendum oraz inne sprawy z zakresu prawa publicznego, w tym sprawy z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego oraz sprawy, w których złożono odwołanie od decyzji Przewodniczącego KRRiT, rozpoznawanie protestów wyborczych, odwołania od uchwał Krajowej Rady Sądownictwa, a także skargi dotyczące przewlekłości postępowania przed sądami powszechnymi i wojskowymi.

Jednoznacznie krytycznie należy odnieść się do idei połączenia w ramach jednej izby Sądu Najwyższego szeroko rozumianych spraw publicznych, w tym również tych, które były dotychczas rozpatrywane przez Izbę Cywilną Sądu Najwyższego (skargi dotyczące przewlekłości postępowania w sprawach rozpoznawanych przez Izbę Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych) oraz Izbę Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych Sądu Najwyższego (sprawy z zakresu ochrony konkurencji, regulacji energetyki, telekomunikacji i transportu kolejowego oraz sprawy, w których złożono odwołanie od decyzji Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji, a także sprawy o roszczenia twórców wynalazków, wzorów użytkowych i przemysłowych oraz topografii układów scalonych o wynagrodzenie, jak również sprawy rejestrowe). Problem sprowadza się również do tego, że przekazanie tej Izbie wskazanej kategorii spraw (w tym zwłaszcza skargi nadzwyczajnej oraz spraw wyborczych), przy jednoczesnym odrębnym strukturalnym i personalnym jej ukształtowaniu, powoduje, że nie mamy do czynienia z izbą równorzędną do pozostałych izb w Sądzie Najwyższy, ale z „nadizbą”, a właściwie odrębnym i samodzielnym sądem, który został tylko pozornie usadowiony w strukturze Sądu Najwyższego.

Na taki charakter przedmiotowej Izby wskazuje instytucja skargi nadzwyczajnej, która może być wnoszona również w sprawach, które zostały rozpatrzone przez Sąd Najwyższy w wyniku rozpoznawania kasacji lub skargi kasacyjnej, jeśli tylko zarzuty sformułowane

w skardze nadzwyczajnej są inne, aniżeli te, które zostały wskazane w skardze kasacyjnej bądź kasacji (art. 87 § 2 projektu)..

Na samodzielny charakter IKNiSP wskazuje również fakt, że skład tej Izby zostanie ukształtowany na nowo wyłącznie przez sędziów, którzy zostaną wyłonieni w nowym trybie wskazanym w projekcie, co w istocie może spetryfikować skład osobowy tej „nadizby” na następne dziesięciolecia. Fakt ten należy analizować przez pryzmat zgłoszonej przez Prezydenta RP nowelizacji ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa. W efekcie jej ewentualnego uchwalenia, w organie występującym do Prezydenta RP z wnioskami o powołanie sędziów omawianej Izby większość miejsc obsadzona zostanie przez aktualną większość rządzącą, która uzyska w ten sposób wpływ na ukształtowanie składu najistotniejszej, z punktu widzenia ustroju Państwa, izby Sadu Najwyższego.

Jeszcze większą samodzielność i odrębność Projektodawca zamierza jednak przyznać Izbie Dyscyplinarnej. Jakkolwiek sama propozycja jej powołania nie wydaje się wywoływać większych kontrowersji, bowiem inne od obecnego zorganizowanie orzecznictwa dyscyplinarnego w Sądzie Najwyższym nie jest samo w sobie niekonstytucyjne, to jednak tego samego nie można stwierdzić o regulacjach dotyczących organizacji tej Izby oraz pozycji Prezesa Sądu Najwyższego kierującego jej pracami. W zakresie dotyczącym samodzielności ustrojowej Izby Dyscyplinarnej proponuje się bowiem, że:

- 1) projekt dochodów i wydatków związanym z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej, który uchwała Zgromadzenie Ogólne Sędziów Izby Dyscyplinarnej, włącza się do projektu wydatków i dochodów Sądu Najwyższego – art. 7 § 2, art. 17 projektu;
- 2) informację Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami Izby Dyscyplinarnej o działalności tej Izby dołącza się do informacji o działalności Sądu Najwyższego – art. 5 § 1 projektu;
- 3) kwota wydatków związanych z funkcjonowaniem Izby Dyscyplinarnej nie może przekraczać 15% średniej kwoty wydatków Sądu Najwyższego określonej w ustawach budżetowych obowiązujących w trzech latach poprzedzających rok budżetowy – art. 7 § 3 projektu;
- 4) uprawnienia ministra właściwego do spraw finansów publicznych przysługują Prezesowi Sądu Najwyższego kierującemu Izbą Dyscyplinarną Sądu Najwyższego – art. 7 § 5 projektu; jest to w istocie pozycja równorzędna wobec pozycji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego;
- 5) uprawnienia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego określone w art. 13 § 1 pkt 1 (powoływanie przewodniczących wydziałów Izby Dyscyplinarnej), art. 30 § 1 (zamieszczanie obwieszczenia o wolnej liczbie stanowisk do objęcia w Izbie Dyscyplinarnej), art. 39 § 1 i 3 (wnioskowanie o delegowanie sędziego sądu powszechnego do Izby Dyscyplinarnej oraz do pełnienia obowiązków asystenta w Izbie Dyscyplinarnej), art. 43 § 4 i 5 (wyrażanie zgody na dodatkowe zatrudnienie dla sędziego Izby Dyscyplinarnej), art. 50 § 6 (kierowanie na badania lekarskie sędziego Izby Dyscyplinarnej) przysługują Prezesowi kierującemu pracami Izby Dyscyplinarnej – art. 19 projektu;

- 6) Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego zobowiązany jest do wykonywania uprawnień wskazanych w art. 13 § 1 pkt 2, 4 i 7 (reprezentowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym, opiniowanie wniosków o dalsze pełnienie urzędu na stanowisku sędziego, wykonywanie czynności związanych z wyborem ławników) w porozumieniu z Prezesem Sądu Najwyższego kierującym pracami Izby Dyscyplinarnej (art. 19 § 2 projektu);
- 7) powołanie Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracami Izby Dyscyplinarnej nie wymaga zasięgnięcia opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (art. 14 § 3 projektu);
- 8) wyznaczenie przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego sędziego Sądu Najwyższego zajmującego stanowisko w Izbie Dyscyplinarnej do udziału w rozpoznaniu sprawy w innej izbie lub do orzekania na czas określony w innej izbie wymaga zgody Prezesa kierującego pracami Izby Dyscyplinarnej (art. 34 § 3 projektu);
- 9) Prezes Sądu Najwyższego kierujący pracami Izby Dyscyplinarnej będzie wyposażony w całkowicie niezależną i samodzielną Kancelarię Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej, której regulamin ustala Prezes tej Izby po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego (art. 95 § 3, art. 97 § 2 projektu);
- 10) czynności z zakresu prawa pracy w stosunku do osób wykonujących czynności służbowe wykonujące w Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej wykonuje Prezes tej Izby albo upoważniona przez niego osoba (art. 99 § 2 projektu).

Z powołanych propozycji wynika zatem, że Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego jest w istocie całkowicie odrębnym – od Sądu Najwyższego – Sądem Dyscyplinarnym, z całkowitą samodzielnością i niezależnością organizacyjną oraz finansową, wraz z pozycją Prezesa tej Izby równorzędną do pozycji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Niezależnie od powyższego należy zauważyć, że w 2016 r. do Sądu Najwyższego wpłynęło łącznie 61 spraw dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego i sędziów sądów powszechnych rozpoznawanych w drugiej instancji, 99 spraw dyscyplinarnych innych zawodów i 3 sprawy dyscyplinarne sędziów Sądu Najwyższego wszczęte przez Rzecznika Dyscyplinarnego. Sąd Najwyższy rozpoznał przy tym 33 sprawy dotyczące wyznaczenia właściwego sądu dyscyplinarnego. Łącznie było to zatem 196 spraw. Zakładając, że poziom wpływu tego typu spraw utrzyma się także po wejściu w życie projektowanej ustawy, widoczna będzie znaczna dysproporcja pomiędzy obciążeniem sędziów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej, a sędziami orzekającymi w pozostałych Izbach. Tymczasem w związku z propozycjami dotyczącymi składów orzekających w sprawach dyscyplinarnych konieczne jest, aby sędziów orzekających w Izbie Dyscyplinarnej było co najmniej 9 lub 11. Wynika to z faktu, że w orzekaniu w sądzie dyscyplinarnym drugiej instancji nie mogą brać udziału sędziowie, którzy brali udział w wydawaniu zaskarżonego orzeczenia. Dodatkowo, konieczne jest zapewnienie takiej liczby sędziów, która pozwoli zarówno na rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej sędziego Sądu Najwyższego w pierwszej instancji po ewentualnym uchyleniu

orzeczenia w wyniku odwołania, jak i na rozpoznawanie zagadnień prawnych przedstawionych w trybie art. 79 projektu.

Proponowane ukształtowanie zarówno Izby Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego, które tylko pozornie znajdują się w strukturze organizacyjnej Sądu Najwyższego jest jednoznacznie niezgodne z art. 175 ust. 1 Konstytucji, który stanowi, że wymiar sprawiedliwości w Polsce sprawują Sąd Najwyższy, sądy powszechne, sądy administracyjne oraz sądy wojskowe. Zarówno Izba Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych, jak i Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, z punktu widzenia powierzonych im zadań, kompetencji, ustrojowego ukształtowania oraz relacji wobec pozostałych Izb Sądu Najwyższego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego czy Kolegium Sądu Najwyższego są całkowicie nowymi i odrębnymi sądami, niewymienionymi w Konstytucji RP jako sądami uprawnionymi do sprawowania wymiaru sprawiedliwości.

5. Zmiany w zakresie zasobu kadrowego Sądu Najwyższego

5.1. Wprowadzenie

Wskazywane przez Projektodawcę zmiany w zakresie zasobu kadrowego Sądu Najwyższego dotyczą szeregu różnych zagadnień, w tym dotyczących: 1) ustanowienia wieku 65 lat jako wieku przechodzenia w stan spoczynku, w tym przepisów przejściowych dotyczących wprowadzenia wieku 65 lat dla sędziów SN czynnych zawodowo oraz sędziów SN pełniących funkcje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego w chwili wejścia w życie projektowanej ustawy, 2) wpływu obniżenia wieku przechodzenia w stan spoczynku na sytuację sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, 3) przejścia w stan spoczynku aktualnego Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, 4) rozbieżności w zakresie przesłanek zakończenia pełnienia funkcji przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego, 5) przeniesienie w stan spoczynku sędziów orzekających w Izbie Wojskowej, 6) możliwości delegowania sędziów sądów powszechnych do Sądu Najwyższego, w tym w charakterze asystentów, 7) wymogów stawianych kandydatom na sędziów Sądu Najwyższego, 8) wprowadzenia instytucji ławników Sądzie Najwyższym.

5.2. Ustanowienia wieku 65 lat jako wieku przejścia w stan spoczynku

Zgodnie z art. 36 projektu sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, przed wyrażeniem zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, może zasięgnąć opinii Krajowej Rady Sądownictwa. Oświadczenie i zaświadczenie składa się Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który wraz ze swoją opinią niezwłocznie przedkłada je Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. Pierwszy Prezes

Sądu Najwyższego swoje oświadczenie i zaświadczenie wraz z opinią Kolegium Sądu Najwyższego składa Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. Zgoda jest udzielana przez Prezydenta RP na okres 3 lat, nie więcej niż dwukrotnie. Dla kobiet będących sędziami Sądu Najwyższego przewiduje się uprawnienie do przejścia w stan spoczynku z dniem ukończenia 60 roku życia.

W uzasadnieniu projektowanej ustawy wskazuje się, że powyższe rozwiązania „nawiązują (...) do (...) rozwiązań obowiązujących już w systemie sądownictwa powszechnego”. Należy w związku z tym wyraźnie podkreślić, że stan spoczynku nie może być utożsamiany ze świadczeniami emerytalnymi. Nie mieści się w kategorii ubezpieczeń społecznych *sensu stricto*, lecz należy do zabezpieczeń społecznych w szerokim znaczeniu (wyrok Sądu Najwyższego z 19.11.1999 r., II UKN 199/99, OSNP 2001, Nr 4, poz. 129). Z tego względu odwoływanie się do zasad nabywania emerytury jest nieuzasadnione.

Sam fakt ustanowienia wieku 65 lat jako wieku przejścia w stan spoczynku należy ocenić neutralnie wobec tych sędziów Sądu Najwyższego, którzy zostaną powołani na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego po wejściu w życie projektowanej ustawy. W takim przypadku mamy do czynienia z rozstrzygnięciem intertemporalnym Prawodawcy opierającym się na zasadzie bezpośredniego działania prawa nowego.

Inaczej należy oceniać tego typu rozwiązanie w przypadku sędziów, którzy: 1) w chwili wejścia w życie ustawy ukończyli 65 lat, bądź też 2) został już z nimi nawiązany stosunek służbowy. W odniesieniu do pierwszej grupy osób, odpowiednią regulację zawarto w art. 108 § 1 projektu. Sędziowie Sądu Najwyższego, którzy do dnia wejścia w życie ustawy ukończyli 65 rok życia albo ukończą 65 rok życia w okresie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, z dniem następującym po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy przechodzą w stan spoczynku, chyba że w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy złożą oświadczenie, o którym mowa w art. 36 § 1 projektu, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Jednocześnie w art. 108 § 2 projektu ustanawia się możliwość przejścia w stan spoczynku bez względu na wiek w ciągu sześciu miesięcy od dnia wejścia w życie projektu. Jednocześnie, w ocenie Projektodawcy przedmiotowe rozwiązanie jest zgodne z prawem UE. W tym świetle skonfrontował on proponowane rozwiązania z wyrokiem TSUE z dnia 6 lipca 2012 r. w sprawie C-286/12, w którym Trybunał orzekł, że przyjmując uregulowanie krajowe, na mocy którego stosunki służbowe sędziów, prokuratorów i notariuszy ustają obligatoryjnie z osiągnięciem przez nich wieku 62 lat, co powoduje odmienne traktowanie ze względu na wiek niemające charakteru proporcjonalnego w stosunku do zamierzonych celów, Węgry uchybiły swoim zobowiązaniom wynikającym z art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiającej ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i prac (Dz.U. L 303, s.16).

W uzasadnieniu do projektu stwierdzono (s. 18 i 19 uzasadnienia), że rozwiązanie zawarte w projekcie polskiej ustawy zawiera dwie istotne różnice w porównaniu do ustawy węgierskiej. Po pierwsze, projekt ustawy pozwala na pozostanie na stanowisku przez sędziego po osiągnięciu 65 roku życia, o ile wyrazi na to zgodę Prezydent RP. Po drugie, przejście w

stan spoczynku nie oznacza obowiązku zaprzestania wszelkiej działalności. Sędzia może nadal podejmować się zajęć dających się pogodzić ze stanem spoczynku lub też może zrezygnować ze stanu spoczynku i podjąć inną działalność zawodową. Przejście w stan spoczynku nie będzie również wpływać na dalszą możliwość pracy w charakterze pracownika dydaktycznego, naukowo-dydaktycznego czy dydaktycznego w polskiej szkole wyższej oraz na możliwość prowadzenia zajęć dydaktycznych w ramach Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury oraz w ramach szkolenia organizowanego przez samorządy zawodowe, o których mowa w ustawie – Prawo o adwokaturze, ustawie - Prawo o notariacie, ustawie o radcach prawnych, ustawie o komornikach sądowych i egzekucji. W ocenie Projektodawcy, przyjęte rozwiązanie jest więc odpowiednie wobec celu zamierzonego przez Projektodawcę, a wiek przejścia w stan spoczynku przez sędziów Sądu Najwyższego mieści się w ramach przyjętych w ustawach dotyczących sądownictwa.

Z powyższym stwierdzeniem nie sposób się jednak zgodzić, jeśli uwzględnić granice dopuszczalności zmian prawa ingerującego w stosunki służbowe, w tym sędziów wynikające z polskiej ustawy zasadniczej. Przede wszystkim stwierdzić należy, że w realiach sędziowskiego stanu kadrowego w Sądzie Najwyższym proponowane rozwiązanie doprowadzi do tego, że regulacją zostanie objętych ponad 30% sędziów. W tym świetle można sformułować pytanie o cel takiego rozwiązania, którym jest, na co wskazuje zresztą wprost Projektodawca, zmiana kadrowa, wynikająca z określonych zdarzeń, a zwłaszcza z orzecznictwa Sądu Najwyższego już po 1990 r. (p. s. 2-3 uzasadnienia). Wskazuje się bowiem wprost, co następuje:

„Często powtarza się, że w Sądzie Najwyższym przeprowadzona została dekomunizacja i nie zasiadają tam osoby, które angażowały się w działalność PZPR. Tymczasem, okazuje się, że istotnie, doszło po roku 1989, do dekomunizacji Sądu Najwyższego, ale, niestety, osoby, które były związane z PZPR, zostały powołane do pełnienia szaczonego urzędu sędziego Sądu Najwyższego już w wolnej Polsce. Wśród osób tych jest osoba, która w czasie stanu wojennego była nie tylko aktywnym działaczem PZPR, ale także sporządzała dla KC PZPR codzienną informację o realizacji przez sądy ustawodawstwa stanu wojennego, czy też osoba, która pełniła w przeszłości funkcję I sekretarza Podstawowej Organizacji Partyjnej PZPR w sądzie. Można oczywiście postawić pytanie, czy po tak długim czasie, jaki upłynął od początku transformacji, możliwe jest rozliczenie sędziów Sądu Najwyższego z zaangażowania i korzystania z dobrodziejstw PRL. O ile tuż po zmianie ustroju w orzecznictwie Trybunałów Konstytucyjnych państw Europy Środkowo-Wschodniej akceptowano, jako słuszną i dopuszczalną, przesłankę eliminacyjną w postaci współdziałania z poprzednim systemem, o tyle w Polsce nigdy na ten krok się nie zdecydowano, a orzecznictwo polskiego Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego rozmiękczało lub wprost wskazywało na niezgodność z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej narzędzi ustaw lustracyjnych. Często sprzeciwiały się nim szerokie środowiska prawnicze, a wielu z tych, którzy czynili to pod hasłami obrony demokracji, jak się następnie okazywało, występowało w swojej sprawie. Wydaje się, że obecnie trudno jest skonstruować inną obiektywną przesłankę weryfikacyjną niż wynikającą z granicy wieku oraz współpracy ze służbami bezpieczeństwa PRL. Oczywiście, gwoli prawdy, należy odnotować, że w gronie osób, spełniających owo kryterium wieku, są również osoby będące

działaczami ówczesnej opozycji, osoby zawsze opowiadające się w życiu prywatnym i publicznym po stronie wartości demokratycznych i praworządności. Dlatego też z ubolewaniem przyjąć należy 3 uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 2007 r., sygn. akt I KZP 37/07, w której uznano, że sędziowie odmawiający w stanie wojennym stosowania dekretu Rady Państwa i opowiadający się po stronie praw i wolności człowieka i obywatela wypowiedzianych w Powszechnej Deklaracji Praw działali nielegalnie. Tego rodzaju twierdzenia Sądu Najwyższego w demokratycznej Rzeczypospolitej Polskiej, zrodzonej ze sprzeciwu wobec systemu komunistycznego, nigdy nie powinny być mieć miejsca. Są one bowiem sprzeczne z systemem wartości, na których oparta jest Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Przypomnieć w tym miejscu należy preambułę do Konstytucji, która odwołuje się do gorzkich doświadczeń z czasów, gdy podstawowe wolności i prawa człowieka były łamane. Rozwiązania kadrowe powinny znaleźć obiektywną i pozbawioną niekonstytucyjnych postaci dyskryminacji przesłankę oceny sędziów, którzy mają przejść w stan spoczynku. Podkreślić należy, że określenie wieku przejścia sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku ujednolicone zostało w nawiązaniu do zasad obowiązujących w sądownictwie powszechnym. Dodatkowo przyjęte rozwiązania, nie powinny przewidywać rozwiązań wyłącznie automatycznych. Zawarte w projekcie ustawy rozwiązania w zakresie struktury kadr Sądu Najwyższego, związane z przesłanką wieku, w indywidualnych wypadkach możliwą do elastycznej modyfikacji, pozwalają na zachowanie zgodności z Konstytucją proponowanych zmian, jak i na umożliwienie przejścia w stan spoczynku pewnej grupy sędziów. (...) Trzeba także zauważyć, że jak dotąd każda próba reformy przepisów postępowania sądowego, ustroju sądów, roli Ministra Sprawiedliwości w relacji do sądów itp. wiązała się ze sprzeciwem środowiska sędziowskiego, często nieadekwatnym, biorąc pod uwagę prezentowane argumenty prawne. Sprzeciw ten wielokrotnie utrudnił, a nawet uniemożliwił, podejmowanie potrzebnych społeczeństwu reform tego obszaru funkcjonowania państwa. (...) Odrębnym zagadnieniem jest okazywana nieumiejętność sędziów Sądu Najwyższego do egzekwowania konsekwencji przewinień dyscyplinarnych sędziów, co można było zaobserwować przy braku wykluczenia z wykonywania funkcji sędziów zdeprecjonowanych publicznie, czy też osób z własnego grona, których okoliczności z życia prywatnego, jak np. popełnienie przestępstwa nieumyślnego, powinny skłonić do rezygnacji z zajmowanej funkcji."

Przed przystąpieniem do analizy przesłanek wprowadzenia zmian kadrowych w Sądzie Najwyższym wyrażonych w zacytowanym fragmencie uzasadnienia projektu, konieczne jest sprostowanie błędnego stwierdzenia, jakoby w uchwale z dnia 20 grudnia 2007 r. (I KZP 37/07) Sąd Najwyższy uznał za nielegalne działania sędziów odmawiających w stanie wojennym stosowania dekretu Rady Państwa i opowiadających się po stronie praw i wolności człowieka i obywatela wypowiedzianych w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka. Uchwała Sądu Najwyższego miała następujące brzmienie: „Ze względu na niezamieszczenie w Konstytucji PRL z 1952 r. zakazu tworzenia przepisów karnych z mocą wsteczną (zasady *lex retro non agit*) oraz brak mechanizmu prawnego umożliwiającego uruchamianie kontroli zgodności przepisów rangi ustawowej z Konstytucją RP lub z prawem międzynarodowym, a także ze względu na brak regulacji

określającej miejsce umów międzynarodowych w krajowym porządku prawnym, sądy orzekające w sprawach karnych o przestępstwa z dekretu Rady Państwa z dnia 12 grudnia 1981 r. o stanie wojennym (Dz.U. Nr 29, poz. 154) nie były zwolnione z obowiązku stosowania retroaktywnych przepisów karnych rangi ustawowej." Uchwała ta zapadła w kontekście postępowanie zainicjowanego wnioskiem o wyrażenie zgody na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej sędziego w stanie spoczynku za stosowanie dekretu o stanie wojennym. Sąd Najwyższy odpowiadał zatem pośrednio na pytanie, czy wniosek o uchylenie immunitetu sędziego był oczywiście bezzasadny w rozumieniu ówczesnego art. 80 § 2b p.u.s.p. Nie oceniał natomiast tego, czy sędziowie odmawiający stosowania dekretu o stanie wojennym działali legalnie.

Przywołana powyżej treść uzasadnienia projektu pozwala uznać, że celem proponowanych zmian jest, obrazowo mówiąc, rozliczenie części sędziów Sądu Najwyższego z ich działalności orzeczniczej, co zresztą – z punktu widzenia skargi nadzwyczajnej, kompetencji Izby Dyscyplinarnej oraz Izby Nadzwyczajnej Kontroli i Spraw Publicznych – może w efekcie służyć, w dalszej kolejności, wszczynaniem postępowań dyscyplinarnych przeciwko tym sędziom, jak również zmianie dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego, w tym rozstrzygnięć którym nadawano moc zasad prawnych, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, że weryfikacji będą mogły podlegać orzeczenia wydane począwszy od 17 października 1997 r. Konstrukcja projektu w sferze represyjnej jest bowiem bardzo czytelna i przejrzysta, gdyż samo przejście w stan spoczynku nie będzie kończyło procesu rozliczenia z przeszłością. Trudno nie odnieść wrażenia, że przedmiotowe rozwiązanie będzie mogło służyć wygaszaniu stosunków służbowych sędziów Sądu Najwyższego w stanie spoczynku. Izba Nadzwyczajnej Kontroli i Spraw Publicznych, dokonując bowiem zmiany dotychczasowego orzecznictwa Sądu Najwyższego, otwiera możliwość pociągnięcia określonych sędziów Sądu Najwyższego do odpowiedzialności karnej, przy której terminy przedawnienia są znacznie dłuższe, aniżeli przy odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Tylko pozornie zatem problem prawny sprowadza się do wprowadzenia kryterium wieku, gdyż cele deklarowane przez Projektodawcę, które wynikają *implicite* z poszczególnych regulacji projektowanej ustawy są zupełnie inne. Mamy zatem do czynienia z istotną zmianą Konstytucji RP, która się dokonuje przepisami ustawy zwykłej.

W odniesieniu do instytucji stanu spoczynku należy natomiast przypomnieć, że w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego wyraźnie zastrzeżono, że w świetle ogólnych konstytucyjnych zasad ustroju sądownictwa konieczne jest, by regulacja dotycząca wieku przejścia w stan spoczynku była ustanowiona w sposób respektujący zasadę niezawisłości sędziowskiej i aby służyła ona realizacji konstytucyjnie legitymowanych celów (zob. postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lipca 2000 r., K 28/99, OTK-ZU 2000, nr 5, poz. 150). Abstrahując od oceny, czy w omawianym przypadku rzeczywiście mamy do czynienia z konstytucyjnie legitymowanymi celami, nie można uznać, że możliwość przedłużenia orzekania przez sędziego Sądu Najwyższego przez Prezydenta RP pozostaje neutralna dla zasady niezawisłości sędziowskiej. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny w

powołanym wyżej postanowieniu z dnia 11 lipca 2000 r., wprowadzenie dodatkowej granicy wieku, po osiągnięciu której dalsze pełnienie urzędu wymaga zgody określonego organu, jakkolwiek jest co do zasady akceptowalne na gruncie Konstytucji RP, to jednak jest wykluczone w sytuacji, gdy – jak w okresie Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej – zgodę na przedłużenie sprawowania urzędu sędziowskiego miałby wydawać organ polityczny postawiony poza systemem organizacyjnym władzy sądowniczej. Wprawdzie wywód Trybunału Konstytucyjnego dotyczył możliwości wydawania zgody przez Ministra Sprawiedliwości, ale to samo w istocie dotyczy Prezydenta RP, który również usytuowany jest poza systemem organizacyjnym władzy sądowniczej, pozostając organem władzy wykonawczej i – niezależnie od piastuna tego organu – organem politycznym.

Niezależnie od powyższego warto również zauważyć, że wyrażenie zgody na przedłużenie orzekania przez sędziego Sądu Najwyższego po osiągnięciu przez niego wieku 65 lat, jako akt urzędowy Prezydenta RP, wymaga dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów. Wynika to wprost z treści art. 144 ust. 2 oraz odczytywanego *a contrario* art. 144 ust. 3 Konstytucji RP. O tym, kto będzie mógł orzekać po osiągnięciu 65 roku życia nie będzie więc decydował samodzielnie Prezydent RP, ale każdorazowo, gdyby Prezydent RP chciał wyrazić taką wolę, decydujący głos będzie miał Prezes Rady Ministrów. Niezależnie od tego stwierdzić jednak trzeba, że prerogatywy Prezydenta RP zostały wyraźnie wskazane w Konstytucji RP i nie można ich domniemywać. Zgodnie z art. 179 Konstytucji RP, sędziowie są powoływani przez Prezydenta RP na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, na czas nieoznaczony. Z żadnego z przepisów ustawy zasadniczej nie wynika możliwość ingerowania przez Prezydenta RP w stosunek służbowy sędziego po nominacji. Oznacza to, że ustawowe ustanowienie kompetencji w zakresie wyrażania zgody na orzekanie po osiągnięciu określonego wieku jest niezgodne z Konstytucją, gdyż wychodzi poza prerogatywy Prezydenta RP i stanowi ingerencję w wykonywanie władzy sądowniczej.

Nawet więc przyjmując czysto hipotetycznie, że w projekcie chodzi wyłącznie o kwestię dopuszczalności wprowadzenia obniżenia wieku przechodzenia w stan spoczynku i wskazania 65 lat jako kryterium różnicującego sędziów, należy stwierdzić, że tego typu rozwiązanie ingeruje w treść stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego, jaki został ukształtowany w akcie powołania go na to stanowisko przez Prezydenta RP pod rządami obowiązującego prawa. Z chwilą wejścia w życie Konstytucji z 1997 r. oraz ustaw ją konkretyzujących w zakresie odnoszącym się do sędziów Sądu Najwyższego (a szerzej wszystkich sędziów), doszło bowiem do istotnej modyfikacji treści stosunku służbowego osób powoływanych do pełnienia tej funkcji. Biorąc pod uwagę, że stan spoczynku jest instytucją szczególną związaną z dalszym pozostawaniem w stosunku służbowym, ale bez obowiązku świadczenia pracy, zmiana warunków stanu spoczynku (tutaj obniżenia wieku), jest ingerencją w ukształtowaną treść - powstałego z chwilą powołania sędziego - stosunku służbowego, a dokładniej w nabyte uprawnienie do przejścia w stan spoczynku w wieku 70 lat. Stosunek służbowy nie ustaje bowiem z chwilą przejścia w stan spoczynku, ale trwa aż do śmierci. Oznacza to, że prawo do przejścia w stan spoczynku na określonych warunkach zostaje nabyte już w chwili powstania

stosunku służbowego, z tym że możliwość jego realizacji zależy od osiągnięcia określonego wieku.

W tym świetle obniżenie wieku przechodzenia w stan spoczynku narusza uprawnienie do przejścia w stan spoczynku na warunkach wynikających z chwili powołania sędziego Sądu Najwyższego do pełnienia urzędu sędziego. Nawet gdyby zakwalifikować przedmiotowe uprawnienie do przejścia w stan spoczynku na aktualnie obowiązujących zasadach do kategorii ekspektatywy prawa, to również należałoby się jemu odpowiednia ochrona. Wynika to z orzecznictwa TK (por. D. Dzieński, Ekspektatywy praw emerytalno-rentowych w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, PiZS 2004, nr 8). Ochrona przysługuje zwłaszcza ekspektatywom ukształtowanym maksymalnie, to jest takim, które spełniają "zasadniczo wszystkie przesłanki ustawowego nabycia prawa pod rządami danej ustawy" (orzeczenie z dnia 3 grudnia 1996 r., K 25/95, OTK 1996/6/52). Podobne stanowisko zostało podtrzymane na gruncie Konstytucji RP z 1997 r. (dla przykładu wyroki TK: z dnia 23 listopada 1998 r., SK 7/98, OTK ZU 1998/7/114; z dnia 28 kwietnia 1999 r., K 3/99, OTK 1999/4/73; z dnia 13 marca 2000 r., K 1/99, OTK 2000/2/59; z dnia 27 lutego 2002 r., K 47/01, OTK-A 2002/1/6; z dnia 23 listopada 1998 r., SK 7/98, OTK 1998/7/114; z dnia 30 marca 2005 r., K 19/02 OTK-A 2005/3/28; z dnia 7 grudnia 1999 r., K 6/99 OTK 1999/7/160; z dnia 18 września 2006 r., SK 15/05, OTK-A 2006/8/106; z dnia 17 listopada 2003 r., K 32/02, OTK-A 2003/9/93; M. Jackowski, Ekspektatywa jako przedmiot ochrony konstytucyjnej, PiP 2007/11/101). W powyższym świetle należałoby więc stwierdzić, że obniżenie wieku przechodzenia w stan spoczynku narusza ekspektatywę maksymalnie ukształtowaną.

W tym miejscu podkreślić również trzeba, że na gruncie prawa pracy, wbrew temu, jak społecznie bywa to odbierane, zwolnienie od obowiązku świadczenia pracy nie jest żadnym przywilejem (tutaj wcześniejsze przejście w stan spoczynku) i w określonych warunkach jest kwalifikowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego w stosunku pracy jako naruszenie dobra osobistego, np. dobrego imienia, czci czy godności ludzkiej. W wyroku z dnia 13 marca 2013 r., II PK 214/12, OSNP 2014/1/3, Sąd Najwyższy stwierdził, że zwolnienie pracownika z obowiązku świadczenia pracy jest obiektywnie niekorzystne dla pracownika, czego nie zmienia zachowanie prawa do wynagrodzenia. Jednocześnie może być uznane za naruszające godność oraz inne dobra osobiste pracownika. Nie jest zatem tak, że sędziowie Sądu Najwyższego „powinni się cieszyć”, że wcześniej mogą przejść w stan spoczynku z zachowaniem prawa do wynagrodzenia, gdyż tego typu działania Prawodawcy - biorąc pod uwagę deklarowany cel Projektodawcy - trzeba uznać za niekorzystne i naruszające godność sędziów jako grupy zawodowej.

Mając na względzie powyższe stwierdzić należy, że propozycja obniżenia wieku przejścia w stan spoczynku jest jednoznacznie niezgodna z Konstytucją, gdyż narusza wywodzone z art. 2 Konstytucji RP zasady: ochrony praw nabytych, zaufania do państwa i stanowionego prawa. Jednocześnie doprowadzi do usunięcia określonej liczby sędziów z urzędu, co jest niezgodne art. 180 ust. 3 Konstytucji. Podobnie niekonstytucyjna jest przyjęta konstrukcja wyrażania zgody na przedłużenie orzekania przez Prezydenta RP, gdyż Prezydent RP nie ma żadnych prerogatyw w zakresie ingerowania w treść stosunku służbowego sędziego po nominacji.

Sprzeciwia się to zatem art. 7 Konstytucji, z którego wynika obowiązek działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa. Niezależnie od tego zauważyć trzeba, że zgodnie z art. 144 ust. 2 Konstytucji wyrażenie zgody wymagałoby podpisu Prezesa Rady Ministrów. Przy tego typu konstrukcji dochodziłoby już ewidentnie do naruszenia art. 10 Konstytucji ze względu na nieuprawnione podporządkowania władzy sądowniczej wobec władzy wykonawczej. Z tych samych powodów za niekonstytucyjne należy uznać ustanowienie na rzecz Prezydenta RP w art. 38 projektu uprawnienia do stwierdzania daty przejścia sędziego Sądu Najwyższego w stan spoczynku.

Uzależnienie dalszego pełnienia czynnej służby sędziowskiej przez sędziów Sądu Najwyższego, którzy ukończyli 65 lat życia od decyzji przedstawiciela władzy wykonawczej (Prezydenta RP po uzyskaniu kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów) budzi także istotne wątpliwości z punktu widzenia art. 6 ust. 1 EKPC i wyrażonego tam prawa każdego podsądnego do niezależnego i niezawisłego sądu ustanowionego ustawą. Zgoda przedstawiciela władzy wykonawczej na dalsze orzekanie nie jest bowiem uzależniona od obiektywnego kryterium (np. stanu zdrowia), ale jest jego w pełni uznaniową i arbitralną decyzją. Z art. 108 projektu wynika, że potwierdzenie dobrego stanu zdrowia jest koniecznym ale nie wystarczającym warunkiem udzielenia zgody na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziego. Podsądny może zatem mieć uzasadnioną wątpliwość, czy sędzia, który uzyskał zgodę na dalsze orzekanie i który może się ubiegać o zgodę na kolejne przedłużenie pełnienia czynnej służby sędziowskiej, zachowa pełną niezależność od przedstawiciela władzy, która umożliwia mu dalsze pełnienie funkcji orzeczniczych. Zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa ETPC, decydowanie przez władzę wykonawczą o usunięciu sędziego z urzędu narusza niezawisłość sędziowską. Takie stanowisko wprost wyraził ETPCz w wyroku w sprawie *Henryk Urban i Ryszard Urban przeciwko Polsce*. W punkcie 45 tego wyroku stwierdza się: „nieodwoływalność sędziów przez władzę wykonawczą w czasie ich kadencji musi być zasadniczo postrzegana jako skutek ich niezależności i jako taka jest włączona w gwarancje art. 6 ust. 1 Konwencji” (wyrok z dnia 30 listopada 2010 r., skarga nr 23614/08; por także wyrok ETPCz z dnia 21 czerwca 2011 r. w sprawie *Fruni przeciwko Słowacji*, skarga nr 8014/07, § 145). W wyroku w sprawie *Brudnicka i inni przeciwko Polsce* ETPCz stwierdził, że nie stanowi „niezależnego sądu” organ, którego członków mianuje i odwołuje organ władzy wykonawczej (w tej sprawie - Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z innym ministrem - por. § 41 wyroku z dnia 3 marca 2005 r., *Brudnicka i inni przeciwko Polsce*, skarga nr 54723/00). Przywołane wypowiedzi orzecznicze odwołują się co prawda do sytuacji odwołania sędziego przed upływem kadencji, jednak należy je również odnieść do przewidzianego w projekcie uzależnienia czasu trwania kadencji sędziego od arbitralnej decyzji przedstawiciela władzy wykonawczej.

5.3. Wpływ obniżenia wieku przechodzenia w stan spoczynku na sytuację sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego

Niezależnie od sformułowanych powyżej zastrzeżeń, należy zwrócić uwagę na fakt, że projektowane zmiany dotyczące wieku przechodzenia w stan spoczynku mają szerszy wymiar,

albowiem dotyczą także sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego. Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (j.t. Dz. U. z 2016 r., poz. 1066 ze zm., dalej jako „p.u.s.a.”) w sprawach nieuregulowanych w ustawie, do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz do sędziów, urzędników i pracowników tego Sądu, stosuje się odpowiednie przepisy dotyczące Sądu Najwyższego. Albo więc należy spodziewać się projektu zmiany p.u.s.a., albo też trzeba stwierdzić, że sędziowie Naczelnego Sądu Administracyjnego przejdą w stan spoczynku po ukończeniu 65. roku życia w takim samym terminie i w takim samym trybie, jak sędziowie Sądu Najwyższego.

5.4. Problem przejścia w stan spoczynku przez aktualnego Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego

Propozycję regulacji dotyczącą Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego należy odczytywać w kontekście uwarunkowań faktycznych związanych z sędzią Sądu Najwyższego aktualnie pełniącym ten urząd. Wiek 65 lat kończy ona bowiem w listopadzie 2017 r. Konstrukcja przyjęta w art. 108 § 2 projektu zakłada, że również ona przechodzi w stan spoczynku. W ten sposób dochodzi do przerwania jego kadencji konstytucyjnej na mocy regulacji ustawowej.

Zgodnie z art. 183 ust. 3 Konstytucji RP Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej na sześcioletnią kadencję spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. Z regulacji tej jednoznacznie wynika, jak długo trwa kadencja Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. W dotychczasowej praktyce, kandydatów na do pełnienia tej funkcji przedstawiano tak, aby mogli oni ze względu na swój wiek pełnić ten urząd przez pełną kadencję. W ten sposób unikano, aby nie dochodziło do kolizji regulacji konstytucyjnej z unormowaniem ustawowym. Niemniej, Konstytucja RP nie przewiduje możliwości skrócenia, czy też wygaszenia kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego ze względu na osiągnięcie wieku przejścia w stan spoczynku. Wręcz przeciwnie, stanowi jedynie o długości kadencji, określając ją w sposób sztywny.

W nauce prawa konstytucyjnego za niedopuszczalne uznaje się przerwanie konstytucyjnej kadencji danego organu za pomocą zmiany ustawy zwykłej. Podobnie ocenia się skrócenie kadencji osób lub ciał stanowiących organy wewnętrzne niekolegialnego organu wieloosobowego, jeżeli zasada jego niezależności została wyrażona w konstytucji wprost, tzn. nie jest rekonstruowana z poszczególnych gwarancji konstytucyjnych, lecz obejmuje wszystkie elementy jego statusu prawnego (W. Brzozowski, *Niezależność konstytucyjnego organu państwa i jej ochrona*, Warszawa 2016, s. 202-203 i tamże zob. przyp. 92). W tym kontekście skrócenie kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego nie może zostać uznane za dopuszczalne w świetle art. 180 ust. 4 Konstytucji, który stanowi, że „ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku”. Jest to konstytucyjna norma

kompetencyjna, która nakazuje ustawodawcy zwykłemu ustalenie wieku, z osiągnięciem którego sędzieja przechodzi w stan spoczynku.

Należy przy tym podkreślić, że stan spoczynku stanowi jedną z istniejących na poziomie konstytucyjnym gwarancji niezawisłości sędziowskiej (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 lipca 2000 r., K 30/99, OTK 2000, Nr 5, poz. 145). Nie może być zatem wykorzystywany do celów godzących w niezależność sędziowską. Zmiany prawa mające na celu obniżenie stanu spoczynku, przez co może dojść do ingerencji w kadencję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, muszą być wprowadzane z odpowiednimi przepisami przejściowymi, które muszą uwzględniać okres sześcioletniej kadencji i brak możliwości jej skrócenia ustawą zwykłą

Mając powyższe na uwadze, w przypadku projektowanego rozwiązania dochodzi do naruszenia art. 183 ust. 3 Konstytucji, co musi być traktowane jako działanie zmierzające do usunięcia sędziego z urzędu, wbrew treści art. 180 ust. 1 Konstytucji.

5.5. Rozbieżności w zakresie przesłanek zakończenia pełnienia funkcji przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego

W projekcie niejednolicie uregulowano kwestię przesłanek zakończenia pełnienia funkcji przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (art. 11 § 1 projektu) oraz Prezesów Sądu Najwyższego (art. 14 § 1 projektu). W pierwszym przypadku jest to przejście w stan spoczynku, przeniesienie w stan spoczynku oraz wygaśnięcie stosunku służbowego; w drugim **tylko wygaśnięcie stosunku służbowego**. Oznacza to, że zaprzestanie pełnienia funkcji jest zdecydowanie bardziej restrykcyjnie uregulowane w przypadku Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, mimo że to jego kadencja wynika z przepisów ustawy zasadniczej. Stosunek służbowy sędziego bowiem nie wygasa z chwilą przejścia w stan spoczynku, co bardzo jasno wynika z art. 35 § 1 projektu. Poza tym stwarza możliwość, że osoba pełniąca funkcję prezesa izby, mimo osiągnięcia wieku, będzie nadal pełniła dotychczasową funkcję, ale nie wiadomo, czy będzie mogła orzekać.

Powyższe wskazuje jednoznacznie, że celem Projektodawcy w zakresie obniżenia wieku przechodzenia przez sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku jest doprowadzenie do wygaśnięcia kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, a przepis ten będzie stosowany retroaktywnie wobec osoby piastującej funkcję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w dniu wejścia w życie projektowanej ustawy (zob. art. 108 § 4 *in principio* projektu). Nie jest to cel legitymowany konstytucyjnie, co – w świetle przytoczonego wyżej orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego – nie jest bez znaczenia dla dopuszczalności takiej regulacji. Takie rozwiązanie nie pozostaje w zgodzie z zasadą prawidłowej legislacji wywodzoną z art. 2 Konstytucji, albowiem nie spełnia kryteriów abstrakcyjności aktu normatywnego określanego przez projektodawcę jako „ustawa”. Prawidłowo skonstruowana norma prawna nie ulega skonsumowaniu w rezultacie jednorazowego użycia, lecz ma zastosowanie zawsze, ilekroć wystąpią przewidziane w niej okoliczności. Istotą norm ogólnych jest ich powtarzalność, wielokrotność zastosowania – zgodnie z paremią *ex his quae forte uno aliquo casu accidere possunt, iura non constituuntur* (zob. postanowienie TK z dnia 26 października 2004 r., U 7/99, OTK 1999, z. 7, poz. 170).

Należy także zwrócić uwagę na problem nierównego traktowania ze względu na wiek osoby piastującej funkcję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w stosunku do statusu pozostałych Prezesów Sądu Najwyższego. Projekt pozwala bowiem na dokończenie kadencji przez Prezesów Sądu Najwyższego – mimo że nie są one wprost chronione w tak silny sposób w Konstytucji RP jak status Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, a w odniesieniu do tego ostatniego przewiduje przerwanie konstytucyjnej kadencji na skutek jedynie osiągnięcia określonego wieku. Jak stanowi się w art. 32 ust. 1 Konstytucji, wszyscy są wobec prawa równi; wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Pomiędzy Pierwszym Prezesem a prezesami Sądu Najwyższego nie istnieje prawnie relewantna cecha różnicująca, która wymagałaby innego potraktowania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego odnośnie do przesłanki wygaśnięcia ustawowej kadencji przed jej upływem.

Projektowane rozwiązanie normatywne zmierzające do skrócenia kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego poprzez obniżenie wieku przechodzenia przez sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku pozostaje w sprzeczności z art. 6 ust. 1 EKPCz odczytywany z uwzględnieniem preambuły Konwencji odwołującej się do rządów prawa. W przywołanym już wyroku Wielkiej Izby ETPCz z dnia 23 czerwca 2016 r. w sprawie *Baka przeciwko Węgrom*, skarga nr 20261/12, § 115-121), odnosząc się do konstrukcji pojęcia niezależności sędziowskiej Trybunał wskazał na gwarancje zabezpieczające przed zwolnieniem z zawodu sędziowskiego bez ważnej przyczyny oraz zapewniające stabilność sędziowskiego stanowiska, ale także „prawo do pełnej kadencji” w przypadku sędziego pełniącego pewne funkcje w ramach systemu sądownictwa”.

5.6. Przeniesienie w stan spoczynku sędziów orzekających w Izbie Wojskowej

Zgodnie z art. 108 § 3 projektu, z dniem wejścia w życie projektowanej ustawy sędziowie orzekający w Izbie Wojskowej mają przejść w stan spoczynku. Takie rozwiązanie nie tylko jest wyrazem marnotrawstwa doświadczenia zawodowego oraz wiedzy sędziów piastujących najwyższy urząd sędziowski w Państwie Polskim, ale także pozostaje w sprzeczności z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP. Projekt zakłada bowiem zniesienie nie tylko Izby Wojskowej, ale także Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych (art. 112 § 1). Pomiędzy sędziami tych izb nie istnieje zatem prawnie relewantna cecha różnicująca, która wymagałaby innego ich potraktowania w związku ze zniesieniem Izby, w której dotychczas orzekali. Tymczasem zgodnie z art. 113 projektu sędziowie Izby Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych mają stać się sędziami orzekającymi w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych, zaś sędziowie Izby Wojskowej – jak wskazano powyżej – mają przejść w stan spoczynku. Jest to przykład niezgodnej z Konstytucją RP dyferencjacji pozycji podmiotów posiadających tę samą cechę prawnie relewantną.

5.7. Delegowanie sędziów sądów powszechnych do Sądu Najwyższego

Pozytywnie należy ocenić możliwości delegowania do Sądu Najwyższego sędziów sądów powszechnych do pełnienia obowiązków asystenta sędziego Sądu Najwyższego. Może to

stanowić istotne wzmocnienie kadrowe Sądu Najwyższego wykwalifikowaną kadrami, co jest o tyle istotne, że w zakresie obsady stanowisk asystenckich występuje permanentny deficyt osób posiadających odpowiednie kwalifikacje zawodowe, biorąc pod uwagę wymagania wynikające z rodzaju spraw rozstrzyganych przez Sąd Najwyższy.

Krytycznie należy odnieść się natomiast do możliwości delegowania do pełnienia obowiązków sędziego Sądu Najwyższego sędziów sąd rejonowych. Specyfika kontroli kasacyjnej dokonywanej przez Sąd Najwyższy w dość istotny sposób odbiega bowiem od obowiązków wykonywanych przez tych sędziów. Niezależnie od tego należy podkreślić, że w ostatnich dwóch latach Minister Sprawiedliwości nie uwzględnił szeregu wniosków Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego o delegowanie sędziów sądów apelacyjnych i sądów okręgowych, do Sądu Najwyższego, co dodatkowo każe wątpić w celowość omawianego rozwiązania.

5.8. Wymogi stawiane kandydatom na sędziów Sądu Najwyższego

Nie zasługuje na aprobatę propozycja dotycząca możliwości powoływania na urząd sędziego Sądu Najwyższego sędziów sądów rejonowych oraz prokuratorów prokuratur rejonowych. Wprawdzie dotychczasowe przepisy, formalnie rzecz ujmując również przewidują taką możliwość, lecz biorąc pod uwagę równolegle proponowane przemodelowanie Krajowej Rady Sądownictwa, można spodziewać się sytuacji, w których sędzią Sądu Najwyższego stosunkowo często będzie zostawał prokurator prokuratury rejonowej. Rozwiązanie to jest asystemowe i pozostaje w sprzeczności z dotychczasową praktyką powoływania sędziów do Sądu Najwyższego. W przeszłości kandydatami byli wyłącznie sędziowie sądów apelacyjnych oraz profesorowie oraz doktorzy habilitowani nauk prawnych.

5.9. Ławnicy Sądu Najwyższego

Przewidziana w opiniowanym projekcie instytucja ławników stanowić ma realizację wynikającą z art. 182 Konstytucji RP udziału czynnika społecznego w orzekaniu. Jakkolwiek na gruncie tego przepisu ustawodawca zwykły ma swobodę w zakresie podjęcia decyzji co do modelu udziału obywateli w sprawowaniu wymiaru, jednakże konieczne zachowanie jest spójności systemowej związanej z konstytucyjnym ukształtowaniem wymiaru sprawiedliwości.

Po pierwsze, pogłębionej analizie wymaga zasadność propozycji zapewnienia udziału czynnika obywatelskiego w rozpoznawaniu skarg nadzwyczajnych. Jest to szczególnie istotne w kontekście zestawienia projektowanych podstaw uwzględnienia tego środka zaskarżenia, odwołujących się w ogromnej większości do zagadnień natury prawnej i zaproponowanych wymagań stawianych kandydatom na ławników. Projektodawca proponuje bowiem, aby ławnikiem mogła być osoba, która posiada wykształcenie co najmniej średnie lub średnie branżowe. Należy jednak podkreślić, że w sprawach ze skargi nadzwyczajnej ławnik, jako pełnoprawny członek składu orzekającego, stanie niejednokrotnie przed potrzebą dokonywania wykładni przepisów Konstytucji RP dotyczących zasad lub wolności konstytucyjnych oraz praw człowieka i obywatela. Jest to niezwykle skomplikowany proces,

wymagający rozległej wiedzy prawniczej, której trudno oczekiwać od każdego absolwenta szkoły średniej.

To samo w istocie dotyczy orzekania w sprawach dyscyplinarnych, w których przedmiotem orzekania jest przewinienie dyscyplinarne polegające na rażącym i oczywistym naruszeniu przepisów prawa przy wydawaniu orzeczeń. Należy przy tym zwrócić uwagę na fakt, że według projektowanej ustawy składy ławnicze mają funkcjonować nie tylko w postępowaniu przed sądem dyscyplinarnym pierwszej instancji, ale także w postępowaniu drugoinstancyjnym, gdzie z natury rzeczy wymagana jest jeszcze większa wiedza prawnicza.

Po drugie, należy zwrócić uwagę na potencjalną dysfunkcjonalność uregulowania dotyczącego podmiotów uprawnionych do zgłaszania kandydatów na ławników w Sądzie Najwyższym. Projektodawca proponuje przyznanie takiego uprawnienia stowarzyszeniom, innym organizacjom społecznym i zawodowym, zarejestrowanym na podstawie odrębnych przepisów, z wyłączeniem partii politycznych, oraz grupie co najmniej stu obywateli mających czynne prawo wyborcze (art. 61. § 2 projektu). Brak wymogów co do liczebności poszczególnych organizacji społecznych, a także ustanowienie dolnej granicy liczebności grupy obywateli uprawnionej do zgłoszenia kandydata może potencjalnie skutkować zgłoszeniem ogromnej liczby kandydatur, co – przy wymogu zasięgnięcia od Komendanta Głównego Policji informacji o każdym kandydacie – może sparaliżować wybory ławników.

Po trzecie, nie sposób nie zauważyć, że w zakresie odnoszącym się do ławników w Sądzie Najwyższym opiniowany projekt nie formułuje wymogu składania przez nich oświadczeń majątkowych i lustracyjnych. W ustawie nie proponuje się bowiem zmian w ustawie z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz.U. z 2016 r., poz. 1721 z późn. zm.), ani odpowiedniego stosowania do ławników przepisów o sędziach Sądu Najwyższego w zakresie dotyczącym oświadczeń majątkowych. Co więcej można mieć uzasadnione wątpliwości, czy fakt pełnienia służby zawodowej, pracy bądź współpracy z organami bezpieczeństwa państwa, wymienionych w art. 5 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. z 2016 r. poz. 1575 z późn. zm.) stanowić będzie przeszkodę do wyboru na ławnika w Sądzie Najwyższym. Artykuł 63 § 1 projektu odsyła bowiem jedynie do przepisów art. 35 § 5 – 8, określających konsekwencje faktu wykrycia takiej współpracy; nie odsyła natomiast do art. 35 § 1 pkt 8, który formułuje, w odniesieniu do sędziów, przesłankę negatywną powołania na stanowisko w postaci pełnienia takiej służby, pracy lub współpracy. W tym zakresie projekt jest zatem niespójny wewnętrznie.

Nie wyjaśniono również przesłanek leżących u podstaw różnicowania składów sądów dyscyplinarnych orzekających w sprawach dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego oraz sędziów powszechnych i wojskowych. W przypadku tych ostatnich w I instancji co do zasady orzekać mają – odpowiednio - sądy dyscyplinarne przy sądach apelacyjnych w składzie trzech sędziów (art. 110 § 1 pkt 1 lit a p.u.s.p.) bądź sądy dyscyplinarne przy wojskowych sądach okręgowych w składzie trzech sędziów sądów wojskowych (art. 39a§ 1 pkt 1 lit a p.u.s.w.). Dopiero gdy przewinienie dyscyplinarne wyczerpuje znamiona umyślnego przestępstwa

ściganego z oskarżenia publicznego, umyślnego przestępstwa skarbowego lub w sprawach, w których Sąd Najwyższy zwrócił się z wnioskiem o rozpoznanie sprawy dyscyplinarnej wraz z wytknięciem uchybienia orzekać ma Sąd Najwyższy w składzie dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej i jednego ławnika w Sądzie Najwyższym (art. 110 § 1 pkt 1 lit b p.u.s.p. oraz art. 39a § 1 pkt 1 lit b p.u.s.w.). Tymczasem w przypadku sędziów Sądu Najwyższego Projektodawca przewiduje skład dwóch sędziów Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego i jednego ławnika niezależnie od kwalifikacji prawnej przewinienia służbowego (art. 72 § 1 pkt 1 projektu).

Podkreślenia wymaga także, że propozycja udziału ławników w rozpatrywaniu spraw dyscyplinarnych w drugiej instancji, wydaje się niespójna systemowo. W postępowaniu karnym ławnicy uczestniczą bowiem jedynie w postępowaniu przed sądem I instancji.

Jedynie na marginesie należy zauważyć, że Projektodawca nie zapewnia ławnikom Sądu Najwyższego żadnych gwarancji niezawisłości, takich jak immunitet formalny, co potencjalnie może prowadzić do wpływania przez organy ścigania na działalność orzeczniczą ławników, poprzez inicjowanie wobec nich postępowań karnych.

6. Zwiększenie kompetencji Prezydenta RP kosztem niezależności Sądu Najwyższego

Opiniowany projekt ustawy przewiduje nowe uprawnienia Prezydenta RP w stosunku do Sądu Najwyższego. Analiza zawartych w projekcie regulacji wskazuje przy tym, że ich realizacja będzie następować kosztem niezależności Sądu Najwyższego, który z mocy art. 173 Konstytucji RP powinien cechować się odrębnością i niezależnością od innych władz. Dotyczy to także władzy wykonawczej, do której zaliczany jest Prezydent RP.

W pierwszej kolejności należy wskazać na propozycję przyznania Prezydentowi RP uprawnienia do określania, w drodze rozporządzenia, regulaminu Sądu Najwyższego. Dotychczas Regulamin Sądu Najwyższego był uchwalany przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. Takie rozwiązanie – ze względu na ustrojową pozycję Sądu Najwyższego – ma istotne znaczenie jako jedna z gwarancji niezależności sądów i niezawisłości sędziów, a zatem podstawowego w demokratycznym państwie prawnym prawa, jakim jest prawo do sądu. Artykuł 45 ust. 1 Konstytucji RP stanowi bowiem, że każdy ma prawo do rozpatrzenia jego sprawy przez „niezależny, bezstronny i niezawisły sąd”. Rozwiązanie obowiązujące obecnie eliminuje ryzyko naruszenia niezależności i niezawisłości Sądu Najwyższego, jako organu sprawującego nadzór nad sądownictwem powszechnym i wojskowym w zakresie orzekania (art. 183 ust. 1 Konstytucji RP). Tego samego nie można natomiast powiedzieć o propozycji przekazania kompetencji do określenia Regulaminu Sądu Najwyższego Prezydentowi RP, zwłaszcza, że w świetle art. 144 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, rozporządzenie w tym przedmiocie wymagać będzie kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów. Uprawnienie do określenia Regulaminu Sądu Najwyższego nie zostało bowiem wymienione w art. 144 ust. 3 Konstytucji RP. W ten sposób przemożny wpływ na treść regulaminu uzyska Prezes Rady Ministrów.

Omawiane rozwiązanie swoimi korzeniami sięga zresztą niechlubnej tradycji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, której reminiscencje – przynajmniej w warstwie deklaracji –

Projektodawca zamierza sukcesyjnie usuwać z Sądu Najwyższego. To bowiem na gruncie ustaw z dnia 15 lutego 1962 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 11, poz. 54) oraz z 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz.U. Nr 45, poz. 241) Regulamin Sądu Najwyższego określała kolektywna głowa państwa – Rada Państwa. Czyniła to jednak na wniosek Pierwszego Prezesa złożony po porozumieniu z odpowiednim ministrem. Z kolei przed II wojną światową Sąd Najwyższy sam uchwalał dla siebie regulamin, który Minister Sprawiedliwości wydawał jedynie w drodze rozporządzenia i ogłaszał w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (zob. art. 78 § 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 6 lutego 1928 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych, Dz.U. Nr 12, poz. 93). Każdorazowo więc w polskiej tradycji prawnej, inicjatorem i zarazem autorem propozycji regulaminu był organ Sądu Najwyższego. Tymczasem w projektowanej ustawie rola organów Sądu Najwyższego została sprowadzona do wyrażania niewiążącej dla Prezydenta RP opinii o zaproponowanej przez niego treści regulaminu, przy czym – w świetle projektowanego art. 110 ustawy – przy wydawaniu pierwszego po wejściu w życie opiniowanej ustawy regulaminu Sądu Najwyższego organy Sądu Najwyższego mają być pozbawione i tego uprawnienia. Niezrozumiałe jest przy tym to, dlaczego w projekcie proponuje się, aby opinię o przedstawionym przez Prezydenta RP projekcie regulaminu Sądu Najwyższego miało wyrażać Kolegium Sądu Najwyższego, a nie Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego, które sam Projektodawca określa mianem organu samorządu sędziów Sądu Najwyższego.

Omawiane rozwiązanie jest zresztą niespójne systemowo, jeżeli spojrzeć na inne centralne organy władzy sądowniczej w Polsce. Zarówno bowiem w Naczelnym Sądzie Administracyjnym, jak i w Trybunale Konstytucyjnym regulamin wewnętrznego urzędowania uchwalają Zgromadzenia Ogólne Sędziów (zob. art. 43 p.u.s.a. oraz art. 6 ust. 2 pkt 7 w zw. z art. 15 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, Dz.U. z 2016 r., poz. 2072). Trudno w tym kontekście znaleźć jakiegokolwiek uzasadnienie dla odmiennego normowania kwestii organu uprawnionego do wydawania regulaminu Sądu Najwyższego.

W projektowanej ustawie proponuje się także przyznanie Prezydentowi RP niewystępujących dotychczas kompetencji w zakresie postępowania dyscyplinarnego wobec sędziów Sądu Najwyższego. Prezydent będzie mógł bowiem ustanowić Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego z grona sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych i wojskowych. Jak wskazano w uzasadnieniu projektowanej ustawy, ma to być wyraz realizacji funkcji kontrolnej przez Prezydenta RP w zakresie przestrzegania przez sędziów Sądu Najwyższego zasad deontologicznych, mających umocowanie w pozycji ustrojowej Prezydenta RP. Nie negując całkowicie przyznania Prezydentowi RP określonych kompetencji w zakresie odnoszącym się do postępowań dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego, należy zauważyć, że w oczywistej sprzeczności z taką deklaracją pozostaje fakt, że Prezydent RP nie ma być wyposażony w prawo żądania podjęcia przez Rzecznika Dyscyplinarnego Sędziów Sądu Najwyższego czynności wyjaśniających (zob. art. 77 § 1 projektu). Wydaje się, że takie rozwiązanie byłoby wystarczające dla osiągnięcia deklarowanych przez Projektodawcę celów, tym bardziej, że uzasadnienie projektowanej ustawy nie wskazuje, że

omawianą propozycję poprzedziły jakiegokolwiek analizy, wskazujące na nienależyte wywiązywanie się z ustawowych zadań przez dotychczasowych Rzeczników Dyscyplinarnych Sądu Najwyższego, a tylko to uzasadniałoby potrzebę ustanawiania ekstraordynaryjnych rzeczników dyscyplinarnych.

Podkreślenia wymaga także, że w świetle art. 144 ust. 2 i 3 Konstytucji, powołanie Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego dla swej ważności będzie wymagało podpisu Prezesa Rady Ministrów. Tego typu aktu urzędowego nie wymieniono bowiem wśród prerogatyw Prezydenta RP niewymagających kontrasygnaty. Poddaje to w wątpliwość zarówno celowość wprowadzenia do porządku prawnego omawianej instytucji, jak i trafność powołanych w uzasadnieniu argumentów mających przemawiać za wyposażeniem Prezydenta RP w przedmiotowe uprawnienie.

Nie sposób wreszcie nie zauważyć, że zgodnie z art. 77 § 8 projektu powołanie Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego będzie równoznaczne z wyłączeniem od podejmowania w sprawie czynności Rzecznika Dyscyplinarnego Sądu Najwyższego (art. 77 § 8 projektu). Stwarza to ryzyko celowego wpływania na konkretne postępowania dyscyplinarne i wywierania w ten sposób na sposób orzekania przez sędziów w określonych sprawach.

7. Skrócenie kadencji rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych, rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów wojskowych oraz ich zastępców

Na ocenę krytyczną zasługuje przepis art. 116 § 1 projektu ustawy, który zakłada skrócenie kadencji rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów powszechnych, rzecznika dyscyplinarnego sędziów sądów wojskowych oraz ich zastępców powołanych do pełnienia tych funkcji na podstawie przepisów dotychczasowych. Kadencje wygasają po upływie 30 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy. Rozwiązanie to nie wskazuje żadnych przesłanek, które uzasadniałyby podjęcie takiej decyzji legislacyjnej, która stanowi przykład nadmiernego i arbitralnego wkraczania organu władzy ustawodawczej w obszar funkcjonowania sądów. Przyjęte rozwiązanie budzi wątpliwości w świetle art. 10 i art. 173 Konstytucji RP. Prowadzi to również do naruszenia niezależności sądu, a jest to - obok gwarancji niezawisłości sędziowskiej (art. 178 Konstytucji) - drugie podstawowe kryterium określające pozycję władzy sądowniczej w systemie organów państwowych (art. 173).

8. Regulacja okresu przejściowego w Sądzie Najwyższym

Opiniowana ustawa zawiera także szereg regulacji odnoszących się do funkcjonowania Sądu Najwyższego w okresie przejściowym. I tak, zgodnie z projektowanym art. 108 § 4 jeżeli na skutek obniżenia wieku przechodzenia przez sędziów Sądu Najwyższego Sądu Najwyższego w stan spoczynku, dojdzie do konieczności wyboru Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub Prezesa Sądu Najwyższego, do czasu objęcia stanowiska przez wybranego sędziego Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej powierzy kierowanie Sądem Najwyższym lub jego izbą wskazanemu przez siebie sędziemu Sądu Najwyższego. W tym kontekście należy

zauważyć, że Konstytucja RP nie zna instytucji „sędziego wskazanego do kierowania Sądem Najwyższym”, w związku z czym zgodność omawianego rozwiązania z ustawą zasadniczą jest wysoce wątpliwa. Tym bardziej, że w związku z treścią art. 144 ust. 2 i 3 Konstytucji RP, takie wyznaczenie sędziego do kierowania Sądem Najwyższym wymagać będzie kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów.

Projektowana ustawa zakłada, że Zgromadzenie Ogólne Sądu Najwyższego przedstawi Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego dopiero po tym, jak do składu izb Sądu Najwyższego zostanie powołanych co najmniej 2/3 liczby sędziów z liczby stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w poszczególnych izbach, określonej w regulaminie Sądu Najwyższego, wydanym na podstawie art. 4 ustawy. Wobec faktu, że w IKNiSP oraz Izbie Dyscyplinarnej po wejściu w życie projektowanej ustawy nie będzie orzekał żaden sędzia, co oznacza konieczność powołania do tych izb wszystkich sędziów od początku, stan, w którym niemożliwe będzie przedstawienie kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego trwać będzie stosunkowo długo. Nie jest to sytuacja pożądana z punktu widzenia ciągłości funkcjonowania Sądu Najwyższego.

W art. 128 § 1 projektu proponuje się, aby do dnia rozpoczęcia pierwszej kadencji ławników Sądu Najwyższego obowiązki ławników Sądu Najwyższego wykonywali ławnicy wskazani przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród ławników Sądu Okręgowego w Warszawie oraz Sądu Okręgowego Warszawa Praga w Warszawie. Takie rozwiązanie nie wydaje się racjonalne, biorąc pod uwagę różnice pomiędzy sprawami rozpatrywanymi w tych sądach i sprawami rozpatrywanymi w Sądzie Najwyższym.

Należy także zwrócić uwagę na dysfunkcyjny charakter rozwiązania zawartego w art. 126 projektu. Zgodnie z tym przepisem, niezwłocznie, nie później jednak niż w terminie 2 lat od wejścia w życie ustawy, Sąd Najwyższy ma opublikować w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Sądu Najwyższego orzeczenia wraz z uzasadnieniami wydane przez Sąd Najwyższy przed wejściem w życie ustawy. *Lege non distinguente* chodzi tu o wszystkie orzeczenia wydane na przestrzeni stuletniej historii Sądu Najwyższego. Podkreślenia wymaga jednak, że akta spraw zakończonych przed 1981 rokiem zostały już przekazane do odpowiedniego archiwum akt nowych, a z oczywistych względów Sąd Najwyższy nie znajduje się w posiadaniu elektronicznych wersji wydanych przed tą datą orzeczeń. Należy dodatkowo podkreślić, że w ramach własnej polityki wewnętrznej od kilku lat Sąd Najwyższy sukcesywnie publikuje wszystkie bieżące orzeczenia, jednak nie w tak szerokim zakresie czasowym (M. Pilich, *Anonimizacja orzeczeń Sądu Najwyższego – zagadnienia węzłowe*, [w:]). Gołaczyński (red.), *Jawność i jej ograniczenia. Tom VIII: Postępowanie sądowe*, Warszawa 2015, s. 147 i n.). Wykonanie zatem nakazu ustawy napotkałoby zasadnicze i obiektywne przeszkody, których przewyciężenie wymagałoby sporego nakładu prac i środków finansowych, które nie byłyby adekwatne dla celów, które zamierza osiągnąć Projektodawca. Nie sposób bowiem nie zauważyć, że znaczna część orzeczeń, których omawiany przepis miałby dotyczyć się zdezaktualizowała.

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, dnia 17 października 2017 r.

Pan

Adam Podgórski

Zastępca Szefa

Kancelarii Sejmu RP

**Dot. GMS-WP-173-230/17
GMS-WP-173-231/17**

NRA.12-SM-1.199.2017
NRA.12-SM-1.200.2017

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

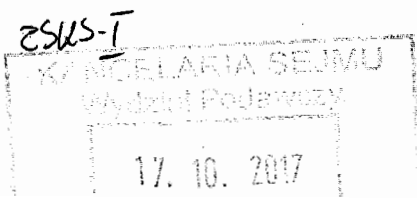
L. dz. AP-173-28/17

Data wpływu 18.10.2017r.

W odpowiedzi na pisma z dnia 3 października 2017 r. uprzejmie przesyłam opinię Naczelnej Rady Adwokackiej do przedstawionych przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektów ustaw: o Sądzie Najwyższym oraz o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa.

adw. prof. dr hab. Maciej Gutowski

Przewodniczący Komisji Legislacyjnej
Naczelnej Rady Adwokackiej

**Opinia Komisji Legislacyjnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej
do prezydenckiego projektu ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 26 września
2017 r.**

oraz

**do prezydenckiego projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie
Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 września 2017 r.**

Poznań, dnia 17 października 2017 r.

I. Wstęp

Opinia niniejsza sporządzona została w związku z przedstawieniem do zaopiniowania Naczelnej Radzie Adwokackiej Prezydenckiego projektu o Sądzie Najwyższym z dnia 26 września 2017 r. (dalej: „Projekt SN”) oraz projektu nowelizacji ustawy o KRS (dalej: „Projekt KRS”). Przekazane do oceny projekty stanowią kolejną propozycję aktu normatywnego skonstruowanego w związku z realizacją koncepcji reformy mającej na celu restrukturyzację i usprawnienie funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, przygotowaną i przedstawioną we właściwym trybie przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jako alternatywna koncepcja rozwiązań ustawowych w stosunku do zawetowanych przez Prezydenta w lipcu ustaw o KRS oraz SN.

Ustawy o KRS oraz SN, stanowiące przedmiot decyzji Prezydenta w trybie art. 122 ust. 5 Konstytucji RP o przekazaniu Sejmowi do ponownego rozpatrzenia, oparte w całości na poselskich projektach, spotkały się na etapie prac legislacyjnych z licznymi zastrzeżeniami zgłaszanymi zarówno przez przedstawicieli środowiska naukowego, jak i przedstawicieli praktyków - prawników aktywnych zawodowo. Opinię w tym zakresie na etapie prac ustawodawczych złożyła także Naczelna Rada Adwokacka, podnosząc, że rozwiązania zawarte w projekcie są niezgodne z kluczowymi zasadami ustroju wynikającymi z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w tym w szczególności z zasadą trójpodziału władzy oraz zasadą niezawisłości sądów, bowiem zakładały daleko idące zmiany w zakresie ustroju, personalnej obsady i funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w relacji do władzy ustawodawczej i wykonawczej.

Projekt SN i Projekt KRS to kolejne propozycje aktów normatywnych, zakładających reformę wymiaru sprawiedliwości, przedstawione przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej jako alternatywne rozwiązanie w stosunku do zawetowanych ustaw z dnia 12 lipca 2017 r. oraz z dnia 20 lipca 2017 r.

Przypomnieć należy również, że z uwagi na tempo prac legislacyjnych nad ustawami poselskimi, w szczególności nad ustawą o Sądzie Najwyższym z dnia 20 lipca 2017 r., uwaga opinii publicznej skupiona była na wskazaniu wątpliwości co do zgodności proponowanych zmian z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej oraz konsekwencji, jakie mogą wiązać się z wprowadzeniem ich w życie. Cel niniejszej opinii jest natomiast szerszy – Opiniujący pragnie nie tylko ocenić potrzebę wprowadzenia proponowanych przez Prezydenta RP zmian w zakresie ustroju sądownictwa powszechnego, ale także poddać analizie aktualne problemy związane z funkcjonowaniem sądów powszechnych i odpowiedzieć na pytanie, czy propozycje, nad którymi pochyla się obecnie władza ustawodawcza, w istocie dążą do poprawy jakości funkcjonowania sądów w Polsce. Innymi słowy, celem niniejszej opinii jest wyjście poza aktualnie toczącą się dyskusję na temat celowości i poprawności propozycji zmian zawartych w Projekcie SN i Projekcie KRS oraz dokonanie oceny z punktu widzenia kompletności proponowanych rozwiązań, a także zwrócenie uwagi na inne obszary działalności sądownictwa powszechnego, które wymagają usprawnienia i które nie stanowią przedmiotu

zainteresowania ani opinii publicznej, ani władzy ustawodawczej. Przedstawione analizy odnoszą się więc do całego konceptu zmian w obszarze sądownictwa, przeprowadzanych przez większość parlamentarną, gdyż przedstawione przez Prezydenta projekty ustaw o KRS i SN są jedynie alternatywną formą realizacji koncepcji zaproponowanej w zawetowanych ustawach. Z tych zapewne względów przekazane do oceny Projekt KRS i Projekt SN zasadniczo nie wykraczają poza obszary objęte zakresem regulacji ustaw zawetowanych przez Prezydenta. Opierają się także na zawartej w nich koncepcji regulacji ustawowych podstaw funkcjonowania SN i KRS, wprowadzając do niej różnorakie modyfikacje.

Opiniujący, poddając krytycznej analizie proponowane zmiany w zakresie funkcjonowania sądownictwa, nie kwestionuje, jak się wydaje, powszechnie już dzisiaj akceptowanej konieczności przeprowadzenia reformy w zakresie funkcjonowania sądownictwa powszechnego. Wątpliwości budzi natomiast fakt, czy w istocie to ustawy ustrojowe są źródłem tych problemów, a w konsekwencji, czy ich zmiana faktycznie doprowadzi do celu, jakim jest usprawnienie pracy sądów. Kluczowa jest w tym zakresie myśl, że celu w postaci usprawnienia wymiaru sprawiedliwości nie da się uzyskać bez współdziałania prawników – praktyków wszystkich zawodów i konsekwentnego wdrażania rozwiązań dostrzeganych z perspektywy sali sądowej.

Należy wskazać, że wbrew pozorom, dla realizacji codziennych obowiązków związanych z organizacją i funkcjonowaniem sądownictwa powszechnego drugorzędne znaczenie mają normy prawne wynikające z ustawy o Sądzie Najwyższym, ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz znowelizowanej już ustawy Prawo o ustroju sądów powszechnych, które aktualnie stanowią w zasadzie wyłączny przedmiot zainteresowania opinii publicznej. Normy prawne zawarte we wskazanych ustawach nie są w bezpośredni sposób związane z rozpatrywaniem spraw przez sądy powszechne, a zatem ich zmiana nie jest w stanie doprowadzić do poprawy sytuacji na tej płaszczyźnie.

W celu zobrazowania zasadności przedstawionego poglądu, można posłużyć się analogią do istniejących w systemie prawnym instytucji takich jak Krajowy Rejestr Sądowy, czy Baza Ksiąg Wieczystych. W praktyce pojawiają się zarzuty związane ze zbyt długim czasem oczekiwania na dokonanie rejestracji zmiany danych czy ze zbyt sformalizowaniem postępowań związanych ze zmianą wpisów we wskazanych rejestrach, skutkujących oddalaniem wniosków np. z uwagi na nieprawidłowe wypełnienie stosownych rubryk w formularzu. Można w związku z tym zadać pytanie, czy zmiana zasad obsadzania stanowisk w wydziałach rejestrowych w istocie zmieni cokolwiek w zakresie procedury rozpoznawania wniosków? Wydaje się bowiem, że w sytuacji, w której procedury ich rozpatrywania pozostałyby całkowicie takie same, zapadałyby takie same orzeczenia, wydane jedynie przez inne osoby. Czy natomiast wprowadzenie zwiększonej kontroli i zaostrenie odpowiedzialności dyscyplinarnej przyspieszyłoby rozpoznawanie wniosków? Referendarze orzekający w dalszym ciągu pozostawaliby tak samo obciążeni pracą, a ich uwaga zostałaby

zwrócona na sprawy wewnętrznydziałowe, związane z obowiązkiem wykazywania, że postępują zgodnie z procedurami w miejsce sprawniejszego rozpoznawania wniosków.

Wydaje się w związku z tym, że zmiana ustrojowa, która proponowana była w projektach poselskich, a która obecnie w innej nieco odsłonie proponowana jest przez Prezydenta, sama w sobie nie ma istotnego wpływu na poprawę funkcjonowania sądownictwa powszechnego.

Zdaniem Opiniującego, wszelkie zmiany ustrojowe powinny być kompatybilne z reformami postępowań oraz sądów i powinny być przeprowadzane kompleksowo, po właściwym zdiagnozowaniu niedostatków aktualnie funkcjonującego systemu. Innymi słowy, koncepcja ustroju sądownictwa winna być dopasowana do koncepcji jego funkcjonowania, a nie odwrotnie. Reforma powinna także stanowić propozycję rozwiązania ujawnianych w ramach funkcjonowania sądownictwa problemów, wśród których przede wszystkim wskazuje się na:

- konieczność zniesienia barier sądowych związanych z nadmiernie wysokimi opłatami sądowymi i konieczność obniżenia kosztów postępowania, warunkujących możliwość rozpoznania sprawy przez sąd;
- niespójny system reguł postępowania, wymagający poczynienia szeregu zmian w zakresie przepisów postępowania w celu zwiększenia przejrzystości obowiązujących procedur, w tym:
 - o konieczność ich uproszczenia, ujednoczenia i poszerzenia możliwości interdyscyplinarnego rozpoznawania spraw;
 - o ograniczenie postępowań incydentalnych i odrębnych;
 - o zwiększenie znaczenia trybu procesowego;
- niedrożny system sądownictwa i długi okres rozpoznawania spraw, który wymaga wdrażania usprawnień w zakresie istniejących procedur, w tym:
 - o konieczność odejścia od przestarzałych koncepcji utożsamiających sprawność orzekania wyłącznie z ograniczeniami w sferze gromadzenia dowodów;
 - o konieczność dalszego rozwoju elektronicznego dostępu do sądów w celu odciążenia kadry administracyjnej sądów i ułatwienia stronom możliwości uzyskiwania informacji na temat toku postępowań;
 - o wprowadzenie sprawnego systemu elektronicznych doręczeń;
 - o wprowadzenie możliwości dostępu do całości akt sądowych w systemie elektronicznym, nie tylko do pism sądowych; odejście od ręcznego protokołowania;
 - o konieczność odformalizowania postępowania;
 - o konieczność redukcji przeszkód skutkujących ciągłym odracaniem rozpraw i uniemożliwiających sprawnego zakończenia postępowania;
 - o konieczność usprawnienia systemu doręczeń w postępowaniu sądowym;

- konieczność zmiany sposobu pisania uzasadnień i skrócenia czasu przeznaczonego na uzasadnienie wyroku;
- zwiększenie znaczenia procedur polubownych:
 - konieczność wzrostu znaczenia procedur polubownych w rozpoznawaniu nie tylko postępowań cywilnych, ale też karnych i administracyjnych; w sprawach karnych mediacja może pokrzywdzonemu zagwarantować naprawienie szkody wyrządzonej przestępstwem i skrócić czas prowadzenia postępowania przygotowawczego;
 - konieczność propagowania polubownego rozwiązywania sporów, w tym także w ramach edukacji szkolnej w celu zmiany nastawienia obywateli do tego rodzaju rozwiązania;
- weryfikacja istniejących niedoskonałości postępowań sądowych w tym:
 - wzrost znaczenia posiedzeń przygotowawczych, w trakcie których planowany byłby w sposób efektywny przebieg postępowania;
 - efektywne mechanizmy ustalania ram dowodowych postępowania już na jego wstępnym etapie, wyraźne wskazanie podstawy faktycznej i prawnej procesu przez strony i sąd na etapie wstępnym rozprawy;
 - wyznaczanie rozpraw w systemie ciągłym i zarządzanie informatyczne czasem pracy sędziów;
 - dopuszczanie dowodów na posiedzeniach niejawnych, a nie dopiero na rozprawach;
 - konieczność poprawy mechanizmów korzystania z biegłych;
 - określenie kryteriów merytorycznych warunkujących możliwość uzyskania statusu biegłego sądowego oraz kryteriów, jakie powinna spełniać opinia biegłego w danej dziedzinie;
 - wprowadzenie mechanizmów weryfikacji stanowiska biegłych, bowiem w przypadku wiadomości specjalnych jest ono zazwyczaj decydujące dla ostatecznego rozstrzygnięcia zapadłego w sprawie;
 - wzrost znaczenia instancji poziomej w zakresie spraw incydentalnych;
 - opcjonalność formularzy;
 - konieczność redukcji przesłanek orzeczeń kasatoryjnych, prowadzących do znacznego przedłużenia czasu rozpoznawania spraw;
 - konieczność zmiany modelu postępowań nieprocesowych, w szczególności postępowań działowych, które obecnie toczą się nawet przez dekadę;
 - konieczność zmiany modelu postępowania przygotowawczego - obecnie Prokuratura i organy ścigania przez zbyt długi okres postępowania są jedynym organem, który zajmuje się sprawą obywatela w postępowaniu karnym;
- wzmocnienie informatyzacji sądów, digitalizacji akt i obiegu elektronicznego, stworzenie systemów informatycznych do obsługi postępowań sądowych, szersze utrwalanie przebiegu posiedzeń sądowych na nośnikach informatycznych,

- konieczność efektywnego zarządzania zasobami ludzkimi, także w zakresie zaplecza administracyjnego sądów;
 - o sprofesjonalizowanie (a nie upolitycznienie) zarządzania sądami - nie wszystkie czynności w toku postępowania wymagają bezpośredniego zaangażowania sędziów;
 - o konieczność efektywnego zarządzania czasem pracy, obiegiem akt, wezwaniami i usprawiedliwieniami, pracą biegłych, obciążeniem orzecznictwem;
 - o konieczność redukcji skomplikowanych procedur dotyczących kwestii incydentalnych i pozamerytorycznych, które angażują czas i zasoby ludzkie sądu;
- konieczność ograniczenia przytłaczającej władczości i urzędowości w sądach i otwarcie na strony – bardziej przyjazne i otwarte podejście sędziów do obywateli;
- edukacja prawna i zwiększanie świadomości obywateli w zakresie ich uprawnień i dostępu do sądu już na poziomie szkolnym;

Należy wskazać, że w zasadniczej większości to nie osoba sędziego rozpoznającego sprawę, a powyższe problemy prowadzą do sytuacji, w których nie dochodzi do udzielenia należytej ochrony prawnej, lub w których nawet w przypadku udzielenia obywatelowi ochrony prawnej może się okazać, że ma ona jedynie charakter iluzoryczny.

Podsumowując powyższe rozważania, wskazuje się, że oceniając kolejne z proponowanych nowelizacji w zakresie funkcjonowania Sądu Najwyższego i Krajowej Rady Sądownictwa, należy przede wszystkim zwracać uwagę, czy rzeczywiście doprowadzi ona, choćby częściowo, do rozwiązywania przedstawionych powyżej problemów związanych z funkcjonowaniem sądów powszechnych.

Pełne zrozumienie znaczenia proponowanych zmian w ustawie o Sądzie Najwyższym dla funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości wymaga zapoznania się także z projektowanymi i uchwalonymi zmianami w ustawie o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawie Prawo o ustroju sądów powszechnych. Wszystkie te akty łącznie tworzą bowiem podstawę ustrojową dla całego wymiaru sprawiedliwości, a więc władzy sądowniczej, która zgodnie z Konstytucją ma stanowić jeden z trzech niezależnych fundamentów demokracji. W związku z tym w niniejszej opinii poddano analizie łącznie proponowany przez Prezydenta Projekt SN oraz Projekt KRS.

II. Analiza zmian proponowanych w prezydenckim Projekcie SN

Tytułem wstępu wskazać należy, że proponowane przez Prezydenta rozwiązania, podobnie jak zmiany zawarte w zawetowanej ustawie z dnia 20 lipca 2017 r., odnoszą się przede wszystkim do organizacji i ustroju Sądu Najwyższego. W Projekcie SN proponowane są nowe procedury obsadzania stanowisk sędziowskich, nowa struktura wewnętrzna Sądu Najwyższego oraz wprowadzenie udziału ławników w rozpoznawaniu określonej kategorii spraw. Ponadto Projekt SN zakłada zmiany w zakresie procedury pociągania sędziów do odpowiedzialności dyscyplinarnej oraz wprowadza instytucję skargi nadzwyczajnej od prawomocnych orzeczeń sądów powszechnych.

W związku z faktem, że Projekt SN miał stanowić alternatywną konstrukcję w stosunku do zawetowanej ustawy z dnia 20 lipca 2017 r., należy poddać go analizie na dwóch płaszczyznach:

1. przyjmując za punkt odniesienia aktualnie obowiązującą ustawę o Sądzie Najwyższym w celu oceny usprawnień, jakie miałyby zostać wprowadzone na podstawie Projektu SN;
2. przyjmując za punkt odniesienia rozwiązania zawarte w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. w celu weryfikacji, czy zagrożenia, które wiązały się z poprzednią propozycją zmian legislacyjnych, zostały uwzględnione i usunięte, czy też powielone w analizowanym Projekcie SN.

Niniejsza opinia odnosi się przede wszystkim do tych zmian zaproponowanych w Projekcie SN, które mogą mieć znaczący wpływ na pogorszenie sytuacji prawnej obywateli przed sądem, zwłaszcza w świetle obowiązku zapewnienia przez państwo polskie realizacji obywatelskiego konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego i bezzwłocznego rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Opiniujący nie zajmuje w tym miejscu stanowiska odnośnie projektowanych zmian, które nie zostały wyraźnie wymienione w treści niniejszej opinii.

Podobnie jak w przypadku ustawy z dnia 20 lipca 2017 r., zmiany proponowane przez Prezydenta oceniane są pod kątem zasad konstytucyjnych wynikających z następujących przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

1. art. 2 Konstytucji, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej;
2. art. 10 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym urząd Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sędziowskiej;
3. art. 173 Konstytucji, zgodnie z którym Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz;
4. art. 178 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym Sędziowie w sprawowaniu swojego urzędu są niezawisli i podlegają tylko Konstytucji oraz ustawom;

A. Analiza zmian proponowanych w Projekcie prezydenckim w stosunku do aktualnie obowiązującej ustawy o Sądzie Najwyższym

Całościowa analiza Projektu SN wyraźnie ukazuje poszerzenie względem Sądu Najwyższego kompetencji Prezydenta – przedstawiciela władzy wykonawczej. Tak jak w przypadku poprzednich zmian regulacji dotyczących KRS oraz SN, stanowiących przedmiot opinii NRA, w projektach przedstawionych przez Prezydenta RP wyraźnie widoczna jest tendencja mająca na celu osłabienie niezależności władzy sądowniczej. Z uwagi na konstytucyjną zasadę trójpodziału władzy kierunek zmian wywołuje poważne wątpliwości i zastrzeżenia o charakterze konstytucyjnym. Umacnianie roli Prezydenta prowadzić może do zachwiania tej równowagi, a w konsekwencji do naruszenia fundamentalnych zasad demokracji.

W zakresie analizy szczegółowej Projektu SN zwrócić należy uwagę przede wszystkim na następujące obszary zmian:

1. organizacja wewnętrzna Sądu Najwyższego i procedury powoływania sędziów Sadu Najwyższego;
2. odpowiedzialność dyscyplinarna;
3. wprowadzenie skargi nadzwyczajnej;
4. wprowadzenie ławników;

1. Organizacja wewnętrzna Sądu Najwyższego i procedury powoływania Sędziów Sądu Najwyższego.

W omawianym w niniejszym punkcie obszarze na mocy Projektu SN zaszyłyby zdecydowanie najistotniejsze zmiany, które - choć w ujęciu czysto technicznym różnią się od zmian zaproponowanych w zawetowanej ustawie z dnia 20 lipca 2017 r.- w ujęciu aksjologicznym są do nich bardzo podobne. Z treści proponowanych zmian w dalszym ciągu wynika, że głównym założeniem reformy jest podporządkowanie władzy sądowniczej przedstawicielom władzy wykonawczej. Ani celowość, ani konieczność takiego działania w dalszym ciągu nie została w sposób należyty uzasadniona. Ponadto, to właśnie w tym obszarze zmian powstają największe wątpliwości co do zgodności z Konstytucją RP.

Poniżej wskazane zostały najważniejsze zmiany w obszarze organizacji Sądu Najwyższego, zawarte w Projekcie SN:

- art. 1 Projektu SN – Projekt SN zakłada zmianę założeń funkcjonowania Sądu Najwyższego; w aktualnie obowiązującym stanie prawnymznaczona jest funkcja nadzoru judykacyjnego Sądu Najwyższego nad sądami powszechnymi; oznacza to, że obecnie Sąd Najwyższy dokonuje przede wszystkim kontroli zgodności z prawem

(procesowym i materialnym) orzeczeń wydawanych przez sądy powszechne. Projekt zakłada zmianę tej tendencji i wprowadza ponadto instrument skargi nadzwyczajnej, który umożliwi ponowną weryfikację prawomocnych orzeczeń sądów; tego rodzaju zmiana prowadziłaby do zbliżenia roli Sądu Najwyższego do roli trzeciej instancji, ponownie rozpoznającej zapadłe już orzeczenia; ponadto proponowany przepis uzupełnia katalog kompetencji Sądu Najwyższego o rozpatrywanie spraw dyscyplinarnych;

- art. 3 Projektu SN – proponowany przepis zakłada zmianę dotychczasowej struktury Sądu Najwyższego poprzez likwidację Izby Wojskowej i wprowadzenie dwóch nowych Izb: Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych oraz Dyscyplinarnej; zmiana w tym zakresie jest ściśle powiązana z dalszymi zmianami proponowanymi w Projekcie; uwagę zwrócić należy jedynie na fakt, że nowo wyodrębniona Izba Dyscyplinarna powołana miałaby być w celu rozpatrywania spraw o znacznie węższym zakresie merytorycznym w porównaniu do pozostałych Izb, co budzi wątpliwość w zakresie zasadności jej wyodrębnienia, prawidłowości organizacji i równomiernego rozkładu obowiązków pomiędzy poszczególnymi Izbami Sądu Najwyższego;
- art. 4 Projektu SN – przepis przyznaje kompetencję do określenia regulaminu Sądu Najwyższego Prezydentowi RP, odbierając zarazem tę kompetencję Zgromadzeniu Ogólnemu Sędziów Sądu Najwyższego; jest to wyraźny przejaw uzależnienia władzy sądowniczej od władzy wykonawczej, a regulacja ta budzi wątpliwości co do zgodności z art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji; brak jest bowiem w świetle tych zasad uzasadnienia dla pozbawienia władzy sądowniczej kompetencji do samodzielnego decydowania w kwestii wewnętrznej organizacji Sądu Najwyższego;
- art. 11-12 Projektu SN – przepisy przewidują nową, szczegółową procedurę wyboru Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego; w aktualnym stanie prawnym Prezydent powołuje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego spośród dwóch kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne, natomiast proponowana zmiana zakłada możliwość wyboru spośród pięciu kandydatów; projektowana zmiana stanowi zatem kolejny przejaw poszerzenia kompetencji Prezydenta i zmierza do umocnienia jego pozycji względem władzy sądowniczej, co – jakkolwiek samo w sobie nie pozostaje w sprzeczności z regulacją konstytucyjną – to jednak w powiązaniu z innymi zmianami może budzić pewne zastrzeżenia w świetle art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji;
- art. 13 Projektu SN – przepis szczegółowo i enumeratywnie określa kompetencje Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w miejsce dotychczas obowiązującej normy wskazującej, iż kieruje on pracami Sądu Najwyższego; rola Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego zostałaby zatem w pewnym zakresie osłabiona; rozwiązanie powyższe nie

wydaje się jednak pozostawać w sprzeczności z zasadami wynikającymi z art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji;

- art. 14 Projektu SN – wprowadza zmianę procedury wyboru Prezesów Sądu Najwyższego, kierujących pracami poszczególnych Izb; obecnie powoływani są oni przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego na pięcioletnią kadencję; proponowana zmiana zakłada wybór na trzyletnią kadencję i jedynie po zasięgnięciu opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego; wskutek zmiany Prezydent uzyskałby zatem swobodę w zakresie obsadzania stanowisk prezesów poszczególnych Izb, a tym samym uzyskałby swobodę decyzyjną w zakresie istotnych kwestii personalnych, co budzi zastrzeżenia w świetle zgodności z art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji; ponadto, projektowany przepis wskazuje na brak konieczności zasięgnięcia opinii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, co uwypukla niezależność Izby Dyscyplinarnej i jej bezpośrednią podległość wobec Prezydenta RP;
- art. 16 Projektu SN – przepis na nowo określa kompetencje Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego, które mają węższy charakter w stosunku do aktualnego zakresu kompetencji tego organu, co prowadziłoby do znacznego osłabienia jego pozycji; w szczególności, jak już wskazywano, Zgromadzenie pozbawione zostałoby prawa uchwalenia regulaminu Sądu Najwyższego; Zgromadzenie Ogólne zgodnie z Projektem zostałoby ponadto pozbawione prawa dokonywania wyboru kandydatów na Sędziego Sądu Najwyższego oraz dokonywania wyboru dwóch członków Krajowej Rady Sądownictwa;
- art. 18, art. 21 Projektu SN - przepisy określają kompetencje zgromadzenia sędziów izb Sądu Najwyższego oraz kolegium Sądu Najwyższego, które także miałyby zostać ograniczone w stosunku do aktualnych kompetencji wskazanych organów; przede wszystkim zgromadzenie izby pozbawione zostałoby prawa do zaopiniowania kandydata na Prezesa Izby, a kolegium nie byłoby w dalszym ciągu odpowiedzialne za ustalanie podziału czynności w Sądzie Najwyższym, podejmowanie decyzji dotyczących wewnętrznej struktury organizacyjnej Sądu Najwyższego, opiniowanie kandydatów na Prezesów Sądu Najwyższego, uchwalanie regulaminu ich losowania, opiniowanie regulaminu wyborów kandydatów na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego, Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz członków Krajowej Rady Sądownictwa i regulaminu Sądu Najwyższego; rola organów działających w Sądzie Najwyższym zostałaby zatem znacznie ograniczona, co dodatkowo prowadzi do uzależnienia Sądu Najwyższego od władzy wykonawczej;
- art. 19 Projektu SN – przepis przyznaje uprawnienia Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego Prezesowi Izby Dyscyplinarnej w zakresie właściwości tej Izby; zmiana stanowi kolejny przejaw wyróżniania roli Izby Dyscyplinarnej w strukturze Sądu Najwyższego i jej niezależności od organów Sądu Najwyższego;

- art. 30 Projektu SN – przepis określa zasady ubiegania się i zgłaszania kandydatur na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego; zmieniona procedura nie przewiduje w tym zakresie żadnych kompetencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, co stanowi kolejny przejaw osłabienia niezależności władzy sądowniczej i budzi wątpliwość co do zgodności z art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji;
- art. 31 Projektu SN - przepis wprowadza zakaz obejmowania stanowisk przez osoby pozostające ze sobą w bliskim stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa, co może prowadzić do uniemożliwienia ubiegania się o stanowisko kandydatom spełniającym wszelkie pozostałe kryteria osobowe; regulacja stanowi nieuzasadnione ograniczanie możliwości ubiegania się o stanowisko sędziego Sądu Najwyższego;
- art. 36 Projektu SN – przepis przewiduje obowiązek uzyskania zgody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na pełnienie urzędu sędziego po ukończeniu przez niego 65. roku życia; uprawnienie to ma charakter całkowicie arbitralny i pozwala na dowolne decydowanie, którzy z sędziów będą w dalszym ciągu zajmować swoje stanowisko; zmiana jest kolejnym wyrazem nieuzasadnionego wzmocnienia kompetencji Prezydenta – przedstawiciela władzy wykonawczej w stosunku do władzy sądowniczej - o uprawnienia o całkowicie dyskrejonalnym charakterze i budzi wątpliwości co do zgodności z art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji;
- art. 108 Projektu SN – przepis zakłada obowiązek uzyskania zgody na dalsze zajmowanie stanowiska przez sędziów, którzy w momencie uchwalenia Projektu ukończyliby 65 rok życia; Prezydent wraz z wejściem w życie ustawy uzyskałby zatem możliwość arbitralnego decydowania o usunięciu ze stanowiska sędziów, którzy nadal wyrażają wolę zajmowania stanowiska i nie istnieją ku temu przeciwwskazania, co stanowiłoby naruszenie zasad wyrażonych w art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji;

Najpoważniejszym zarzutem do zmian w zakresie organizacji Sądu Najwyższego jest fakt, że stanowią one w dużej mierze powtórzenie regulacji proponowanych w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. z nieznacznymi ich modyfikacjami. Oznacza to, że autorzy Projektu SN zasadniczo zaakceptowali koncepcję zmian ustrojowych zaproponowanych w zawetowanej ustawie, nanosząc jedynie własne modyfikacje. Tymczasem, to właśnie koncepcja zakładająca pozbawianie niezależności władzy sądowniczej wydaje się błędna i to w tym zakresie winna zostać zaproponowana konstrukcja alternatywna. W konsekwencji, zaproponowany Projekt SN nadal budzi pewne zastrzeżenia na tle zgodności z Konstytucją RP i zdaje się nie odpowiadać na rzeczywiste problemy związane z funkcjonowaniem sądownictwa w Polsce.

2. Ławnicy

Projekt SN w art. 58 - art. 70 przewiduje powoływanie ławników Sądu Najwyższego. Stanowisko to w ogóle nie istnieje w obecnie obowiązującym stanie prawnym, a zasadność jego utworzenia budzi wątpliwości.

Ławnikami zgodnie z założeniami mogłyby zostać osoby posiadające minimum wykształcenie średnie, a ich wyboru dokonywałby Senat. Ławnicy, po odbyciu szkolenia, orzekać mieliby w przedmiocie skarg nadzwyczajnych na orzeczenia sądów powszechnych i mieliby być w tym zakresie niezawisli.

Proponowane rozwiązanie stanowi istotną zmianę w procesie orzekania Sądu Najwyższego i budzi poważne zastrzeżenia przede wszystkim z uwagi na brak wymogu posiadania wiedzy prawniczej przez ławnika. Należy zwrócić uwagę na fakt, że sędziowie Sądu Najwyższego wybierani są spośród kandydatów wyróżniających się wysokim poziomem wiedzy prawniczej, co uzasadnione jest wysokim stopniem skomplikowania problemów, które rozstrzygane są przez Sąd Najwyższy. Sąd Najwyższy ma bowiem w założeniu rozstrzygać w przedmiocie zagadnień, które wzbudzają wątpliwości w procesie orzekania przez sądy powszechne. Trudno zatem uznać za uzasadnione włączenie w proces orzekania Sądu Najwyższego ławników, nieposiadających nawet podstawowej wiedzy prawniczej. Trudno także wskazać problemy w zakresie funkcjonowania sądownictwa, które miałyby zostać rozwiązane poprzez wprowadzenie ławników do Sądu Najwyższego.

Nadto, ławnicy powoływani byłiby przez władzę ustawodawczą, co pośrednio prowadziłoby do uzyskania przez nią wpływu na proces orzekania. Taki stan, w świetle zasad wynikających z art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji, uznać natomiast należy za niepożądany.

3. Skarga nadzwyczajna

W art. 86 Projektu SN przewidziano możliwość wniesienia skargi nadzwyczajnej od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie. Określone w § 1 tego przepisu przesłanki wniesienia skargi nadzwyczajnej pozwalają przyjąć, że w obecnie obowiązującym stanie prawnym ten sam cel jest możliwy do osiągnięcia poprzez wniesienie kasacji lub skargi kasacyjnej do Sądu Najwyższego oraz skargi do Trybunału Konstytucyjnego. W związku z tym należy postawić pytanie, czy tego rodzaju zmiana jest rzeczywiście konieczna dla poprawy funkcjonowania sądownictwa.

Należy wskazać, że tworzenie dodatkowych środków zaskarżenia nie sprzyja uproszczeniu oraz przejrzystości procedury. W związku z tym w przypadku przeprowadzenia reformy proponowanej przez Prezydenta należałoby wyraźnie określić przyczynę, która uzasadnia wprowadzanie nowego środka zaskarżenia, mającego w dodatku służyć podważaniu wydanych już, prawomocnych orzeczeń. W razie jej braku, nawet bez zastrzeżeń co do konstytucyjności samego rozwiązania, proponowana zmiana nie może zostać oceniona pozytywnie.

Ponadto, w art. 91 Projektu SN przewidziano rozpatrywanie skarg nadzwyczajnych z udziałem ławników. Rozwiązanie to budzi wątpliwości z uwagi na brak wymogu posiadania wiedzy prawniczej przez ławników. Trudno bowiem wyobrazić sobie sytuację, w której skomplikowany problem prawny oceniany ma być przez osoby nieposiadające merytorycznego przygotowania do jego analizy.

4. Odpowiedzialność dyscyplinarna

Odpowiedzialność dyscyplinarna, to drugi pod względem istotności obszar zmian w Projekcie SN. Podobnie jak w przypadku zmian w zakresie organizacji Sądu Najwyższego, także tutaj zauważalna jest akceptacja koncepcji zaproponowanej w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r.

Najistotniejsze zmiany w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej zawarte zostały w następujących przepisach Projektu SN:

- art. 5-7 Projektu SN – przepisy uwypuklają rolę Izby Dyscyplinarnej oraz funkcję Prezesa tej izby względem pozostałych izb; do sprawozdania z działalności sądów składanego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego obowiązkowo ma być także dołączona informacja Prezesa Izby Dyscyplinarnej o działalności tej Izby, a jej budżet miałby być wyodrębniony w ramach budżetu Sądu Najwyższego i uchwalany przez inny organ; ponadto, Prezes Izby Dyscyplinarnej, w zakresie działalności tej izby posiadać miałby analogiczne uprawnienia do Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, w tym odpowiadać za wykonywanie budżetu tej Izby; takie wyodrębnienie względem innych izb nie istniało dotychczas i nie znajduje żadnego merytorycznego uzasadnienia; w szczególności, z punktu widzenia art. 45 ust. 1 Konstytucji RP nieuzasadnione jest priorytetowe traktowanie spraw dyscyplinarnych kosztem spraw wnoszonych do Sądu Najwyższego przez obywateli;
- art. 72 Projektu SN – przepis wprowadza zmiany w składzie sądów właściwych do rozpoznawania spraw dyscyplinarnych sędziów Sądu Najwyższego, wprowadzając do niego ławników; zważywszy nadto, że ławnicy orzekać mają w sprawach dyscyplinarnych, w których podstawą odpowiedzialności jest oczywiste i rażące naruszenie prawa przez sędziego, brak wiedzy prawniczej jest w tym zakresie całkowicie dyskwalifikujący; osoba nieposiadająca wykształcenia prawniczego nie ma bowiem kompetencji do oceny prawidłowości pełnienia funkcji przez sędziego pod kątem możliwości przypisania sędziemu odpowiedzialności z tytułu deliktu dyscyplinarnego;
- art. 74 § 1 pkt 3 Projektu SN - na mocy wskazanego przepisu do katalogu kar dyscyplinarnych dodano obniżenie wynagrodzenia zasadniczego sędziego;

- art. 75 § 8 Projektu SN – projektowany Przepis nie znajduje się w aktualnie obowiązującej ustawie o Sądzie Najwyższym i zakłada wprowadzenie nowej instytucji – Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego, którego powołanie wyłącza innego rzecznika od podejmowania czynności w sprawie i który może zarówno wszcząć postępowanie jak i wstąpić do postępowania już toczącego się; wprowadzenie tego rodzaju instytucji stwarza wyłom w modelu odpowiedzialności dyscyplinarnej, w którym funkcję organu prowadzącego postępowanie wyjaśniające oraz pełniącego rolę oskarżyciela przed sądem dyscyplinarnym pełni rzecznik dyscyplinarny powoływany spośród przedstawicieli zawodu prawniczego, którego dotyczy dany typ postępowania dyscyplinarnego, w tym przypadku spośród sędziów Sądu Najwyższego; wprowadzenie na mocy projektowanych przepisów szczególnej instytucji generuje poważne ryzyko wywierania bezpośredniego wpływu na sposób i tok prowadzonego postępowania dyscyplinarnego, a tym samym pośredniego wpływu (nacisku) przez władzę wykonawczą na sędziów Sądu Najwyższego, bowiem pozwala na arbitralne powoływanie organu uprawnionego do inicjowania postępowania dyscyplinarnego wyłącznie na podstawie uznania Prezydenta RP; przyznanie tego rodzaju kompetencji Prezydentowi obok funkcjonowania zasadniczej procedury dyscyplinarnej uznać należy za całkowicie nieuzasadnione. Dodatkowo, stanowi ono umacnianie wpływu władzy wykonawczej na władzę sądowniczą, co pozostaje w sprzeczności z zasadami wyrażonymi w art. 10 ust. 1 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 178 ust. 1 Konstytucji;

B. Analiza zmian proponowanych w Projekcie prezydenckim w stosunku do ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 20 lipca 2017 r.

Porównując zmiany proponowane w Projekcie do zmian zawartych w ustawie o Sądzie Najwyższym z dnia 20 lipca 2017 r. należy zauważyć, że pomimo jego zawetowania, Projekt powtarza jego kluczowe założenia w nieco zmodyfikowanej formie. Podobieństwa pomiędzy Projektem a ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. dotyczą następujących zmian:

- utworzenie i przyznanie szczególnego statusu Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego – oba projekty zawierają analogiczne regulacje w tym zakresie;
- osłabienie kompetencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, w szczególności w zakresie jego wpływu na wybór Prezesów Sądu Najwyższego;
- osłabienie kompetencji Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego, w szczególności odebranie prawa do określenia regulaminu Sądu Najwyższego,
- osłabienie kompetencji Kolegium Sądu Najwyższego, w szczególności odebranie prawa dokonywania wyboru kandydatów na Sędziego Sądu Najwyższego oraz dokonywania wyboru dwóch członków Krajowej Rady Sądownictwa;

- przyznanie przedstawicielowi władzy wykonawczej prawa arbitralnej decyzji w zakresie zezwolenia na dalsze zajmowanie stanowiska sędziom, którzy ukończyli 65. rok życia;
- zmiany w zakresie odpowiedzialności dyscyplinarnej, w szczególności możliwość powołania Nadzwyczajnego Rzecznika Dyscyplinarnego przez przedstawiciela władzy wykonawczej;

Podsumowując, zasadnicza różnica pomiędzy Projektem SN a ustawą z dnia 20 lipca 2017 r. polega w powyższym zakresie przede wszystkim na przyznawaniu kompetencji Prezydentowi RP w miejsce Ministra Sprawiedliwości. W zakresie analizy zgodności proponowanych zmian z Konstytucją problem pozostaje jednak taki sam – Projekt prowadzi do przyznania wpływu na organizację i ustrój władzy sądowniczej przedstawicielowi władzy wykonawczej. Projekt w tej kwestii nie stanowi zatem właściwej koncepcji alternatywnej w stosunku do zawetowanej ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. i budzi te same zastrzeżenia, wątpliwości oraz ryzyka.

III. Analiza zmian proponowanych w prezydenckim Projekcie KRS

W stosunku do opiniowanego projektu należy podnieść dwa podstawowe zastrzeżenia, najważniejsze spośród wyżej przedstawionych. Po pierwsze, proponowane zmiany w żaden sposób nie zmiernają do poprawy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, w szczególności do usprawnienia postępowań i działalności sądów oraz nie są oparte na właściwym zdiagnozowaniu niedostatków aktualnie funkcjonującego systemu. Leżąca u podstaw proponowanych zmian koncepcja ustroju sądownictwa nie jest w żaden sposób dopasowana do koncepcji jego funkcjonowania. Po drugie, podobnie jak w przypadku Projektu SN, największym zarzutem do proponowanego przez Prezydenta Projektu KRS jest powielenie kluczowych założeń zawartych w zawetowanej ustawie z dnia 12 lipca 2017 r., w tym przede wszystkim przyznanie władzy ustawodawczej do obsadzenia większości stanowisk w Krajowej Radzie Sądownictwa.

Analizowany Projekt KRS poddać należy analizie pod kątem następujących przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej:

1. art. 2 Konstytucji, zgodnie z którym Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej;
2. art. 10 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym ustrój Rzeczypospolitej Polskiej opiera się na podziale i równowadze władzy ustawodawczej, władzy wykonawczej i władzy sądowniczej;
3. art. 173 Konstytucji, zgodnie z którym Sądy i Trybunały są władzą odrębną i niezależną od innych władz;
4. art. 187 ust. 1 Konstytucji, zgodnie z którym Krajowa Rada Sądownictwa składa się z:
 - 1) Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Ministra Sprawiedliwości, Prezesa Naczelnego Sądu Administracyjnego i osoby powołanej przez Prezydenta Rzeczypospolitej,
 - 2) piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych,
 - 3) czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów.
5. art. 187 ust. 3 Konstytucji, zgodnie z którym kadencja członków Krajowej Rady Sądownictwa trwa cztery lata.

Podobnie jak w przypadku zmian w ustawie o Sądzie Najwyższym, także w tym przypadku rozważyć należy, czy proponowane zmiany w rzeczywistości prowadzą do rozwiązania problemów ujawnionych w zakresie funkcjonowania sądownictwa powszechnego.

Analizując zawarte w Projekcie KRS uregulowania w świetle powyżej przytoczonych zasad zawartych w Konstytucji, uwagę należy zwrócić przede wszystkim na następujące zmiany: (z zachowaniem numeracji zawartej w obowiązującej ustawie o Krajowej Radzie Sądownictwa):

- art. 9a – Projekt KRS przewiduje dodanie nowego przepisu, zgodnie z którym Sejm ma dokonywać wyboru piętnastu członków Krajowej Rady Sądownictwa spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych oraz sądów wojskowych; rozwiązanie to narusza przytoczone na wstępie zasady konstytucyjne, a w szczególności art. 10 Konstytucji oraz art. 187 ust. 1 Konstytucji; projektowane uregulowanie narusza bowiem równowagę pomiędzy władzą ustawodawczą i sądowniczą, przyznając tej pierwszej prawo do obsadzenia 21 stanowisk w Krajowej Radzie Sądownictwa, co prowadzi do uzyskania znacznego wpływu na ten organ przez władzę ustawodawczą; stoi to w oczywistej sprzeczności z ideą wynikającą z art. 187 ust. 1 Konstytucji, w której *expressis verbis* przyznano prawo do wyboru czterech członków przez Sejm oraz dwóch członków przez Senat; przepis wprowadza ponadto obowiązek wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa na czteroletnie wspólne kadencje. Oznacza to, że kadencja wszystkich członków KRS wygasać będzie w tym samym momencie, niezależnie od chwili ich powołania. Dotychczas każdy z powołanych członków pełnił swoją funkcję przez cztery pełne lata, a krótsza kadencja, w połączeniu z ograniczeniem możliwości powołania do maksymalnie dwóch kadencji, będzie prowadziła do różnicowania długości kadencji poszczególnych członków KRS; rozwiązanie to budzi wątpliwość w świetle art. 187 ust. 3 Konstytucji, zgodnie z którym kadencja członków KRS trwa cztery lata. Skrócenie kadencji stoi bowiem w sprzeczności z normą wyrażoną we wskazanym przepisie;
- art. 11a-11e – nowe przepisy, kompatybilne z dodanym art. 9a, przewidujące procedurę wyboru przez Sejm członków Krajowej Rady Sądownictwa spośród sędziów;
- art. 31 ust. 1a – dodany przepis wprowadza zakaz orzekania w sprawach indywidualnych przez zespoły składające się wyłącznie z sędziów; rozwiązanie to nie znajduje żadnych uzasadnionych podstaw, zwłaszcza w świetle faktu, że sędziowie stanowią większość członków Krajowej Rady Sądownictwa, a sama Rada ma stanowić organ, w którym działają przede wszystkim przedstawiciele władzy sądowniczej; przepis wyraźnie osłabia pozycję sędziów względem przedstawicieli władzy ustawodawczej będących członkami Rady, co wiąże się z naruszeniem art. 10 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 187 ust. 1 Konstytucji;
- art. 33 ust. 1a – dodany przepis przewiduje konieczność uzyskania większości 2/3 głosów w przypadku powoływania na stanowisko sędziowskie lub asesorskie innej osoby niż osoba wskazana przez zespół ds. indywidualnych; w powiązaniu z brakiem możliwości funkcjonowania zespołów złożonych wyłącznie z sędziów, przepis ten

utrudnia powołanie na stanowisko sędziego bez jego akceptacji przez przedstawicieli władzy ustawodawczej; prowadzi to do uzyskania przez władzę ustawodawczą znacznego wpływu na obsadzanie stanowisk sędziowskich i uzależnia władzę sądowniczą od władzy ustawodawczej, co wiąże się z naruszeniem art. 10 Konstytucji, art. 173 Konstytucji oraz art. 187 ust. 1 Konstytucji;

- art. 6 Projektu KRS – przepis zakłada skrócenie kadencji sędziów zasiadających aktualnie w Krajowej Radzie Sądownictwa do momentu wyboru nowych członków Rady na zasadach określonych w Projekcie, co stoi w sprzeczności z art. 187 ust. 3 Konstytucji;

Podsumowując powyższe uwagi, wskazać należy, że prezydencki Projekt KRS nie może zostać uznany za właściwą koncepcję alternatywną w stosunku do zawetowanej ustawy z dnia 12 lipca 2017 r., a jedynie za jego stosunkowo nieznaczną modyfikację. Utrzymane zostało przede wszystkim budzące największe zastrzeżenia założenie wyboru piętnastu członków Krajowej Rady Sądownictwa spośród sędziów przez Sejm. Ponadto, wprowadzie w innej formie, jednak w dalszym ciągu widoczne jest osłabienie pozycji sędziów wchodzących w skład KRS względem przedstawicieli władzy ustawodawczej. Projekt KRS w dalszym ciągu należy zatem oceniać negatywnie z uwagi na zasadnicze wątpliwości co do jego zgodności ze wskazanymi na wstępie zasadami konstytucyjnymi.

Ponadto, w Projekcie KRS nie sposób również znaleźć uzasadnienia dla wprowadzanych zmian w procedurze wyboru członków Krajowej Rady Sądownictwa oraz jej funkcjonowania. Trudno bowiem w dalszym ciągu wskazać, w jaki sposób wzrost kontroli władzy ustawodawczej nad procedurą obsadzania stanowisk sędziowskich miałby poprawić jakość funkcjonowania sądów powszechnych.

IV. Wnioski końcowe

Zarówno prezydencki Projekt zmiany ustawy o Sądzie Najwyższym jak i projekt zmian w ustawie o Krajowej Radzie Sądownictwa, pomimo pewnych różnic, w dalszym ciągu wykazuje tę samą tendencję zmian co zawetowane przez Prezydenta ustawy i są zasadniczo zbieżne w założeniach aksjologicznych. Ponadto, Projekt SN w znacznym zakresie proponuje te same zmiany co ustawa z dnia 20 lipca 2017 r., w uproszczeniu z tą różnicą, że poszczególne kompetencje przyznaje Prezydentowi RP w miejsce Ministra Sprawiedliwości.

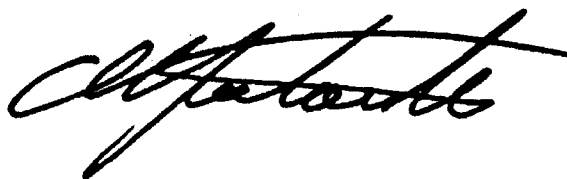
Skuteczna reforma wymiaru sprawiedliwości wymaga przede wszystkim identyfikacji problemów, które muszą być rozwiązane przez zmianę aktualnie obowiązujących przepisów prawa w tym zakresie. Problemami tymi nie są z pewnością odmienne poglądy polityczne. Wydaje się natomiast, że uzależnianie władzy sądowniczej od dwóch pozostałych władz ma na celu usuwanie przeszkód we wdrażaniu pewnych założeń ideologicznych, nie zaś usprawnienie rozpoznawania spraw wnoszonych do sądów przez obywateli. Proponowane zmiany nie zmierzają do poprawy funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości, a leżąca u ich podstaw koncepcja ustroju sądownictwa nie jest w żaden sposób dopasowana do koncepcji usprawnienia i polepszenia jego funkcjonowania.

Analiza Projektu SN i Projektu KRS oraz ustaw z dnia 12 lipca 2017 r. i z dnia 20 lipca 2017 r. prowadzi do wniosku, że największym problemem identyfikowanym przez jego autorów są naruszenia zasad wykonywania zawodu przez sędziów sądów powszechnych – stąd propozycje w zakresie zwiększenia kontroli nad obsadzaniem stanowisk w sądach powszechnych oraz w Sądzie Najwyższym oraz konieczności stworzenia rozbudowanych procedur pociągania sędziów do odpowiedzialności dyscyplinarnej.

Podobnie jak ustawa z dnia 20 lipca 2017 r., opiniowany Projekt SN nie przedstawia żadnej propozycji zmian, która miałaby na celu poprawę funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości z punktu widzenia obywatela. Wszelkie usprawnienia w tym zakresie powinny być zaś skupione przede wszystkim na usprawnieniu pracy sądów, ułatwieniu obywatelom dostępu do sądów oraz uzyskiwaniu informacji i pomocy prawnej, zwiększaniu świadomości prawnej obywateli, przejrzystości stosowanych procedur i skrócenia czasu rozpoznawania spraw. Rozwiązanie tych problemów wymaga bowiem rozważenia przygotowania nowelizacji przede wszystkim w zakresie obowiązujących procedur postępowania, nie natomiast w zakresie procedur obsadzania stanowisk sędziowskich. Tymczasem Projekt SN, podobnie jak poprzednio przedstawiane ustawy, tych problemów w ogóle nie porusza, a proponowane przez Prezydenta zmiany ustrojowe mogą jedynie pogłębić istniejące problemy związane ze sprawnością funkcjonowania sądów powszechnych oraz Sądu Najwyższego. Wynika to przede wszystkim z faktu, że normy prawne, które należałoby zmienić, znajdują się w innych ustawach, przede wszystkim regulujących postępowanie cywilne i karne.

Zauważyć należy, iż skupianie uwagi sędziów Sądu Najwyższego na tworzeniu komórki odpowiedzialnej za dyscyplinowanie sędziów i przeznaczanie znacznych zasobów finansowych oraz osobowych na owo przedsięwzięcie, zwłaszcza w świetle zgłaszanych zastrzeżeń w zakresie wpływu władzy wykonawczej i ustawodawczej na ten obszar działalności, może prowadzić do paraliżowania sądownictwa powszechnego, którego podstawowa działalność skoncentrowana ma być na własnych sprawach dyscyplinarnych sędziów, nie zaś na sprawach obywateli. Zważywszy na konstytucyjną zasadę niezawisłości sędziowskiej, można powziąć wątpliwości, czy w systemie przewidującym nadreprezentację regulacji represyjnej w stosunku do orzekających sędziów, w rzeczywistości istnieć będą warunki do prawidłowego rozwoju orzecznictwa, podnoszenia jego merytorycznego poziomu i rozwiązywania ujawnionych w praktyce problemów prawnych. To jest bowiem zasadnicza rola wymiaru sprawiedliwości i powinna ona być wykonywana niezależnie od poglądów reprezentowanych przez aktualnych przedstawicieli władzy ustawodawczej czy wykonawczej. W ocenie Opiniującego zmiany proponowane w Projekcie SN i Projekcie KRS w dalszym ciągu prowadzą do nieuzasadnionego uzależnienia władzy sądowniczej od władzy wykonawczej oraz ustawodawczej i wiążą się z ryzykiem odejścia od zasad demokratycznego państwa prawa opartego na trójpodziale władzy, a także poddaniu sprawowania władzy sądowniczej niezależnemu sądownictwu. Zmiany te, analizowane całościowo, nadal oceniać należy negatywnie. Nie stanowią one bowiem w dalszym ciągu odpowiedzi na rzeczywiście istniejące problemy związane z organizacją i funkcjonowaniem wymiaru sprawiedliwości.

adw. prof. zw. dr hab. Maciej Gutowski

przewodniczący Komisji Legislacyjnej NRA

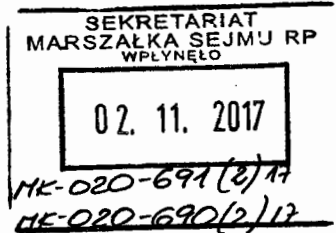

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Adam Bodnar

Warszawa, 31/10/2017

VII.510.2.2017.ST/AJK

Pan

Marek Kuchciński

Marszałek Sejmu RP

Sejm RP

ul. Wiejska 4/6/8

00-902 Warszawa

Wielce Szanowny Panie Marszałku,

W dniu 26 września 2017 r. projekty ustaw: o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (dalej: projekt ustawy o KRS) oraz o Sądzie Najwyższym (dalej: projekt ustawy o SN) zostały przekazane przez Prezydenta RP do Sejmu RP. Projekty te przewidują m.in. zmianę ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o Krajowej Radzie Sądownictwa (Dz. U. z 2016 r., poz. 976) oraz uchylenie ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2016 r., poz. 1254; dalej: ustawa o SN).

W związku z powyższym, wypełniając konstytucyjne zadanie stania na straży wolności i praw człowieka i obywatela (art. 208 ust. 1 Konstytucji RP), Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie zwrócić uwagę na problemy, które mogą pojawić się na tle zapewnienia każdemu prawa do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP).

I. Uwagi odnoszące się do projektu ustawy o Sądzie Najwyższym

1.1. Skutki obniżenia granicy wieku, w którym sędziowie SN i NSA przechodzą w stan spoczynku

Zgodnie z art. 36 § 1 projektu ustawy o SN, sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65. roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie, a Prezydent RP wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Prezydent RP, przed wyrażeniem zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, może zasięgnąć opinii Krajowej Rady Sądownictwa. Z art. 36 § 4 projektu ustawy o SN wynika, że zgoda Prezydenta RP jest udzielana na okres 3 lat, nie więcej niż dwukrotnie. Sędzia, który uzyskał zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego może w każdym czasie przejść w stan spoczynku, składając oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który przekazuje je niezwłocznie Prezydentowi RP.

Z art. 108 § 1 projektowanej ustawy o SN wynika, że sędziowie Sądu Najwyższego, którzy w dniu wejścia w życie tej ustawy ukończyli 65. rok życia albo ukończą 65. rok życia w okresie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, przechodzą w stan spoczynku, chyba że w terminie miesiąca od dnia wejścia w życie ustawy złożą oświadczenie, o którym mowa w art. 36 § 1 projektu ustawy, a Prezydent RP wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

Projektowane rozwiązania dotyczące przechodzenia sędziów Sądu Najwyższego w stan spoczynku będą miały zastosowanie także do sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego, gdyż z art. 49 ustawy z dnia 25 lipca 2002 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (Dz. U. z 2016 r., poz. 1066) wynika, że w sprawach nieuregulowanych w tej ustawie (a do takich należy wiek przechodzenia sędziego Naczelnego Sądu Administracyjnego w stan spoczynku) do sędziów NSA stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące Sądu Najwyższego.

W świetle zaś obecnie obowiązującego art. 30 § 1 ustawy o SN sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 70. roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy przed ukończeniem tego wieku oświadczy Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego wolę dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego. W razie złożenia przez sędziego oświadczenia i przedstawienia zaświadczenia, sędzia może zajmować stanowisko nie dłużej niż do ukończenia 72. roku życia, nie może jednak zajmować stanowiska Prezesa Sądu Najwyższego ani przewodniczącego wydziału. Sędzia ten może w każdym czasie przejść w stan spoczynku, składając odpowiednie oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego.

Z powyższego wynika, że projektowana ustawa o SN w sposób zasadniczy obniża granicę wieku, w którym sędziowie Sądu Najwyższego oraz Naczelnego Sądu Administracyjnego przechodzą w stan spoczynku. Wprowadza również rozwiązanie, zgodnie z którym sędzia, za zgodą Prezydenta RP, może zajmować w dalszym ciągu stanowisko sędziego Sądu Najwyższego po osiągnięciu tego wieku.

Stan spoczynku w świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego (por. wyrok TK z dnia 11 lipca 2000 r., sygn. akt K 30/99) stanowi jedną z określonych na poziomie konstytucyjnym gwarancji niezawisłości sędziowskiej. Z art. 180 ust. 4 Konstytucji RP wynika, że ustawa określa granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku. W świetle art. 180 ust. 4 Konstytucji RP ustawodawca dysponuje więc dość szerokim marginesem swobody w określaniu wieku, w którym sędziowie przechodzą w stan spoczynku. Z tego punktu widzenia rozwiązanie zawarte w art. 36 § 1 projektu ustawy o SN, polegające na określeniu 65 lat jako granicy wieku, po osiągnięciu którego sędzia Sądu Najwyższego będzie przechodził w stan spoczynku, nie budzi wątpliwości konstytucyjnych w zakresie dotyczącym osób, które obejmą stanowisko sędziego Sądu Najwyższego po wejściu w życie tych przepisów. **Inaczej należy jednak ocenić projektowane zastosowanie owej nowej, obniżonej granicy wieku, w stosunku do obecnych sędziów Sądu Najwyższego, którzy – jak już wskazano – posiadają uprawnienie do zajmowania stanowiska sędziego Sądu Najwyższego do dnia ukończenia 70. roku życia. W tym zakresie – zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich – rozwiązanie zaproponowane w art. 108 § 1 projektu wprost**

godzi w konstytucyjny zakaz usuwania sędziego (art. 180 ust. 1 Konstytucji RP). Zakaz ten jest skierowany nie tylko do organów władzy wykonawczej, lecz również do organów władzy ustawodawczej. Ustawodawca w związku z tym poprzez dokonywanie w istocie instrumentalnych zmian w zakresie określania wieku przechodzenia sędziów w stan spoczynku, nie może wprowadzać regulacji powodujących usunięcie urzędujących sędziów z zajmowanych stanowisk. Do tego sprowadza się zaś istota regulacji zaproponowanej w art. 108 § 1 projektu ustawy o SN. Art. 108 § 1 projektowanej ustawy jest w związku z tym niezgodny z art. 180 ust. 1 Konstytucji RP przez to, że pozwala odsunąć od orzekania sędziów Sądu Najwyższego, którzy posiadali objęte zasadą niezawisłości sędziowskiej gwarancje zajmowania swoich stanowisk do dnia ukończenia 70. roku życia.

W konsekwencji projektowany art. 108 § 1 ustawy o SN jest także niezgodny z zasadą niezawisłości sędziowskiej (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP) wykluczającą odsuwanie sędziego od wykonywanej przez niego funkcji. Ochrona niezawisłości sędziowskiej przez zapewnienie nieusuwalności z zajmowanego stanowiska i nieprzenoszalności w stan spoczynku nie służy samemu sędziemu, lecz jest wyłącznie środkiem umożliwiającym realizację prawa do niezawisłego sądu (art. 45 ust. 1 *in fine* Konstytucji RP). W tym znaczeniu też proponowane rozwiązanie pozostaje także w kolizji z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Z art. 180 ust. 5 Konstytucji RP wynika, że w razie zmiany ustroju sądów lub zmiany granic okręgów sądowych wolno sędziego przenosić do innego sądu lub w stan spoczynku z pozostawieniem pełnego uposażenia. W tym przypadku przeniesienie sędziego w stan spoczynku nie jest uzależnione od osiągnięcia określonej w ustawie granicy wieku. Warunkiem skorzystania z art. 180 ust. 5 Konstytucji RP jest jednak rzeczywista, a nie pozorna zmiana ustroju sądów.

Pozycja ustrojowa Sądu Najwyższego została określona w zasadniczej części już na poziomie samej Konstytucji RP. W myśl art. 175 ust. 1 Konstytucji RP Sąd Najwyższy sprawuje wymiar sprawiedliwości. Z art. 183 ust. 1 Konstytucji RP wynika zaś, że Sąd Najwyższy sprawuje nadzór nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania. Ponadto Sąd Najwyższy wykonuje inne czynności określone w Konstytucji i ustawach (art. 183 ust. 2 Konstytucji RP), a więc stwierdza ważność wyborów do Sejmu i Senatu oraz rozpatruje protesty wyborcze (art. 101 Konstytucji RP),

stwierdza ważność wyboru Prezydenta RP (art. 129 ust. 1 Konstytucji RP), rozpoznaje protesty wyborcze przeciwko ważności wyboru Prezydenta RP (art. 129 ust. 2 Konstytucji RP), stwierdza ważność referendum ogólnokrajowego (art. 125 ust. 4 Konstytucji RP) oraz stwierdza ważność referendum zatwierdzającego (art. 125 ust. 4 w zw. z art. 235 ust. 6 Konstytucji RP). Inne czynności Sądu Najwyższego, które ustawodawca może określić na podstawie art. 183 ust. 2 Konstytucji RP mają charakter uboczny i nie mogą w żaden sposób uchybiać realizacji ustrojowych zdań Sądu Najwyższego określonych w Konstytucji RP.

Opisane konstytucyjne ramy funkcjonowania Sądu Najwyższego prowadzą do wniosku, że zasadniczo pozycja ustrojowa Sądu Najwyższego została określona już na poziomie Konstytucji RP. Pozycji tej nie zmieniają i nie mogą zmienić projektowane zmiany w strukturze wewnętrznej samego Sądu Najwyższego. Zmiany te mają jedynie na celu dokonanie reorganizacji w ramach Sądu Najwyższego i z całą pewnością nie są one „zmianą ustroju sądu” w rozumieniu art. 180 ust. 5 Konstytucji RP. **Projektowana skarga nadzwyczajna** (o której będzie jeszcze mowa poniżej) **przemawia natomiast za dalszym pełnieniem obowiązków przez obecnych sędziów Sądu Najwyższego aż do osiągnięcia 70. roku życia z tej prostej przyczyny, że jej wprowadzenie spowoduje zwiększenie, a nie zmniejszenie, liczby spraw kierowanych do Sądu Najwyższego. Nie istnieje zatem żaden racjonalny argument przemawiający za koniecznością odsunięcia za pomocą ustawy tych sędziów od orzekania w okresie pomiędzy osiągnięciem przez nich 65. roku życia a 70. rokiem życia.**

Art. 36 § 1 oraz art. 108 § 1 projektu ustawy o SN powierza ponadto Prezydentowi RP uprawnienie do wyrażania zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego przez sędziego, który ukończył 65. rok życia. Wydany w tym zakresie akt urzędowy Prezydenta RP będzie w związku z tym wymagał dla swojej ważności kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów (art. 144 ust. 2 Konstytucji RP), nie został bowiem on wymieniony w Konstytucji RP (art. 144 ust. 3) jako akt nie wymagający podpisu Prezesa Rady Ministrów. Takim aktem nie wymagającym kontrasygnaty jest wyłącznie akt powołania sędziego (art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji RP).

Dlatego, w powyższym zakresie, przepisy art. 36 § 1 i art. 108 § 1 projektu są niezgodne z konstytucyjną zasadą podziału władz (art. 10 ust. 1 Konstytucji RP) oraz zasadą odrębności i niezależności władzy sądowniczej (art. 173 Konstytucji RP).

Przyznanie Prezydentowi RP i Prezesowi Rady Ministrów jako organom władzy wykonawczej kompetencji do decydowania o tym, kto zachowa na dalszy okres status czynnego sędziego Sądu Najwyższego, w sposób rażąco ingeruje w sferę niezależności Sądu Najwyższego polegającą na niezależności od organów pozasądowych oraz niezależności od czynników politycznych, a także w zasadę niezawisłości sędziowskiej.

W wyroku z dnia 24 czerwca 1998 r. (sygn. akt K 3/98) Trybunał Konstytucyjny wskazał, że „(...) wprowadzenie dodatkowej granicy wieku (65 rok życia), po osiągnięciu której dalsze pełnienie urzędu wymaga zgody Krajowej Rady Sądownictwa, choć wprowadza pewną dozę elastyczności, też oparte jest na kryterium wieku. Zasadniczym pytaniem w tej sprawie jest, czy ustanowienie owej dozy elastyczności daje się pogodzić z zasadą niezawisłości sędziowskiej. Byłoby to oczywiście niedopuszczalne, gdyby – jak w okresie PRL – zgodę na przedłużenie sprawowania urzędu sędziowskiego wydawał organ polityczny (Minister Sprawiedliwości) postawiony poza systemem władzy sądowniczej. Obecny jednak przepis przyznaje prawo decyzji Krajowej Radzie Sądownictwa, której konstytucyjnym zadaniem jest właśnie ochrona niezawisłości sędziów i której skład gwarantuje, że decyzje o losie sędziego podejmowane będą przede wszystkim przez innych sędziów”.

W świetle powyższego nie ulega wątpliwości, że proponowane w treści art. 36 § 1 i art. 108 § 1 projektu ustawy o SN powierzenie organom władzy wykonawczej będących organami politycznymi decydowania o dalszych losach sędziego, narusza zasadę podziału władzy, zasadę niezawisłości sędziowskiej i zasadę odrębności i niezależności władzy sądowniczej.

1.2 Obniżenie granicy wieku, w którym sędziowie SN i NSA przechodzą w stan spoczynku w świetle prawa Unii Europejskiej

Obniżenie wieku, w którym sędzia Sądu Najwyższego, a także sędzia Naczelny Sądu Administracyjnego, przejdzie w stan spoczynku z obecnie obowiązującej granicy 70 lat (art. 30 ustawy o SN) do 65 lat (art. 36 § 1 i art. 108 § 1 projektu ustawy o SN) może też być niezgodne z prawem Unii Europejskiej, a jego uchwalenie spowodować może naruszenie przez Polskę zobowiązań wynikających z członkostwa w UE.

Rzecznik Praw Obywatelskich pragnie - podobnie jak Prezydent RP w uzasadnieniu do projektu ustawy o SN - zwrócić uwagę na wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w sprawie C-286/12 *Komisja przeciwko Węgrom* (wyrok z 6 listopada 2012 r., ECLI:EU:C:2012:687). W sprawie tej Trybunał orzekł o uchybieniu przez Węgry zobowiązaniom wynikającym z art. 2 i art. 6 ust. 1 dyrektywy Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000 r.¹ poprzez przyjęcie uregulowań krajowych wymagających zaprzestania działalności zawodowej przez sędziów, prokuratorów i notariuszy wraz z osiągnięciem przez nich wieku 62. lat, co powodowało odmienne traktowanie ze względu na wiek, niemające charakteru proporcjonalnego w stosunku do zamierzonych celów. W ocenie Trybunału, „odmienne traktowanie ze względu na wiek zasadza się na samym istnieniu granicy wieku, po przekroczeniu której zainteresowane osoby zaprzestają pełnienia służby, niezależnie od wieku ustalonego dla tej granicy i *a fortiori* dla granicy, która obowiązywała uprzednio” (pkt 54). Trybunał - co słusznie zauważył Prezydent RP - podkreślił, że z art. 6 ust. 1 ak. 1 dyrektywy 2000/78/WE wynika jednak, że odmienne traktowanie ze względu na wiek nie stanowi dyskryminacji, jeżeli w ramach prawa krajowego zostanie obiektywnie i racjonalnie uzasadnione zgodnym z przepisami celem i jeżeli środki mające służyć realizacji tego celu są właściwe i konieczne.

Nie można jednak zgodzić się z efektem analizy tego wyroku dokonanej w uzasadnieniu do projektu ustawy o SN. Prezydent RP wskazuje bowiem na dwie okoliczności, które miałyby odróżniać rozwiązania zawarte w projekcie od sprawy węgierskiej: „po pierwsze, projekt ustawy pozwala na pozostanie na stanowisku przez sędziego po osiągnięciu 65 roku życia, o ile wyrazi na to zgodę Prezydent RP. Po drugie, przejście w stan spoczynku nie oznacza obowiązku zaprzestania wszelkiej działalności. Sędzia może nadal podejmować się zajęć dających się pogodzić ze stanem spoczynku lub też może zrezygnować ze stanu spoczynku i podjąć inną działalność zawodową.” W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich projektodawca nie odniósł się w ten sposób do najistotniejszego argumentu Trybunału Sprawiedliwości przemawiającego za naruszeniem zobowiązań wynikających z dyrektywy 2000/78/WE przez Węgry. TS wskazał bowiem wyraźnie, że poza wskazaniem celu istotne jest również zbadanie, czy wspomniane przepisy

¹ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z dnia 27 listopada 2000 r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy, Dz. Urz. L 303 z 2.12.2000, s. 16.

stanowią środek konieczny do realizacji celu, co wymaga uwzględnienia zarówno szkody, jaką mogą te przepisy powodować względem określonych osób, jak i korzyści, jakie czerpie z nich społeczeństwo w ogólności oraz wchodzące w jego skład jednostki (punkt 66). Przepisy węgierskie, podobnie jak i oceniany projekt ustawy o SN (art. 108 projektu ustawy), nie przewidują środków przejściowych, które mogłyby chronić uzasadnione oczekiwania zainteresowanych osób. Prezydent RP nie przedstawił również żadnych okoliczności umożliwiających stwierdzenie, że żadne mniej restrykcyjne przepisy nie pozwoliłyby na osiągnięcie celu. Stwierdzono jedynie, bez uzasadnienia, że jest to „odpowiednie wobec celu zamierzonego przez projektodawcę, a wiek przejścia w stan spoczynku przez sędziów Sądu Najwyższego mieści się w ramach przyjętych w ustawach dotyczących sądownictwa”. Cel obniżenia wieku sędziów nie został też wyraźnie wskazany w uzasadnieniu do projektu ustawy.

Tym samym, zarówno art. 36 § 1, jak i art. 108 § 1 projektu ustawy o SN mogą być niezgodne z prawem UE, w szczególności z dyrektywą 2000/78/WE.

1.3 Ryzyko przerwania kadencji obecnej I Prezes SN

Projektowany art. 108 § 1 projektu ustawy o SN spowoduje także wygaśnięcie kadencji obecnego Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, o ile Prezydent RP nie wyrazi zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego przez osobę pełniącą tę funkcję. Z art. 108 § 4 projektu ustawy o SN wynika, że jeżeli w przypadku wystąpienia okoliczności, o której mowa w § 1, dojdzie do konieczności wyboru Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego lub Prezesa Sądu Najwyższego, do czasu objęcia stanowiska przez wybranego sędziego Prezydent RP powierzy kierowanie Sądem Najwyższym lub jego izbą wskazanemu przez siebie sędziemu Sądu Najwyższego.

Przerwanie kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (także poprzez obniżenie wieku powodującego przejście sędziego w stan spoczynku) **stanowi oczywiste naruszenie art. 180 ust. 3 Konstytucji RP**. Z tego konstytucyjnego przepisu wynika, że Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego powołuje Prezydent RP na sześcioletnią kadencję, spośród kandydatów przedstawionych przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego. **Ustawodawca nie może więc poprzez zabiegi polegające na odwoływaniu**

się do obniżenia granicy wieku, po osiągnięciu której sędziowie przechodzą w stan spoczynku, wkraczać w określoną konstytucyjnie sześcioletnią kadencję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Pogląd powyższy znajduje potwierdzenie w wyroku Wielkiej Izby Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 23 czerwca 2016 r. wydanym w sprawie *Baka przeciwko Węgrom* (skarga nr 20261/12), gdzie wskazano, że fakt, iż kadencja prezesa węgierskiego Sądu Najwyższego została zakończona ze względu na działanie nowej legislacji nie mógł usunąć retrospektywnie jego praw wynikających z przepisów obowiązujących w chwili jego wyboru. Przepisy te wyraźnie ustanawiały sześcioletnią kadencję prezesa i konkretne powody, na podstawie których kadencja ta mogła zostać zakończona.

Konstytucja RP nie przyznaje też Prezydentowi RP jakiegokolwiek uprawnienia do decydowania o tym, czy osoba pełniąca funkcję Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego w dalszym ciągu zachowa tę funkcję. Uprawnienia konstytucyjne Prezydenta RP w tym zakresie są ściśle określone i obejmują wyłącznie powołanie Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (art. 144 ust. 3 pkt 20 i art. 180 ust. 3 Konstytucji RP).

Konstytucja RP nie przewiduje także przewidzianej w art. 108 § 4 projektu kompetencji Prezydenta RP do powierzania kierowania Sądem Najwyższym lub jego izbą wskazanemu przez siebie sędziemu Sądu Najwyższego. Z tego, że Prezydent RP posiada kompetencję do powołania Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego oraz Prezesów Sądu Najwyższego (art. 144 ust. 3 pkt 20 i 23 Konstytucji RP) wcale nie wynika przecież, iż uprawnienie to obejmuje wskazywanie osób uprawnionych w okresie przejściowym do kierowania Sądem Najwyższym lub jego izbą. Podstawową i elementarną zasadą prawa publicznego jest to, że kompetencja organu władzy publicznej nie może być oparta na domniemaniu. Zasada ta nabiera szczególnego znaczenia, jeśli dotyczy relacji zachodzących pomiędzy organem władzy wykonawczej a sądami, które, co należy po raz kolejny przypomnieć, są władzą odrębną i niezależną od innych władz (art. 173 Konstytucji RP). Nie ma żadnej niezależności i odrębności, jeżeli organ władzy wykonawczej jednostronnie określa, kto będzie kierował najwyższą instancją sądową.

Ponadto, taki akt powierzenia kierownictwa wymagałby dodatkowo dla swojej ważności podpisu Prezesa Rady Ministrów (art. 144 ust. 2 Konstytucji RP), gdyż

z oczywistych względów (brak w tym zakresie kompetencji Prezydenta RP) nie figuruje on wśród aktów urzędowych nie wymagających kontrasygnaty (art. 144 ust. 3 Konstytucji RP), co tylko wzmacnia argumentację, że art. 108 § 4 projektu jest niezgodny w tym zakresie z art. 10 ust. 1 i art. 173 Konstytucji RP. Narusza bowiem zasadę podziału władz i zasadę odrębności i niezależności władzy sądowniczej od organów władzy wykonawczej.

1.4. Wprowadzenie wymogu posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego, a dalsze sprawowanie urzędu przez sędziów i asesorów sądowych

W zakresie okoliczności skutkujących wygaszeniem stosunku służbowego, oprócz wymienionej powyżej, **kolejną dotychczas nieznaną przesłanką, która została wprowadzona w projekcie ustawy o SN jest posiadanie przez sędziego obywatelstwa obcego państwa.**

W tym zakresie szczególne wątpliwości konstytucyjne Rzecznika – z punktu widzenia ochrony praw osób posiadających podwójne obywatelstwo, w tym również polskie – wzbudza projektowany przepis przejściowy art. 117 § 1 projektu ustawy o SN. Zgodnie z powołanym przepisem, „sędzia albo asesor sądowy, który **w dniu wejścia w życie ustawy nie spełnia wymogu posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego**, powinien w terminie 6 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy zrzec się obywatelstwa obcego państwa. **W przypadku bezskutecznego upływu terminu, o którym mowa w § 1, stosunek służbowy sędziego albo asesora sądowego wygasa** (art. 117 § 2 projektu ustawy o SN).

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, w świetle powołanych standardów wynikających z art. 180 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, sędziowie oraz asesorzy, którzy w chwili obecnej sprawują swój urząd na podstawie dotychczasowych przepisów, nie mogą zostać go pozbawieni na skutek wejścia w życie proponowanego rozwiązania przewidującego wymóg posiadania wyłącznie obywatelstwa polskiego.

Jak już była mowa powyżej, art. 180 ust. 1 Konstytucji RP przewiduje zakaz usuwania sędziego. Ponadto, świetle art. 180 ust. 2 Konstytucji RP należy stwierdzić, **iż niedopuszczalne jest wprowadzanie przez ustawodawcę automatyzmu utraty urzędu**

w razie zaistnienia ustawowo określonych przesłanek². Z tego względu za niekonstytucyjne uznane zostało przez Trybunał m.in. rozwiązanie przewidujące utratę stanowiska sędziowskiego, w przypadku wykonywania przez małżonka zawodu adwokata lub radcy prawnego na obszarze właściwego sądu wojewódzkiego (por. wyrok TK z dnia 27.01.1999 r., sygn. akt K 1/98). Dodatkowo, art. 180 ust. 2 Konstytucji RP przewiduje gwarancję, jaka musi zostać zachowana w przypadku odstąpienia od zasady nieusuwalności sędziów w postaci złożenia sędziego z urzędu. Jest nią, przewidziany przez Ustrojodawcę, wymóg polegający na tym, iż „złożenie sędziego z urzędu może nastąpić jedynie na mocy orzeczenia sądu”. Oznacza to, że żaden inny organ władzy publicznej nie może mieć kompetencji do podejmowania rozstrzygnięć w tym zakresie.

W świetle powyższego, art. 117 projektowanej ustawy jest niezgodny z art. 180 ust. 1 Konstytucji RP przez to, że pozwala odsunąć od orzekania sędziów albo asesorów sądowych, którzy posiadali objęte zasadą niezawisłości sędziowskiej gwarancje zajmowania swoich stanowisk. Jest on również niezgodny z art. 180 ust. 2 Konstytucji RP z uwagi na to, iż decyzja o usunięciu sędziego z urzędu następuje wyłącznie na skutek zrealizowania się ustawowo określonej przesłanki w postaci posiadania przez sędziego bądź asesora podwójnego obywatelstwa. W procedurze tej nie bierze natomiast udziału organ władzy sądowniczej, który jest jedynym upoważnionym przez Ustrojodawcę podmiotem do podejmowania omawianych rozstrzygnięć.

Wprawdzie ustawodawca przewidział w art. 117 § 1 projektu ustawy o SN sześciomiesięczny termin na dostosowanie się przez sędziów i asesorów dotkniętych projektowaną regulacją na dostosowanie się do nowej sytuacji prawnej – dając takim osobom możliwość wyboru i rezygnacji z obywatelstwa państwa obcego – należy jednak mieć na względzie, iż w praktyce procedura zrzeczenia się obywatelstwa innego państwa może być związana ze spełnieniem szeregu wymogów określonych w prawie danego państwa i prowadzić do przekroczenia tego terminu. Konieczne okazać się może np. oczekiwanie na zgodę innego podmiotu władzy publicznej, który nie jest związany terminem do wydania niniejszego postanowienia. W konsekwencji dodatkowe wątpliwości co do konstytucyjności proponowanego rozwiązania wzbudza fakt, iż z przyczyn

² por. L. Garlicki, Uwagi do art. 180 Konstytucji, (w:) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz, red. L. Garlicki, Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1999-2007, s. 4

niezależnych od podmiotu ubiegającego się o zrzeczenie obywatelstwa - a nie od wyłącznej woli i działań konkretnego sędziego, bądź asesora - zależeć będzie, czy procedura zrzeczenia się obywatelstwa innego państwa w celu możliwości dalszego sprawowania urzędu zostanie skutecznie zakończona w sześciomiesięcznym terminie, o którym mowa w art. 117 § 1 projektu ustawy o SN.

1.5. Sposób powołania członków oraz kompetencje nowej Izby Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych w SN

Wątpliwości budzi też projektowane utworzenie w Sądzie Najwyższym Izby Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych (art. 3 pkt 4 projektu), która to Izba ma rozpoznawać m. in. skargi nadzwyczajne wnoszone także w sprawach, które były już przedmiotem rozpoznania Sądu Najwyższego w trybie kasacyjnym jak również ma rozstrzygać o ważności wyborów. W ten sposób Izba Nadzwyczajna i Spraw Publicznych złożona wyłącznie z nowych sędziów, wyłonionych przez nową Krajową Radę Sądownictwa, której członkowie zostaną wybrani przez czynniki polityczne, będzie sprawować nadzór judykacyjny nie tylko nad sądami niższych instancji, ale także w pewnym zakresie nad Sądem Najwyższym. Dodatkowo w rozpoznawaniu skarg nadzwyczajnych będą uczestniczyli ławnicy (art. 58 § 1 projektu) wybierani przez Senat (art. 60 § 2 projektu).

Co prawda skarga nadzwyczajna nie będzie mogła zostać oparta na zarzutach, które były przedmiotem rozpoznawania skargi kasacyjnej lub kasacji przyjętych do rozpoznania przez Sąd Najwyższy (art. 87 § 2 projektu), jednak jest oczywiste, że nie zawsze granice zaskarżenia i podniesionych zarzutów pokrywają się z granicami rozpoznania przez Sąd Najwyższy kasacji i skargi kasacyjnej (art. 536 k. p. k. i art. 398¹³ § 1 k. p. c.). Oznacza to, że w rzeczywistości Izba Nadzwyczajna i Spraw Publicznych będzie też sprawowała nadzór judykacyjny nad orzecznictwem Sądu Najwyższego, co pozostaje w kolizji z art. 183 ust. 1 Konstytucji RP wyznaczającym granice tego nadzoru i przewidującym, że nadzór jest sprawowany nad działalnością sądów powszechnych i wojskowych w zakresie orzekania.

Wątpliwości dotyczą jednak również i tego, że o ważności wyborów będzie rozstrzygać skład sędziowski wyłoniony (o czym będzie jeszcze mowa poniżej) przez Krajową Radę Sądownictwa wybraną w większości spośród sędziów, lecz przez samych

polityków. Ten sposób ukształtowania składu osobowego Izby Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych będzie wywoływał w opinii publicznej wątpliwości (nawet jeśli będą to wątpliwości nieuzasadnione) co do bezstronności w zakresie rozstrzygania o ważności wyborów. W ten sposób w oczach opinii publicznej może zostać podważone zaufanie do samego aktu wyborczego, co z pewnością nie jest intencją projektodawcy.

1.6 Skutki wprowadzenia do systemu prawnego nowej instytucji w postaci skargi nadzwyczajnej

Art. 86 projektowanej ustawy o SN wprowadza nowy środek zaskarżenia w postaci skargi nadzwyczajnej. Zgodnie z art. 86 § 1 projektu od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, może być wniesiona skarga nadzwyczajna, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej i:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji,
- 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego

- a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Art. 86 § 2 projektu ustawy o SN wymienia podmioty uprawnione do wniesienia tak określonej skargi nadzwyczajnej do Sądu Najwyższego. Natomiast z art. 86 § 3 projektu wynika, że skargę wnosi się w terminie 5 lat od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia lub od rozpoznania kasacji.

Ponadto, w myśl art. 115 § 1 projektu ustawy o SN, w okresie trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17

października 1997 r. Art. 86 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się. Zgodnie natomiast z art. 115 § 2 projektu, jeżeli od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne lub przemawiają za tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, Sąd Najwyższy może ograniczyć się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie.

Zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich idea wprowadzenia do systemu prawnego nadzwyczajnego środka zaskarżenia w obronie prawa (w szczególności w obronie praw lub wolności jednostki) co do zasady zasługuje na aprobatę, jednak tylko w tych sprawach, w których obowiązujący obecnie system prawny nie przewiduje już takiego nadzwyczajnego środka prowadzącego do uchylecia zaskarżonego prawomocnego orzeczenia.

Aktualnie obowiązujące w tym zakresie przepisy przyznają już zarówno samym stronom postępowania, jak też podmiotom uprawnionym, nadzwyczajne środki zaskarżenia. Są nimi przede wszystkim: kasacja od prawomocnego orzeczenia w sprawach karnych (art. 520 § 1 i art. 521 § 1 i 2 k. p. k.) oraz skarga kasacyjna od prawomocnego orzeczenia w sprawach cywilnych (art. 398¹ § 1 k. p. c.), jak również żądanie wznowienia postępowania (art. 399 § 1 k. p. c. i art. 542 § 1 k. p. k.).

Istnieją jednak kategorie spraw, w których skarga kasacyjna strony postępowania nie jest dopuszczalna (por. ograniczenia wynikające z treści art. 398² i art. 519¹ k. p. c.) i możliwości wniesienia takiej skargi są pozbawione także podmioty uprawnione. W tych właśnie sprawach – w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich – istnieje pole do rozważań nad wprowadzeniem do systemu prawnego nadzwyczajnego środka zaskarżenia w obronie prawa. Środek ten powinien służyć naprawie błędów sądowych i mieć wyraźne, niezbyt odległe, ramy czasowe wyznaczające jego dopuszczalność.

Przedstawiona w projekcie ustawy o SN propozycja skargi nadzwyczajnej zmierza zaś do wprowadzenia rozwiązania, według którego w istotnej części spraw sądowych dopuszczalne będzie postępowanie w czterech instancjach, przy czym dwa szczeble tego postępowania będą obejmowały postępowanie nadzwyczajne już po uprawomocnieniu się orzeczenia sądowego, tj. postępowanie kasacyjne i postępowanie ze

skargi nadzwyczajnej wnoszonej przez uprawnione podmioty. Już sama ta okoliczność budzi wątpliwości z punktu widzenia rzeczywistej realizacji prawa stron postępowania do rozpatrzenia ich sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, a więc w rozsądnym terminie (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP i art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności), skoro nawet nadzwyczajne postępowanie ze skargi kasacyjnej czy też kasacji nie zawsze będzie kończyło definitywnie sprawę.

Dodatkowe wątpliwości z punktu widzenia zgodności z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji budzi także termin do wniesienia skargi nadzwyczajnej określony przez projektodawcę na pięć lat od uprawomocnienia się orzeczenia (art. 86 § 3 projektu) oraz to, że w okresie przejściowym skarga taka byłaby dopuszczalna od wszystkich prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. (art. 115 § 1 projektu), a więc także od orzeczeń które uprawomocniły się prawie dwadzieścia lat temu.

Wskazany aspekt czasowy wzruszania prawomocnych orzeczeń sądowych ma istotne znaczenie z punktu widzenia realizacji prawa do sądu. Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie w swoim orzecznictwie zwracał uwagę na zasadę stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych, co ma istotne znaczenie z punktu widzenia zasady państwa prawnego, zasady ochrony zaufania do państwa i prawa oraz prawa do rozstrzygnięcia sprawy sądowej w rozsądnym czasie (por. wyrok z dnia 28 listopada 2006 r., sygn. akt SK 19/05; wyrok z dnia 16 listopada 1999 r., sygn. akt SK 11/99; wyrok z dnia 14 listopada 2007 r., sygn. akt SK 16/05). Zasada ta ma szczególne znaczenie w przypadku orzeczeń sądowych wydanych w postępowaniu cywilnym, uchylenie prawomocnego orzeczenia sądowego jest bowiem równoznaczne z pozbawieniem innego podmiotu przyznanej mu tym orzeczeniem ochrony prawnej.

1.7 Prawo do rzetelnego procesu sądowego w świetle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka

Według Europejskiego Trybunału Praw Człowieka pojęcie prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy, wynikające z art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji, powinno być interpretowane w powiązaniu z preambułą Konwencji, stosownie do której istotną częścią wspólnego dziedzictwa i tradycji państwa – stron jest zasada rządów prawa. Pochodną tej

zasady jest zasada pewności prawnej, która wymaga, aby prawomocne orzeczenie sądowe definitywnie rozstrzygające sprawę co do istoty nie podlegało dalszemu kwestionowaniu. Zasada pewności prawa determinuje konieczność respektowania prawomocności i powagi rzeczy osądzonej (por. wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 24 stycznia 2001 r. w sprawie *Brumarescu przeciw Rumunii*, nr 28342/95; z dnia 23 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciw Rosji*, nr 52854/99). Zasada ta oznacza, że żadna ze stron nie jest uprawniona do tego, by żądać ponownego przeprowadzenia postępowania tylko w celu powtórnego rozpoznania i rozstrzygnięcia sprawy, jeżeli spór został już prawomocnie osądzony. Ponowne wyjaśnienie sprawy powinno mieć na celu wyłącznie eliminowanie nieprawidłowości i błędów sądowych, dlatego nadzwyczajne procedury sądowe wchodzące w rachubę w odniesieniu do prawomocnego orzeczenia merytorycznego celem jego ewentualnego wzruszenia powinny być dopuszczalne tylko wówczas, gdy jest to nieodzowne ze względu na okoliczności o dużym ciężarze gatunkowym i o charakterze wręcz przymusowym (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 18 listopada 2004 r. w sprawie *Pravednaya przeciwko Rosji*, nr 69520/01). W takich wypadkach uprawnienie do przeprowadzenia kontroli musi być wykonywane w taki sposób, ażeby w maksymalnym stopniu została zachowana równowaga między interesem jednostki a koniecznością zapewnienia prawidłowego wymiaru sprawiedliwości (wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 28 września 2006 r. w sprawie *Prisyazhnikova i Dolgopolov przeciw Rosji*, nr 2424-7/04).

1.8 Instytucja skargi nadzwyczajnej, a obecne zasady i środki zaskarżenia w procedurze karnej oraz cywilnej

Proponowany model skargi nadzwyczajnej budzi także zasadnicze wątpliwości z perspektywy osób, które były oskarżone w procesie karnym. Z art. 524 § 3 k. p. k. wynika, że niedopuszczalne jest uwzględnienie kasacji na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie roku od daty uprawomocnienia się orzeczenia. Jednak to co jest niedopuszczalne w postępowaniu kasacyjnym, według zamysłu projektodawcy staje się następnie dopuszczalne w postępowaniu ze skargi nadzwyczajnej. Z art. 86 § 3 projektu wynika bowiem, że niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego po upływie 6 miesięcy od rozpoznania kasacji. W ten sposób zawarta w art.

524 § 3 k. p. k. gwarancja dla osoby oskarżonego traci na znaczeniu, a to – w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich – stanowi naruszenie konstytucyjnej zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego prawa (art. 2 Konstytucji RP). To co z woli ustawodawcy wyrażonej w przepisach Kodeksu postępowania karnego jest i w dalszym ciągu będzie bowiem niedopuszczalne, stanie się dopuszczalne na mocy proponowanego modelu skargi nadzwyczajnej.

Proponowany model skargi nadzwyczajnej w ogóle też nie odnosi się do funkcjonującej w postępowaniu cywilnym (w ocenie Rzecznika nieefektywnej) skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Tymczasem zarówno w przypadku proponowanej skargi nadzwyczajnej (art. 86 § 1 projektu), jak też w przypadku skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (art. 424¹ § 1 k. p. c.), warunkiem skorzystania z tych środków jest to, aby orzeczenie nie mogło być uchylone w trybie istniejących środków prawnych. W praktyce może więc to oznaczać, że dopuszczalne będzie, aby w tej samej sprawie, w tym samym czasie, przed Sądem Najwyższym toczyły się dwa postępowania. Pierwsze w trybie skargi o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem, a jego celem będzie jedynie stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia dla celów dochodzenia odszkodowania za niezgodne z prawem działanie sądu, oraz drugie postępowanie ze skargi nadzwyczajnej, mające na celu doprowadzenie do uchylenia zaskarżonego orzeczenia.

W tych zakresach – zdaniem Rzecznika Praw Obywatelskich – proponowana skarga nadzwyczajna pozostaje w kolizji z zasadą poprawnej legislacji, stanowiącą element składowy demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP). Zasada ta wielokrotnie była przedmiotem rozważań Trybunału Konstytucyjnego (m. in. w wyrokach z dnia 30 października 2001 r., sygn. akt K 33/00; z dnia 9 kwietnia 2002 r., sygn. akt K 21/01; z dnia 24 lutego 2003 r., sygn. akt K 28/02). Trybunał Konstytucyjny konsekwentnie prezentuje stanowisko, że z wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP zasady państwa prawnego wynika nakaz przestrzegania przez ustawodawcę zasad poprawnej legislacji. Nakaz ten funkcjonalnie jest związany z zasadami pewności i bezpieczeństwa prawnego oraz ochrony zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa.

W wyroku z dnia 21 lutego 2006 r. (sygn. akt K 1/05) Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że „poprawność legislacyjna to także stanowienie przepisów prawa w sposób

logiczny i konsekwentny, z poszanowaniem zasad ogólnosystemowych oraz z zachowaniem należytych aksjologicznych standardów. Niezgodne z tą zasadą będzie więc wprowadzenie do obrotu prawnego przepisów (nawet gdy celowość takich przepisów mogłaby się wydawać słuszna), które tworzą regulacje prawne niekonsekwentne i niedające się wytłumaczyć w zgodzie z innymi przepisami prawa. Celowość i ewentualna zasadność wprowadzania w życie danych regulacji prawnych nie może być wytłumaczeniem dla tworzenia prawa w sposób chaotyczny i przypadkowy. Dowolność i przypadkowość wprowadzanych w życie przepisów prawnych jest też złamaniem zasady poprawnej legislacji. Stanowi naruszenie art. 2 Konstytucji RP.”

Niestety, chociaż – jak już wskazano – sama idea skargi w obronie prawa zasługuje na aprobatę – to jej próba wprowadzenia w życie nosi cechy działania chaotycznego, nie uwzględniającego w ogóle rozwiązań systemowych, zawartych w przepisach Kodeksu postępowania karnego oraz w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego.

Ponadto wprowadzenie tak szeroko ujętej skargi nadzwyczajnej z pewnością spowoduje znaczny wzrost liczby wniosków kierowanych do podmiotów uprawnionych, w tym także do Rzecznika Praw Obywatelskich. Wymaga to zaś wzmocnienia kadrowego, a więc także finansowego organów, które będą rozpoznawać wnioski dotyczące skorzystania z tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Tylko w ten sposób bowiem będzie możliwe sprawne i profesjonalne rozpoznawanie żądań dotyczących wniesienia skargi nadzwyczajnej. Jednak z uzasadnieniu do projektu ustawy (s. 23) wynika, że kwestia ta została zupełnie pominięta przez projektodawcę, który założył, że wykonanie tego nowego zadania będzie możliwe w ramach dotychczasowych możliwości budżetowych takich jednostek jak Rzecznik Praw Obywatelskich. Jest to jednak założenie błędne, powierzenie nowego zadania wymaga bowiem dodatkowego wsparcia finansowego, w przeciwnym wypadku osoby zainteresowane miesiącami (a być może także latami) będą oczekiwały na rozpatrzenie ich wniosku o złożenie skargi nadzwyczajnej.

1.9 Wnioski końcowe odnoszące się do projektu ustawy o SN

Przedstawione uwagi, dotyczące tylko niektórych rozwiązań zawartych w projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym wniesionym przez Prezydenta RP, wskazują na to, że zawiera on zasadnicze wady.

Nie gwarantuje on zachowania odrębności i niezależności władzy sądowniczej od władzy wykonawczej, skoro to władza wykonawcza w okresie przejściowym w niczym nieograniczony sposób będzie decydowała o obsadzie kadrowej Sądu Najwyższego i jego ścisłym kierownictwie. Z kolei skarga nadzwyczajna wnoszona w zaproponowanym kształcie w imię praworządności i sprawiedliwości społecznej, lecz nie uwzględniająca już obowiązujących reguł procesowych, rodzi realne niebezpieczeństwo naruszenia praw osób, które w zaufaniu do systemu prawnego uzyskały w przeszłości prawomocne i ostateczne rozstrzygnięcie w swojej sprawie.

Dlatego też, w ocenie Rzecznika, projekt ustawy o SN w takim kształcie nie powinien być przyjęty.

II. Uwagi odnoszące się do projektu ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa (KRS)

2.1 Wybór sędziów pełniących funkcję członków KRS w świetle zasady trójpodziału władzy oraz niezależności sądownictwa

Art. 1 pkt 1 projektu ustawy o KRS przewiduje, że: „Sejm wybiera członków Krajowej Rady Sądownictwa spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych większością 3/5 głosów w obecności co najmniej połowy ustawowej liczby posłów, na wspólną czteroletnią kadencję”.

Przedstawiona powyżej propozycja odebrania władzy sądowniczej uprawnienia do wyboru sędziów pełniących funkcję członków KRS i przekazania go władzy ustawodawczej, w ocenie Rzecznika prowadzi do niedopuszczalnej ingerencji władzy wykonawczej w zarządzanie wymiarem sprawiedliwości, a w konsekwencji do naruszenia art. 10 Konstytucji RP w związku z art. 173 Konstytucji RP oraz art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji RP.

Rolą Krajowej Rady Sądownictwa, zgodnie z art. 186 Konstytucji RP, jest stanie na straży niezależności sądów i niezawisłości sędziów. Udział Sejmu w kreowaniu składu

osobowego KRS został natomiast określony w art. 187 ust. 1 pkt 3 Konstytucji RP i ogranicza się do wyboru czterech członków KRS spośród posłów. Natomiast w świetle art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji RP to sami sędziowie powinni wybierać piętnastu członków KRS spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych. W ten sposób realizuje się konstytucyjna zasada odrębności i niezależności władzy sądowniczej (art. 10 ust. 1, art. 173 Konstytucji RP).

Art. 187 ust. 4 Konstytucji RP przewiduje, że sposób wyboru członków KRS określa ustawa, nie oznacza to jednak, że ustawodawca ma całkowitą swobodę regulacyjną w tym zakresie. Propozycje legislacyjne w tym względzie muszą bowiem uwzględniać konstytucyjne zasady odnoszące się do gwarancji niezależności sądów i niezawisłości sędziów, które zostały wyrażone w art. 10, art. 173, art. 174, art. 178 ust. 1 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP.

Konstytucja RP określając skład KRS wskazuje w art. 187 ust. 1 pkt 2, że KRS składa się z piętnastu członków wybranych spośród sędziów Sądu Najwyższego, sądów powszechnych, sądów administracyjnych i sądów wojskowych. Z kolei w art. 187 ust. 1 pkt 3 Konstytucji RP mowa jest o tym, iż parlament jest w składzie Rady reprezentowany przez czterech członków wybranych przez Sejm spośród posłów oraz dwóch członków wybranych przez Senat spośród senatorów. Z porównania treści tych dwóch jednostek redakcyjnych Konstytucji RP wyraźnie wynika, że ustawa zasadnicza przewiduje tryb wyboru przez ciało prawodawcze jedynie członków, o których mowa w jej art. 187 ust. 1 pkt 3. Brak jest natomiast takiego postanowienia w treści art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji RP, który odnosi się do przedstawicieli sądów w Radzie. W konsekwencji, mając na uwadze art. 187 Konstytucji RP oraz zasady konstytucyjne wyrażone w art. 10 ust. 1, art. 173, art. 174, art. 178 ust. 1 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji RP należy przyjąć, że decyzja o wyborze tej kategorii członków Rady (przedstawicieli władzy sądowniczej) pozostawiona została przez ustrojodawcę do wyłącznej kompetencji władzy sądowniczej. **Nie jest zatem możliwa do akceptacji, z konstytucyjnego punktu widzenia, propozycja przenosząca na organ władzy ustawodawczej kompetencję wyboru członków KRS spośród sędziów.**

Analogiczne stanowisko wyrażone zostało w opinii Biura Legislacyjnego Sejmu RP, w którym podniesiono, że „art. 187 ust. 1 Konstytucji RP wskazuje ilu członków KRS

wybiera Sejm i Senat. Gdyby kolejnych 15 członków miało być wybieranych przez Sejm to kompetencja Sejmu do wyboru tych członków wynikałaby wprost z przepisów Konstytucji RP tak jak ma to miejsce w przypadku wyboru 6 członków KRS, o których mowa w art. 187 ust. 1 pkt 3, sędziów Trybunału Konstytucyjnego (art. 194 ust. 1 Konstytucji RP), czy członków Trybunału Stanu (art. 199 ust. 1 Konstytucji RP). Skoro Konstytucja RP statuuje skład KRS i wskazuje ilu jej członków ma wybierać parlament to rozwiązanie proponowane przez wnioskodawców, które przewiduje wybór dodatkowych 15 członków KRS przez Sejm stoi w sprzeczności z art. 187 ust. 1 w związku z art. 8 Konstytucji (...)³". Biuro Legislacyjne zasadnie wskazało również, że „regulacje dotyczące wyboru sędziów do Rady mają umocowanie konstytucyjne i szczególne znaczenie ustrojowe, gdyż ich pozycja de facto decyduje o niezależności tego organu konstytucyjnego i o efektywności pracy Rady” (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2007 r., sygn. akt K 25/07).

Art. 1 pkt 3 projektu ustawy o KRS przyznaje wprawdzie grupie co najmniej 2.000 obywateli Rzeczypospolitej Polskiej oraz co najmniej 25 sędziów w stanie czynnym prawo do zgłoszenia kandydatów na członków KRS. Należy jednak podnieść, iż **mimo przyznania obywatelom oraz sędziom powyższej inicjatywy, ostatecznego wyboru spośród zgłoszonych kandydatów dokona Sejm RP kwalifikowaną większością 3/5 głosów. Poddanie KRS oddziaływaniu ze strony legislatywy, która ma mieć bezpośredni wpływ na 21 członków spośród 25 jej członków oznaczać będzie, że KRS, jako organ stojący na straży relatywnie najsłabszego segmentu władzy podlegać będzie naciskom władzy politycznej. Zasadniczym zarzutem, jeśli chodzi o art. 1 pkt 1 projektu ustawy, jest więc brak podstawy konstytucyjnej do tego, żeby sędziowie do KRS byli wybierani przez polityków.** Kwestią wtórną jest natomiast, czy sędziowie ci będą zgłaszani przez obywateli, czy przez jakiegokolwiek inne podmioty oraz czy będą oni wybierani przez parlament większością kwalifikowaną, czy też zwykłą większością głosów.

Z uwagi na powyższe, w ocenie Rzecznika, wybór członków do KRS będących sędziami według przedłożonego przez Prezydenta RP projektu ustawy o KRS prowadzi do naruszenia zasady trójpodziału i równowagi władz poprzez odebranie władzy sądowniczej wpływu na obsadę składu KRS.

³ Wstępna opinia legislacyjna do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw z dnia 17 marca 2017 r., <http://www.krs.pl/pl/aktualnosci/d,2017,3/4712,opinia-biuralegislacyjnego-sejmu-rp-o-rzadowym-projekcie-zmiany-ustawy-o-krs>, data ostatniego dostępu: 3.10.2017 r.

2.2 Pozostałe uwagi dotyczące sposobu wyboru do KRS przedstawicieli władzy sądowniczej

a) Głosowanie imienne w świetle konstytucyjnych standardów

Niezależnie od powyższego należy podnieść, że wątpliwości natury konstytucyjnej budzi również rozwiązanie zawarte w art. 11d ust. 1 i 2 projektu ustawy o KRS, zgodnie z którym; „Jeżeli Sejm, w terminie 90 dni od dnia ogłoszenia obwieszczenia, o którym mowa w art. 11a ust. 1, nie wybierze na wspólną czteroletnią kadencję, zgodnie z art. 9a ust. 1, piętnastu członków Rady, wybieranych spośród sędziów, albo wybierze mniej niż piętnastu członków Rady, wyboru na wolne stanowiska członków Rady dokonuje, spośród zgłoszonych kandydatów, Sejm w głosowaniu imiennym. Każdy poseł uczestniczący w procedurze wyboru członków Rady wybieranych spośród sędziów ma tylko jeden głos i może głosować tylko na jednego kandydata”⁴. Zaproponowane rozwiązanie pozostaje w sprzeczności z ustawą zasadniczą, ponieważ nie przewiduje ona możliwości głosowania mniejszością głosów. W Konstytucji RP mowa jest o różnych większościach dopuszczalnych w procesie podejmowania wiążących decyzji przez podmioty władzy publicznej: bezwzględnej, bezwzględnej wzmocnionej, kwalifikowanej; nie ma natomiast dopuszczenia wyboru poprzez mniejszość głosów.

b) Brak gwarancji reprezentacji w KRS sędziów z poszczególnych szczebli sądów

W projekcie ustawy o KRS proponuje się również wprowadzenie regulacji zapewniającej reprezentację w KRS, „w miarę możliwości”, sędziów należących do poszczególnych rodzajów i szczebli sądów (proponowany art. 9a ust. 2 projektu ustawy). W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazuje się, że regulacja ta „obliguje Sejm, do uwzględnienia, przy dokonywaniu wyboru, potrzeby reprezentacji w Radzie sędziów poszczególnych rodzajów i szczebli sądów”. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, w rzeczywistości **przewidziane w projekcie ustawy o KRS rozwiązanie nie zawiera jakichkolwiek gwarancji, że sędziowie każdego rodzaju i szczebla sądów zostaną wybrani do KRS. Mimo dostrzeżenia w uzasadnieniu projektu ustawy, iż liczba**

⁴ Tak m.in. J. Kaczyński, por. <http://wiadomosci.onet.pl/kraj/kaczynski-w-prezydenckich-projektach-dot-sadownictwa-dostrzegam-pewne-problemy/krm3yc>, data ostatniego dostępu: 4.10.2017 r.

sędziów sądów rejonowych jest w KRS nieproporcjonalna w stosunku do sędziów pozostałych szczebli, projekt nie przewiduje jednak satysfakcjonującego rozwiązania pozwalającego na zmianę opisanego stanu rzeczy. Należy przy tym dostrzec, że tego typu gwarancję zawierał projekt Stowarzyszenia Sędziów Polskich „Iustitia”⁵, który w dniu 14 marca 2017 r. skierowany został do Przewodniczących wszystkich Klubów Parlamentarnych i Poselskich.

c) Przerwanie kadencji obecnych członków KRS będących sędziami

Zaniepokojenie Rzecznika wzbudza także zawarta w projekcie ustawy propozycja, zgodnie z którą członek KRS, o którym mowa w art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji RP, wybrany na podstawie przepisów dotychczasowych, pełni swoją funkcję do dnia rozpoczęcia wspólnej kadencji nowych członków Rady wybranych przez Sejm spośród sędziów na podstawie przepisów ustawy o KRS, w brzmieniu zaproponowanym w projekcie ustawy o KRS (art. 6 projektu ustawy). **W ocenie Rzecznika zaproponowane rozwiązanie jest niezgodne z art. 187 ust. 3 Konstytucji RP, który przewiduje, że kadencja członków KRS trwa 4 lata.**

Należy podkreślić, że art. 187 ust. 4 Konstytucji RP stanowiący, że „ustrój, zakres działania i tryb pracy KRS oraz sposób wyboru jej członków, określa ustawa” nie upoważnia ustawodawcy zwykłego do przerywania konstytucyjnie określonej kadencji wybranych członków Rady. Przepis ten bowiem w żadnym stopniu nie obejmuje zagadnienia kadencyjności wybranych członków KRS, które regulowane jest odrębną jednostką redakcyjną ustawy zasadniczej (tj. art. 187 ust. 3 Konstytucji RP).

Nie można zgodzić się więc ze stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego wyrażonym w wyroku z dnia 20 czerwca 2017 r. (sygn. akt K 5/17), iż we wcześniejszym wyroku dotyczącym zasady kadencyjności członków KRS (por. wyrok z dnia 18 lipca 2007 r., sygn. akt K 25/07), Trybunał nie zanegował tego, iż ustawa o KRS może wyliczać przesłanki wygaśnięcia mandatu takiego członka. W ocenie Trybunału zawartej w najnowszym wyroku odnoszącym się do tego zagadnienia uznano, iż powyższe stanowi o możliwości odstępstwa od czteroletniej kadencji członków KRS. W konsekwencji

⁵ Por. <http://www.iustitia.pl/informacje/1639-iustitia-chce-prawdziwej-demokratyzacji-wyborow-do-krajowej-rady-sadownictwa>, data ostatniego dostępu: 3.10.2017 r.

przyjęto, że możliwość uzasadnionej ingerencji w kadencję członków KRS w ustawie nie została przez Trybunał podważona.

Odnosząc się do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 18 lipca 2007 r. (sygn. akt K 25/07), należy przed wszystkim podkreślić, że – wbrew twierdzeniom zawartym w wyroku z dnia 20 czerwca 2017 r. (sygn. akt K 5/17) – Trybunał uznał w nim, że: „**przerwanie kadencji członków KRS, w związku ze zmianą zasad ich wyboru, stanowi naruszenie art. 2 i art. 187 ust. 1 pkt 2 Konstytucji RP. Tego rodzaju zmiany ustroju KRS i sytuacji prawnej sędziów – członków Rady musiałyby być, zgodnie z nakazem dochowania odpowiedniego okresu dostosowawczego i uwzględnieniem zasady kadencyjności organów, przy spełnieniu wymogu zapewnienia zaufania do państwa i prawa, wprowadzone w życie ze skutkami od początku następnej kadencji członków Rady**”. Zdaniem Trybunału: „zasada ochrony zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa wymaga okresu przystosowawczego do nowych regulacji prawnych. Ma to szczególne znaczenie w zakresie praw i obowiązków osób pełniących funkcje z wyboru, lub powołanych na określoną kadencję, a także w zakresie oczekiwań w stosunku do mandatariusza ze strony osób, które go wybrały”.

Jednocześnie należy zauważyć, iż powołanym wyroku Trybunał wskazał również na dopuszczalne odstępstwa od zasady kadencyjności organów państwowych. Trybunał doszedł do wniosku, że **możliwość przełamania konstytucyjnie określonej kadencyjności członków KRS istnieje po spełnieniu dwóch warunków:**

- 1. wystąpienia nadzwyczajnych, konstytucyjnie uzasadnionych okoliczności, które mogłyby ewentualnie uzasadniać złamanie zasady kadencyjności;**
- 2. spełnienie przez nową regulację testu proporcjonalności.**

Za okoliczności dostatecznie uzasadniające wprowadzenie przez ustawodawcę zwykłego odstępstwa od zasady kadencyjności Trybunał Konstytucyjny uznał wprowadzenie w trakcie kadencji pewnych ograniczeń mających na celu eliminowanie okoliczności sprzyjających korupcji⁶. **Należy przy tym podkreślić, że obydwu tych przypadkach chodzi o wyeliminowanie stanów faktycznych o charakterze patologicznym i przestępczym.**

⁶ Por. wyroki: z 31 marca 1998 r., sygn. akt K 24/97, z 23 czerwca 1999 r., sygn. akt K 30/98, z 13 czerwca 2004 r., sygn. akt K 20/03) oraz okoliczność skazania osoby pełniącej daną funkcję za przestępstwo popełnione z winy umyślnej (zob. wyrok z 8 kwietnia 2002 r., sygn. akt SK 18/01).

Natomiast w swym orzecznictwie dotyczącym zasady proporcjonalności, w jej aspekcie badania przydatności i konieczności analizowanych norm, Trybunał Konstytucyjny konsekwentnie wskazywał, że jeżeli dany cel jest możliwy do osiągnięcia przy zastosowaniu innego środka, nakładającego mniejsze ograniczenia na prawa i wolności, to zastosowanie przez ustawodawcę środka bardziej uciążliwego wykracza poza to, co jest konieczne, a zatem narusza Konstytucję⁷.

W ocenie Rzecznika, w świetle powyższych standardów określonych przez Trybunał w wyroku z dnia 18 lipca 2007 r. (sygn. akt K 25/07), **projektodawca nie wykazał proporcjonalności proponowanego przez siebie rozwiązania normatywnego. Co więcej, projektodawca nie wykazał również, że w niniejszej sprawie występują szczególne i nadzwyczajne okoliczności uzasadniające skrócenie kadencji wybranych członków KRS.** Za taką okoliczność stanowiącą w ocenie projektodawcy „ważny interes publiczny” nie można bowiem uznać potrzebę „demokratyzacji procesu wyboru członków do KRS”, czy też „spójność wprowadzanych zmian oraz możliwość funkcjonowania KRS zgodnie z jedną koncepcją ustrojową”⁸.

Dodatkowo należy wskazać, iż w swojej opinii **Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie⁹ podkreśliła, że przerwanie kadencji dotychczasowych członków KRS będących sędziami stanowiłoby bezpośrednią ingerencję w gwarancje niezależności przysługujące KRS.** Ponadto, doprowadziłoby to również do naruszenia art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności¹⁰ z uwagi na fakt, iż sędziowie pełniący funkcje członków KRS nie mogliby zaskarżyć wygaśnięcia swoich mandatów do sądu powszechnego lub innego organu sprawującego władzę sądowniczą.

⁷ Por. w szczególności wyroki: z dnia 12 stycznia 2000 r. o sygn. akt P 11/98; z dnia 10 kwietnia 2002 r. o sygn. akt K 26/00 oraz z dnia 13 marca 2007 r. o sygn. K 8/07).

⁸ Por. Opinię odrębną siedmiu członków Rady Legislacyjnej do opinii Rady Legislacyjnej o projekcie ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw z dnia 26 sierpnia 2016 r. powołanej na str. 9 i 10 uzasadnienia do projektu ustawy.

⁹ Wstępna opinia dotycząca projektu ustawy o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw z dnia 22 marca 2017 r., <http://www.krs.pl/pl/aktualnosci/d,2017,3/4707,obwe-o-projekcie-zmian-ustawy-okrajowej-radzie-sadownictwa>, data ostatniego dostępu: 3.10.2017 r.

¹⁰ Konwencja sporządzona w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2.

Należy także zwrócić uwagę, że wprowadzenie wskazanego rozwiązania do systemu prawnego może stanowić niebezpieczny precedens dla skracania kadencji innych konstytucyjnych organów.

2.3 Wnioski końcowe odnoszące się do projektu ustawy o KRS

W ocenie Rzecznika, z uwagi na postanowienia polskiej ustawy zasadniczej, projekt ustawy o KRS również nie powinien zostać przyjęty. Nie powinien on zostać przyjęty przede wszystkim z punktu widzenia efektywności ochrony praw obywatelskich, a w szczególności z punktu widzenia zapewnienia każdej osobie skuteczności realizacji jej konstytucyjnego prawa do niezależnego, bezstronnego i niezawisłego sądu.

Przyjęcie projektu ustawy o KRS w niezmienionym kształcie – w szczególności w zakresie dotyczącym zmiany wyboru członków KRS będących sędziami – może narazić państwo polskie nie tylko na sytuację skutkującą naruszeniem prawa każdego do sądu, gwarantowanego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, ale również na konieczność wypłaty ewentualnych odszkodowań zasądzonych przez Europejski Trybunał Praw Człowieka, na skutek możliwych skarg kierowanych do tego organu ze strony obywateli, których sprawy rozstrzygać będą sędziowie wybrani przez nowo utworzoną KRS, wobec których podnoszony może być zarzut braku niezależności od wpływów politycznych.

Mając na względzie powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2017 r., poz. 958), przedstawiam uprzejmie Panu Marszałkowi niniejsze uwagi, z prośbą o uwzględnienie ich w toku procesu legislacyjnego.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Bodor'.

PREZES
PROKURATORII GENERALNEJ
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
Leszek Bosek

KR-51-975/17/GCI
W/~~33157~~/2017

Warszawa, dnia 3 listopada 2017 r.

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS

l. dz. AP-173-60/17

Data wpływu 13.11.2017 r.

Pan
Adam PODGÓRSKI
Zastępca Szefa
Kancelarii Sejmu RP

Szanowny Panie Ministrze,

W odpowiedzi na pismo z dnia 3 października 2017 r. znak: GMS-WP-173-230/17), w załączeniu przekazuję opinię Prokuratorii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w przedmiocie przedłożonego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o Sądzie Najwyższym.

Z poważaniem

PREZES
Prokuratorii Generalnej
Rzeczypospolitej Polskiej

Leszek Bosek

Otrzymują:

- 1) adresat – 1 egz.,
- 2) a/a – 1 egz.

Opinia prawna
w przedmiocie przedłożonego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej
projektu ustawy o Sądzie Najwyższym

Projekt ustawy o Sądzie Najwyższym, przedstawiony Sejmowi przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, nawiązuje do dotychczasowych unormowań prawnych zawartych w ustawie z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym. (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 1254 z późn. zm.), a nadto uwzględnia (istotnie je modyfikując) rozwiązania legislacyjne zaproponowane w poselskim projekcie ustawy o Sądzie Najwyższym (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Andrzej Matusiewicz), jak również zawiera propozycję ustanowienia w polskim systemie prawnym instytucji skargi nadzwyczajnej, jako ekstraordynaryjnego środka zaskarżenia od orzeczeń sądów powszechnych i Sądu Najwyższego. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej proponuje także wprowadzić do składów orzeczniczych Sądu Najwyższego czynnik społeczny, w postaci ławników, którzy braliby udział w rozpoznawaniu skarg nadzwyczajnych i spraw dyscyplinarnych.

Stosownie do treści art. 4 ust. 1 pkt. 10 ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 2261), do zadań Prokuraturii Generalnej należy wydawanie opinii o projektach aktów normatywnych dotyczących istotnych praw i interesów Rzeczypospolitej Polskiej, w tym Skarbu Państwa, oraz organów wymiaru sprawiedliwości, a także regulujących postępowania przed sądami, trybunałami i innymi organami orzekającymi.

Analiza przepisów projektu uzasadnia następujące uwagi i propozycje *de lege ferenda*.

Art. 1 projektowanej ustawy głosi m.in., iż *Sąd Najwyższy jest organem władzy sądowniczej, powołanym do:*

1) *sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez:*

- a) *zapewnienie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych przez rozpoznawanie środków odwoławczych oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne,*

b) kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych;

Wskazanie w art. 1 pkt. 1 lit. b celu kontroli nadzwyczajnej prawomocnych orzeczeń sądowych, stanowi ustawowe *superfluum*. Obowiązek dążenia do zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej należy do istoty wymiaru sprawiedliwości. Wynika on również bezpośrednio z Konstytucji (art. 2 i art. 7). Określenie w art. 1 pkt. 1 lit. b celu kontroli nadzwyczajnej prawomocnych orzeczeń sądowych, może prowadzić, do konstruowania na podstawie reguł wykładni systemowej (wewnętrznej) błędnego wniosku, iż rozpoznając inne środki odwoławcze, o których mowa art. 1 pkt. 1 lit. a albo podejmując uchwały, Sąd Najwyższy nie jest zobligowany uwzględniać zasad sprawiedliwości społecznej. Skarga nadzwyczajna w proponowanym kształcie jest jednym z ekstraordynaryjnych środków odwoławczych, a tym samym zakres zastosowania art. 1 pkt. 1 lit. b w pełni zawiera się w art. 1 pkt. 1 lit. a. Pod rozwagę należy zatem poddać zmianę omawianego projektu przepisu poprzez wykreślenie art. 1 pkt. 1 lit. b., chyba że w zamysle Projektodawcy skarga nadzwyczajna ma służyć również od orzeczeń sądów administracyjnych (o czym będzie mowa w dalszej części opinii).

Art. 4 ustawy stanowi, iż *Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, po zasięgnięciu opinii Kolegium Sądu Najwyższego, określi, w drodze rozporządzenia, regulamin Sądu Najwyższego, ustalając liczbę stanowisk sędziów Sądu Najwyższego, w tym liczbę stanowisk sędziów Sądu Najwyższego w poszczególnych izbach, wewnętrzną organizację Sądu Najwyższego, zasady wewnętrznego postępowania oraz szczegółowy zakres i sposób wykonywania czynności przez asystentów sędziego, biorąc pod uwagę konieczność zapewnienia sprawnego i prawidłowego rozpatrywania spraw oraz specyfikę postępowań prowadzonych przed Sądem Najwyższym, w tym specyfikę postępowań dyscyplinarnych, a także potrzebę zapewnienia zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych.*

Można rozważyć zmianę przytoczonego przepisu przez wykreślenie słów „a także potrzebę zapewnienia zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i sądów wojskowych”. W świetle art. 1 przepis w oznaczonej wyżej części stanowi *superfluum*. Akt wykonawczy musi uwzględniać wszystkie treści wynikające z ustawy, a nie tylko te wynikające z delegacji ustawowej. Jest oczywiste, że Regulamin Sądu Najwyższego, któremu nada się formę rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, powinien sprzyjać realizacji treści normatywnych określonych w art. 1 projektu ustawy. Dla porównania delegacja ustawowa do wydania przez Ministra Sprawiedliwości regulaminu wewnętrznego urzędowania sądów powszechnych, zawarta

w art. 41 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2016 r. poz. 2062 z późn. zm.), nie zawiera tego rodzaju zastrzeżenia.

W związku z treścią wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2017 r. o sygn. K 3/17 rozważyć należy zmianę art. 12 § 5 w brzmieniu *Niezwłocznie po wybraniu kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, Przewodniczący Zgromadzenia Ogólnego Sędziów Sądu Najwyższego przekazuje Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej protokół posiedzenia wskazujący wybranych kandydatów oraz liczbę głosów oddanych na każdego z nich.*

Wobec wyboru przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego poprzez podjęcie uchwały (art. 12 § 2), art. 12 § 5 powinien przewidywać przekazanie uchwały podjętej przez Zgromadzenie Ogólne Sędziów Sądu Najwyższego Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej. Tymczasem art.12 §5 projektu ustawy jest tożsamy treściowo z §8 regulaminu wyboru kandydatów na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, który we wspomnianym orzeczeniu został uznany przez Trybunał za niezgodny z art. 2, art. 7 i art. 183 ust. 3 Konstytucji.

Art. 13 § 1 pkt 8 projektu ustawy stanowi, iż Pierwszy Prezes Sądu Najwyższego „*wykonuje inne czynności określone w ustawie, regulaminie i innych aktach normatywnych*”. Przepis ten wymaga doprecyzowania poprzez określenie, o jaki „*regulamin*” chodzi. Doprecyzowanie takie byłoby pożądane zwłaszcza dlatego, że w projekcie ustawy jest mowa o bardzo różnych regulaminach, a konkretnie o regulaminie Sądu Najwyższego (art. 4 projektu ustawy), o regulaminie pracy Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego (art. 13 § 1 pkt 6 projektu ustawy), o regulaminie Biura Studiów i Analiz Sądu Najwyższego (art. 13 § 1 pkt 6 projektu ustawy), o regulaminie pracy i wynagradzania pracowników Sądu Najwyższego niebędących sędziami (art. 13 § 1 pkt 6 projektu ustawy), a także o regulaminie Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej (art. 95 § 3 projektu ustawy). Gdy zaś w innych przepisach projektu ustawy niż art. 13 § 1 pkt 8 pojawia się sformułowanie mówiące o „*regulaminie*”, to zawsze występuje ono ze stosownym dopełnieniem dookreślającym rodzaj wchodzącego w dany przypadek w grę regulaminu (zob. np. art. 95 § 2, art. 108 § 4, art. 109 § 2, art. 110 projektu ustawy). W projekcie ustawy nie ma przy tym reguły interpretacyjnej, która by mówiła o tym, że określenie „*regulamin*” (bez żadnego dalszego kwalifikatora) jest w projekcie ustawy używane na oznaczenie konkretnego rodzaju regulaminu, w szczególności zaś tego regulaminu, o którym jest mowa w art. 4 projektu.

Warto też zauważyć pewną niekonsekwencję terminologiczną widoczną w art. 13 § 1 pkt 6 w zw. z art. 95 § 2 i 3 projektu ustawy. Mianowicie, w art. 13 § 1 pkt 6 projektu ustawy jest mowa o „regulaminie pracy Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego”, zaś w art. 95 § 2 projektu ustawy jest mowa o „regulaminie Kancelarii Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego” (podobnie w art. 95 § 3 projektu ustawy jest mowa o „regulaminie Kancelarii Prezesa Sądu Najwyższego kierującego pracą Izby Dyscyplinarnej”). W związku z tym należałoby w art. 95 § 2 i 3 projektu ustawy posługiwać się określeniem mówiącym o „regulaminie pracy” odnośnej Kancelarii (Pierwszego Prezesa lub Prezesa Sądu Najwyższego), tak jak jest o tym mowa w art. 13 § 1 pkt 6 projektu ustawy.

Art. 14 § 2 projektu ustawy w zakresie, w jakim przewiduje zakończenie kadencji Prezesa Sądu Najwyższego z chwilą wygaśnięcia stosunku służbowego sędziego Sądu Najwyższego, jest niespójny z art. 11 § 1 projektu ustawy, który przewiduje ustanie kadencji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego również w wypadku przeniesienia w stan spoczynku lub zrzeczenia się stanowiska Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego.

Z art. 29 § 1 pkt. 8 winno być wykreślone sformułowanie „starszego radcy” Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Takiego stanowiska nie przewiduje obecna ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej. Art. 128 ust. 1 ustawy o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, przewiduje przy tym zaliczenie stażu pracy na stanowisku radcy lub starszego radcy Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa do stażu pracy wymaganego od radców Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej do objęcia stanowiska sędziego.

Kolejna uwaga dotyczy projektowanego art. 36. § 1 w brzmieniu: *Sędzia Sądu Najwyższego przechodzi w stan spoczynku z dniem ukończenia 65 roku życia, chyba że nie później niż na sześć miesięcy i nie wcześniej niż na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku złoży oświadczenie o woli dalszego zajmowania stanowiska i przedstawi zaświadczenie stwierdzające, że jest zdolny, ze względu na stan zdrowia, do pełnienia obowiązków sędziego, wydane na zasadach określonych dla kandydata na stanowisko sędziowskie a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, przed wyrażeniem zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, może zasięgnąć opinii Krajowej Rady Sądownictwa.*

Przepis ten winien być odczytywany w kontekście art. 108 § 1 projektu ustawy, który stanowi: *Sędziowie Sądu Najwyższego, którzy do dnia wejścia w życie ustawy ukończyli 65. rok życia albo ukończą 65. rok życia w okresie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, z dniem następującym po upływie trzech miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy przechodzą w stan spoczynku, chyba że w terminie miesiąca od dnia*

w wejściu w życie ustawy złożą oświadczenie, o którym mowa w art. 36 § 1, a Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej wyrazi zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego.

W ocenie Prokuraturii Generalnej ustalenie wieku emerytalnego sędziów na poziomie 65. lat z możliwością przedłużenia do 71. roku życia jest zgodne z Konstytucją RP, która pozostawia w tym względzie ustawodawcy dużą swobodę. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 24 czerwca 1998 r. sygn. K 3/98 potwierdził konstytucyjność przepisów, które ustanawiały wiek emerytalny sędziów powszechnych i Sądu Najwyższego na poziomie 65 lat, z możliwością przedłużenia urzędowania do 70. roku życia pod warunkiem uzyskania zgody Krajowej Rady Sądownictwa. Warto zauważyć, że projekt prezydenckiej ustawy dostosowuje wiek emerytalny sędziów do powszechnego wieku emerytalnego mężczyzn, który od 1 października 2017 r. wynosi 65 lat. Podobne rozwiązania funkcjonują za granicą, gdzie również przejście w stan spoczynku jest powiązane z osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego. W Niemczech, Austrii i Szwajcarii sędziowie przechodzą w stan spoczynku po osiągnięciu powszechnego wieku emerytalnego. W Niemczech sędziowie wszystkich szczebli przechodzą w stan spoczynku w wieku 67 lat, ale jeśli urodzili się przed 1 stycznia 1947, to przechodzą w stan spoczynku po osiągnięciu 65 lat. Sędziowie urodzeni w latach 1947-1963 również przechodzą w stan spoczynku po osiągnięciu wieku w przedziale 65-66 lat. Także w Austrii sędziowie wszystkich szczebli przechodzą w stan spoczynku w wieku 65 lat¹. W Szwajcarii sędziowie Trybunału Federalnego przechodzą w stan spoczynku w wieku 68 lat². Za dopuszczalnością obniżenia wieku emerytalnego sędziów do poziomu 65 lat przemawia także argumentacja historyczna, która świadczy o elastycznym podejściu prawodawcy do tego zagadnienia. Na przestrzeni ostatniego stulecia czterokrotnie zmieniano zasady przechodzenia sędziów SN w stan spoczynku – w latach 1929-1950 wszyscy sędziowie sądów powszechnych, a także sędziowie SN, przechodzili w stan spoczynku po osiągnięciu wieku 70 lat³; w latach 1950-1962 sędziowie nie mieli obowiązku, lecz jedynie prawo

¹ §99 ustawy z 20 grudnia 1961 roku o sędziowskim stosunku służbowym w wersji ujednoliconej z 16 października 2017 r. (*Bundesgesetz über das Dienstverhältnis der Richterinnen und Richter, Staatsanwältinnen und Staatsanwälte und Richteramtswärterinnen und Richteramtswärter.*, tekst ogłoszony: Bundesgesetzblatt Nr. 305/1961 ze zm.).

² Art. 9 ust. 2 ustawy z 17 czerwca 2007 r. o Trybunale Federalnym w wersji ujednoliconej z 1 czerwca 2017 roku (*Bundesgesetz über das Bundesgericht*).

³ Art. 109 §1 lit. a rozporządzenia Prezydenta RP z 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu od 1928 do 1950 roku.

przechodzenia w stan spoczynku w wieku 60 lat⁴; w latach 1962-1989 zrezygnowano z instytucji stanu spoczynku na rzecz emerytury i odwoływania sędziego ze stanowiska z chwilą osiągnięcia 70 lat⁵; w latach 1990-2000 sędziego odwoływano ze stanowiska z chwilą osiągnięcia 65 lat⁶; w 2001 powrócono do stanu spoczynku oraz do wieku 70 lat⁷.

O ile nie budzi wątpliwości konstytucyjnych sama granica wieku, po przekroczeniu której sędziowie Sądu Najwyższego będą przechodzić w stan spoczynku, problematyczna jest kwestia uregulowania kompetencji Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do wyrażania zgody na dłuższe zajmowanie stanowiska sędziemu Sądu Najwyższego, który osiągnął wiek 65 lat. W uzasadnieniu wyroku K 3/98 Trybunał Konstytucyjny wprost wykluczył sytuację, w której zgodę na przedłużenie sprawowania urzędu sędziowskiego wydawałby „*organ polityczny postawiony poza systemem organizacyjnym władzy sędziowskiej*”, podając przykład Ministra Sprawiedliwości. Można rozważyć, czy ten fragment uzasadnienia przesądza o treści normy konstytucyjnej, niemniej jest jasne, że projekt ustawy powierza kompetencję do wyrażania zgody Prezydentowi, na zasadzie analogii do konstytucyjnej prerogatywy Prezydenta RP powoływania sędziów. Zauważyć jednak należy, że wyrażanie zgody na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego SN nie jest tym samym co powołanie go na urząd przez Prezydenta i nie mieści się w konstytucyjnej prerogatywie powoływania sędziów (art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji). Dlatego zgodnie z art. 144 ust. 2 Konstytucji wykonywanie przez Prezydenta RP wskazanej kompetencji będzie wymagało kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej oraz Prezes Rady Ministrów są natomiast organami władzy wykonawczej. Rozważenia wymaga zatem powierzenie tej kompetencji Krajowej Radzie Sądownictwa, która z mocy Konstytucji stoi na straży niezależności sądów oraz niezawisłości sędziów. Trybunał Konstytucyjny potwierdził zgodność z Konstytucją takiego rozwiązania we wspomnianym powyżej orzeczeniu. Innym rozwiązaniem byłoby przyjęcie rozwiązania przyjętego w krajach niemieckojęzycznych – w Niemczech, Austrii i Szwajcarii sędziowie przechodzą w stan spoczynku z chwilą osiągnięcia wieku emerytalnego

⁴ Art. 70 rozporządzenia Prezydenta RP z 6 lutego 1928 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych w brzmieniu od 1950 do 1962 roku.

⁵ Art. 20 ust. 1 lit. b ustawy z 15 lutego 1962 roku o Sądzie Najwyższym w brzmieniu od 1962 do 1984 roku, następnie art. 38 ust. 1 pkt 5 ustawy z 20 września 1984 roku o Sądzie Najwyższym w brzmieniu od 1984 do 1989 roku.

⁶ Art. 33 ust. 1 pkt 3 ustawy z 20 września 1984 roku o Sądzie Najwyższym w brzmieniu od 1990 do 2000 roku.

⁷ Art. 30 § 1 ustawy z 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym w brzmieniu od 2001 do 2017 roku.

określonego w ustawie bez możliwości przedłużenia okresu zajmowania stanowiska. Jego wadą jest jednak nieelastyczność, prowadząca do utraty cennego potencjału ludzkiego i osłabienia Państwa.

W razie nieuwzględnienia powyższych propozycji rozważyć można wykluczenie możliwości dwukrotnego ubiegania się o zgodę Prezydenta na przedłużenie urzędowania o 3 lata i zastąpienie go jedną zgodą udzieloną na 6 czy 5 lat.

Konkludując, mając na względzie wskazane w uzasadnieniu przekonanie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, iż *„rozwiązania kadrowe powinny znaleźć obiektywną i pozbawioną niekonstytucyjnych postaci dyskryminacji przesłankę oceny sędziów, którzy mają przejść w stan spoczynku”* (s. 3 uzasadnienia projektu), należy rozważyć powiązanie decyzji o zgodzie na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, z kryteriami wskazanymi art. 29 § 1 projektu ustawy.

Art. 36 § 4 zd. 2 projektu ustawy stanowi: *„Sędzia, który uzyskał zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego może w każdym czasie przejść w stan spoczynku, składając oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który przekazuje je niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej”*. Zawarte w tym projektowanym przepisie sformułowanie *„w każdym czasie”* sugeruje, że w sytuacji określonej w tym przepisie sędzia Sądu Najwyższego może przejść w stan spoczynku również przed dniem ukończenia 65 roku życia (co dotyczy sędziów będących zarówno mężczyznami, jak też kobietami, niezależnie od możliwości, przysługującej sędziom będącym kobietami na podstawie art. 36 § 5 projektu ustawy). To przejście na podstawie art. 36 § 4 zd. 2 projektu ustawy w stan spoczynku przed ukończeniem 65 roku życia (również w przypadku sędziego będącego mężczyzną) będzie możliwe dlatego, że zgoda na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego, o której jest mowa w tym przepisie (udzielana przez Prezydenta) może zostać danemu sędziemu wydana jeszcze zanim ukończy on 65 rok życia, zwłaszcza, że postępowanie w sprawie uzyskania tej zgody może być zainicjowane (na wniosek zainteresowanego sędziego) już na dwanaście miesięcy przed ukończeniem tego wieku (zob. art. 36 § 1 zd. 1 projektu ustawy), a przy tym takiego przejścia przez sędziego w stan spoczynku przed ukończeniem przez niego 65 roku życia (również w przypadku mężczyzny) nie wyklucza literalne brzmienie art. 36 § 1 zd. 1 projektu ustawy. Aby uniknąć tej niepożądaney sytuacji, w której sędziowie Sądu Najwyższego mogliby przechodzić w stan spoczynku przed ukończeniem 65 roku życia (poza wypadkami wskazanymi w przepisach przejściowych) i to z pominięciem przesłanek i trybu określonego w art. 37 projektu ustawy (tj. w związku z chorobą lub utratą sił) – a co z kolei byłoby dopuszczalne tylko dlatego, że sędzia ten uzyskał zgodę Prezydenta RP na dalsze

zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego – należałoby przepisowi art. 36 § 4 zd. 2 projektu nadać następujące brzmienie: „Sędzia, który uzyskał zgodę na dalsze zajmowanie stanowiska sędziego Sądu Najwyższego może w każdym czasie po ukończeniu 65 roku życia przejść w stan spoczynku, składając oświadczenie Pierwszemu Prezesowi Sądu Najwyższego, który przekazuje je niezwłocznie Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej”.

Kolejne przepisy, które wymagają pogłębionej refleksji dotyczą nowego środka ochrony prawnej jakim ma być skarga nadzwyczajna. Art. 86 projektu ustawy głosi:

§ 1. Od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, może być wniesiona skarga nadzwyczajna, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej i:

- 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji,
- 2) orzeczenie w sposób rażąco narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie,
- 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego
– a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

§ 2. Skargę nadzwyczajną może wnieść Prokurator Generalny, Rzecznik Praw Obywatelskich, grupa co najmniej 30 posłów lub 20 senatorów, oraz, w zakresie swojej właściwości, Prezes Prokuratury Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej, Rzecznik Praw Dziecka, Rzecznik Praw Pacjenta i Przewodniczący Komisji Nadzoru Finansowego i Rzecznik Finansowy. Skargę nadzwyczajną grupy posłów lub senatorów wnosi się za pośrednictwem Marszałka Sejmu lub Marszałka Senatu, który oprócz wskazanego przez grupę posłów lub senatorów przedstawiciela, może upoważnić pracownika odpowiednio Kancelarii Sejmu lub Kancelarii Senatu, adwokata lub radcę prawnego do popierania wniesionej skargi.

§ 3. Skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia. Niedopuszczalne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego wniesionej po upływie 6 miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia lub od rozpoznania kasacji.

Art. 86 § 3 należy przy tym odczytywać łącznie z art. 115, który stanowi:

§ 1. W okresie trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. Art. 86 § 3 zdanie pierwsze nie stosuje się.

§ 2. Jeżeli od uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, a orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne lub przemawiają za tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji, Sąd Najwyższy może ograniczyć się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie.

Rozważyć można korektę art. 86 § 2 w zakresie, w jakim upoważnia on Prezesa Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej „w zakresie swojej właściwości” do wnoszenia skarg nadzwyczajnych. Określenie „w zakresie swojej właściwości” budzi wątpliwości. Ustawa z dnia 15 grudnia 2016 r. o Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej wyróżnia zadania Prokuraturii Generalnej i Prezesa Prokuraturii Generalnej (art. 4 ust. 1 i 2 ustawy o PGRP). Przyjęta redakcja przepisu może sugerować, ograniczenie legitymacji Prezesa Prokuraturii Generalnej do wnoszenia skarg tylko w zakresie jego zadań (właściwości), a nie zadań Prokuraturii Generalnej. Interpretację tę należałoby odrzucić jako dysfunkcjonalną, ponieważ norma przewidująca możliwość wnoszenia w tych sprawach skargi nadzwyczajnej byłaby w praktyce normą pustą. Skoro Prezes Prokuraturii Generalnej kieruje jej pracami oraz wykonuje czynności zastępstwa procesowego i inne czynności powierzone radcom Prokuraturii Generalnej (art. 33 ust. 1 i art. 40 ust. 1 i 4 ustawy o PGRP), to celowe byłoby przyznanie legitymacji do złożenia skargi nadzwyczajnej albo „Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej”, albo „Prezesowi Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie właściwości Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej”, albo ewentualnie wykreślenie sformułowania „w zakresie swojej właściwości”. Zaproponowane rozwiązania nie stwarzałyby problemów interpretacyjnych i wątpliwości o jakie zadania chodzi (Prezesa jako centralnego organu państwowego - art. 1 ust. 2 ustawy o Prokuraturii Generalnej, czy Prezesa jako jednego z podmiotów uprawnionych do podejmowania z ramienia Prokuraturii Generalnej czynności zastępstwa procesowego - art. 33 ust. 1 ustawy o Prokuraturii Generalnej).

Przechodząc do konstrukcji nowego środka odwoławczego, na wstępie należy zasygnalizować, iż art. 86 § 1 umożliwiający wzruszanie prawomocnych orzeczeń sądowych w terminie 5 lat od ich uprawomocnienia oraz art. 115 projektu ustanawiający 3-letni okres przejściowy, w którym dopuszczalne będzie wzruszanie orzeczeń z ostatnich 20 lat budzą pewne wątpliwości prakseologiczne, ponieważ umożliwiają incydentalne korekty ukształtowanych lub stwierdzonych prawomocnymi orzeczeniami stanów prawnych. Ochrona prawomocności orzeczeń sądowych jest natomiast zasadą o istotnym znaczeniu społecznym i prawnym,

wywodzoną przez Trybunał Konstytucyjny z klauzuli demokratycznego państwa prawa (art. 2 Konstytucji) oraz prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji)⁸. W wyroku z 1 kwietnia 2008 r. sygn. SK 77/06 Trybunał zauważył, że „w pewnym momencie musi zapadnąć rozstrzygnięcie, które nie podlega kontroli innych organów i z którym wiąże się domniemanie zgodności z prawem, niepodlegające obaleniu w dalszym postępowaniu”, a „mnożenie instancji i środków prawnych nie jest najskuteczniejszym sposobem zapewniającym przestrzeganie prawa przez organy władzy publicznej”. Także w literaturze zasada stabilności prawomocnych orzeczeń sądowych jest uznawana za standard konstytucyjny oraz międzynarodowy⁹.

Ta zasada nie ma oczywiście charakteru absolutnego. W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego odstępstwo od zasady stabilności obrotu prawnego jest dopuszczalne a nawet wymagane konstytucyjnie (np. art. 190 ust. 4 Konstytucji), jeśli wymaga tego realizacja innych norm i wartości konstytucyjnych. Ustawodawca może zatem tworzyć różne nadzwyczajne środki zaskarżenia umożliwiające w rozsądnie określonym przedziale czasowym wzruszenie prawomocnych orzeczeń obarczonych szczególnie poważnymi wadami o charakterze faktycznym lub prawnym¹⁰. Za poważną wadę usprawiedliwiającą wzruszenie prawomocnego orzeczenia Trybunał uznał sytuację, w której wydane rozstrzygnięcie nie odpowiada rzeczywistości z powodu pojawienia się nowych dowodów (wyrok TK z 21 lipca 2009 r., K 7/09), a także sytuację, w której rozstrzygnięcie jest obciążone kwalifikowaną, rażącą niezgodnością z prawem (wyrok TK z 27 września 2012 r. sygn. SK 4/11).

Przechodząc do oceny podstaw skargi nadzwyczajnej, zauważyć należy, iż przesłanka rażącego naruszenia prawa przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (art. 86 §1 pkt 2)¹¹ oraz przesłanka oczywistej sprzeczności istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w

⁸ Zob. np. wyroki TK z 19 lutego 2003 r., P 11/02; z 17 maja 2004 r., SK 32/03; z 1 kwietnia 2008 r., SK 77/06; z 12 stycznia 2010 r. SK 2/09; z 22 września 2015 r., SK 21/14.

⁹ P. Grzegorzcyk, *Stabilność orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych w świetle standardów konstytucyjnych i międzynarodowych* [w:] T. Ereciński, K. Weitz (red.), *Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego a kodeks postępowania cywilnego*, Warszawa 2010, s. 26 i n.

¹⁰ Por. wyrok TK z 19 lutego 2003 r., P 11/02. Zob. także wyroki TK z 15 maja 2000 r., SK 29/99; z 13 maja 2002 r., SK 32/01; z 17 maja 2004 r., SK 32/03; z 1 kwietnia 2008 r., SK 77/06.

¹¹ Dostrzec należy, iż wśród podstaw skargi nadzwyczajnej zabrakło odwołania się do "podstawowych zasad porządku prawnego", które stanowią punkt odniesienia dla skargi kasacyjnej wnoszonej w trybie art. 398³ § 2 k.p.c. i

sprawie materiału dowodowego (art. 86 §1 pkt 3) mogą zostać uznane za „szczególnie poważne wady”, które usprawiedliwiają wzruszenie prawomocnych orzeczeń sądowych. Wprowadzenie możliwości wzruszenia prawomocnego orzeczenia na tych podstawach mieści się w granicach swobody ustawodawcy, który w tym przypadku realizuje wartości konstytucyjne uzasadniające odstępstwo od stabilności obrotu prawnego – pierwsza przesłanka służy ochronie zasady praworządności, natomiast druga przesłanka wzmacnia realizację zasady prawdy materialnej wynikającej z konstytucyjnego prawa do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy przez sąd¹². Trzecia przesłanka (art. 86 §1 pkt 1) dotycząca naruszenia konstytucyjnej zasady, prawa lub wolności człowieka *per se* służy ochronie zasad, norm i wartości konstytucyjnych, a tym samym również może stanowić uzasadnioną podstawę wzruszenia prawomocnego orzeczenia (por. art. 190 ust. 4 Konstytucji RP).

Należy oczywiście zauważyć, że w istniejącym systemie środków odwoławczych zarówno w sprawach cywilnych, jak i karnych istnieją środki prawne zmierzające do eliminacji prawomocnych, lecz wadliwych orzeczeń sądowych (por. art. 398³ K.p.c., 403 K.p.c. 523 K.p.k. i 540 K.p.k.). Środki te są wysoce sformalizowane. Jedynie gwoli przykładu można wskazać, że w ramach istniejącej skargi kasacyjnej w postępowaniu cywilnym Sąd Najwyższy jest związany podstawami kasacyjnymi, a strona jest obowiązana je wskazać w skardze (art. 398¹³ K.p.c.). W tej sytuacji zachodzi obawa, że strony postępowań sądowych celowo nie będą korzystać z przysługujących im środków (w tym skargi kasacyjnej), aby zachować możliwość wystąpienia (za pośrednictwem uprawnionych podmiotów) ze skargą nadzwyczajną.

Oceniając wskazane w projekcie granice czasowe, w jakich wystąpienie ze skargą nadzwyczajną byłoby dopuszczalne, podnieść należy, iż Konstytucja nie określa tu wprost żadnych ograniczeń. Niemniej ustawodawca powinien mieć na względzie zasadę pewności prawa (art. 2 Konstytucji) oraz związaną z nią zasadą stabilności stanów prawnych ukształtowanych lub stwierdzonych prawomocnym orzeczeniem sądu (art. 2 oraz art. 45 ust. 1 Konstytucji). W projekcie ustawy przewidziano dwie cezury czasowe wzruszania orzeczeń: 5-letnią oraz 20-letnią, przy czym ta druga ma obowiązywać jedynie w 3-letnim okresie przejściowym.

które to pojęcie doczekało się wyjaśnienia w orzecznictwie i w nauce prawa. Należałoby zatem rozważyć uzupełnienie art. 86 § 1 pkt. 1 projektu ustawy o tego rodzaju kryterium kontroli.

¹² Por. więcej o konstytucyjnym umocowaniu zasady prawa materialnego - B. Nita, A. Światłowski: Kontrydiktoryjny proces karny (między prawdą materialną a szybkością postępowania), [w:] PiP nr 1/2012, s. 33 i n..

Pierwsza cezura czasowa nie budzi wątpliwości. Należy mieć na względzie, że środek będzie rozpoznawany wyłącznie przez Sąd Najwyższy, najwyżej kwalifikowanych sędziów w RP oraz wyłącznie na wniosek wyspecjalizowanych podmiotów. W tym przypadku przedmiotem skargi nadzwyczajnej będą orzeczenia wydane po 2012 roku.

Druga cezura czasowa wydaje się być zbyt długa. Mając na uwadze, że przez pierwsze 5 lat obowiązywania ustawy Sąd Najwyższy będzie mógł zmienić nawet te orzeczenia, które wywołały nieodwracalne skutki prawne (vide art. 115 § 2), można mówić o poważnym ryzyku destabilizacji zastanych stanów i sytuacji prawnych wielu obywateli.

W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, nie wskazano, w sposób jednoznaczny, po jakim terminie nie powinno się wzruszać w trybach nadzwyczajnych prawomocnych orzeczeń sądowych lub decyzji administracyjnych. W sprawie SK 13/98 Trybunał Konstytucyjny uznał okres 10 lat za wystarczająco długi dla zapewnienia osobom zainteresowanym możliwości skorzystania z przysługujących im środków zaskarżenia w stosunku do ostatecznych decyzji administracyjnych stwierdzających nabycie gospodarstw rolnych. Z kolei na kanwie sprawy SK 21/14 Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że art. 408 k.p.c. w zakresie, w jakim po upływie pięciu lat od uprawomocnienia się wyroku nie pozwala żądać wznowienia postępowania z powodu nieważności wynikającej z naruszenia art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, jest niezgodny z art. 77 ust. 2 w związku z art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Jednocześnie w uzasadnieniu orzeczenia, Trybunał wskazał, że zajęte stanowisko, *nie stoi na przeszkodzie wprowadzeniu przez prawodawcę innego mechanizmu ograniczenia w czasie skargi o wznowienie postępowania cywilnego wnoszonej z powodu wskazanego w sentencji niniejszego wyroku. Trudno byłoby bowiem opowiedzieć się za dopuszczalnością wznowiania postępowań sądowych po upływie kilkudziesięciu lat od ich zakończenia, gdyż prowadziłoby to do radykalnego podważenia wartości, jakimi są stabilność sytuacji prawnej podmiotów prawa czy stabilność prawomocnych orzeczeń. W opinii Trybunału Konstytucyjnego, zadanie ustawodawcy może polegać w tym wypadku na ustaleniu odpowiedniego terminu wniesienia skargi o wznowienie postępowania cywilnego albo innego mechanizmu jego liczenia, tak aby nie kolidował on z innymi zasadami i wartościami wskazywanymi przez Konstytucję.*

Zauważyć należy, iż w wyniku powołanego wyroku, nowelą z dnia 16 grudnia 2016 r. zmieniono art. 408 k.p.c. poprzez przedłużenie z 5 do 10 lat terminu na wystąpienie ze skargą o wznowienie postępowania, przy czym znajdzie on zastosowanie nie tylko w przypadkach, gdy podstawą wznowienia jest nieważność stwierdzona orzeczeniem Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Ustawodawca uznał zatem termin 10 lat za termin odpowiedni, po upływie którego w

zasadzie wyłączona jest możliwość wzruszenia orzeczenia, nawet w przypadku jego kwalifikowanych wad. Tym samym wprowadzenie 20 lat na wystąpienie ze skargą nadzwyczajną odbiega od uznanych dotychczas za maksymalne terminów na wzruszenie orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych.

Prokuratoria Generalna zwraca także uwagę, iż według projektu warunkiem skorzystania ze skargi nadzwyczajnej jest brak możliwości uchylecia lub zmiany orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia (art. 86 §1 *in fine*). Przesłanka wyczerpania drogi prawnej została sformułowana szerzej niż w przypadku skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, która przysługuje, „*jeżeli zmiana w drodze przysługujących stronie środków prawnych nie było i nie jest możliwe*” (art. 424¹ §1 k.p.c.). W ten sposób skarga nadzwyczajna będzie mogła zostać wniesiona od każdego prawomocnego orzeczenia, niezależnie od tego, czy osoba skarżąca zachowała minimum staranności w dochodzeniu swoich praw i skorzystała ze zwyczajnych (apelacja) lub nadzwyczajnych (skarga kasacyjna, skarga o wznowienie) środków zaskarżenia. Wystarczy bowiem, że w chwili składania skargi nadzwyczajnej nie będzie możliwe wzruszenie prawomocnego orzeczenia, natomiast bez znaczenia będzie, że skarżący nie skorzystał z możliwości wzruszenia przed złożeniem skargi. Przyjęte rozwiązanie stoi w sprzeczności z zasadą *iura vigilantibus non dormientibus prosunt*, zgodnie z którą prawa służą starannym, a nie drzemiącym i zaniedbującym (por. wyrok TK z 25 maja 1999 r. SK 9/98, wyrok TK z 22 lutego 2000 r. SK 13/98). Niestaranność skarżącego, który nie złożył w terminie przysługujących mu środków zaskarżenia, nie uzasadnia odstępstwa od zasady stabilności orzeczeń sądowych.

Dlatego wskazane byłoby doprecyzowanie art. 86 §1 *in fine* poprzez dopisanie, że „*chyba że strona nie skorzystała z przysługujących jej środków prawnych*”.

Wprowadzenie w art. 115 § 2 cezury 5 lat, które muszą upłynąć od chwili uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku, aby Sąd Najwyższy mógł poprzestać na stwierdzeniu wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa, wymaga rozważenia. Zgodnie z art. 88 § 1 w razie uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie i stosownie do wyników rozprawy orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie. W konsekwencji, w przypadku gdy przedmiotem sprawy w której złożono skargę nadzwyczajną było np. roszczenie o wydanie nieruchomości, a po wydaniu wyroku oddalającego powództwo, doszło do zbycia nieruchomości nabywcy chronionemu

rękojmią wiary ksiąg wieczystych, Sąd Najwyższy uznawszy wyrok za niezgodny z prawem będzie musiał nakazać pozwanemu wydanie nieruchomości, mimo że ten już nie będzie jej właścicielem. Oczywiście w toku procesu zbycie rzeczy lub prawa objętego sporem nie ma wpływu na dalszy bieg sprawy (art. 192 pkt. 3 k.p.c.), a tego rodzaju sytuacjom zapobiega instytucja zabezpieczenia powództwa (art. 755 § 1 pkt. 2 k.p.c.), jednak obie normy nie znajdują zastosowania, skoro do zbycia rzeczy dojdzie już po prawomocnym zakończeniu procesu (a przed złożeniem skargi nadzwyczajnej), a zabezpieczenie upada po uprawomocnieniu się orzeczenia (art. 744 k.p.c.). Zwrócić należy uwagę, że na gruncie Kodeksu postępowania administracyjnego nie stwierdza się nieważności decyzji z przyczyn wymienionych w art. 156 § 1 pkt 1, 3, 4 i 7, jeżeli od dnia jej doręczenia lub ogłoszenia upłynęło dziesięć lat, a także gdy decyzja wywołała nieodwracalne skutki prawne (art. 156 § 2 k.p.a). Podobnie rozwiązanie, pozbawione ograniczeń czasowych w przypadku zaistnienia nieodwracalnych skutków prawnych, winno zostać przyjęte na gruncie instytucji skargi nadzwyczajnej.

Także przewidziane w art. 87 § 1 i § 2 projektu ograniczenia we wnoszeniu skargi nadzwyczajnej wydają się być niewystarczające. Z uwagi na nadzwyczajny charakter skargi powinna być wnoszona w danej sprawie raz, bez względu na interes strony oraz powinna być niedopuszczalna od orzeczenia wydanego w wyniku jej rozpoznania.

W ocenie Prokuratorii Generalnej, proponowane regulacje, nie wyłączają możliwości zaskarżenia skargą nadzwyczajną również orzeczeń sądów administracyjnych (wojewódzkich sądów administracyjnych i Naczelnego Sądu Administracyjnego), w tym orzeczeń w sprawach rozstrzygniętych decyzjami reptrywizacyjnymi. Z uzasadnienia projektu nie wynika, by tak szeroki zakres skargi był przez Projektodawcę zamierzony. Do przedstawionego wniosku prowadzi natomiast brzmienie art. 86 § 1 projektu ustawy, który posługuje się zwrotem "od każdego prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie", jak również art. 1 pkt. 1 projektu ustawy, który co prawda pod literą a stanowi o nadzorze judykacyjnym Sądu Najwyższego nad sądami powszechnymi i sądami wojskowymi (nie wymieniając sądów administracyjnych), jednak pod literą b, dotyczącą skargi nadzwyczajnej, nie wymienia się już rodzajów sądów, których orzeczenia podlegałyby zaskarżeniu skargą nadzwyczajną. Z art. 1 pkt. 1 lit. b wynika zatem, iż Sąd Najwyższy sprawuje wymiar sprawiedliwości przez *kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej, przez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych* i nie czyni w tym zakresie ograniczeń co do rodzaju sądów, których orzeczenia podlegają tego rodzaju kontroli. Również Konstytucja nie wyklucza tego

rodzaju kontroli, ponieważ Konstytucja zastrzega dla sądów administracyjnych jedynie *kontrolę działalności administracji publicznej* (por. art. 184 w zw. 183 Konstytucji).

Budzi wątpliwość celowość wprowadzenia wyrażonej w art. 88 § 2 normy, wedle której *Jeżeli Sąd Najwyższy przy rozpatrywaniu skargi nadzwyczajnej uzna, że przyczyną naruszenia przez orzeczenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela, określonych w Konstytucji, jest niezgodność ustawy z Konstytucją, występuje z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego. Sąd Najwyższy może zawiesić postępowanie z urzędu jeżeli rozstrzygnięcie sprawy zależy od wyniku postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym.* Można przypuszczać, iż w zamysle Projektodawcy, przepis tego rodzaju miałby zapobiegać wykorzystywaniu skargi nadzwyczajnej jako środka konkurencyjnego w stosunku do skargi konstytucyjnej. Niemniej przepis ten może być odczytywany jako wyraz przekonania ustawodawcy co do wynikającego z Konstytucji RP modelu kontroli konstytucyjności przepisów prawa. Norma tego rodzaju zamiast jednak zapobiegać wątpliwościom interpretacyjnym, te wątpliwości wzmocnia. Skoro bowiem ustawodawca zwykły miałby przewidzieć obowiązek Sądu Najwyższego wystąpienia do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym co do zgodności ustawy z Konstytucją, to *a contrario* należałoby przyjąć, iż rozpoznając inne sprawy ani Sąd Najwyższy ani sądy powszechne, wojskowe lub administracyjne takiego obowiązku nie mają. Takie zapatrywanie kolidowałoby z kolei z ugruntowaną w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego i Sądu Najwyższego interpretacją, wedle której *zgodnie z art. 188 w związku z art. 7 Konstytucji orzekanie o konstytucyjności obowiązującego ustawodawstwa należy do wyłącznej kompetencji Trybunału Konstytucyjnego*¹³ Wyjaśniono również, że *zakres uprawnień Sądu Najwyższego oraz sądów powszechnych nie pozwala na samodzielną ocenę, że ustawa nie obowiązuje albo nie powinna być stosowana w danej sprawie, gdyż zagadnienie to nie stanowi sprawowania wymiaru sprawiedliwości w ścisłym znaczeniu i powierzone zostało Trybunałowi Konstytucyjnemu (art. 175 w związku z art. 193 Konstytucji)*¹⁴. Zasada bezpośredniego stosowania Konstytucji, podległości sędziów Konstytucji i ustawom, jak również

¹³ Zob. postanowienie SN z 10 lipca 2008 r., III CZP 63/08, wyrok SN z 16 kwietnia 2004 r. I CK 291/13, uchwała SN (7) z 7 grudnia 2010 r. sygn. III CZP 86/10, wyrok TK z 31 stycznia 2001 r. P 4/99, wyrok TK z 4 grudnia 2000 r., SK 18/00, por. również K. Działocha, *Art. 8* [w:] L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz. Tom I*, Warszawa 2017; P. Tuleja, *Stosowanie Konstytucji RP w świetle zasady jej nadrzędności*, Kraków 2003, s. 382-383; P. Wiliński, P. Karlik *Art. 178* [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1-86*, Warszawa 2016).

¹⁴ Postanowienie SN z 13 stycznia 2016, V CSK 455/15; podobnie postanowienia SN z 23 marca 2017 r., V CSK 477/16 oraz z 10 sierpnia 2017, I CSK 328/17.

przesłanki pytań prawnych sądów do Trybunału Konstytucyjnego, zostały unormowane w Konstytucji (art. 8 ust. 2, art. 178 ust. 1 oraz art. 193) i brak jest podstaw do ich powtarzania lub precyzowania w ustawach zwykłych.

W odniesieniu do zdania drugiego art. 88 § 2, stwierdzić należy, iż możliwość zawieszenia postępowania sądowego do czasu zakończenia postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym, przewiduje już art. 177 § 1 pkt. 3¹ k.p.c., który z mocy art. 92 projektu ustawy, może być przez Sąd Najwyższy zastosowany.

Odesłanie przewidziane w art. 92 projektowanej ustawy nie uwzględnia, że postępowanie ze skargi nadzwyczajnej może dotyczyć orzeczeń karnych, a zatem powinno się toczyć z uwzględnieniem regulacji Kodeksu postępowania karnego. W związku z tym proponuje się nadać art. 92 następujące brzmienie: *W przypadkach nieuregulowanych przepisami niniejszej ustawy do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej, z wyłączeniem art. 398⁴ § 2. albo ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego o kasacji.*

Niezależnie od powyższego, Prokuratoria Generalna pragnie zaakcentować, iż w konsekwencji wprowadzenia skargi nadzwyczajnej, może dojść do istotnego zwiększenia ilości spraw rozpatrywanych tak przez sądy jak i organy uprawnione do ich wnoszenia. Będzie to wiązało się ze skutkami finansowymi dla budżetu Państwa. Co więcej, przyjęcie regulacji określonej w 115 § 2 projektowanej ustawy w zakresie, w jakim Sąd Najwyższy nie będzie mógł wydać orzeczenia kasatoryjnego lub reformatoryjnego i będzie poprzestawał na stwierdzeniu niezgodności z prawem orzeczenia, otworzy stronom procesu drogę do formułowania roszczeń odszkodowawczych w stosunku do Skarbu Państwa (art. 417¹ § 2 k.c.). Podejmując decyzję o wprowadzeniu tego rodzaju instytucji prawnej, wskazane konsekwencje finansowe również należy mieć na względzie.

RADCA
Prokuratorii Generalnej
Rzeczypospolitej Polskiej

Grzegorz Ciągło

Rzecznik Finansowy

www.rf.gov.pl

Aleksandra Wiktorow

Warszawa, 03.11.2017.

RF/232/TML/17

SEKRETARIAT Z-CY SZEFA KS
L. dz. AP-173-58/17
Data wpływu 8.11.2017r.

Pan

Adam Podgórski

Zastępca Szefa Kancelarii Sejmu

ul. Wiejska 4/6/8

00-902 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

w odpowiedzi na pismo z dnia 3 października 2017 r. (GMS-WP-173-230/17) przekazuję na podstawie art. 17 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o rozpatrywaniu reklamacji przez podmioty rynku finansowego i o Rzeczniku Finansowym (Dz. U. z 2016 r., poz. 892 z późn. zm.) opinię do przedstawionego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej projektu ustawy o Sądzie Najwyższym (dalej: projekt lub projekt ustawy). Zaznaczam jednocześnie, że opinia ta odnosi się do zagadnień dotyczących ochrony klientów podmiotów rynku finansowego, których interesy reprezentuje Rzecznik Finansowy.

Na wstępie podkreślenia wymaga, że z punktu widzenia interesów klientów podmiotów rynku finansowego absolutnie kluczową kwestią jest jak najlepsze wypełnianie przez Sąd Najwyższy funkcji związanej ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości, co w świetle obecnie obowiązującej ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240 poz. 2052 z późn. zm.; dalej: ustawa o SN) jest realizowane przede wszystkim poprzez zapewnienie w ramach nadzoru zgodności z prawem oraz jednolitości orzecznictwa sądów przez rozpoznawanie kasacji oraz innych środków odwoławczych, a także przez podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne. Z perspektywy Rzecznika Finansowego, uwzględniającej obserwacje i doświadczenia zebrane również przez instytucję Rzecznika Ubezpieczonych (w latach 1995-2015), Sąd Najwyższy pełnił i w dalszym ciągu

pełni nie tylko istotną, ale i pozytywną rolę w ujednocianiu orzecznictwa sądów dotyczącego relacji prawnych między podmiotami rynku finansowego a ich klientami oraz w rozstrzyganiu zagadnień prawnych z tego zakresu. W orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczącym podniesionych kwestii z całą pewnością dostrzec można starania o zapewnienie zgodności podejmowanych rozstrzygnięć z obowiązującym prawem, przy jednoczesnym zwróceniu uwagi na aspekty odnoszące się do praworządności i sprawiedliwości. Również sprawność postępowań w zakresie spraw cywilnych pozostaje na akceptowalnym poziomie, mimo ich znaczącej liczby. Zwrócenia szczególnej uwagi wymaga kwestia rozpatrywania przez Sąd Najwyższy wniosków Rzecznika o rozstrzygnięcie rozbieżności w wykładni prawa ujawnionych w orzecznictwie sądów, które to uprawnienie stanowi dla Rzecznika jeden z najważniejszych instrumentów realizacji jego ustawowych zadań związanych z reprezentowaniem interesów klientów podmiotów rynku finansowego. Począwszy od 2003 r. Rzecznik skierował do Sądu Najwyższego dwadzieścia wniosków, mając na celu rozwiązanie problemów wywołanych niejednorodną praktyką w zakresie stosowania przepisów prawa oraz uporządkowanie mechanizmów rynkowych, godzących niestety niejednokrotnie w prawa i interesy konsumentów. Podjęte na wniosek Rzecznika uchwały Sądu Najwyższego, prezentujące wysoki poziom merytoryczny, nie tylko wywarły wpływ na samą judykaturę poprzez ujednoczenie orzecznictwa, ale też skutkowały eliminacją lub ograniczeniem wielu problemów już na etapie praktyk stosowanych wobec klientów przez przedsiębiorców.

W tym kontekście zwrócić należy uwagę, że w projekcie ustawy przewiduje się rozszerzenie zakresu zadań Sądu Najwyższego związanych ze sprawowaniem wymiaru sprawiedliwości. Ma się to odbywać poprzez zapewnianie zgodności z prawem i jednolitości orzecznictwa sądów powszechnych i wojskowych przez rozpoznawanie środków odwoławczych oraz podejmowanie uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne, jak również przez kontrolę nadzwyczajną prawomocnych orzeczeń sądowych w celu zapewnienia praworządności i sprawiedliwości społecznej – poprzez rozpoznawanie skarg nadzwyczajnych. Jednocześnie w projekcie ustawy przewidziano rozwiązania, które po jej wejściu w życie spowodują odejście w stan spoczynku znacznej części sędziów Sądu Najwyższego – tych którzy ukończyli 65 rok życia, a także tych, bez względu na wiek i długość stażu, którzy w ciągu sześciu miesięcy złożą stosowne oświadczenie (art. 108 § 1 i 2 projektu). W efekcie proponowane rozwiązania grożą przewlekłością w rozpoznawaniu przez Sąd Najwyższy spraw niezakończonych przed wejściem w życie ustawy oraz wszczętych po tej dacie. W związku zaś z koniecznością powołania do pełnienia urzędu znacznej liczby nowych sędziów, i to pod presją czasu, istnieje ryzyko przynajmniej przejściowego obniżenia

merytorycznego poziomu sprawowania wymiaru sprawiedliwości przez Sąd Najwyższy, wynikające chociażby z mniejszego doświadczenia orzeczniczego osób nieposiadających stażu w pełnieniu urzędu w Sądzie Najwyższym w stosunku do sędziów, którzy przeszli w stan spoczynku. Z tego też powodu Rzecznik zwraca uwagę, że przy wprowadzaniu wszelkich zmian prawnych odnoszących się do działalności Sądu Najwyższego konieczne jest zapewnienie zachowania przez ten Sąd zdolności sprawnego sprawowania wymiaru sprawiedliwości na najwyższym poziomie.

Przechodząc do kwestii bardziej szczegółowych należy zwrócić uwagę na proponowane brzmienie przepisów dotyczących podejmowania uchwał rozstrzygających zagadnienia prawne. W art. 79 § 1 i art. 80 § 1 projektu przewiduje się, że przesłankami przedstawienia zagadnienia prawnego jest powzięcie poważnych wątpliwości co do „*wykładni przepisów prawa będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia*” oraz ujawnienie się rozbieżności w „*wykładni przepisów prawa będących podstawą ich orzekania*”. W aktualnie obowiązujących przepisach (tj. art. 59 § 1 i art. 60 § 1 ustawy o SN) mowa jest zaś o poważnych wątpliwościach co do „*wykładni prawa*” oraz o rozbieżnościach w „*wykładni prawa*”. Proponowana zmiana nie wydaje się zasadna, tym bardziej, że związany z nią zamysł projektodawcy nie został uargumentowany w treści uzasadnienia. Przedmiotem wykładni jest wszak właśnie prawo – normy prawne, nie zaś przepisy, czyli jednostki redakcyjne tekstu prawnego.

W zakresie art. 80 § 1 projektu nie ma też potrzeby dodawania, że przewidziana w nim rozbieżność ma dotyczyć norm będących podstawą orzekania sądu, skoro chodzi o rozbieżność właśnie w orzecznictwie. W odniesieniu do obecnie obowiązującej przesłanki wyjaśnienia abstrakcyjnego zagadnienia prawnego podkreśla się, że nie jest wystarczająca sama wątpliwość w rozumieniu określonego przepisu, ani też sama rozbieżność w stosowaniu prawa przez sądy, musi ona bowiem wynikać z odmiennej interpretacji tych samych norm, które w dodatku stanowiły podstawę rozstrzygnięcia, a nie tylko były przedmiotem rozważań na marginesie uzasadnienia orzeczenia¹. Zmiana brzmienia tego przepisu może zatem doprowadzić do modyfikacji normy prawnej określającej przesłankę wydania przez Sąd Najwyższy uchwały o charakterze abstrakcyjnym. Z kolei zaproponowane w art. 79 § 1 projektu sformułowanie wydaje się niezgodne z zasadami logiki, bowiem powzięcie przez Sąd Najwyższy poważnych wątpliwości następuje w toku badania kasacji i odnosi się do wykładni norm prawnych mających zastosowanie w danej sprawie (niekoniecznie przy tym zastosowanych przez sądy rozpoznające sprawę w pierwszej i drugiej instancji),

¹ R.A. Stefański, *Glosa do uchwały składu 7 sędziów SN z dnia 29 października 2012 r., sygn. I KZP 17/12*, „Prokuratura i Prawo” 2013, nr 9, s. 188–189.

gdy tymczasem proponuje się, by wątpliwość ta miała dotyczyć wykładni przepisów prawa „*będących podstawą wydanego rozstrzygnięcia*”. Rzecznik Finansowy postuluje w związku z tym zachowanie dotychczasowego brzmienia analizowanych przepisów.

Podobną uwagę odnieść można do art. 83 § 2 projektu, będącego odpowiednikiem art. 61 § 2 obowiązującej ustawy o SN. W aktualnym stanie prawnym przewiduje się, że „*Jeżeli skład siedmiu sędziów uzna, że znaczenie dla praktyki sądowej lub powaga występujących wątpliwości to uzasadniają, może zagadnienie prawne lub wniosek o podjęcie uchwały przedstawić składowi izby, natomiast izba - składowi dwóch lub więcej izb albo pełnemu składowi Sądu Najwyższego*”. W projekcie natomiast proponuje się, że „*Jeżeli skład izby uzna, że znaczenie dla praktyki sądowej lub powaga występujących wątpliwości to uzasadniają, może zagadnienie prawne lub wniosek o podjęcie uchwały przedstawić składowi całej izby, natomiast izba - składowi dwóch lub więcej izb albo pełnemu składowi Sądu Najwyższego*”. Jest to zmiana niezrozumiała (posłużenie się nieznanym projektowi pojęciem „*składu całej izby*” i dwukrotne odwołanie się do oceny dokonywanej przez skład izby, przy jednoczesnym pominięciu składu siedmiu sędziów), mogąca zapewne wynikać z omyłki pisarskiej.

Z językowego punktu widzenia brak również uzasadnienia dla zmiany brzmienia art. 61 § 1 obecnej ustawy o SN, którego odpowiednikiem jest art. 83 § 1 projektu, w którym – być może na skutek przeoczenia – pominięty został spójnik „*a*” (było „*Jeżeli skład Sądu Najwyższego uzna, że przedstawione zagadnienie wymaga wyjaśnienia, a rozbieżności - rozstrzygnięcia, podejmuje uchwałę...*”, jest zaś „*Jeżeli skład Sądu Najwyższego uzna, że przedstawione zagadnienie wymaga wyjaśnienia, rozbieżności - rozstrzygnięcia, podejmuje uchwałę...*”).

Z kolei art. 84 § 2 projektu, przewidujący publikowanie w Biuletynie Informacji Publicznej uchwał, które uzyskały moc zasad prawnych, winien zostać wykreślony, gdyż kwestię publikacji wszystkich orzeczeń Sądu Najwyższego reguluje w sposób wyczerpujący art. 8 § 1 projektu.

Odnosząc się natomiast do zaproponowanej w projekcie ustawy instytucji skargi nadzwyczajnej należy zwrócić uwagę, że – w pełni rozumiejąc intencje autorów projektu w celu wprowadzenia tego środka odwoławczego – regulacja ta może budzić istotne wątpliwości z uwagi na poważną ingerencję w stabilność prawomocnych orzeczeń sądowych, chronioną na gruncie Konstytucji RP. Zastosowanie tej instytucji może w praktyce prowadzić do naruszenia uzasadnionych praw i interesów stron postępowania, w tym również klientów podmiotów rynku finansowego. Z tego punktu widzenia szczególnie poważne oraz daleko idące implikacje wiązać się mogą z przyjęciem zawartej w art. 115 projektu regulacji,

rozciągającej możliwość wniesienia skargi na wszystkie sprawy uprawomocnione po dniu 17 października 1997 r., i to nawet mimo brzmienia § 2. Należy zwrócić uwagę, że – poza prawem każdej osoby do rozpoznania jej sprawy przez sąd w dwóch instancjach – obowiązujące przepisy przewidują także nadzwyczajne środki zaskarżenia, takie jak kasacja i skarga kasacyjna, wznowienie postępowania, skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia czy skarga na wyrok sądu odwoławczego. Wskazane byłoby zatem przeanalizowanie możliwości realizacji celów zawartych w uzasadnieniu projektu ustawy poprzez ewentualne dokonanie zmian odnoszących się do już istniejących instrumentów prawnych służących do eliminacji wadliwych prawomocnych orzeczeń.

Daleko idących analiz i głębokiego namysłu wymaga też z pewnością zaproponowana w art. 92 projektu zasada, zgodnie z którą w zakresie nieuregulowanym w ustawie do postępowania w sprawie skargi nadzwyczajnej stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o skardze kasacyjnej (z wyłączeniem art. 398⁴ § 2). Skarga nadzwyczajna może być bowiem w świetle projektu wniesiona od każdego prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, a więc również np. w sprawie karnej. Ponadto, warte rozważenia wydaje się ograniczenie zakresu przedmiotowego spraw, w których dopuszczalne byłoby wniesienie skargi nadzwyczajnej, przez wprowadzenie zasady, że skarga taka przysługuje tylko w razie wyczerpania toku instancji, a być może również poprzez wyłączenie określonych kategorii spraw, takich np. jak sprawy o wykroczenie bądź też sprawy cywilne dotyczące praw majątkowych, których wartość przedmiotu zaskarżenia jest niższa od przyjętego przez ustawodawcę poziomu.

W związku zaś z zawartą w art. 86 § 2 projektu propozycją przyznania uprawnienia do wniesienia skargi nadzwyczajnej m.in. Rzecznikowi Finansowemu, przy jednoczesnym uwzględnieniu brzmienia art. 115 § 1 projektu, zwracam uwagę, że stosowanie tego instrumentu przez Rzecznika (w tym zwłaszcza techniczna obsługa i merytoryczna ocena kierowanych do Rzecznika próśb klientów o wniesienie skargi, a także samo sporządzanie skarg i udział w postępowaniu przed Sądem Najwyższym) może wiązać się z poważnymi utrudnieniami i problemami wynikającymi przede wszystkim z ograniczonych zasobów kadrowych Biura Rzecznika Finansowego.

z poważaniem
Aliter